O CARTE INCREDIBILĂ DESPRE O TÂNĂRĂ FAMILIE,
O GRĂDINĂ ZOOLOGICĂ ÎN PARAGINĂ
ȘI 200 DE ANIMALE SĂLBATICE

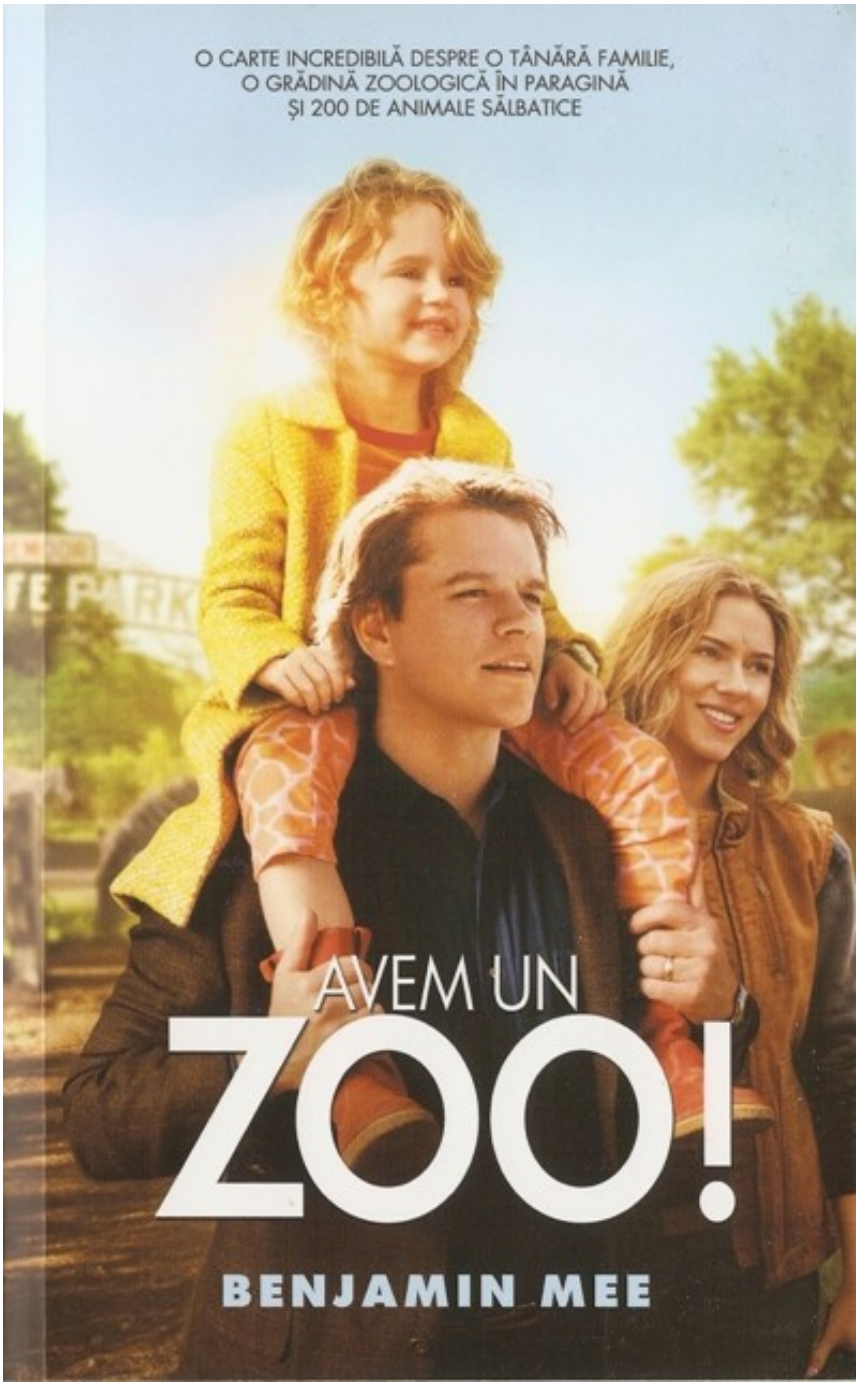

AVEM UN ZOO!

BENJAMIN MEE

Am fost impresionați de cum ne țintuiau cu privirile lor de gheață. În cele din urmă, una dintre aceste feline masive și musculoase – realizând că, datorită unor circumstanțe dincolo de puterea lor (adică gardul dintre noi), întregul episod fusese doar o repetiție generală – a căscat, expunându-și scurt caninii ca niște pumnale curbate și a privit în altă parte. Eram în continuare impresionați. Am pornit înapoi spre casă. Lupii și-au început sinistrul cor nocturn, acompaniat de strigătele bufnițelor – erau vreo cincisprezece în parc – țipătul ocazional al unui vultur și strigătul de pericol, răsunând în noapte, al maimuțelor vervet, când am trecut pe lângă cușca lor. Am simțit că totul ține de asta. Tot ce mai rămânea era să ne dăm seama ce trebuia să facem mai departe.

Ajunseserăm aici după o călătorie incredibilă. Era un nou început care marca sfârșitul unui drum lung și anevoios pe care îl parcursese întreaga noastră familie.

BENJAMIN MEE

AVEM UN ZOO

Titlul original: *We Bought a Zoo,* 2008
Traducere din limba engleză GRAAL SOFT

Cuprins

Prolog
1. La început...
2. Începe aventura
3. Primele zile
4. Lunile grele
5. Katherine
6. Noua echipă
7. Animalele preiau controlul asupra grădinii
8. Cheltuitul banilor
9. Deschiderea oficială
Epilog

Prolog

Am ajuns împreună cu mama în Devon pentru prima dată, în calitate de noi proprietari ai Dartmoor Wildlife Park, în jur de ora şase în seara zilei de 20 octombrie 2006, şi am coborât din maşină pe fundalul urletelor de lupi ce umpleau întunericul cufundat în pâclă. Fratele meu Duncan aprinsese toate luminile din casă pentru a ne întâmpina, şi fiecare fereastră revărsa în ceaţă acea lumină primitoare, apoi a ieşit pe uşa din faţă şi m-a strâns într-o îmbrăţişare mai-mai să-mi frângă oasele. Pe mama a îmbrăţişat-o mai blând. Fuseserăm reţinuţi încă o zi în Leicester, cu avocaţii, fiindcă unele documente de ultimă oră nu sosiseră la timp şi trebuiseră trimise pe un motociclist care venea pe autostrada M1. Duncan coordonase mutarea întregului mobilier al mamei noastre din Surrey în trei microbuze, cu ajutorul a opt bărbaţi care aveau o altă mutare planificată pentru ziua următoare. Întârzierea provocase o mare îngrămădeală la poarta parcului, rezolvată după ce avocatul care îl reprezenta pe fostul proprietar îşi dăduse, cu greu, acordul ca Duncan să-şi descarce microbuzele, dar limitându-se la două încăperi (din care una era fetida bucătărie din faţă) până se finaliza semnarea documentelor. Prin urmare, ne-am croit drum uluiţi, toţi trei, printre teancurile instabile de cutii, ajungând în bucătăria cu dale de piatră, relativ neaglomerată, unde, ne-am spus noi, puteau constitui un centru de operaţii excelent. O uriaşă masă rabatabilă veche, pe care o ţinusem înghesuită în garajul părinţilor mei timp de douăzeci de ani, şi-a intrat în sfârşit în drepturi şi a fost instalată într-o încăpere pe măsura ei. Încă se mai află acolo, ca masă de servit mâncarea, dar în acea primă noapte valoarea ei simbolică era imensă. Câteva cutii şi covoare pe care Duncan reuşise să le pună deoparte în cămara din spate tocmai fuseseră inundate aşa că, până a deblocat el gura de scurgere de afară, eu am luat maşina până la un restaurant chinezesc ce servea la pachet, pe care îl observasem din mers pe Route A38, şi ne-am aşezat să luăm prima noastră masă împreună în noua noastră casă. Starea noastră de spirit era uşor tulburată, dar eram plini de entuziasm şi am râs mult în această casă rece, întunecată, haotică, în acea primă noapte, şi am găsit o alinare neobişnuit de mare în faptul că măcar locuiam lângă un restaurant chinezesc bun.

În noaptea aceea, după ce mama s-a dus la culcare, Duncan şi cu mine am ieşit în parcul acoperit de negură, pentru a încerca să ne dăm seama în ce ne băgasem. Oriunde cădea lumina lanternei, perechi de ochi de diferite mărimi clipeau spre noi şi fără a şti prea bine în acel moment cum era organizat parcul, imposibilitatea de a descifra exact ce fel de animale se ascundeau în spatele acelor ochi contribuia mult la atmosferă. Ştiam, însă, unde se aflau tigrii, şi ne-am îndreptat spre unul dintre ţarcurile care fuseseră marcate pentru a înlocui şi stâlpii, pentru a vedea de aproape cu ce grad de deteriorare ne confruntam. Neobservând nicăieri vreun tigru, ne-am căţărat şi am trecut peste bara de protecţie şi să aruncăm o privire, la lumina lanternei, la baza stâlpilor din lemn pe care era montat gardul din zale. Ne-am lăsat pe vine, împungând şi răzuind straturile de lemn putred de la suprafaţă pentru a ajunge la miezul mai tare, aflat în cazul de faţă liniştitor de aproape de suprafaţă. Am decis că nu era prea rău, dar când ne-am ridicat, am văzut cu surprindere că toţi cei trei tigri din ţarc se aflau acum la doar câţiva metri distanţă de locul unde stăteam noi, gata să ne atace, privindu-ne atenţi. Ca şi cum am fi reprezentat cina.

Era fantastic. Toate cele trei animale – şi erau animale atât de frumoase – se apropiaseră la o distanţă de la care ne-ar fi putut ajunge cu laba, fără ca vreunul din noi să le observe. Fiecare exemplar era mai mare decât noi doi la un loc, însă avansaseră neauziţi. Dacă ne-am fi aflat în junglă, sau, mai corect în cazul de faţă, în tundra siberiana, nu ne-am fi dat seama de asta decât în clipa în care ne-am fi trezit cu o gură uriaşă în jurul gâturilor. Tigrii au receptori speciali de-a lungul părţii frontale a caninilor lor de cinci centimetri prin care pot simţi pulsul din aorta ta. Prima muşcătură e menită să prindă, apoi îţi răpesc pulsul cu dinţii lor, le schimbă poziţia şi îi înfig în tine.

Am fost impresionaţi de cum ne ţintuiau cu privirile lor de gheaţă. În cele din urmă, una dintre aceste feline masive şi musculoase – realizând că, datorită unor circumstanţe dincolo de puterea lor (adică gardul dintre noi), întregul episod fusese doar o repetiţie generală – a căscat, expunându-şi scurt caninii ca nişte pumnale curbate şi a privit în altă parte. Eram în continuare impresionaţi. Am pornit înapoi spre casă. Lupii şi-au început sinistrul cor nocturn, acompaniat de sunetele bufniţelor

– erau vreo cincisprezece în parc – ţipătul ocazional al unui vultur şi strigătul de pericol, răsunând în noapte, al maimuţelor vervet, când am trecut pe lângă cuşca lor. Am simţit că totul ţine de asta. Tot ce mai aveam de făcut acum era să ne dăm seama ce trebuia să facem mai departe.

Ajunsesem aici după o călătorie incredibilă. Era un nou început care marca sfârşitul unui drum lung şi anevoios pe care îl parcursese întreaga noastră familie. Dar partea mea de poveste începe în Franţa.

1.
La început…

L'Ancienne Bergerie, iunie 2004, iar viaţa era frumoasă. Soţia mea, Katherine, şi cu mine tocmai făcusem ultimul pas în a ne dedica noii noastre vieţi vânzând apartamentul nostru din Londra şi cumpărarea a două superbe hambare din piatră aurie în inima sudului Franţei, unde trăiam hrănindu-ne cu baghete, brânzeturi şi vinuri. Oraşul în care ne stabiliserăm era cuibărit între Nîmes şi Avignon în Languedoc, o Provence a săracilor, zona cu cea mai scăzută cantitate anuală de precipitaţii din întreaga Franţă. Eu scriam o rubrică de amenajări interioare pentru ziarul săptămânal *The Guardian,* şi altele două pentru revista *Grand Designs,* şi scriam şi o carte despre umorul la animale, un proiect îndelung îndrăgit care, după cum am constatat, presupunea să petrec mult timp într-un mediu adecvat. Iar acest mediu era exact ceea ce îmi trebuia.

Cei doi copii ai noştri, Ella şi Milo, bilingvi şi uşor bronzaţi, se zbenguiau cu pisicile la adăpostul unei grădini întinse, împrejmuite cu ziduri, alergând împreună după cosaşi enormi, ţopăind prin iarba mare şi uscată şi printre brazde de grâu crescute probabil din boabele vărsate din remorci pe când cele două clădiri încă făceau parte dintr-o fermă funcţională. Câinele nostru uriaş, Leon, stătea întins peste pragul unor porţi vaste, ruginite, veghindu-ne cu vigilenţa benignă a unui animal creat anume cu acest scop, gâfâind fericit în timp ce îşi făcea treaba.

Chiar începeam să ne simţim ca acasă. Spaţiul nostru restrâns de şaizeci şi cinci de metri pătraţi din centrul Londrei fusese înlocuit cu o mie două sute de metri pătraţi într-o zonă rurală din sudul Franţei, chiar dacă această suprafaţă era mai puţin amenajată şi nu la fel de aproape de magazinul Marks and Spencer, South Bank sau British Museum. Dar aici vara se întindea din martie până în noiembrie, iar vinul local, care se vindea cu 8 lire sticla în Tesco, un magazin englezesc, costa trei euro jumătate la sursă. Ei bine, trebuia să profiţi de acest lucru – făcea parte din cultura locală. Grătare cu păstrăv proaspăt şi cârnaţi săraţi din Cevennes, la nord de noi, sticlele de vin roze rece, servit cu gheaţă ce se topea rapid în căldura grea a Europei de Sud. Era idilic.

Am ajuns în acest loc perfect după circa zece ani de zbateri pentru a obţine un statut profesional şi financiar care să-mi

permită să trăiesc ca un ţăran într-un hambar părăginit, într-un sat plin de ţărani mult mai autentici ce îşi câştigau existenţa din activităţi agricole cinstite. Eu eram englezul nebun; ei erau francezii simpli de la ţară, uşor nedumeriţi – toleranţi, amabili, politicoşi, şi totuşi, inevitabil, cât se poate de critici. Katherine, pe care o luasem de soţie în luna aprilie a acelui an după nouă ani petrecuţi împreună (am aşteptat până renunţase complet să mai spere), a devenit preferata satului. Frumoasă şi atentă, politicoasă, amabilă şi graţioasă, se străduia sincer să se implice în viaţa satului fără a face notă discordantă. Învăţa activ limba, pe care o studiase deja la nivel avansat, pentru a fi în stare să se descurce şi cu franceza colocvială locală, precum şi franceza pariziană şi franceza oficială a statului „excesiv de birocratic”. Putea glumi cu proprietarul galeriei de artă din orăşelul apropiat Uzes despre formularul fiscal pe care acesta trebuia să-l completeze pentru a achiziţiona o sculptură de Elisabeth Frink – pe care, întâmplător, o întâlnise şi ea o dată şi căreia îi luase un interviu – şi să se plângă împreună cu cele mai bune mame din sat de complexitatea sistemului medical francez. Cunoştinţele mele de franceză, pe de altă parte, care porniseră deja de la nivel de nota şase, au avansat probabil până la un opt cât am stat acolo, căci încercam în mod activ să-mi împiedic mintea să o înveţe, în caz că acest lucru ar fi putut cumva să întârzie şi mai mult finalizarea cărţii mele, mult întârziată. Mă duceam la culcare exact când se trezeau fermierii şi interacţionam rar cu ei, cu excepţia cazurilor când îi deranjam cu întrebări elementare, prost formulate, despre lucruri ce puteau fi construite de unul singur. Sătenii o preferau pe ea.

Dar nu am ajuns la acea situaţie idilică fără un oarecare cost. Am fost nevoiţi să ne vindem îndrăgitul apartament minuscul din Londra pentru a ne cumpăra cele două hambare, complet în paragină, cu podele de pământ bătătorite cu bălegar de oaie. Neavând apă sau curent, nu puteam să ne mutăm imediat, aşadar, în săptămâna în care am făcut schimb de contracte la nivel internaţional ne-am şi mutat la nivel local, în sat, dintr-o drăguţă căsuţă de piatră naturală subînchiriată, a cărei chirie era pe punctul de a se tripla cum începea sezonul, într-o proprietate mult mai puţin dezirabilă, aflată lângă drumul principal ce trecea prin sat. Clădirea respectivă nu avea mobilier, şi nici noi nu aveam, căci veniserăm în Franţa cu

aproape doi ani înainte, cu intenţia de a rămâne şase luni. Se poate spune că aceea a fost o perioadă plină de stres.

Aşadar, când Katherine a început să sufere de migrene şi să privească în gol în loc să fie, ca de obicei, o tornadă de eficienţă în organizarea hârtiilor, împachetatului, sortatului şi a etichetatului a diverse obiecte, am pus acest lucru pe seama stresului:

— Du-te la doctor sau du-te la părinţii tăi dacă nu vei fi în stare să ajuţi, i-am spus eu plin de compasiune.

Ar fi trebuit să-mi dau seama că era ceva grav când şi-a întrerupt cumpărăturile (una dintre activităţile ei favorite) pentru a cumpăra mobilier pentru camera copiilor şi ne-a trecut pe amândoi un fior de nelinişte când, aflaţi în maşină, pe drumul de întoarcere, cuvintele i-au ieşit împleticite din gură. Dar după câteva telefoane pe la prieteni suferitori de migrene, am fost asiguraţi că acest simptom era unul cât se poate de normal pentru acest fenomen adesea asociat stresului.

În cele din urmă s-a dus la doctor, iar eu am aşteptat-o acasă să revină cu vreun analgezic special pentru migrene. În schimb, m-a sunat să-mi spună că doctorul voia să-i facă un RMN, imediat, chiar în seara aceea. În acel moment nu m-am speriat prea tare, fiindcă francezii sunt ipohondri renumiţi. Dacă ajungi la cabinetul medical fiindcă îţi curge nasul, doctorul îţi va prescrie un sac de medicamente printre care se vor afla, de regulă, şi supozitoare. Un RMN părea o reacţie exagerată tipică francezilor; era un inconvenient, dar trebuia făcut.

Katherine a rezolvat cu prietena noastră Georgia să o ducă până la spitalul local, aflat la circa treizeci şi doi de kilometri distanţă, iar aşezat din nou să o aştept să se întoarcă. Apoi am primit acel telefon la care nu se aşteaptă nimeni niciodată. Georgia, plângând, mi-a spus că e grav:

— Au găsit ceva, îmi tot repeta. Trebuie să vii aici.

La început m-am gândit că e o glumă proastă, dar emoţia din vocea ei era reală.

Buimac, am vorbit cu un vecin să aibă grijă de copii, în vreme ce eu am împrumutat maşina ei incredibil de rablagită, o Honda Civic, şi am pornit pentru prima dată într-o călătorie pe drumurile întunecate de ţară. Având doar un far funcţional, cutia de viteze blocată la viteza a treia şi marşarier şi frâne foarte proaste, eram conştient că era posibil să am un accident şi să

mă rănesc dacă nu eram atent. Am tras prea tare de volan într-o curbă şi am ieşit în decor, fiind nevoit să cobor şi să împing maşina înapoi pe drum, dar în cele din urmă am reuşit să ajung teafăr la spital şi am abandonat maşina învechită în parcarea goală.

Ajuns înăuntru am înlocuit-o pe Georgia, care era înlăcrimată, şi am făcut tot ce mi-a stat în putere pentru a o linişti pe Katherine, care era palidă şi şocată. Încă mai speram că se produsese vreo greşeală, că exista o explicaţie simplă care fusese trecută cu vederea şi care ar fi lămurit totul. Dar când am cerut să văd imaginea RMN am observat într-adevăr un ghemotoc negru de mărimea unei mingi de golf cuibărit ca o piază rea în lobul ei parietal stâng. Cu mult timp în urmă am obţinut o diplomă în psihologie, aşadar, imaginile aparatului de rezonanţă magnetică nu îmi erau cu totul străine, iar capul a început să mi se învârtă în vreme ce încercam cu disperare să găsesc o explicaţie care ar fi putut justifica acea anomalie. Dar nu exista niciuna.

Ne-am petrecut noaptea la spital, încurajându-ne reciproc. Dimineaţa, un elicopter a dus-o pe Katherine la Montpellier, unitatea de neurochirurgie locală (şi probabil cea mai bună) din Franţa. După noaptea petrecută împreună, faptul de a o vedea transportată de urgenţă spre o secţie îndepărtată de neurologie m-a izbit într-un sfârşit, şi a lovit tare. În vreme ce urmăream elicopterul care se îndepărta, şocul a început cu adevărat să se facă simţit. Am descoperit că mintea mea se agita înnebunită, încercând să se adapteze situaţiei, astfel că de-abia am reuşit să mă concentrez asupra condusului. Am redus mult viteza şi am ajuns o oră mai târziu la parcarea enormului complex spitalicesc Gui de Chaulliac, lângă o bordură subţire. Un portar a fluturat un deget dezaprobator spre mine, dar am trecut cu paşi mari pe lângă el, cuprins acum de un elan de neoprit, disperat să o găsesc pe Katherine. Dacă ar fi încercat să mă oprească în acel moment, cred că i-aş fi rupt mâna şi l-aş fi trimis la radiografie. Trebuia să ajung la secţia de urgenţe neuro-chirurgicale, la etajul cinci, şi nimic nu avea să-mi stea în cale. Am ajuns să înţeleg în acea clipă că nu ar trebui să subestimăm niciodată tulburarea emoţională a oamenilor care vin în vizită la spital. Nu se aplicau regulile normale, căci priorităţile mele se reorientaseră complet spre a o găsi pe Katherine şi a afla ce

urma. Am găsit-o pe Katherine aşezată pe un pat cu rotile, îmbrăcată într-un halat galben de spital, părând năucită şi derutată. Arăta atât de vulnerabilă, dar nobilă, făcând cu stoicism tot ceea ce i se cerea. În cele din urmă ni s-a spus că fusese programată pentru operaţie peste câteva zile, timp în care dozele ridicate de steroizi aveau să reducă inflamaţia din jurul tumorii, astfel încât aceasta să poată fi îndepărtată mai uşor.

Momentul în care am privit-o purtată pe coridoare pe patul cu rotile în halatul cu spatele gol, privind în jur cu o demnitate calmă, confuză, a fost probabil cel mai dificil. Partea de organizare se încheiase, ne aflam la locul potrivit, copiii erau pe mâini bune, iar acum trebuia să aşteptăm trei zile şi să ne adaptăm acestei noi realităţi. Mi-am petrecut cea mai mare parte din acel timp la spital, lângă Katherine, sau vorbind la telefon pe hol, împărtăşindu-le prietenilor şi rudelor vestea bombă. Telefoanele au ajuns să semene între ele: iniţial oamenilor nu le venea să creadă, apoi urma şocul şi, adesea, lacrimile. După trei zile, căpătasem deja experienţă şi îi călăuzeam pe oameni prin toate aceste etape când le dădeam vestea. În sfârşit a sosit şi ziua de vineri, iar Katherine a fost pregătită pentru operaţie. Mi s-a dat voie să o însoţesc până într-o sală de aşteptare din faţa sălii de operaţii. Tipic franţuzesc, sala era foarte frumoasă, cu lumina soarelui strecurându-se într-un vestibul modern cu arbori ai căror frunze roşii şi maro reflectau lumina, strălucind ca nişte vitralii. Nu prea aveam ce să ne spunem şi ne-am despărţit cu un sărut fără să ştiu cu adevărat dacă aveam s-o mai văd vreodată sau, dacă da, cât de grav ar putea fi afectată de operaţie.

În ultima clipă l-am întrebat pe chirurg dacă aş putea urmări intervenţia. Ca fost jurnalist pe probleme de sănătate mai fusesem în săli de operaţie şi voiam să înţeleg exact ceea ce i se întâmpla. Deloc surprins, doctorul, unul dintre cei mai buni neurochirurgi din Franţa, a fost încântat. Sunt convins că omul suferea într-un stadiu avansat de sindromul Asperger. Pentru prima şi ultima dată în cursul conversaţiei noastre m-a privit în ochi şi mi-a zâmbit ca pentru a-mi spune „Deci şi ţie îţi plac tumorile?” şi m-a prezentat entuziasmat echipei sale. Anestezistul a fost mult mai puţin impresionat de idee şi a părut vizibil alarmat, aşa că m-am retras, fiindcă nu voiam ca vreunul

dintre cei implicaţi să fie împiedicat să-şi facă perfect treaba. Chirurgul a revenit la eficienţa sa nezâmbitoare.

Operaţia a fost un succes deplin, iar când am găsit-o pe Katherine la terapie intensivă, câteva ore mai târziu, era conştientă şi zâmbea. Dar chirurgul mi-a spus imediat după aceea că nu-i plăcuse aspectul ţesutului pe care îl îndepărtase.

— Va reapărea, m-a avertizat el.

La momentul respectiv eram atât de încântat că supravieţuise operaţiei, încât am lăsat acea informaţie să se retragă într-un plan secundar al gândurilor mele, în vreme ce eu mă ocupam de ceea ce urma după operaţie: familie, chimioterapie şi radioterapie pentru Katherine. Katherine a primit vizite, inclusiv din partea copiilor, pe peluzele impecabile, presărate cu palmieri şi pini din faţa clădirii aripii în care se afla ea – la început într-un scaun cu rotile, dar mai apoi aşezată pe iarbă în lumina pătată a soarelui, cu bandajele de la cap acoperite discret de o eşarfă de mătase, arătând la fel de frumoasă şi relaxată ca întotdeauna, precum gazda unui picnic desfăşurat în mai multe episoade. Bunii noştri prieteni Phil şi Karen îşi făceau concediul în Bergerac, la şapte ore de mers cu maşina mai la nord, dar au făcut tot acel drum pentru a veni să ne vadă şi a fost foarte emoţionant să-i văd pe copiii noştri jucându-se cu ai lor, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic în acele locuri altfel idilice.

După ce ne-am petrecut câteva zile ameţitoare pe internet, mi s-a confirmat în totalitate că reapariţia tumorii era inevitabilă. Asociaţiile medicale britanice şi americane, toate organizaţiile de cercetări în domeniul cancerului şi, de fapt, toate celelalte organizaţii pe care le-am contactat aveau acelaşi mesaj pentru cineva diagnosticat cu glioblastom de gradul IV:

— Îmi pare atât de rău!

Am apelat la cunoscuţii mei din domeniul medical, încercând să aflu şi veşti bune despre boala lui Katherine, care eventual nu fuseseră încă publicate, dar ele nu existau. Şansa medie de supravieţuire – perioada de supravieţuire întâlnită cel mai frecvent din punct de vedere statistic – era între nouă şi zece luni de la diagnosticare. Perioada medie de supravieţuire era puţin diferită, dar 50 la sută supravieţuiau un an, iar 3 la sută dintre cei diagnosticaţi cu tumori de gradul IV erau încă în viaţă după trei ani. Viitorul nu părea prea luminos. Erau veşti proaste,

mai ales că Katherine îşi revenea atât de bine după intervenţia pe creier prin care i se îndepărtase tumoarea (dată fiind o rară eficienţă a rezecţiei de 100 la sută), iar excelentul sistem medical francez îi grăbea accesul la cele mai moderne tratamente cu radioterapie şi chimioterapie. Oamenii care supravieţuiau cel mai mult cu această boală erau femei tinere şi sănătoase cu minţi active – adică exact genul lui Katherine. Şi, în pofida aspectelor sumbre, existau mai multe direcţii de cercetare promiţătoare care era posibil să devină utilizabile până la reapariţia tumorii.

Când Katherine a ieşit din spital s-a întors într-o casă goală ce semăna cu o maşină a timpului, în mijlocul unui sat care a susţinut-o incredibil de mult. Părinţii, fraţii şi sora ei se aflau acolo, iar în prima zi după întoarcerea ei acasă s-a auzit o bătaie în fereastră. Era Pascal, vecinul nostru care, fără prea multe ceremonii, a trecut prin fereastră o masă de sufragerie şi şase scaune, urmate de un vas cu mâncare caldă. Am încercat să revenim la normal, amenajând un birou în podul prăfuit, punând la punct regimurile de tratament pe care Katherine avea să fie nevoită să le respecte şi lucrând la cartea despre bricolaj, pe care Katherine hotărâse să o continue. Între timp, la vreo nouăzeci de metri mai sus pe drum se aflau hambarele noastre, un proiect de renovare ca un vis cu final necunoscut, care ar fi putut cu uşurinţă să ne ţină ocupaţi încă zece ani dacă am fi dorit. Nu ne lipsea decât micul detaliu al banilor pentru a le renova, dar sincer, la vremea respectivă mă preocupa mai mult să-i asigur lui Katherine cea mai bună calitate a vieţii posibilă pentru o perioadă care, după cum mă asigurau specialiştii în medicină, avea să fie, probabil, una scurtă. Am încercat să nu cred acest lucru şi trăiam de la o lună la alta, între RMN-uri şi analize de sânge, devenind treptat tot mai încrezători cu fiecare rezultat negativ.

Katherine era cea mai fericită când lucra şi când ştia că şi copiii erau fericiţi. Cu eficienţa ei vioaie, şi-a amenajat propriul birou şi a început să proiecteze şi să combine schiţe, eşantioane de culori şi ilustraţii în acel spaţiu, cu un etaj mai jos decât mine. Se ocupa şi de treburile domestice, ducea copiii la şcoală şi ţinea legătura cu valul de persoane binevoitoare care ne contactau şi care rămâneau ocazional la noi. Eu mi-am văzut mai departe de articole şi de cercetările legate de cartea mea

cu animale, care se desfăşurau adesea dureros de încet din cauza unei conexiuni la internet foarte proaste, realizate prin dial-up şi prinsă cu bandă scotch şi supusă toanelor „serviciului” oferit de France Telecom care, fiind firma cu cele mai mari datorii din Europa, făcea compania British Telecom să pară eficientă şi preocupată de utilizatori.

Copiilor le plăceau la nebunie hambarele şi am hotărât să ne mutăm cât mai curând, prin urmare, ne-am apucat să investim ultimele noastre economii în construirea unui mici cabane de lemn – oricum mai mare decât fostul nostru apartament din Londra – în spatele spaţiosului hangar. Această construcţie depăşea puţinele mele cunoştinţe despre bricolaj şi s-a dovedit greu de înţeles pentru amabilii localnici francezi, dependenţi de prânz, prin urmare, am apelat la ajutor specializat din partea lui Karsan, un constructor anglo-indian şi prieten de-al nostru din Londra. Karsan e un meşter bun la toate şi se şi pricepe la ceea ce face. De îndată ce a sosit, a început să măsoare cu pasul terenul şi a cerut să fie dus la magazia de lemne. Lucrând neîncetat timp de treizeci de zile la rând, Karsan a ridicat o căsuţă locuibilă, cu două dormitoare, care avea inclusiv alimentare cu apă curentă, o baie cum se cuvine cu toaletă la care se putea trage apa şi electricitate.

Având o oarecare experienţă pe şantierele de construcţii şi cu patru ani petrecuţi scriind articole de amenajare pe cont propriu, eram sigur că Karsan avea să fie impresionat de vastele mele cunoştinţe, de etica mea profesională şi gama largă de scule. Dar nu a fost.

— Toate sculele tale sunt nefolosite, a observat el.

— Ei bine, puţin folosite, am replicat eu.

— Dacă cineva ar veni să lucreze pentru mine cu sculele astea l-aş alunga, mi-a spus el. Eu lucrez singur. E cineva în sat care mă poate ajuta? s-a plâns el.

— Ăă, te ajut eu, Karsan, i-am spus, şi m-am dus în fiecare zi, dându-i bucăţile de lemn, tăind elementele după cum îmi cerea el şi străduindu-mă din răsputeri să învăţ de la acest maestru în construcţii cu abilităţi în diverse domenii şi capabil să muncească foarte repede. Trebuie să recunosc că uneori eram nevoit să-mi tai câteva ore din zi pentru a nu rămâne în urmă cu munca mea de scriitor – ziarele naţionale sunt extrem de puţin îngăduitoare cu întârzierile legate de trimiterea materialelor, iar

scuzele de genul „Am fost nevoit să împrumut betoniera de la domnul Roget şi să traduc pentru Karsan la magazinul de materiale de construcţii” pur şi simplu nu erau valabile, după cum am constatat.

— Sunt complet singur, a continuat Karsan să se plângă, astfel că, exact înainte să se încheie luna, am reuşit în sfârşit să conving un constructor francez local să-l ajute, iar acesta, în măsura în care îi mai rămânea timp după pauzele de prânz de trei ore şi alte angajamente, a muncit într-adevăr din greu în ultimele două săptămâni. Strălucitoarea noastră prietenă Gloria, una dintre membrele cercului de mame englezoaice la care apelaserăm după ce sosiserăm, ne-a ajutat şi ea mult şi l-a impresionat serios pe Karsan prin cunoştinţele ei despre instalaţii de apă şi canalizare, tocurile înalte şi bluzele decoltate. Au devenit prieteni la cataramă, iar Karsan a început să vorbească despre posibilitatea de a se muta în localitate, „unde poţi conduce ca în India”, versiune în care Georgia ar fi lucrat ca asistent administrativ şi traducător. Dintr-un motiv sau altul, ideea s-a lovit de împotrivire din partea soţiei lui Karsan. După finalizarea casei de lemn, localnicilor nu le-a venit să creadă. Unul chiar a spus:

— Sacre bleu[1].

Unii lucraseră ani întregi la propriile case şi pe petice de pământ din jurul satului, în care se extindea acum noua generaţie. Însă prea puţine dintre acestea fuseseră finalizate cu adevărat, cu excepţia caselor de vacanţă ridicate la cererea expatriaţilor olandezi, germani şi englezi care foloseau adesea forţă de muncă din afară sau îi supravegheau personal pe zidarii locali, până aproape să le scoată peri albi, până când treaba era în sfârşit terminată. Acest echilibru dintre viaţă şi muncă, în care accentul se punea categoric pe viaţă, era unul dintre cele mai plăcute aspecte ale traiului în acea regiune şi se potrivea perfect cu leneşul din mine, dar mă simţeam şi satisfăcut să le arăt un proiect construit complet după metoda englezească, în paisprezece zile fără pauză, cu prânzul constând dintr-un sandviş cu brânză şi o cană de ceai. Ne-am luat afectuoşi adio de la Karsan şi ne-am mutat în noua noastră casă, în spatele hambarului mare şi deschis şi având în faţă un altul, într-o grădină înconjurată de ziduri în care copiii se puteau juca în

[1] Expresie colocvială; un fel de „fir-ar al naibii” (fr., n. red).

siguranţă, alături de câinele lor, Leon, şi cu pisicile şi unde zidul din spate lăsa suficient spaţiu cât să-i permită unui adult să arunce un disc zburător. Era prima noastră casă adevărată de la naşterea copiilor şi am savurat spaţiul şi şansa de a lucra în sfârşit la propria noastră casă. Însă oriunde priveai, mai trebuia lucrat, iar în decursul verii următoare am izolat termic casa şi am instalat internetul cu bandă largă, iar Katherine a început să-şi cultive propria grădină de legume, din care obţinea roşii cherry suculente şi zmeură. Smochinele cădeau din copacul vecinului nostru în curtea noastră, usturoiul sălbatic creştea în gardul viu din jurul butucilor de viţă-de-vie, iar pepenii se lăfăiau în soare adesea neculeşi, creând provizii aparent nesfârşite de fructe şi legume. Plimbările pe drumurile prăfoase şi încinse de soare, alături de Leon, străbătând ţinutul ce răsuna de cântecul greierilor, îmi trezea amintiri din Corfu, unde familia noastră îşi petrecuse mai multe veri. Măslini contorsionaţi apăreau în şiruri plantate, nu în crânguri presărate la întâmplare ca în Grecia, dar stilul de viaţă era acelaşi, deşi acum eram adult şi aveam propria mea familie. Părea rupt de realitate, dată fiind situaţia cu boala lui Katherine, faptul că totul era atât de perfect tocmai când lucrurile luaseră o întorsătură oribil de tragică.

Am decis din tot sufletul să ne bucurăm de viaţă, iar pentru mine acest lucru însemna să explorez natura sălbatică alături de copii. Aspectul cel mai diferit faţă de Marea Britanie erau păsările, viu colorate şi vizibil obişnuite să-şi petreacă mai mult timp în Africa de Nord decât suratele lor neelegante din Anglia, al căror penaj părea mai degrabă adaptat unei toamne nesfârşite decât culorilor vii din Marrakesh.

La douăzeci de minute distanţă se afla delta Camargue, ale cărei lanuri de orez şi lacuri sărate sunt suficient de calde cât să susţină o populaţie permanentă de păsări flamingo, dar eram hotărât să nu mă las captivat de ele. Am participat odată la un „tur de natură” în Mull, care s-a dovedit a fi un tur de observaţii ornitologice. Vidrele jucăuşe au fost ignorate pentru a înconjura un tufăriş în aşteptarea unei păsări numită codroş, o vrabie roşcată aflată doar în vizită prin acele locuri, aparent nespecifică anotimpului. Aceea e calea spre nebunie.

Mult mai captivantă, şi adesea inevitabilă, era populaţia de insecte care ţopăiau, se târau şi se reproduceau peste tot. Greieri de mărimea unor şoareci săreau prin iarba înaltă

distrând pisicile şi copiii, care îi prindeau din motive diferite, copiii pentru a încerca să-i hrănească, iar pisicile pentru a-i mânca. Noaptea îmi apăreau greoi în cale scarabei-rinocer, specie ameninţată, cu aspect exotic, târându-se ca nişte tancuri preistorice, fiecare fluturându-şi aprig coarnele complet inutile, semănând mai mult cu nişte triceratopşi decât cu relativ zvelţii rinoceri. Aceste animale amuzante stăteau cu noi câteva zile, învârtindu-se zornăitor într-un bol de sticlă ce conţinea pământ, bucăţele de lemn şi, de obicei, frunze de păpădie, pentru a vedea dacă puteam să reproducem habitatul lor natural. Dar nu erau buni ca animale de companie şi, invariabil, le dădeam drumul în noapte, în vii. Printre alte prăzi de noapte s-au numărat broaşte mari şi grase, eliberate întotdeauna pe o plută în râu în cadrul a ceea ce a devenit o ceremonie oficială după şcoală, şi un arici purtat între două beţe apoi ţinut într-o cadă de cositor şi hrănit cu viermi până a evadat, trei zile mai târziu, dispărând printre dependinţe. De-abia atunci am descoperit că aceste creaturi prietenoase, dar pline de purici şi urât mirositoare puteau fi purtătoare de rabie. Dar poate cea mai dramatică pradă a fost un şarpe neidentificat, de aproape un metru lungime, transportat şi el tot cu beţe şi ţinut peste noapte într-un bol suspendat din sufragerie, acoperit cu un capac ce avea găuri pentru aerisire.

— Ce părere ai despre şarpe? am întrebat-o mândru pe Katherine a doua zi dimineaţă.

— Ce şarpe? a răspuns ea.

Bolul era gol. Şarpele se târâse afară printr-o gaură şi se lăsase să cadă pe podea, chiar lângă locul unde dormeam noi (pe canapeaua extensibilă la acea vreme), înainte de a se fi strecurat afară pe sub uşă. Speram eu. Katherine nu s-a amuzat deloc, iar eu am hotărât să fiu mai atent la ceea ce aduc în casă.

Nu toate creaturile sălbatice băştinaşe erau inofensive. Viperele, sau *les vipères,* erau numeroase, iar protocolul impunea să suni la brigada de pompieri, sau *pompiers,* care veneau şi „dansau în jurul şarpelui ca nişte fetiţe, fluturând nişte beţe spre el până fugea” după cum mi-a explicat Georgia, care fusese martoră la acea procedură. Am văzut odată o *vipère* sub o piatră din grădină, iar după aceea îmi puneam mănuşi groase şi băteam atent fiecare piatră pe care o mutam. Viespile ucigaşe zbârnâiau şi ele ocazional în viaţa noastră, ca nişte elicoptere

militare malefice, despre care toţi localnicii susţineau că puteau ucide un om din trei înţepături. Enciclopedia mea de animale şi insecte, din ce în ce mai des frunzărită, spunea doar că sunt „potenţial periculoase pentru oameni”. Oricum ar fi fost, ori de câte ori vedeam una adoptam conştiincios întreaga procedură *pompier.* Dar creatura care m-a impresionat cel mai mult de la început a fost scorpionul. Unul a apărut în biroul meu, pe perete, într-o noapte, stârnind un nivel de adrenalină şi panică pe care îl credeam posibil doar în junglă. Oare nu eram nicăieri în siguranţă? Cât de multe astfel de creaturi *existau?* Se aflau şi în camerele copiilor acum? O căutare greoaie pe internet mi-a dezvăluit că cincizeci şi şapte de oameni fuseseră ucişi de scorpioni în Algeria în ultimii zece ani. Algeria e o fostă colonie franceză. Era pe-aproape. Dar, din fericire, acest scorpion – maro-închis şi de mărimea degetului mare al unui bărbat – nu era vinovatul, iar înţepătura sa semăna mai mult cu cea a unei albine. Această bruscă înţelegere că în mod cert nu mă mai aflam în Londra şi că îmi adusesem familia într-o situaţie potenţial periculoasă a inspirat primul (şi ultimul) meu poem din circa douăzeci de ani, din nefericire prea încărcat de înjurături pentru a-l putea reproduce aici.

Şi mai existau şi mistreţii. Nelăsându-se întrecut de simple insecte, reptile şi artropode, ordinul mamiferelor mi-a pregătit o surpriză specială într-o noapte, în vreme ce-mi plimbam câinele. În mod neobişnuit, ieşisem să alerg, puţin în faţa lui Leon, aşadar, am fost surprins când l-am văzut înaintea mea, la vreo douăzeci şi cinci de metri distanţă, printre butucii de viţă-de-vie. Apropiindu-mă, am fost surprins să constat că părea negru tăciune în lumina lunii, deşi ultima dată când îl văzusem avea blana lui obişnuită, roşcată. În plus, deşi Leon e un câine de munte solid şi lăţos, de vreo 112 livre, sau 50 de kilograme, acest animal părea mai greu şi mai rotund. Şi grohăia, ca un porc mare de tot. Am început să-mi dau seama că nu era Leon, ci un *sanglier,* sau porc mistreţ, despre care se ştia că rătăceşte prin vii noaptea şi e capabil să facă o gaură în formă de mistreţ într-un gard din zale fără să încetinească. Eu eram înarmat cu o lesă, un creion mecanic (în caz că mă lovea inspiraţia) şi o cască echipată cu lanternă, care era stinsă. Când a apărut în faţa mea, bătând sub copite pământul, am simţit că trebuie să decid rapid dacă să aprind sau nu lanterna de la cască. Mistreţul fie avea s-

o atace negreşit, fie avea s-o găsească respingătoare. Când s-a aprins lumina, monstrul grohăitor mi-a întors încet spatele şi s-a cufundat la trap printre butucii de viţă-de-vie, mai degrabă iritat decât speriat. Apoi a sosit Leon, un ajutor întârziat şi nepotrivit, şi a luat-o la goană în vie după el. De obicei Leon vânează neobosit iepuri imaginari, preţ de multe minute de fiecare dată, oricând aude un foşnet cât de slab în tufişuri, dar de data aceasta s-a întors imediat în fugă, prefăcându-se a nu avea câtuşi de puţin habar că ar fi fost ceva în neregulă, şi a rămas foarte aproape de mine pe drumul înapoi. Foarte înţelept.

A doua zi, i-am dus pe copii să căutăm urma mistreţului, iar ei au făcut ochii cât cepele când am găsit şi fotografiat urmele de copite în pământul cenuşiu moale, apoi le-am verificat cerând părerea fermierilor isteţi de la Cafeneaua Universului din sat.

— *Il était gros*[2]*,* au concluzionat ei, râzând din tot sufletul şi umplând aerul cu nori de *pastis* când mi-am mimat teama.

Aşadar, cu tot cu şerpi, această viaţă aducea cât de mult posibil cu un Eden, după părerea mea. După ce ne-am instalat în sfârşit internetul cu bandă largă, şi cu lilieci zburând prin biroul meu improvizat din hambarul gol, cartea pe care venisem s-o scriu avansa în sfârşit serios, iar tratamentul şi mediul lui Katherine păreau cât de bune posibil în măsura unor aşteptări rezonabile. Oare ce ar fi putut să ne ispitească să părăsim acel colţişor retras aproape paradiziac, câştigat atât de greu? Familia mea care a decis să cumpere o grădină zoologică, desigur.

[2] Era mare (fr) (n. red.).

2.
Începe aventura

Primăvara anului 2005 a fost momentul când a aterizat în pragul uşii noastre: broşura ce avea să ne schimbe viaţa pentru totdeauna. Ca pe orice altă broşură, la început am ignorat-o. Dar, spre deosebire de orice altă broşură din partea unui agent imobiliar, aici am văzut pentru prima dată un anunţ publicitar legat de Dartmoor Wildlife Park. Sora mea, Melissa, îmi trimisese o copie în Franţa, cu un mesaj ataşat: „Decorul tău de vis”. Eram nevoit să-i dau dreptate în privinţa faptului că, deşi credeam că trăiam deja în decorul meu de vis, această ofertă ciudată ce cuprindea o casă la ţară cu o grădină zoologică ataşată părea o opţiune chiar mai bună – dacă am fi putut s-o luăm, ceea ce părea puţin probabil. Şi dacă nu era nimic în neregulă cu ea, ceea ce părea la fel de puţin probabil. Desigur, existau probleme structurale grave la casă sau la terenuri sau la ţarcuri, sau afacerea suferea de vreun defect fundamental imposibil de remediat.

Însă chiar şi aşa, fiind aproape siguri de un eşec în cele din urmă, întreaga familie a fost suficient de intrigată cât să cerceteze mai în detaliu oferta. O toană? Poate, dar era una pentru care, am decis, am fi putut să ne reorganizăm întreaga viaţă.

Tatăl meu, Ben Harry Mee, murise cu doar câteva luni în urmă, iar mama trebuia să vândă casa familiei în care locuiseră în ultimii douăzeci de ani, o casă cu cinci dormitoare din Surrey, întinsă pe doi acri de pământ, ce tocmai fusese evaluată la 1,2 milioane de lire.

Această sumă uluitoare reflecta nu doar împrejurimile plăcute, ci şi, ceea ce conta cel mai mult, apropierea de Londra, aşezarea sa confortabilă în interiorul cordonului de securitate economică reprezentat de Route M25. La douăzeci şi cinci de minute cu trenul de London Bridge, aceasta era centura agenţilor bursieri, o poziţie de invidiat pe scara proprietăţilor imobiliare dobândită de tatăl meu care, ca fiu al unui miner luminat din Doncaster, muncise din greu toată viaţa şi îşi investise cu abilitate banii în nume propriu şi în numele copiilor săi.

Ben chiar a lucrat la bursă în ultimii cincisprezece ani ai carierei sale, dar nu ca agent, poziţie pe care o considera a fi

dubioasă din punct de vedere moral. Tata a fost controlor din partea administraţiei, coordonând sarcinile administrative pentru London Stock Exchange şi pentru bursele din Manchester, Dublin şi Liverpool, plus un total de unsprezece clădiri amalgamate regionale şi irlandeze. (Într-o etapă similară din viaţa mea, mie îmi venea greu să mă administrez ca jurnalist care lucra pe cont propriu.) Deci, ca familie, aveam o situaţie relativ bună, deşi nu eram chiar bogaţi şi nu aveam active lichide pentru a susţine vreo întreprindere născută dintr-un capriciu. În 2005, Halifax Bank, care deţinea una dintre cele mai mari agenţii imobiliare din Marea Britanie, a estimat că existau 67.000 de astfel de proprietăţi evaluate la peste 1 milion de lire în Marea Britanie, dar noi păream a fi singura familie care hotărâse să-şi încaseze întreaga sumă şi să-şi încerce mâna la cumpărarea unei grădini zoologice.

Părea o cauză pierdută încă de la început, dar una pe care ştiam că aveam s-o regretăm dacă nu încercam s-o realizăm. Aveam un fel de plan. Mama intenţionase să vândă casa şi să-şi cumpere ceva mai mic şi mai uşor de gestionat, o căsuţă cu două sau trei dormitoare, apoi să trăiască în pace şi siguranţă cu o rezervă de bani, dar având loc doar pentru unul sau doi copii care să vină în vizită, cu diversele lor odrasle, în orice moment. Problema, şi lucrul care ne îngrijora pe toţi, era ca nu cumva acea izolare la bătrâneţe să deschidă calea unei deteriorări treptate (şi, după părerea noastră, unei inevitabile demenţe) şi morţii.

Noul plan era de a spori bunurile de familie şi pe cele ale mamei noastre mutându-ne într-o casă cu douăsprezece dormitoare „înconjurată” de o afacere ce lâncezea şi despre care nu ştiam nimic. Eu aveam să abandonez complet Franţa şi să las deoparte cartea, Duncan urma să renunţe la locul de muncă din Londra, ca apoi să locuim toţi împreună ocupându-ne tot timpul cu administrarea grădinii zoologice. Mama urma să fie scutită de problemele zilnice presupuse de gestionarea grădinii zoologice, dar avea să-i prindă bine mediul stimulant şi faptul de a avea familia în jurul ei într-o nouă viaţă interesantă, ocupându-se de două sute de animale exotice. Oare ce ar fi putut să meargă prost? Haide, mamă… va fi bine.

De fapt, a fost surprinzător de uşor s-o convingem. Mama a avut dintotdeauna simţul aventurii şi îi plac felinele mari. Când

avea şaptezeci şi trei de ani am dus-o la o rezervaţie pentru lei unde puteai să te plimbi prin tufişuri printre ei şi să-i mângâi în ţarcurile lor; mulţi dintre ei se născuseră în captivitate, având drept părinţi lei ce fuseseră salvaţi de la a fi împuşcaţi de fermieri. Am fost cuprins de uluire în faţa mărimii leilor şi sincer înspăimântat, nereuşind nicio clipă să mă desprind de ideea că nu era firesc să mă aflu atât de aproape de aceşti prădători. Fiecare zvâcnire a unei mustăţi stârnea în mine o descărcare de adrenalină ce se manifesta printr-o tresărire involuntară. Mama doar îi gâdila sub bărbie şi spunea:

— O, nu-i aşa că sunt drăguţi?

În anul următor, această doamnă aventuroasă a încercat să schieze pentru prima dată. Aşadar, ideea de a cumpăra o grădină zoologică nu a fost respinsă din principiu.

Nici unuia dintre noi nu-i plăcea ideea ca mama să rămână singură, aşa că examinam deja posibilităţile de a o aduce să locuiască alături de unul dintre noi, eventual pe o proprietate mai mare, punându-ne resursele la comun. Astfel s-a ajuns ca informaţiile despre Dartmoor Wildlife Park să aterizeze în cutia poştală a mamei mele mulţumită lui Knight Frank, agent imobiliar. Sora mea, Melissa, era cea mai încântată şi a comandat mai multe exemplare din broşura cu pricina, trimiţându-le celor patru fraţi ai ei: cel mai în vârstă, Vincent; Henry; Duncan şi cu mine. Eu mă aflam în Franţa şi am primit broşura cu notiţa „decorul tău de vis”. Trebuia să recunosc, arăta bine, dar am aruncat-o rapid în vraful instabil de corespondenţă ce „va fi sortată în curând”. Acesta era deja învelit în praf graţie mistralului, acel minunat vânt din sudul Franţei ce năvălea periodic de-a lungul canalului din sud-vestul Franţei creat de către munţii ce înconjurau fluviile Ron şi Sena. Apoi a căzut direct prin vechiul mortar de var al peretelui nordic al biroului meu din hambar, redistribuind mortarul prăfos ca o minusculă furtună de nisip, împrăştiind uniform praful prin tot biroul meu de-a lungul unor perioade de câte aproximativ patru zile. Mici dune ondulate de mortar au apărut deasupra broşurii, apoi alte documente au apărut peste dune, apoi alte mici dune.

Dar Melissa a refuzat să renunţe. Refuza să renunţe fiindcă ea credea că era posibil şi solicitase o evaluare a casei ei şi insista să orienteze toate discuţiile pe care le purtai cu ea spre subiectul grădinii zoologice. Entuziasmul lui Duncan a fost

stârnit rapid. Cum petrecuse o scurtă perioadă ca îngrijitor de reptile la London Zoo, el era cel mai apropiat de conceptul de profesionist în materie de grădini zoologice. În prezent director economic cu experienţă în Londra, era totodată şi cel mai bun candidat pentru funcţia de director general al proiectului dacă el, şi aproape sigur şi ceilalţi, alegeau să renunţe la stilurile de viaţă din prezent pentru a duce o existenţă cu totul diferită.

Melissa a organizat o prezentare pentru toată familia, mai puţin Henry şi Vincent, care aveau alte obligaţii, dar se pronunţaseră în favoarea explorării. Aşadar, ne-am pus de-acord, iar „bunica” Amelia s-a trezit cu o bună parte din progeniturile ei, cuprinzând trei generaţii, instalându-se într-un mic hotel rural din districtul South Hams din Devon. Hotelul era gazda unei nunţi care inunda tot locul cu bună dispoziţie, iar grădinile, răcoroase în aerul nopţii de început de primăvară, răsunau din când în când de sunetul tocurilor ascuţite pe pietriş, când tinere domnişoare subţire îmbrăcate alergau până la maşinile lor şi înapoi pentru câte un obiect esenţial ce lipsea de la petrecerea dinăuntru.

O întâlnire de familie cu toată lumea, sau chiar una rezonabil de cuprinzătoare, cu o altă ocazie decât Crăciunul sau o nuntă, era neobişnuită şi era vorba mai degrabă de o mică misiune decât de o sărbătoare, însă însoţiţi de un cârd de copii de toate vârstele. Grupul nostru bătea clar spre cuprinzător, cu tot ceea ce presupunea acest lucru. Bebeluşi care vomitau, femei gravide, copii mici la vârsta capetelor sparte şi copii ce sfâşiau accidental draperiile de pe perete, încercând să-l imite pe Darth Vader. În noaptea de dinaintea prezentării eram entuziasmaţi, dar realişti. Eram concurenţi serioşi, dar probabil convinşi cu toţii că aveam să ne încercăm norocul cât de bine puteam şi că cineva cu mai mulţi bani sau experienţă sau probabil amândouă avea să apară şi să-şi adjudece proiectul.

Am ajuns la parc într-o dimineaţă răcoroasă de aprilie 2005 şi l-am întâlnit pe Ellis Daw pentru prima dată. Un bărbat plin de energie de aproape optzeci de ani, cu o barbă mare albă şi şapcă pe care nu şi-o dădea jos niciodată, Ellis ne-a dus într-un tur al parcului şi al casei ca un profesionist pe pilot automat. Era evident că mai făcuse acel tur de câteva ori. În cursul rapidei noastre excursii prin labirintul conacului cu douăsprezece dormitoare, am remarcat că sufrageria era pe jumătate plină de

colivii cu papagali, decorul general rămăsese în urmă cu vreo treizeci de ani, iar reţeaua de apă şi canalizare şi cea electrică arătau de parcă ar fi putut înghiţi câteva zeci de mii de lire pentru a fi puse la punct. Afară, în parc, am fost copleşiţi de animale şi de designul inovativ al ţarcurilor, realizat de Ellis. Tiger Mountain[3], numit astfel fiindcă trei tigri siberieni se învârteau în jurul unui munte artificial din centrul parcului, era deosebit de impresionant. În loc să folosească garduri din zale sau din plasă de sârmă, Ellis adoptase un sistem „jumi-juma” care presupune, în principiu, un şanţ adânc în jurul perimetrului, înconjurat la rândul său de un zid de peste un metru optzeci pe partea animalelor, însă doar un metru sau un metru douăzeci pe partea vizitatorilor. Astfel se creează iluzia unei apropieri extreme de aceste feline cât se poate de spectaculoase, care se învârt prin ţarc ca nişte versiuni masive, îmbrăcate în flăcări, ale pisicilor domestice pe care le cunoaştem şi le iubim cu toţii, făcându-te să-ţi reevaluezi complet relaţia cu mărunţii prădători pe care mulţi dintre noi îi adăpostesc în casă.

În spatele gardului se aflau lei, la fel de uluitori ca tigrii, al căror răget era o sfidare pentru orice alt animal care încerca să le conteste teritoriul, în special alţi lei, se pare. Şi trebuie spus că aceste răgete asurzitoare, proiectate graţie diafragmelor lor extraordinar de puternice pe o distanţă de aproape cinci kilometri peste vale, se dovediseră de-a lungul anilor 100 la sută eficiente. Nu se întâmplase nici măcar o dată ca acest grup de lei să fi fost provocat de un alt grup de lei, sau de orice alt animal, pentru peticul lor de pământ. E uşor de spus că acest lucru se datorează lipsei prădătorilor de aceeaşi mărime prin împrejurimi, dar se pare că s-a întâmplat totuşi ca o leoaică să prindă un bâtlan la, se spune, vreo patru metri jumătate de perimetru, cu doar câţiva ani în urmă, confirmând că această atitudine defensivă faţă de teritoriul lor nu era doar o cacealma.

Păunii se plimbau prin zona pentru picnic, loc de unde se vedea o haită de lupi strecurându-se printre copaci în spatele unui gard de sârmă. Trei urşi europeni mari ne priveau din ţarcul lor împădurit, şi trei jaguari, două pume, un râs, câteva păsări flamingo, câţiva porci spinoşi, ratoni şi un tapir brazilian completau amestecul eclectic al colecţiei.

---

[3] Muntele Tigrului (en, n. red.).

Am fost cuprinşi de admiraţie faţă de animale şi, surprinzător, deloc intimidaţi. Chiar şi pentru privirile noastre neştiutoare era clar că era nevoie de multă muncă. Tot ceea ce era făcut din lemn, de la băncile de picnic la stâlpii ţarcurilor şi barierele de protecţie, era acoperit de alge care, în mod evident, se aflau acolo de ceva vreme. O parte dintre ele, în mod îngrijorător, aflate la baza multor stâlpi ai ţarcurilor, aveau evident şi influenţă corozivă.

Ne-am dat seama că grădina zoologică avea nevoie de muncă, dar şi că fusese o afacere funcţională până de curând, una care ne-ar fi oferit o ocazie unică de a ne afla aproape de unele dintre cele mai spectaculoase – şi rare – animale de pe planetă.

Ca parte a prezentării oficiale a proprietăţii, o echipă de filmare trimisă de Animal Planet ne-a cerut să participăm la un documentar legat de vânzarea parcului. Jurnalistul din mine a început să se întrebe dacă nu cumva această excentrică aventură englezească nu ar fi putut fi susţinută şi printr-o altă sursă. Scrisul şi presa reprezentaseră cariera mea timp de cincisprezece ani şi, deşi nu îmi asiguraseră o sumă uriaşă de bani, îmi oferiseră o calitate a vieţii foarte bună. Dacă puteam să scriu despre ceea ce îmi plăcea să fac, de regulă puteam să şi fac acele lucruri, iar uneori eram capabil chiar să îmbunătăţesc acea activitate când ajungea în lumina reflectoarelor. Poate exista şi aici un ceva similar. Un proiect cândva înfloritor, ajuns acum pe marginea prăpastiei, perfect funcţional la vremea sa, dar având nevoie acum de o mică încurajare din partea lumii din afară pentru a supravieţui…

Mama, Duncan şi cu mine am fost chemaţi să stăm înghesuiţi printre papagalii din sufragerie, pentru a explica în faţa camerei ce am fi făcut dacă am fi cumpărat grădina zoologică. La sfârşitul exploziei noastre de entuziasm amator, cameramanul ne-a spus pe negândite:

— Vreau s-o cumpăraţi voi.

Celelalte oferte erau din partea unor profesionişti din industria distracţiilor care aveau mulţi bani şi în faţa cărora simţeam că aveam o mică şansă, dar nimic mai mult. Încă eram extrem de sceptic, dar am început să văd o cale limpede de realizare dacă, cumva, şansa ne-o oferea nouă. Deşi era încă un vis îndepărtat, ca atunci când vizitasem toate acele case la care părinţii mei

păreau să ne târască şi pe noi când ne-am mutat în copilărie: „nu vă bucuraţi prea mult, fiindcă ştiţi că, aproape sigur, nu veţi ajunge să locuiţi aici”.

În cursul turului prin parcul propriu-zis, Ellis a renunţat în sfârşit la discursul lui profesional şi ne-a privit pe mine, pe fratele meu, Duncan, şi pe cumnatul meu Jim, toţi băieţi relativ bine făcuţi de patruzeci, patruzeci şi ceva de ani, şi ne-a spus:

— Ei bine, sunteţi în faza potrivită pentru acest lucru, oricum.

Am reţinut toţi acest vot de încredere căci, evident, Ellis văzuse în noi ceva ce îi plăcuse. Ambiţiile noastre faţă de grădină erau modeste, un alt lucru care îi plăcea. Ne-a spus că refuzase chiar câteva oferte fiindcă presupuneau cheltuirea unor sume prea mari pentru reamenajare.

— Pe ce vrei să cheltuieşti un milion de lire sterline aici? ne-a întrebat el, oarecum retoric. Ce nu-i în regulă cu locul acesta? Vedeţi-vă de drum, le-am spus.

Îmi imaginez cum a dispărut culoarea din feţele bancherilor lui când au auzit vestea cea bună. Din fericire, noi nu aveam la dispoziţie un milion de lire pe care să-l cheltuim pentru reamenajare – sau, în acel moment, nici măcar pe grădina zoologică în sine – aşadar, planurile noastre modeste, de afacere de familie, au părut să atingă un punct sensibil în sufletul lui Ellis. La circa trei jumătate după-amiaza, turul nostru se încheiase şi am început să observăm că pălăvrăgeala entuziastă a adulţilor din grupul nostru era întreruptă tot mai des de mici izbucniri emoţionale, uşor exagerate, din partea copiilor noştri, care se învârteau în jurul nostru semănând din ce în ce mai mult cu nişte jucării nebune şi agitate cu arcul strâns prea tare.

Cuprinşi de entuziasm, făcuserăm toţi o greşeală elementară, de părinţi începători, şi uitaserăm de prânz, ceea ce produsese o situaţie înspăimântătoare pentru părinţi: copii mici cu un nivel scăzut al zahărului în sânge. Trebuia să găsim mâncare rapid. Am intrat în enormul restaurant Jaguar, construit de Ellis în 1987 cu o capacitate de trei sute de persoane. Rareori am intrat într-un restaurant funcţional mai puţin propice consumului de mâncare. O peliculă subţire de unsoare provenită din prolificele friteuze din bucătărie învelea mesele învechite din melamină, aranjate în rânduri ca într-o cantină şi iluminate de fâşii fluorescente cu lumină aspră montate pe dezastrul ameţitor al

tavanului texturat, îngălbenit de unsoare. Mirosul greu al uleiului folosit pentru a prepara cartofi pai indica destul de corect meniul şi se adăuga mirosului de ţigări răsucite de mână ce se ridica dinspre grupul de angajaţi îmbrăcaţi în costume cenuşii de bucătari, care îşi priveau cu suspiciune cei câţiva clienţi.

Chiar cu riscul unei implozii totale, în masă, a nivelului de zahăr din sânge, nu aveam de gând să mâncăm acolo şi am cerut instrucţiuni pentru a ajunge la cel mai apropiat supermarket, de unde să ne procurăm de urgenţă provizii. Iar atunci, pentru mine, s-a dezvăluit şi ultima piesă perfectă din puzzle-ul Dartmoor, căci atunci am descoperit magazinul Tesco de la Lee Mill. La şapte minute de mers cu maşina, acesta nu era un simplu supermarket, ci unul gigant. În punctul culminant al filmului *Monty Python and the Holy Grail,* regele Arthur ajunge în sfârşit pe o culme de pe care vede „Castelul Aaargh" despre care se crede că ar adăposti Sfântul Graal, punctul suprem al căutării sale. Când Arthur şi Sir Bedevere traversează apa spre castel într-un vas cu creste de dragon, pe care nu îl conducea nimeni în fundal răsună o muzică de proporţii epice, demne de Wagner, pentru a indica faptul că sosesc într-un loc cu adevărat important. Acea muzică a izbucnit brusc în mintea mea când am dat colţul în vârful unui mic deal şi ne-am trezit că privim un bazin artificial umplut cu ceva ce aproape semăna cu o uriaşă navă spaţială, aterizată în secret în acest peisaj luxuriant verde. Părea a fi de mărimea aeroportului Stansted, cu luminile sale radiind consumul la scară industrială, în amurgul ce se lăsa rapid în acea după-amiază de sfârşit de primăvară. Pui fierbinte, pâine proaspătă, salată, humus, baterii, haine de copii, ziare şi multe alte provizii ce ne lipseau au fost obţinute de îndată. Dar, şi mai important, în vreme ce rătăceam printre rafturile sale, sub tavanul înalt ca de catedrală, am simţit o uşurare imensă la gândul că, dacă aş fi avut nevoie, aş fi putut găsi aici un televizor, o cameră foto, un fier de călcat, un ceainic electric, produse de papetărie, un DVD sau o jucărie pentru copii. Şi era deschis douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. În timp ce priveam cele treizeci şi şapte de casierii filtrând cu un zumzet şirurile de clienţi, ultima mea temere legată de mutatul în zonă a fost lăsată deoparte. După ce petrecusem douăzeci de ani în Londra, mă obişnuisem să am la îndemână obiecte precum televizoare cu ecran plat, felicitări aniversare sau varză de

Bruxelles la orice oră din zi sau din noapte, iar unul dintre cele mai mari şocuri culturale din cursul ultimilor trei ani, în care locuisem în Franţa, fusese abordarea lor complet diferită asupra acestui aspect. Din punctul lor de vedere obsesia globală a consumului înceta la ora 8 seara, iar dacă aveai nevoie de ceva urgent după acea oră trebuia să aştepţi până a doua zi. Acest supermarket Tesco, pentru mine, însemna că întregul proiect era realizabil, şi ne-am dus cu mâncarea la picnic, să privim apusul de soare de pe o plajă din apropiere, pătrunşi de bună dispoziţie.

Deşi casa mamei nici nu fusese încă scoasă la vânzare, fusese evaluată la acelaşi preţ ca acela cerut pentru parc; aşadar, cu o oarecare agitaţie, am înaintat o ofertă cu preţul respectiv într-o licitaţie cu plicuri închise, cu patru participanţi, şi am aşteptat cu nerăbdare deznodământul. Dar două zile mai târziu ni s-a spus că oferta noastră fusese respinsă de consilierii lui Ellis în baza faptului că eram lipsiţi de experienţă şi nu aveam bani în cont. Ambele, trebuia să recunoaştem, erau argumente valide. Ne-am întors la vieţile noastre cu un minim de regrete, simţind că făcuserăm tot ceea ce ne stătuse în putere şi fuseserăm pregătiţi să ducem proiectul la capăt, dar acum nu mai depindea de noi.

Melissa s-a întors la familia ei din Gloucestershire; Duncan era ocupat în Londra cu noua lui afacere; Vincent, care la cincizeci şi patru de ani era cel mai în vârstă dintre fraţi, a devenit din nou tată; mama s-a întors în casa familiei din Surrey, pregătindu-se s-o scoată pe piaţă. Totul era relativ confortabil, de succes, şi ne oferea satisfacţii. În special viaţa mea, simţeam eu, compensa suficient faptul că ratasem această şansă. După ce-mi petrecusem aproape zece ani făcând eforturi pentru a ajunge într-o poziţie din care să-mi pot câştiga existenţa din scris, având cheltuieli de întreţinere reduse într-o ţară caldă, privindu-i pe copii crescând în această nişă uşor ciudată, eram mulţumit de ceea ce-mi oferise viaţa şi eram nerăbdător să mă întorc la ea.

Dar după atâta entuziasm, nu puteam să nu mă întreb ce s-ar fi putut alege din proiect. Stând în biroul meu improvizat din plexiglas, amenajat în spatele frumosului meu hambar părăginit, cu rândunele intrând şi ieşind în zbor în timpul zilei şi lilieci agitându-se în jurul capului meu la asfinţit, nu puteam să nu mă

gândesc la ce fel de viaţă ne-am fi putut clădi în jurul acelei grădini zoologice.

Katherine se înzdrăvenea tot mai mult cu fiecare zi, mânuind săpăliga mea franceză în grădina ei de legume cu tot mai multă vigoare, iar tonusul ei muscular şi masa corporală – distruse în cel mai înalt grad de chimioterapie, astfel încât ajunsese să se transforme, ca aspect, dintr-un model de defilat pe podium într-o cântăreaţă punk rock veştejită – s-au îmbunătăţit peste vară. Neurologul ei, doamna Campello, o femeie de o inteligenţă aprigă şi uşor ameninţătoare, era mulţumită de progresul ei şi a decis să modifice frecvenţa RMN-urilor de la unul pe lună la unul la fiecare două luni, ceea ce noi am considerat a fi un semn bun. Aveam astfel un răstimp mai lung între episoadele de nelinişte inevitabilă provocate de drumurile la Nîmes pentru a afla rezultatele, proces pe care amândoi, dar în special Katherine, îl găseam destul de înfricoşător.

Doamna Campello era evident o persoană plină de compasiune şi sunt sigură că am văzut-o chiar oftând când s-a întâlnit pentru prima dată cu Katherine, copiii şi cu mine pentru consultaţia iniţială post-operatorie a lui Katherine. Din acel moment a accelerat aproape fiecare parte a tratamentului şi mi-am dat seama că această doamnă avea să facă tot ceea ce-i stătea în putere pentru a se asigura că Katherine supravieţuia. Însă în cursul consultaţiilor ei clinice obişnuite doamna Campello aducea mai degrabă a directoare severă de şcoală, ceea ce o făcea pe Katherine, dintotdeauna o fată bună, să se simtă incapabilă să-i pună întrebări prea detaliate despre opţiunile de tratament. Dar eu, având la activ una sau două exmatriculări din şcoală, nu am fost niciodată excesiv de intimidat de directori şi mă simţeam destul de îndreptăţit să pun întrebări. Doamna Campello s-a dovedit extrem de receptivă la această atitudine şi s-a întâmplat de mai multe ori să o sun după ce vorbeam cu Katherine, odată ajunşi acasă, şi să decidem o ajustare a medicamentaţiei.

Excursiile mele nocturne cu Leon au continuat să dea la iveală creaturi interesante, precum licurici din crânguri de nepătruns ce nu-şi dezvăluiau niciodată bunătăţile la lumina zilei, în faţa copiilor, scorpioni cu care începeam să mă obişnuiesc, dar care încă îmi stârneau neliniştea şi, probabil cel mai surprinzător pentru mine, un croitor. Nu mai văzusem niciodată o astfel de

gânganie în sălbăticie, nici n-am mai văzut de atunci, şi eram convins că greşise continentul. Lung – de peste 7 centimetri, poate – cu elitre irizate, un cap mic şi antene enorme de la care, presupun, s-a ales cu numele său. Mi-a făcut mare plăcere să-l identific, alături de copii, în enciclopedia noastră franceză bogat ilustrată, cumpărată de la un târg de cărţi din Avignon, şi să-l fotografiez aşezat pe pagină lângă imaginea ce îl reprezenta, deşi exemplarul viu era cu mult mai impresionant şi plin de culoare.

Katherine era bine şi pe mâini capabile, copiii o duceau excelent, iar eu scriam articole despre amenajarea locuinţei pentru revista *The Guardian* şi ocazional făceam chiar câteva astfel de amenajări, stabilind treptat legături cu profesori din lumea întreagă pe subiecte precum atacurile cimpanzeilor asupra maimuţelor pentru recompense sexuale, inteligenţa elefanţilor şi capacitatea delfinilor de a înţelege sintaxa. Eram aproape în paradis, având prieteni care treceau pe la noi pentru paharele obligatorii de vin rosé servit la rece din viţa-de-vie din pragul casei noastre şi având opţiunea de a-mi aranja relativ uşor programul de muncă în funcţie de necesităţile vieţii la sat şi cele ale vieţii de familie. În afară de tot acel vin rosé. Dar mă gândeam în continuare la grădina zoologică. Parcul era aşezat la marginea regiunii Dartmoor, înconjurate de pădurile luxuriante şi plajele superbe ale districtului South Hams. Cele două zile pe care le petrecuserăm în acea parte din Devon nu-mi ieşeau din minte. Familia noastră savurase acel sejur, dar era mai mult de atât – fusese oarecum fermecător, era ceva la care nu puteam renunţa decât cu mare greutate, deşi ştiam că era o cauză deja pierdută.

Stând în pragul uşii hambarului meu, scutit de intervenţia Comisiei pentru Sănătate şi Securitate, cu porţile vechi ale clădirii albite ca nişte epave de lemn sub efectul soarelui şi curăţate cu nisip sub acţiunea mistralului, cu mobilierul interior şi exterior cu uşi ruginite, de pe care picura apa, dintre care unele elemente, se spunea, datau încă din vremea lui Napoleon, eram bântuit în continuare de imaginea grădinii zoologice.

Când Napoleon a trecut prin satul nostru, Arpaillargues, în 1815, se zvoneşte că ar fi ucis doi disidenţi locali, cunoscuţi (e drept, doar într-un cerc restrâns şi relativ select de istorici francezi locali) drept Cei Doi din Arpaillargues. În 2005, traseul

Tour de France a trecut prin sat, fără a provoca vreun deces, dar dând naştere unui val de entuziasm (deşi nu suficient de mare ca vânzătoarea de la magazinul local, Sandrine, să renunţe la pauza ei de prânz de trei ore pentru a vinde băuturi reci sutelor de turişti năduşiţi care aşteptau de-o parte şi de cealaltă a traseului). Aşadar, în decursul a două secole, două evenimente destul de importante se întâmplaseră în sat. Între timp revenise la rutina de a se coace la soare şi a se lăsa suflat de mistral. Şi, cu doar o urmă de regret, am revenit şi eu la aceeaşi rutină.

S-a scurs un an în care grădina zoologică era un gând trist ce îmi distrăgea tot atenţia mai rar. Copacii aceia mari, atât de diferiţi de tufişurile uscate ale Europei de Sud, râurile şi marea din apropiere şi animalele ridicol de frumoase, atât de aproape de casă, atât de stupid ameninţate de omenire şi totuşi aflate în locul potrivit, într-o oportunitate oferită pe tavă de a le ţine în viaţă pentru generaţiile viitoare.

Parţial fiindcă întreaga familie era încă puţin afectată de moartea tatălui meu, casa mamei încă nu fusese scoasă la vânzare, aşa că nu eram pregătiţi pentru ceea ce s-a întâmplat. Fiind un expatriat fără televiziune prin satelit (asta înseamnă să trişezi), tânjeam totuşi după ştirile din Marea Britanie şi vizitam, probabil, site-ul BBC News de două sau trei ori pe zi. Brusc, pe 12 aprilie 2006, proiectul a revenit în atenţia mea. Ellis dăduse o declaraţie prin care spunea că negocierile pentru vânzarea parcului eşuaseră din nou şi că multe dintre animale aveau să fie împuşcate, inevitabil, dacă nu se găsea un cumpărător în următoarele unsprezece zile.

Nu aveam prea mult timp la dispoziţie, dar ştiam exact ce trebuia să fac. I-am sunat pe Melissa şi pe Duncan, care fuseseră motoarele principale ale încercării anterioare, şi le-am spus că trebuie să încercăm din nou. Însă nu am fost complet surprins când niciunul din ei nu s-a arătat la fel de entuziasmat ca mine. Ambii cercetaseră în profunzime mecanismele necesare achiziţiei, iar Duncan în special fusese alarmat la momentul respectiv de solicitarea de a depune o „garanţie nereturnabilă” de 25.000 de lire pentru a-i asigura ofertantului un loc în fruntea listei.

— Dacă îmi poţi aduce o garanţie în scris că în mod cert ne-o va vinde nouă, şi dacă reuşim să vindem casa între timp, am să te susţin, mi-a spus el.

Era convins că era doar o pierdere de vreme nesfârşită, dar mi-a oferit bucuros toate informaţiile pe care le avea. Cumnatul nostru, Jim, avea şi el o listă de contacte şi mi-a oferit ajutorul pentru a redacta tabelele în Excel ale unui plan de afaceri, în caz că se ajungea atât de departe.

Peter Wearden a fost primul pe care l-am sunat. Fiind ofiţer în cadrul Protecţiei mediului pe districtul South Hams, Peter era direct responsabil de emiterea licenţei de funcţionare a grădinii zoologice.

— E posibil ca o mână de amatori ca noi să reuşească efectiv să cumpere o grădină zoologică şi să o administreze? l-am întrebat eu.

— Da, a răspuns el fără echivoc, atâta timp cât vă organizaţi într-o structură de management corespunzătoare.

Această structură constă în special din angajarea unui curator de animale, un profesionist calificat, cu experienţă în munca la grădini zoologice şi cunoştinţe detaliate despre îngrijirea animalelor exotice, care să fie responsabil de îngrijirea zilnică a animalelor. Peter mi-a trimis o diagramă ce prezenta poziţia curatorului sub cea a directorilor grădinii zoologice, adică noi, dar într-o poziţie ce i-ar fi permis, totuşi, să aloce fonduri pentru îngrijirea animalelor după bunul său plac.

— Nu poţi să cumperi pur şi simplu un nou chioşc de îngheţată dacă vine curatorul şi spune că e nevoie, de exemplu, de stâlpi noi pentru gardul ce marchează ţarcul leilor, mi-a spus Peter. Dacă nu ai bani pentru amândouă, trebuie să asculţi de curator. Mi se părea destul de corect. Apropo, e într-adevăr nevoie, a adăugat el, de stâlpi noi pentru gardul de la ţarcul leilor.

— Şi cât costă?

— Habar n-am, mi-a zis Peter. La capitolul acesta va trebui să ceri sfaturi de la un profesionist. Dar acesta e doar unul dintre numeroasele aspecte pe care va trebui să le rezolvi înainte de a obţine licenţa de funcţionare a grădinii zoologice. Peter mi-a explicat puţin despre Legea de emitere a licenţelor de funcţionare pentru grădini zoologice şi mi-a spus că Ellis trebuia să-şi predea licenţa de funcţionare în decurs de câteva săptămâni, de unde şi termenul limită stabilit pentru vânzare.

De altfel, în acel moment nu avea să fie nevoie ca animalele să fie împărţite pe la alte grădini zoologice, fiindcă ar fi fost

deţinute în conformitate cu Legea animalelor sălbatice periculoase drept colecţie particulară. Acest lucru însemna doar că nu avea să fie permis accesul vizitatorilor, astfel că situaţia financiară deja delicată a parcului avea să ajungă într-un punct critic. Dar nu era absolut necesar ca acel punct critic să fie atins după unsprezece zile, se părea. Dacă reuşeam să venim cu o ofertă credibilă, existau şanse mari să putem continua negocierea preţ de câteva săptămâni după închiderea parcului. Deja aveam motive să sper că această misiune aparent fără şanse de succes nu era absolut imposibilă.

— E o întreprindere viabilă? l-am întrebat pe Peter.

De data aceasta i-a luat mai mult timp să răspundă.

— Păi, sunt sigur că da, a zis el. Cu managementul potrivit, o grămadă de bani investiţi în infrastructură şi o cantitate uriaşă – chiar uriaşă – de trudă, ar trebui să fie viabilă, da. Multă vreme a fost una dintre cele mai populare atracţii din zonă. Succesul ei s-a redus în ultimii ani din cauza lipsei investiţiilor şi a faptului că n-a ţinut pasul cu timpurile. Dar până de curând a fost o afacere înfloritoare.

Aveam suspiciuni profunde că trebuie să fi existat ceva mai mult la mijloc şi că exista un fel de gaură neagră în întreaga structură a parcului, iar asta îl împiedica să funcţioneze. De ce eşuaseră restul negocierilor de vânzare? Atât de mulţi profesionişti din industrie se apropiaseră de acest proiect, şi totuşi nu muşcaseră momeala. Aveam să fim noi fraierii care să-l cumpere şi să descopere apoi adevărul?

Era evident că aveam nevoie de ajutor profesionist, pe care l-am primit sub forma unui SMS de la un prieten a cărui cumnată, Suzy, era, întâmplător, o profesionistă de rang înalt în lumea grădinilor zoologice, rang uşor de echivalat, de fapt, cu cel al unui curator, şi care lucra în acel moment în Australia. O întâlnisem pe Suzy o dată la o nuntă, cu mult timp în urmă, şi îmi plăcuse instant. Am fost impresionat de faptul că, şi îmbrăcată într-o rochie de seară, cu coama ei sălbatică de păr blond, reuşea să lase impresia că purta bocanci, colanţi şi un hanorac gros. La vremea respectivă, munca ei presupunea să-i educe pe crescătorii de bovine din Queensland în legătură cu nevoia de a conserva speciile locale de plante şi animale, o sarcină destul de dificilă chiar şi pentru un boxer curajos, după părerea mea. Dar nu şi pentru Suzy, care lucra în prezent ca

şefă a departamentului de achiziţii animale pentru trei grădini zoologice din statul Victoria, inclusiv remarcabila grădină zoologică din Melbourne, unde îşi avea sediul. Suzy mi-a oferit tot ajutorul de care era în stare şi mi-a spus chiar că s-ar putea gândi să-şi ia un an de pauză pentru a veni să facă pe curatorul.

— Nu pot să-ţi garantez acest lucru, mi-a spus ea. Dar poţi să mă treci drept candidat până vedem cum merg lucrurile. Între timp, înainte de a merge mai departe, trebuie să soliciţi o evaluare din partea unui profesionist în domeniul grădinilor zoologice, care să-ţi spună dacă e sau nu viabilă.

Suzy îmi împărtăşea îngrijorarea că era posibil să existe o gaură neagră, căci citise în publicaţiile comunităţii grădinilor zoologice despre declinul parcului Dartmoor. Ştia pe cineva care ar fi putut face acea inspecţie?

— Cunosc o persoană cu care am lucrat la Jersey, care ţi-ar putea oferi o opinie destul de fermă, a zis Suzy. E puţin prea avansat în rang pentru a se ocupa cu aşa ceva acum, cred, dar am să văd ce zice.

Şi aşa am ajuns să-l cunoaştem pe Nick Lindsay, directorul Programelor Internaţionale pentru Grădini Zoologice din partea Societăţii Zoologice din Londra (SZL), în parcarea Dartmoor Wildlife Park, câteva zile mai târziu. Acest bărbat înalt, cu o atitudine uşor părintească, a dat mâna cu mine şi cu Melissa, care era acum însărcinată în luna a opta, şi a fost de acord să facem o plimbare pe alee de-a lungul traseului normal de acces al vizitatorilor, pentru a ne face o idee despre cum funcţiona parcul. Solicitasem un raport din partea SZL, iar Nick avusese bunăvoinţa de a accepta să realizeze chiar el inspecţia, şi, cum crescuse în zonă, era interesat de ea. S-a cazat chiar la mama lui, în apropiere de parc, pentru a ne scuti de plata camerei de hotel. Pe drumul spre alee am fost cât de sinceri posibil:

— Nu ştim nimic despre grădini zoologice, dar dacă această grădină e cu adevărat viabilă credeţi că am putea s-o gestionăm?

— O, nu e deloc necesar să ştiţi ceva despre grădini zoologice pentru a cumpăra una, a spus Nick râzând. Ar trebui să fiţi puţin nebuni, dar presupun că la capitolul acesta îndepliniţi deja cerinţele. Să vedem mai întâi dacă e într-adevăr o grădină zoologică viabilă.

Prima noastră oprire a fost la Ronnie tapirul, al cărui ţarc se întindea paralel cu aleea. Nick s-a aplecat şi l-a chemat şi, spre surpriza mea, acesta a venit. Nu mai văzusem niciodată un tapir atât de aproape şi am fost impresionat că acest animal masiv, cu aspect ciudat, era atât de maleabil şi prietenos. Semănând cu un porc mare cu o cocoaşă în spinare şi având în loc de nas o trompă miniaturală de elefant, tapirul fusese creat, după cum spuneau indonezienii, din părţile rămase nefolosite după ce Dumnezeu terminase de creat toate celelalte animale.

Nick şi-a trecut degetele printre ochiurile gardului, iar Ronnie şi-a lipit şovăitor trompa extinsă de ele, apoi de mâinile noastre, încântat de cunoştinţă. Însă odată cu această fermecătoare întâlnire, am descoperit şi primele aspecte ce trebuiau rezolvate.

— Acest gard ar trebui să aibă o barieră de protecţie, a spus Nick. Trebuie să ne asigurăm că vizuina lui e încălzită pe timpul iernii şi locul pare cam noroios pentru el. E animal copitat, aşadar, picioarele îi sunt destul de delicate.

Hotărâsem să iau notiţe pe tot parcursul zilei pentru a urmări genul de cheltuieli care aveau să ne aştepte, dar mă lovisem deja de o problemă neprevăzută: muci de tapir întinşi pe mâna mea şi pe carnet.

— Nu-ţi face griji, a spus Nick. Am să includ totul în raport.

Ziua decurgea bine şi vizitaserăm deja jumătate din parc, când am fost interceptaţi de Robin, un bărbat cu chipul epuizat şi o coadă de cal lungă şi sură, care s-a prezentat ca fiind membru al personalului grădinii, clar pregătit să suporte neplăcerea de a ne vedea prin parc, chiar dacă nu avea chef de ea. Deşi stabilise o întâlnire pentru a vizita parcul, era nevoie să fim însoţiţi în orice moment, din motive legale şi de securitate, ne-a spus el. Ne-a fost ghid pentru tot restul turului exterior. În scurt timp a devenit evident că nu exista nicio întrebare legată de parc, la care Robin să nu poată răspunde. Istoric, număr de vizitatori, hrana animalelor, numele plantelor – le ştia pe toate. Apoi s-a întâmplat ceva ce l-a pus în dificultate. Sunetul tunător al unei împuşcături a explodat în aer, răsunând cu ecou în întreaga vale. Fusese în mod clar un foc de armă şi tras dintr-o armă mare, genul de sunet pe care îl auzi de regulă doar în filme. Ne-am oprit din mers.

— Ăă, sunt ceva probleme cu tigrii? am întrebat.

Robin a făcut o pauză, arătând şi mai epuizat, dar acum cu o nuanţă de tristeţe, şi a spus:

— Nu, e una dintre leoaice, de fapt. Avea cancer la plămâni.

S-a întors să ne conducă mai departe, iar eu l-am privit pe Nick, complet înnebunit. Nu mai fusesem niciodată nicăieri unde să se împuşte un leu la cincizeci de metri distanţă de locul unde mă aflam. Era în regulă? Aveau voie să facă aşa ceva? Părea justificat? Avea acest lucru vreo legătură cu gaura neagră?

Nick a afişat o expresie uşor surprinsă, dar a părut să accepte normalitatea faptului:

— Dacă avea cancer pulmonar, iar veterinarul a spus că a sosit clipa, e complet justificat, mi-a zis el. Iar utilizarea unei arme de foc în loc de o injecţie era destul de normală dacă era un animal ce făcea dificilă sau periculoasă utilizarea tranchilizantelor.

Deci era totul în regulă, totul normal, atâta că fusese împuşcat un leu. Dacă directorul Programelor Internaţionale pentru Grădini Zoologice din partea SZL spunea că era în regulă, probabil aşa era, dar mărturisesc, acest episod mi-a stârnit o oarecare nelinişte.

La fel şi lui Rob, bărbatul care apăsase pe trăgaci. L-am întâlnit mai târziu la restaurantul Jaguar, alături de Ellis şi sora lui Ellis, Maureen. Ellis era şi el tulburat, de o durere de măsea, zicea el, motiv pentru care avea în mână un pahar de whisky. Atmosfera era dificilă, tensionată; edificiul unei afaceri de familie cândva înfloritoare căzuse în ruină, creditorii băntuiau prin preajmă, iar emoţiile ieşeau la iveală. Dar Nick şi cu mine aveam câteva întrebări pe care trebuia să i le punem lui Ellis, şi avea şi el câteva întrebări pentru noi. Rob părea aproape în pragul lacrimilor după chinul de a fi împuşcat leoaica, pe Peggy, un animal pe care îl cunoştea de treisprezece ani, şi la început a ezitat să vină la masă, dar Maureen l-a convins că era necesar, căci acum el deţinea licenţa de păstrare a colecţiei de animale de la faţa locului conform legii. Ellis se învârtea prin încăpere, înjurând, nu tocmai în şoaptă.

În cele din urmă ne-am aşezat la masă, iar Nick l-a salutat pe Ellis cu atitudinea unui profesor care-l salută pe un fost elev, exmatriculat, dar prezent la reuniune, după cum era şi firesc. Se cunoşteau de la diversele întâlniri ale Federaţiilor Zoologice organizate de-a lungul anilor, iar Ellis l-a salutat dând din cap,

înţelegând că acesta era un om cu care era nevoit să coopereze. Nick şi-a început şirul de întrebări pentru raport şi totul a mers bine până a menţionat numele lui Peter Wearden, agentul de la Protecţia mediului pentru districtul South Hams.

— Peter Wearden? Peter Wearden? Am să-l omor, pe cuvântul meu! Am să-i tai capul cu o sabie şi-o să-l împlânt într-o ţepuşă în capătul aleii. Aşa o să vadă toată lumea ce părere am despre el. A continuat o vreme, explicând că mai omorâse oameni, în război – sunt bun la ucis oameni – precum şi orice alt fel de animal de pe planetă. El nu şi-ar fi făcut probleme să împuşte un leu, aşa ca Rob.

În acel moment am intervenit şi am spus că eu, personal, nu credeam că era nerezonabil din partea lui Rob să fie tulburat, dar trebuia să discutăm despre Peter Wearden.

— L-aş ucide fără ezitare, exact ca pe leu, mi-a spus el privindu-mă în ochi.

Neştiind prea sigur ce să spun, m-am gândit să încerc să mă agăţ din nou de vreo referinţă la realitate.

— Ei bine, cel puţin aşa v-aţi rezolva problemele legate de cazare pentru următorii câţiva ani, am spus eu.

El a cântărit această observaţie, m-a privit din nou şi a replicat:

— I-am pregătit deja coşciugul chiar aici.

Şi era adevărat. Un sicriu cu o fotografie a lui Peter Wearden în el se aflase în restaurant timp de circa şase luni, chiar în timp ce parcul era deschis publicului.

— Să revenim, Ellis, spuse Nick, trecând firesc mai departe, cum rămâne cu barierele acelea de protecţie?

Ellis a rămas politicos, dar vizibil preocupat, în vreme ce ne-a condus din nou într-un tur al casei, chiar mai rapid decât cel de ultima dată şi am fost surprins să constat că starea acesteia părea să se fi înrăutăţit considerabil faţă de cum mi-o aminteam. Îmi era greu să-mi dau seama dacă era o problemă de aspect, datorată unei agravări a dezordinii, sau eu îmi aminteam greşit clădirea, dar impresia a fost suficient de puternică încât să adaug o nouă notiţă pe lista mentală a cheltuielilor. Primul semn de alarmă a fost creşterea în intensitate a mirosului din bucătărie, din partea din faţă a casei. Pe aici intra Ellis şi era, evident, una dintre încăperile cheie pe care le folosea, dar era împuţită. Ultima dată duhoarea fusese

grea, dar de data aceasta era ca o ceaţă pe care o simţeai lipindu-ţi-se de haine. Femeile aflate într-o stare ca aceea prin care trecea Melissa sunt deosebit de sensibile la mirosuri, iar ei aproape că i-a venit să vomite când am trecut pe acolo şi şi-a apăsat mâna peste gură în caz că era nevoie să împiedice cu forţa un val de vomă – e un gest nepoliticos, în fond, când cineva te conduce cu mândrie prin casa sa, să vomiţi în ea.

Principala sursă a mirosului părea a fi o găleată din colţ ce conţinea macrou crud şi găini moarte de o zi, ce urmau a constitui hrana de dimineaţă pentru populaţia de bâtlani şi stăncuţe. Era un vas vechi de plastic îngălbenit şi existau, inevitabil, oarecare dubii legate de integritatea sa structurală, căci o pată lată, veche, multicoloră, se revărsa spre exterior de la baza găleţii, ca o baltă de sulf, dar mai virulentă. Chiar Ellis a fost stârnit să comenteze:

— E cam împuţit aici. Dar nu trebuie să ţineţi aia, a adăugat, arătând spre găleată. Veţi muta unele lucruri, presupun.

Cumva, nu credeam că prin simpla mutare a găleţii am fi putut înlătura acel miros neplăcut. Mi-am jurat în pragul acelei uşi că, dacă reuşeam să cumpărăm parcul, încăperea aceea nu avea să mai fie folosită vreodată pentru a pregăti mâncare.

Restul casei părea mai părăginită decât ne aminteam şi tot nu am apucat să ne facem o idee completă despre cum erau organizate etajele. Jumătate din casă fusese folosită pentru studenţi, iar acea secţiune era îmbrăcată în panouri de plastic pe care scria FUMATUL INTERZIS, STINGEŢI LUMINILE, şi, în mod ciudat, VOMATUL PE SCĂRI E INTERZIS. Dar în general părea că o renovare standard a reţelei electrice şi a celei de apă şi canalizare, plus o refacere a tencuielii, ar fi rezolvat problema. Cealaltă jumătate a casei, cu o scară grandioasă însoţită de o galerie şi bucătăria cu lespezi de piatră purtau urmele a zeci de ani de tapete discordante şi încercări superficiale de a reface sistemul electric la suprafaţă, traduse în cabluri ce şerpuiau nebuneşte ca lujerii unei plante căţărătoare uriaşe şi agresive ce ar fi luat casa în stăpânire. Şi, desigur, mirosul atotpătrunzător ce venea de la bucătăria din faţă.

Bucătăria cu dale de piatră nu fusese folosită ca bucătărie propriu-zisă de câteva zeci de ani, iar în şemineu, în spatele unei table zdrenţuite şi prăfuite, atârnat de un cui bătut în poliţa înaltă de deasupra căminului, se afla un schelet ruginit al unui

aragaz vechi, înfundat pe dinăuntru cu ceva ce aducea a găinaţ din coşul de deasupra.

— Bunica mea obişnuia să gătească pe ăla, a spus Ellis. Cu puţină muncă ar putea fi pus din nou în funcţiune. Face ceva bănuţi, ăla.

Eu nu eram prea sigur. Dar această încăpere dădea spre o curte veche pavată, peste care crescuseră acum buruienile, care dădea la rândul ei spre căsuţa din celălalt capăt, de deasupra grajdurilor (a se citi „depozit de nimicuri"). Melissa, care se pricepe să observe potenţialul şi să vizualizeze o casă terminată, s-a luminat.

— Asta e cea mai bună parte din casă, a spus ea.

— Serios?

— Mă văd pregătind micul dejun aici, privind în curte, făcându-le cu mâna lui Katherine sau mamei, care s-ar afla în bucătăria lor din căsuţă.

La vremea respectivă, Melissa încă se mai gândea serios să vândă totul şi să se mute şi ea aici, cu tot cu Jim şi cei cinci copii. Părea o idee tentantă. Dar în răstimpul rămas, şi având suficiente obiecte inutile împrăştiate prin toată casa, cât să umple o sută de târguri de vechituri, era greu de estimat cum ar fi fost să locuiască în această casă. Cu excepţia faptului că şi aceasta, ca tot parcul, avea să necesite multă muncă (şi costisitoare).

Am ieşit din casă şi ne-am întâlnit din nou cu Nick la restaurant, i-am mulţumit gazdei noastre şi am luat-o încet în jos pe alee. Între timp consilierul nostru obiectiv şi imparţial ajunsese să ne susţină puţin:

— Cred că e un loc grozav, ne-a încurajat Nick. Mult mai bun decât m-aş fi aşteptat după ceea ce am auzit. Veţi avea nevoie de o evaluare propriu-zisă, asta e sigur, dar din câte îmi dau eu seama această grădină zoologică ar putea redeveni funcţională fără prea mari bătăi de cap. În calitate de consilier în amenajarea grădinilor zoologice, Nick avea câteva idei legate de acest aspect.

— Scoateţi clienţii de pe alee – care urca prin centrul, apoi prin jumătatea de jos a parcului preţ de circa trei sute de metri – şi duceţi-i în padocul de lângă ea. Aţi putea amenaja o potecă de lemn prin el – şerpuitoare, ca să nu simtă urcuşul – şi să amplasaţi aici nişte animale impresionante, de exemplu zebre,

şi eventual câteva antilope, ca imediat după ce trec de chioşc să pătrundă într-o lume diferită.

— Puteam face rost de zebre? l-am întrebat.

— O, pot să vă fac eu rost de zebre, a spus Nick nepăsător, de parcă ar fi fost ceva ce ne-ar fi putut aduce de la Tesco.

Această atitudine mi-a plăcut. Vorbise aproape ca un bişniţar: video recordere, jachete de piele, zebre, sosesc, sosesc. Dar această scurtă incursiune într-o grădină zoologică funcţională atrăgea prin mai multe aspecte. Nick alcătuia o pictură cu animalele şi, în acelaşi timp, concepea în gând o prezentare publicitară serioasă.

— Aveţi nevoie de mai multe păsări flamingo, a spus el. Păsările flamingo arată bine având copacii pe fundal. Lacul de acolo cu insula aceea are copaci în spate, deci dacă mai adăugaţi câteva exemplare vor arăta minunat când plimbăreţii ajung în vârful cărării. Apoi, după ce vor fi urcat dealul, le va fi cald. Deci acolo le veţi vinde prima îngheţată.

Uau! Din nefericire, păsările flamingo se numără printre puţinele animale care, de obicei, nu vin gratuit de la alte grădini zoologice, şi pot costa între 800 şi 1500 de lire exemplarul. Ceea ce înseamnă foarte multă îngheţată. Şi cum exista riscul ca gripa aviară să migreze era posibil să ne trezim cu un ordin de triere în masă din partea DMAAR (Departamentul de Mediu, Alimentaţie şi Aspecte Rurale) la scurt timp după ce ne erau livrate aceste păsări superbe şi scumpe. Poate că arhipelagul nostru de păsări flamingo avea să mai aştepte.

Eu m-am întors în Franţa, Melissa s-a dus la copiii ei în Gloucester, iar Nick s-a întors la Whipsnade, unde a redactat raportul ce avea să dicteze direcţia vieţilor noastre. Dacă raportul era negativ, concluzia acestuia avea să fie definitivă, şi nu ar mai fi avut niciun rost să urmăm acest vis. Din multe puncte de vedere, ca mai înainte, speram pe jumătate că aşa vor sta lucrurile şi că voi putea în sfârşit să renunţ la această idee, ştiind cu certitudine că ar fi fost o greşeală să mergem mai departe. Dacă era pozitiv, însă, ştiam că trebuia să continuăm, iar raportul însuşi ar fi devenit un element esenţial pentru a găsi susţinerea necesară pentru a realiza acest vis.

Între timp aflam, cu fiecare zi, tot mai multe despre grădina zoologică. Ellis fusese considerat cândva un vizionar care concepuse ţarcuri inovative, amenajase rampe de acces pentru

invalizi într-o porţiune dificilă, în pantă, cu mult înainte ca legislaţia să-i impună acest lucru şi dezvoltase un program agresiv de educare a publicului, unul dintre primele de acest gen din ţară şi copiat în prezent de aproape jumătate dintre grădinile zoologice. Dar pe atunci deţinea controlul absolut şi total. Nu era nimeni care să-i spună când să se oprească. Dar după o serie de investiţii exagerate în elemente costisitoare de infrastructură, precum acel restaurant enorm (construit în pofida sfaturilor primite, pe care le ignorase), după un divorţ costisitor şi după ce alte grădini zoologice învăţaseră, copiaseră şi îi dezvoltaseră tehnicile, schimbându-şi în permanenţă strategiile, în vreme ce el se apropia încet de un blocaj, numărul vizitatorilor scăzuse.

Viaţa mea a devenit un şir de convorbiri telefonice îndelungate cu avocaţi, agenţi imobiliari, bancheri, membri de familie şi Ellis. De câte ori vorbeam cu Ellis, am observat, acesta conducea inexorabil conversaţia spre conflict. Noi eram sinceri cu el. Nu aveam încă banii pentru achiziţie, dar aveam proprietăţi cu o valoare egală, pe care am fi putut să le folosim ca garanţie pentru împrumut sau să le vindem, dacă ar fi fost dispus să aştepte.

— Te-ai aştepta ca atunci când cineva se oferă să cumpere o proprietate, persoana respectivă să aibă cel puţin banii necesari pentru a o face, mi-a spus el o dată, genul de observaţie care m-a lăsat să ghicesc motivul pentru care atât de multe alte negocieri de vânzare eşuaseră.

Lăsând orice altceva deoparte, Ellis se afla într-o poziţie îngrozitoare, fiind nevoit să îşi vândă parcul mult-iubit, construit în mare măsură cu propriile mâini, expresia viziunii vieţii sale din ultimii patruzeci de ani, deci nu era de mirare că era irascibil. Singurul ofertant rămas era un dezvoltator interesat să transforme locul într-un azil de bătrâni, iar Ellis nu voia acest lucru. Deci, spre enorma sa laudă, a acceptat să ne aştepte.

În această situaţie tensionată eram sincer îngrijorat pentru Peter Wearden, care devenise ţinta principală a mâniei lui Ellis, care îl considera arhitectul intenţionat, machiavelic, al prăbuşirii sale. Totul începuse cu o inspecţie de rutină efectuată cu mai mulţi ani în urmă, care concluzionase că indicatoarele pictate de mână de pe ţarcurile animalelor erau ilizibile şi trebuiau înlocuite. Ellis l-a condus pe inspector până afară din parc (unii

spun că îndesându-i o puşcă în spate) şi a refuzat să îndeplinească directiva. Acest gest a activat un proces într-un singur sens de confruntări directe cu autorităţile, care a ajuns să se reverse în multe alte domenii de-a lungul anilor, şi s-a sfârşit în cele din urmă în aprilie 2006, când Ellis a fost nevoit să predea licenţa de funcţionare a grădinii sale zoologice. Când vizitasem locul acea ultimă dată, după atât de mulţi ani de declin treptat, ne simţisem ca şi cum am fi păşit în Inima Întunericului, într-un loc unde un vizionar charismatic crease un imperiu cândva debordând de viaţă şi promisiuni, dar în care slăbiciunile umane sfârşiseră prin a fi, în cele din urmă, date în vileag de mediu, atrăgând consecinţe îngrozitoare.

L-am sunat pe Peter şi i-am spus despre îngrijorările mele. Nu era ieşit din comun ca oficialii din consiliu să fie atacaţi în cursul muncii lor, ocazional chiar ucişi, iar Ellis era, după părerea mea, un om cu spatele la zid. Cuvântul „amok” din limba malaieziană descrie un sindrom în cadrul căruia o persoană simte că a suferit o insultă intolerabilă ce i-a distrus viaţa şi că singura cale de a-şi recăpăta statutul este ucigându-l pe făptaş, sau pe făptaşi. Sindromul „amok” e un fenomen universal, ce poate apărea la fel de bine în South Hams ca în Malaysia sau sudul Californiei. Iar Ellis avea o puşcă pentru elefanţi cu o rază de acţiune de aproape cinci kilometri.

— O, nu mă deranjează asta, a râs Peter, cu un curaj de care mă îndoiesc că as fi dat dovadă în situaţia lui.

— Pare într-adevăr un om cu care e foarte dificil să tratezi, am spus eu. Nu mai e nimeni altcineva acolo cu care s-ar putea discuta? Avocatul lui? Rob?

— Încearcă să vorbeşti cu Maureen, sora lui, m-a sfătuit Peter. Ea discută raţional.

Şi astfel am mai obţinut o informaţie vitală privind achiziţionarea parcului. Maureen îi era devotată fratelui ei şi, în cursul ambelor tururi ale casei, ni se arătase o poză în care ea cădea din spatele unei maşini de curse în timpul unei sărituri făcute de Ellis (printre altele fusese şi şofer cascador). Lucrase în afara parcului, într-un hotel, toată viaţa, şi înţelegea presiunile lumii din afară probabil mai bine decât el. Vorbeam cu Maureen de două sau trei ori pe zi, încercând să punem la cale un plan pentru a salva parcul. O altă persoană esenţială, fără de care nu am fi reuşit niciodată, a fost Mike Thomas. Pentru a

obţine susţinere aveam nevoie de o evaluare a locului, care ar fi costat circa trei mii de lire. Dar ştiam că se realizaseră mai multe (nouă, de fapt) astfel de evaluări şi aveam ezitări în a mai plăti pentru una. Am întrebat-o pe Maureen dacă nu ştia, dintre potenţialii cumpărători recenţi, pe vreunul care ar fi fost dispus să ne vândă evaluarea lui.

— Încercaţi cu Mike Thomas, a spus ea.

Aşadar, am ajuns să încerc să conving, la telefon, un om complet străin, că încercam să cumpărăm parcul şi auzisem că solicitase recent o evaluare completă a locului.

— Continuă, a spus o voce aspră.

I-am spus totul despre lipsa noastră de experienţă şi lipsa de fonduri, surprins, pe măsură ce avansam, că nu a pus receptorul jos.

— Vă dau evaluarea, mi-a spus la sfârşit. Unde s-o trimit?

Acesta a fost primul dintre numeroasele gesturi generoase din partea lui Mike, a cărui voce liniştitoare m-a călăuzit adesea în momentele dificile din lunile ce au urmat.

Mike era fostul proprietar al Newquay Zoo, pe care o transformase dintr-o afacere falimentară cu 40.000 de vizitatori pe an într-un înfloritor centru de excelenţă cu circa 250.000 de vizitatori, în decurs de nouă ani. Ştia ce făcea. Oferta lui eşuase lovindu-se de două obstacole, Ellis şi partenerul de afaceri al lui Mike, dar îşi dorea ca parcul să o ducă bine. Şi mai important, fusese numit de Peter Wearden pentru a coordona redistribuirea colecţiei de animale la alte grădini zoologice, dacă ar fi fost necesar. Lua zilnic legătura cu Rob, deţinătorul licenţei DWA, şi cu Peter, iar ca om din interior nici că ar fi putut fi mai bine plasat. Susţinerea lui neclintită şi sfaturile judicioase au fost absolut esenţiale în a ne asigura achiziţionarea parcului.

Săptămânile se scurgeau încet şi principalul eveniment pozitiv – în afară de sosirea raportului lui Nick Lindsay redactat de SZL, care susţinea puternic potenţialul parcului ca întreprindere viitoare – a fost faptul că un cumpărător cu bani gheaţă a găsit casa mamei noastre. Dar era un bărbat prudent, care nu se grăbea, şi orice manifestare a faptului că avea nevoie disperată de bani chiar în acel moment l-ar fi determinat aproape sigur să-şi reducă oferta. S-au negociat credite punte – acele aranjamente scumpe, periculoase, oferite de băncile comerciale cu scopul de a-ţi pune poprire pe toate proprietăţile tale în

decurs de un an – iar negocierile au eşuat. Tot astfel s-au oferit, apoi retras şi ipoteci comerciale. Mai multe bănci de renume ne-au dezamăgit crunt. Lloyds ne-a întins de trei ori o mână prietenească, apoi, chiar când am dat s-o strângem, şi-a retras-o, şi-a dus degetul mare la nas şi ne-a oferit o fluturare cu toată mâna. Foarte distractiv, oameni buni! Băncile private au fost la fel de nestatornice. Poate că opt bănci, în total, ne-au promis susţinerea lor în cursul negocierilor prelungite pe care ne bazam, apoi le transmiteam vestea cea bună celeilalte părţi a tranzacţiei, care era, fireşte, profund interesată, şi ne angajam cu sume mai mari în baza acelei promisiuni. Apoi oferta era retrasă. Managerii de companii puteau fi convinşi, în general, şi erau buni să-ţi acorde acceptul lor verbal în proporţie de 100 la sută, însoţit de o strângere de mână. Dar băieţii din camerele din dos, cei care aveau calculatoare şi costume cenuşii, constituind aşa-numitele echipe de risc, dădeau înapoi invariabil. Avocaţii erau şi ei ocupaţi. La un moment dat, un padoc de şase acri a dispărut de pe harta proprietăţilor incluse în preţ, ceea ce, i-am spus foarte clar lui Maureen, ne-ar fi făcut să ne retragem oferta, apoi a reapărut.

Pentru a ne relaxa puţin la sfârşitul unei zile de douăsprezece ore de telefoane ocolitoare, urmăream serialul 24, care era livrat în seturi la cutie între mamele englezoaice din Franţa. Kiefer Sutherland interpretează rolul lui Jack Bauer, un agent CTU (al unităţii antitero) nonconformist care, în decursul mai multor episoade, e nevoit de fiecare dată să salveze lumea în douăzeci şi patru de ore, prezentate în timp real câte o oră o dată. Pământul se cutremură sub picioarele lui în vreme ce urmăreşte, cu o dedicaţie totală, piste ce se dovedesc a fi drumuri fără ieşire. Este trădat de superiorii săi, de agenţi dubli şi diverşi răufăcători şi se confruntă cu noi dezastre cu fiecare clipă ce se scurge. Aliaţii devin duşmani, duşmanii devin prieteni, dar sunt apoi ucişi, însă el reuşeşte cumva să se adapteze şi să găsească o nouă direcţie pe care s-o urmeze. Ştiam exact cum se simţea. În fiecare zi apăreau obstacole imposibile, care până spre după-amiază erau rezolvate şi uitate, în vreme ce ne pregăteam pentru următoarele.

Dar situaţia celeilalte părţi părea cu mult mai disperată. Costurile de operare – şapte tigri, trei lei şi şase îngrijitori de hrănit – continuau fără vânzări de bilete care să le acopere,

dobânzile la datorii se acumulau, iar creditorii se apropiau de ei tot mai des. Apoi, chiar în clipa în care cumpărătorul pentru casa mamei mele a acceptat să plătească fără să mai aştepte, Maureen mi-a spus că trebuie să începem să contribuim la costurile de întreţinere ale grădinii zoologice pentru a împiedica achiziţionarea ei de către dezvoltatorul de cămine de bătrâni. În momentul acela eram destul de hotărâţi, aşa că Duncan şi cu mine ne-am pus laolaltă cărţile de credit pentru a plăti, prin orice mijloc posibil, câte 3.000 de lire pe lună pentru a ne menţine oferta valabilă. Acest lucru depăşea posibilităţile noastre şi nu putea dura mult, mai ales pentru ceva ce s-ar fi putut să nu se dovedească rentabil. Din fericire, Duncan a găsit un donator – care doreşte să rămână anonim – care ne-a împrumutat 50.000 de lire pentru a le folosi ca „garanţie semi-rambursabilă”. A fost o veste bună, dar, evident, banii trebuiau rambursaţi, indiferent dacă obţineam sau nu parcul, iar dacă îl pierdeam nu prea aveam rezerve pentru a acoperi acea plată.

Acceptând să plătim garanţia semi-rambursabilă (primeam jumătate înapoi dacă vânzarea eşua) am ajuns să ne numărăm printre creditorii lui Ellis. Urma să „urcăm pe râu” pentru a-l întâlni pe colonelul Kurtz. Încheiasem etapa de recunoaştere. Acum trebuia să vedem dacă puteam merge până la capăt. Trebuia doar să ne amintim să nu coborâm din barcă. Apoi, exact când s-a ajuns în sfârşit la un acord în vânzarea casei mamei mele, ne-am confruntat cu cel mai negru moment al nostru. Fratele meu, Henry, care susţinuse această întreprindere la început, a intrat brusc în panică şi a instrumentat o bătălie legală costisitoare împotriva restului familiei. Henry era executorul pentru jumătatea de proprietate ce aparţinuse tatălui meu, deci putea amâna deblocarea fondurilor după bunul lui plac. A refuzat să fie contactat altfel decât prin scrisoare trimisă prin poştă ceea ce, într-o situaţie ce se schimba de la oră la oră, era pur şi simplu de neconceput pentru un jucător atât de important. Mama, Duncan şi cu mine am încercat să găsim o altă cale şi să discutăm cu el de mai multe ori, dar refuza să ne deschidă uşa sau să răspundă la telefon. Situaţia părea gravă. Ne părea rău pentru Henry, oricare ar fi fost problema prin care trecea, dar exista o imagine mai largă aprobată de toţi ceilalţi membri ai familiei, fără excepţie.

Într-un final, întreaga familie a ajuns în pragul uşii avocaţilor lui cei scumpi (plătiţi din suma încasată pe proprietate), şi, după o aşteptare de trei ore, l-am convins că aceasta era dorinţa mamei noastre şi dorinţa tuturor beneficiarilor din testamentul tatălui meu. Toţi ne doream să cumpărăm acea grădină zoologică.

În cele din urmă Henry a fost de acord, atâta timp cât semnam toţi o clauză promiţând să nu-l dăm în judecată când se ducea totul pe apa sâmbetei, şi fiecare dintre fraţi şi-a luat cei 50.000 de lire la care aveam dreptul conform Legii Proprietăţilor Neimpozabile (referitoare la valoarea unui proprietăţi care nu intră sub incidenţa taxei pe moştenire). Acest lucru însemna că nu am fi avut bani suficienţi să cumpărăm grădina zoologică decât dacă cel puţin patru dintre noi dădeau imediat banii înapoi, decizie aprobată instant de toată lumea, mai puţin Henry, deşi pentru a face acest lucru trebuia să apelăm mai întâi la un consilier legal independent. Ceea ce însemna că fiecare dintre noi trebuia să găsească un alt avocat şi să plătească pentru dovada scrisă a faptului că ni se aduseseră la cunoştinţă riscurile, ceea ce era amuzant.

Totodată, în loc ca grădina zoologică să fie cumpărată în numele unei societăţi cu răspundere limitată, un vehicul eficient din punct de vedere financiar şi fiscal şi baza acelor luni de negociere, trebuia cumpărată în numele mamei noastre. Şi nimeni nu-i acordă un împrumut de jumătate de milion de lire unei doamne de şaptezeci şi şase de ani, oricât ar fi de activă şi aventuroasă. Câteva calcule sumare au arătat că, dacă totul decurgea conform planului, banii ne-ar fi ajuns să cumpărăm grădina zoologică, să plătim toate taxele legale, şi ne-ar fi rămas 4.000 de lire, echivalentul costurilor de funcţionare pe zece zile.

Ne-am grăbit să profităm de ocazie. Adică cei doi fraţi ai mei, sora mea şi mama. Katherine rămăsese uşor nedumerită de idee pe tot parcursul negocierilor, parţial din cauza nesiguranţei inerente a şanselor de a obţine grădina zoologică, dar şi fiindcă administrarea unei grădini zoologice nu se aflase niciodată într-o poziţie prea favorabilă pe lista ei de proprietăţi. Dar s-a gândit cât de mult le-ar plăcea copiilor, a văzut entuziasmul meu, şi şi-a căutat un loc de muncă în domeniul grafic şi al managementului financiar. Era înzestrată cu ambele abilităţi,

bine şlefuite, încă de pe vremea când lucra ca director artistic la reviste de mare succes, iar după ce a reuşit să pună un semn de egalitate între toată povestea aceasta şi organizarea unei şedinţe litografice de amploare, complicată şi nesfârşită, ne-a oferit acordul ci prudent. Acum că începea să devină o realitate, ştia ceea ce avea de făcut şi era pregătită. Copiii, după cum vă puteţi imagina, erau foarte entuziaşti, ţopăind de bucurie, aplaudând şi chiţăind. Nu sunt sigur că ei chiar credeau acest lucru – dar era adevărat.

3.
Primele zile

Încă de la început am ştiut că avea să fie greu. Să avem sub supraveghere douăzeci de angajaţi în condiţiile în care noi nu mai avuseserăm niciodată angajaţi? Să ne ocupăm de două sute de animale sălbatice şi exotice? Casa în care ne mutaserăm era la fel de părăginită ca grădina zoologică spre care dădea. Deşi fusese cândva un conac grandios, cu douăsprezece dormitoare, acum sistemul de apă şi canalizare al casei gemea, tapetul se jupuia de pe pereţi, parchetul scârţâia – dar era căminul nostru. Majoritatea oamenilor, în special cei de vârsta mamei mele, sunt tentaţi să se mute într-un spaţiu mai restrâns, dar noi ajunseserăm într-unul dramatic mai mare, într-un domeniu de activitate complet necunoscut, iar mizele erau ridicate. Sincer, tot ceea ce realizaseră mama şi tatăl meu muncind împreună timp de peste cincizeci de ani era în joc acum. Dar chiar şi aşa aveam nevoie de mai mult – încă o jumătate de milion – doar pentru a putea spera să reabilităm grădina zoologică astfel încât s-o putem deschide publicului şi ca, după deschidere, să fie viabilă. În mod normal un asemenea nivel de nesiguranţă privind o problemă atât de importantă ar fi părut imposibil de nebunesc, dar obstacolul legal ridicat recent de cineva din propria noastră tabără ne forţase mâna, lăsându-ne nesiguri, faliţi, şi străduindu-ne din răsputeri să facem rost de bani. Însă în contextul ultimelor şase luni de negocieri acest obstacol păruse pur şi simplu un alt eveniment negativ, dar care, probabil, putea fi depăşit.

Găseam alinare şi în faptul că, deşi nu mai făcuserăm nimic de genul acesta până acum – şi nu aveam licenţă de funcţionare, nici măcar nu ne gândiserăm la un curator anume (Suzy din Australia avea probleme de sănătate, ceea ce o scotea din ecuaţie) – cel puţin eram proprietari deplini ai parcului şi ai casei. Acest lucru, în mod cert, ne asigura o poziţie favorabilă în ochii creditorilor. Plus aveam încă 4.000 de lire rămase. Planul de afaceri pregătit cu meticulozitate pe care îl pusesem la punct alături de Jim – sau, mai exact, pe care Jim îl crease în fişiere Excel pornind de la cunoştinţele lui din domeniul afacerilor şi de la zvonurile culese de mine de la cele circa douăzeci de atracţii principale din Devon – devenise în prezent foarte ipotetic. Cheltuielile urgente ce stăteau să înceapă când am ajuns noi au

fost amânate cât timp am căutat noi surse de împrumuturi, creditori care au început să ne dea târcoale din nou, adulmecându-ne cu un nou interes acum că, deveniţi proprietari ai activelor propriu-zise, înaintaserăm greoi până la un nou statut în ochii băieţilor lor din camerele din spate.

După cum s-a dovedit, aceşti băieţi au rămas prea puţin impresionaţi. Vedeam cum ridicau la unison din sprâncene, suflând mici nori de praf, dar au scos rapid calculatoarele şi, deşi ni s-au făcut câteva oferte timide, toate au fost retrase rapid. Această problemă avea să ne prindă la colţ în scurt timp, aşa că, ţinându-ne telefoanele lipite de ureche, ne-am apucat să încercăm să rezolvăm crizele imediate din interiorul perimetrului fără a cheltui efectiv bani. În acele prime câteva zile ne-am plimbat uluiţi prin parc, făcând cunoştinţă cu animalele, adunând informaţii, minunându-ne de urşi, lupi, lei şi tigri, familiarizându-ne cu îngrijitorii şi rânjind larg în faţa noii noastre vieţi.

Prima dată când am întâlnit-o pe Kelly, am avut parte de o surpriză. Ca şi Hannah, era una din cele două îngrijitoare devotate felinelor care rămăseseră la grădina zoologică în ciuda dificultăţilor, pentru a se ocupa de animale, uneori fără a fi plătite şi nevoite să plătească din propriul buzunar suplimentele de vitamine pentru animale (şi diverse mărunţişuri – cum ar fi baterii pentru lanterne şi hârtie igienică).

— Sunteţi noul proprietar? m-a întrebat ea cu ochi mari şi o expresie intensă, la care i-am răspuns că sunt unul dintre ei. Aţi putea, vă rog, să faceţi ceva pentru aceşti tigri?

Nu aveam habar despre ce situaţie vorbea Kelly, dar ea m-a informat rapid.

Ţarcul de sus cu tigri este un domeniu înconjurat cu şanţuri de 2100 metri pătraţi numit Tiger Rock, după construcţia enormă din bolovani, ce imită Stonehenge, aflată în centrul său. Găzduia trei tigri: Spar care, la nouăsprezece ani, era patriarhul parcului; şi două surori, Tammy şi Tasmin, de zece şi unsprezece ani. Dar numai doi dintre tigri erau lăsaţi afară în ţarc în acelaşi timp. Şi asta fiindcă Spar, deşi bătrân, încă era un mascul cu sânge fierbinte şi, ocazional, încerca să se împerecheze cu cele două fete, deşi labele din spate îi erau afectate de artrită şi erau slăbite, iar fetele îi erau nepoate. Cu cinci ani înainte, Tammy şi Tasmin primiseră injecţii

contraceptive pentru a împiedica reproducerea în cadrul aceleiaşi familii (dar şi fiindcă Ellis nu mai avea voie să reproducă tigri căci, recent, fusese urmărit penal pentru treizeci şi două de capete de acuzare pentru reproducere ilegală de tigri). Rezultatul nefericit al acestei schimbări hormonale a fost că au început brusc să se urască şi au început să se bată, iar tigrii prinşi într-o luptă sunt foarte dificil de despărţit; se poate sfârşi doar cu moartea cuiva. Deci una din surori era întotdeauna încuiată în cuşca tigrilor timp de câte douăzeci şi patru de ore, pe când cealaltă se juca afectuos cu bunicul ei. Apoi celălalt tigru era încuiat timp de douăzeci şi patru de ore, permiţându-i surorii ei să guste libertatea timp de o zi întreagă. Chiar în timp ce îmi explica aceste lucruri, Kelly mi-a atras atenţia asupra izbiturilor neritmice ce se auzeau dinspre celula tigrilor, despre care am presupus că se datorau unor lucrări de întreţinere. De fapt era Tammy, frustrată de faptul că fusese închisă într-o celulă de doi metri pe trei, izbindu-se de uşa de metal pentru a ieşi. Kelly era în pragul lacrimilor când mi-a spus că această situaţie dura de cinci ani şi provocase suferinţe enorme tigrilor (şi îngrijitorilor), făcându-i mult mai periculoşi la manipulare.

— E inacceptabil într-o grădină zoologică modernă, a încheiat Kelly, oarecum fără a fi nevoie, căci până şi un amator ca mine îşi dădea seama de acest lucru.

I-am promis imediat că vom face tot ceea ce era necesar pentru a îndrepta situaţia, iar soluţia s-a dovedit a fi găsirea unei noi case pentru una din cele două surori războinice. Construirea unui nou ţarc pentru tigri era costisitoare şi nepractică (şi aveam deja două) şi ar fi însemnat izolare permanentă pentru una din tigroaice. I-am cerut lui Kelly să se intereseze de un nou cămin pentru oricare din cei doi tigri care ar fi fost mai potrivit pentru un transfer, şi am plecat după acea întâlnire uluit de faptul că o astfel de problemă sistematică şi permanentă nu fusese adusă în discuţie în timpul negocierilor pentru cumpărarea grădinii zoologice. Partea bună era că această soluţie oferea o îmbunătăţire considerabilă a situaţiei ce putea fi realizată aproape fără niciun cost, dar una la care nu ne aşteptaserăm şi ne îngrijora faptul că nu aflaserăm despre ea înainte de a fi cumpărat grădina zoologică. De ce nu ne spusese

Peter Wearden sau Mike Thomas despre această problemă? Ce altceva avea să mai iasă la iveală?

Era cu atât mai surprinzător cu cât Peter şi Mike nu se sfiiseră să-mi arunce deja în spinare decizii dificile legate de gestionarea animalelor. Vorbind la telefon din Franţa, probabil cu circa trei luni înainte de a fi cumpărat parcul, Peter mi-a azvârlit ceva în cârcă, fiind ultimul dintre participanţii la licitaţie care intenţiona să păstreze destinaţia de grădină zoologică a parcului.

— Ce vei face cu cele două femele de jaguar? m-a întrebat el.

— Ăă, sunt foarte drăguţe. Care e problema?

— Locuinţa lor nu îndeplineşte standardele din domeniu şi există îngrijorări serioase că ar putea fugi.

— Nu poate fi reconstruită sau renovată?

— A fost peticită deja de prea multe ori, iar reconstruirea ei cu animalele în ţarc e imposibil de făcut. Trebuie mutate. Dacă tu vei fi noul proprietar trebuie să decizi acum ce vei face.

Stând desculţ în biroul meu încins şi prăfuit dintr-un hambar din Franţa, privind viile înecate în soare care vibrau de cântecul greierilor, la peste o mie o sută de kilometri distanţă de acea problemă necunoscută, am fost luat prin surprindere. M-am zbătut puţin, sugerând să le mutăm în ţarcul pumelor şi să transferăm pumele mai puţin periculoase altundeva, căutând cu disperare o cale de a păstra în parc acele două superbe feline mari. Crescute de oameni încă de când erau pui, acestea reacţionau deosebit de bine, răspundeau la nume şi se frecau de gard ca nişte versiuni epice ale unor pisici de casă. Sovereign, masculul jaguar, era găzduit separat, se înţelegea doar cu una din femele, pe care am fi putut încerca s-o punem cu el, dar cele două feline surori fuseseră de nedespărţit de la naştere şi ar fi suferit una după cealaltă. Cum avusesem feline (chiar dacă domestice) încă din copilărie, înţelegeam suferinţa foarte reală pe care ar fi provocat-o o astfel de separare şi m-am ferit instinctiv de acea opţiune.

Într-un final mi-am dat seama că era un test, iar răspunsul corect era să accept cursul firesc, oricât mi s-ar fi părut de inconfortabil. Pentru binele animalelor, şi cu scopul de a demonstra că voiam să mă distanţez de atitudinea din trecut faţă de consiliu, l-am întrebat pe Peter ce ar recomanda el.

— Donează-le permanent unei alte grădini zoologice imediat ce preiei parcul, a spus el. Mike Thomas se va ocupa de asta.

I-am întrebat şi pe Mike şi pe Rob, îngrijitorul principal, responsabil în acel moment de jaguari, iar ei au spus amândoi acelaşi lucru: pentru a preveni riscul foarte real ca animalele să fugă, trebuia să le donăm cât de curând posibil. Cu un oftat adânc, am consimţit în cele din urmă.

— Aşa şi trebuie, a spus Mike. Cu banii aceia poţi probabil să-ţi iei câteva dintre acele zebre despre care ai tot vorbit, mai încolo, când vei fi pregătit să le primeşti. Şi probabil o femelă de prăsilă pentru Sovereign mai târziu.

Ideea mi-a plăcut – dădeam petele pe dungi – şi m-a făcut să mă simt ceva mai aproape de lumea grădinilor zoologice, ştiind că luasem o decizie dificilă pe care o aproba toată lumea şi că începeam să-mi construiesc credibilitatea.

Dar după plecarea a două feline mari de prima mână, problema legată de Tammy/Tasmin devenea tot mai presantă. În primele câteva zile am descoperit şi că un lup şi trei dintre cele şapte maimuţe vervet fuseseră şi ele ostracizate de grupurile lor şi aveau nevoie de o nouă casă. Aveau să ne mai rămână oare animale până când deschideam? O rudă bine intenţionată ne-a sunat să ne explice, plină de solicitudine, că făcusem o gafă elementară cu jaguarii.

— Dacă tot vreţi să aveţi o grădină zoologică, aveţi nevoie de animale în ea, mi-a spus ea.

Senzaţia de asediere din toate părţile devenea tot mai sufocantă, dar eram convins că luasem decizia corectă, date fiind toate informaţiile puse la dispoziţia mea, iar acest lucru nu a făcut decât să-mi întărească hotărârea.

În acele prime zile ne-am petrecut foarte mult timp aruncând gunoaiele din casă şi din parc şi arzându-le într-un foc uriaş făcut în curte. A fost un gest de purificare şi pentru noi, şi pentru parc în general, dar a fost probabil un moment dificil pentru rudele lui Ellis, precum Rob, nepotul său, care a fost nevoit să ne ajute să cărăm până la rug mobilierul acum părăginit, alături de care crescuse. Consimţisem deja ca Rob să rămână în căsuţa dărăpănată din parc şi îi oferisem orice ar fi vrut să păstreze, dar în general a părut uşurat de întregul proces. Rob a păstrat o atitudine extrem de pozitivă faţă de noi şi ne-a fost de mare ajutor. Dar, la patru zile după ce preluasem Dartmoor Wildlife Park, în timp ce discutam cu Rob ce să facem cu surplusul de animale, s-a întâmplat ceva de neconceput.

Făcând o greşeală catastrofală, un îngrijitor începător i-a dat drumul accidental din ţarc unuia dintre cele mai periculoase animale din parc, Sovereign. În jurul orei 5:30 după-amiaza, stăteam cu Rob în bucătărie când a năvălit Duncan strigând: „UNA DINTRE FELINELE MARI A SCĂPAT! NU E UN EXERCIŢIU!”, apoi a ieşit în fugă. Ei bine, Duncan nu strigă şi nu se agită de obicei, dar iată că, în acel moment, exact asta făcea. Rob a dispărut ca un nor de fum şi mi-am dat seama că plecase să aducă puştile şi să organizeze acţiunile personalului. Am rămas nemişcat preţ de o clipă, simţindu-mă tot mai rupt de realitate, apoi am decis că, în calitate de director al unei grădini zoologice, ar fi trebuit probabil să merg să văd ce se întâmpla mai exact. Am pornit spre acea parte a parcului unde se află ţarcurile felinelor mari. Acela a fost unul dintre cele mai ciudate momente din viaţa mea. Ştiam doar că o felină mare – un leu, un tigru? – era pe afară pe undeva şi poate chiar în acel moment se pregătea să sară de după colţ ca un Tigger plin de energie, dar nici pe departe la fel de amuzant. Am văzut o lopată şi am luat-o de jos, dar aveam impresia că ţin în mână o nicovală. „Ce rost avea?” m-am întrebat, aruncând-o, şi am pornit spre locul de unde se auzeau ţipete. Eram oare pe punctul de a vedea pe cineva mâncat de viu? Aveam în minte imagini cu un om încă în viaţă, dar sfâşiat, cu cutia toracică făcută bucăţi, consumat în faţa unui public oripilat. Apoi a apărut o maşină în care se aflau Duncan şi Rob.

— TRECI ÎN MAŞINĂ! mi s-a spus, şi m-am conformat bucuros.

La ţarcul de tigri de sus era clar că jaguarul, Sovereign, ajunsese înăuntru cu un tigru, Tammy. Ambele animale erau agitate, iar îngrijitorii ţipau pentru a le descuraja să se atace. Primul meu gând a fost unul de uşurare când am văzut că animalele erau închise şi nimeni nu fusese rănit. M-am sfătuit cu Rob, susţinut acum de fratele său, John, înarmat cu o carabină de mare putere, şi am început să ne formăm o imagine despre ceea ce se întâmplase. Dacă animalele începeau să se lupte, aveam să fim nevoiţi să împuşcăm pe unul din ele şi am decis ca acela să fie tigrul, fiindcă era mai periculos şi, totodată, animalul mai puţin ameninţat, dar avea să tragă un foc de avertizare mai întâi pentru a încerca să le separe. I-am cerut să recurgă la această măsură doar în absolut ultimă instanţă, fiindcă focurile de armă ar fi agravat mult situaţia pentru

personalul strâns la faţa locului, care până în acel moment rămăsese tensionat, dar calm. Brusc jaguarul a sărit spre picioarele din spate ale tigrului, iar tigrul s-a întors şi a lovit capul jaguarului, făcându-l să se învârtă ca o păpuşă. Având doar jumătate din greutatea tigrului, Sovereign a fost imediat descurajat. Din acel moment ambele animale s-au ţinut deoparte, încurajate de îndemnurile îngrijitorilor. Dar tigrul ezita să-şi cedeze teritoriul. Sovereign se plimba hotărât de-a lungul perimetrului din dreapta, urmărind un îngrijitor care se plimba în sus şi-n jos de-a lungul gardului pentru a-i atrage atenţia. Tammy s-a suit în vârful unui pietroi şi i-a aruncat o privire fioroasă lui Sovereign, răgind. Cu douăzeci de minute mai devreme, îmi savurasem în tihnă ceaşca de ceai, iar acum eram martor la un blocaj foarte intens ce nu putea fi sfârşit decât cu un glonţ tranchilizant. Din nefericire, puşca din sala noastră de arme nu funcţiona, şi nu funcţionase niciodată, în pofida faptului că fusese trecută în inventar ca instrument de securitate funcţional. Echipamentele pe care le aveam ne permiteau să tragem doar focuri de armă ucigaşe.

În scurt timp, îngrijitoarea felinelor, Kelly, le-a poruncit tuturor bărbaţilor disponibili să se adune de-a lungul perimetrului de jos şi, la comandă, am strigat cât de tare puteam la Tammy (ei nu-i plac bărbaţii, nici strigătele), în vreme ce îngrijitoarele felinelor, Kelly şi Hannah, au chemat-o în casa ei. Toţi îngrijitorii, personalul de întreţinere şi cel de îngrijire a parcului, şi chiar şi un expert în informatică, Tom, care tocmai venise să viziteze parcul pentru a ne face o ofertă, şi care se aflase cu Duncan la celula leilor, a fost implicat în evadare. Tom avea plămâni puternici când striga, după cum o arată şi serialul de televiziune ce se filma în acea perioadă de început. Să ai permanent în urma ta o echipă de cameramani poate fi îngrijorător, dar noi consideram că nu aveam nimic de ascuns şi, doar pentru a creşte miza, am negociat cu Rob ca echipa să renunţe la adăpostul maşinii lor şi să ni se alăture lângă zid. Bărbaţii au început să strige şi ei, iar efectul a fost imediat, ca şi cum am fi stropit-o pe Tammy cu apă rece. Coada i-a tresărit, urechile i s-au dat pe spate, şi după câteva minute a cedat, a sărit de pe piatră şi s-a retras în casa ei. Ne-am simţit enorm de uşuraţi, dar l-am sunat pe Mike Thomas şi i-am spus ce mă îngrijora. Deşi se afla într-un spaţiu închis, Sovereign nu era 100 la sută în

siguranţă, fiindcă se afla într-un ţarc străin şi era suficient de agitat cât să recurgă la un gest disperat. Mike mi-a confirmat acest lucru.

— Am văzut o maimuţă sărind doisprezece metri când era stresată, mi-a spus Mike. În mod normal, n-ar trebui să facă asta. Din fericire, am prins-o în toaleta femeilor.

Dacă Sovereign ieşea din nou era prea puţin probabil să avem şi noi acelaşi noroc.

Cum toţi tigrii erau închişi, am decis că următoarea etapă firească a intervenţiei era să încercăm să-l atragem pe Sovereign în cea de-a patra cameră a casei tigrilor, astfel încât să fie cu adevărat închis. Din nefericire, această cameră de rezervă era dărăpănată şi nu oferea siguranţă. Trebuia tapetată cu tablă de oţel şi avea nevoie de reparaţii la dalele din podea, ambele lucrări ce ar fi putut fi efectuate pe cont propriu, cu materialele şi personalul existent la faţa locului, dar lumina scădea repede. Iar în casa tigrilor nu exista lumină. Duncan a rămas să supervizeze renovarea camerei, iar eu am plecat să cumpăr o sursă de iluminare de urgenţă, trimis de îngrijitori la cel mai apropiat antrepozit de corpuri de iluminat, aflat în orăşelul învecinat Plympton. Ieşind cu maşina în asfinţit, am observat câţiva muncitori pe drumul principal de acces descărcând scule din microbuze, dar mi-au făcut semn să trec şi nu m-am mai gândit la acest lucru, grăbindu-mă să-mi îndeplinesc misiunea.

După câteva întoarceri de urgenţă pe şosea, am găsit un centru comercial de articole de grădinărit transformat într-un antrepozit de diverse, ce vindea un miliard de mărunţişuri de prost gust, dar care avea secţiuni de bricolaj şi corpuri de iluminat. Am urcat scările în fugă, am prins o asistentă şi am întrebat-o de reflectoare cu halogen. A urmat o pauză lungă. Apoi, parcă reacţionând cu încetinitorul, a spus:

— Păi… cred… că… avem… nişte becuri decorative.

NU, nu, nu. Reflectoare. Reflectoare cu halogen, de 500 waţi. Cu totul altceva. Unde le puteam găsi? În vreme ce ea s-a îndepărtat pentru a întreba pe altcineva, eu am început să scotocesc din nou prin secţiunea de corpuri de iluminat, mişcându-mă rapid, scanând sistematic cu privirea, în sus şi-n jos, rândurile de lămpi de noptieră, roz şi înzorzonate, doamne de sticlă ţinând un singur bec, şi, desigur, becuri decorative. Am

încercat să-mi lărgesc orizontul misiunii; ar fi putut vreun element al acestui amalgam de iluminat să funcţioneze dacă făceam un compromis? Mi-am imaginat echipa noastră încărunţită muncind într-un coridor umed şi rece cu polizoare unghiulare de metal, cu tigrii în încăperea alăturată, şi mi-am imaginat expresiile lor dacă mă prezentam cu o lampă de birou desenată după un personaj Disney. Nu.

Apoi am găsit-o. Într-o cutie nemarcată de pe raftul de jos se afla o singură lampă cu halogen de exterior, cu montaj pe perete, fără priză sau cablu. Am luat-o cu ambele mâini şi am coborât în goană în secţiunea de bricolaj, trecând pe lângă asistenta care apăruse şi spunea:

— Îmi pare atât de rău… dar… nu… avem…

— E în regulă. Am găsit una. *Merci.*

Nefiind nimeni în secţiunea de bricolaj, am căutat o priză şi nişte cablu şi într-un final am adus un asistent care să îmi măsoare o bucată. Dura prea mult, aşa că am decis să iau toată rola.

— Va… trebui… să… aflu… un preţ… pentru asta… iar Reg… e… în… pauză…

— În regulă, măsoară-l şi înfăşoară-l la loc, repede, te rog, fiindcă mă cam grăbesc.

Asistentul a priceput şi am ajuns în scurt timp la rând la casierie, mutându-mi agitat greutatea de pe un picior pe celălalt şi lungind gâtul peste cei trei oameni din faţa mea pentru a estima cam cât avea să dureze. Ei bine, toleranţa mea faţă de timpii morţi petrecuţi aşteptând la casă e minimală chiar şi atunci când nu mă grăbesc. De-a lungul anilor mi-am dezvoltat strategii de respiraţie de calmare şi m-am învăţat singur să nu mă concentrez pe seria inevitabilă de prostii ce încetinesc avansul rândului şi care ar fi putut fi evitate. Dar acum nu funcţiona. Intrasem complet în modulul de urgenţă – cu doar câteva ore în urmă luam decizii de viaţă şi de moarte pentru prima dată în viaţa mea, aveam o felină mare şi instabilă ce se învârtea nestingherită prin ţarc ceva mai sus pe drum, într-un loc nepotrivit, şi se întuneca, iar eu aveam nevoie să finalizez achiziţia pentru a putea să ne continuăm eforturile de a închide animalul.

Iar această casă nu funcţiona deloc eficient. Casiera părea buimăcită de casa de marcat şi toată lumea din jurul meu se

mişca atât de încet, de parcă ar fi fost din molasă. Apoi, chiar în clipa în care prima tranzacţie se apropia greoi de final, clientul care tocmai pleca s-a întors grăbit la rând şi s-a întins după un pachet de bezele.

— O, am uitat de astea, a spus el.

Era cât pe ce să cedez şi să trec pe corecţie manuală. Mâna îmi ardea să se întindă după punga de dulciuri stupide alb-roz şi m-am luptat cu impulsul de a i-o smulge, aruncând-o pe jos şi cerând să fiu eu preluat următorul. Dar nu am făcut-o. Am inspirat adânc. În cele din urmă s-a terminat şi m-am întors în viteză, prin întuneric, spre locul urgenţei.

Pe bucata întinsă a drumului spre casă, un obstacol se ridica ameninţător în lumina farurilor. De necrezut, băieţii din microbuzele pe lângă care trecuserăm mai devreme închiseseră drumul între momentul când ieşisem din parc şi cel al întoarcerii mele. Fuseseră instalate bariere de beton şi un indicator ce arăta că drumul avea să fie închis pentru următoarele patru luni pentru a construi o termocentrală. Semnele de ocolire nu fuseseră încă montate, iar harta mea mintală a zonei era puţin spus limitată, şi mi-a luat încă o jumătate de oră în care m-am pierdut pe drumuri lăturalnice cu o singură bandă, toate identice între ele, înainte să intru în sfârşit pe alee şi să pornesc în fugă spre ţarcul de tigri de sus.

Un singur bec de 60 de waţi fusese instalat şi m-am apucat rapid să cablez lampa folosind scula multifuncţională Leatherman prinsă la brâul meu. Făcusem cablajul pentru vreo câteva sute de astfel de lămpi la vremea mea, dar de data aceasta am observat că mâinile îmi tremurau uşor şi nu prea mă descurcam. Faptul că lucram la patruzeci şi cinci de centimetri distanţă de Spar, bătrânul tigru siberian, dar masiv şi ameninţător, nu mă ajuta. Afişând o mică tăietură însângerată pe ureche după o întâlnire anterioară cu Sovereign, Spar era, fireşte, înspăimântat de evenimentele din acea după-amiază şi nu-i plăceau oamenii necunoscuţi care lucrau în casa lui la acea oră ciudată. Era tulburat de prezenţa mea aşa cum eram şi eu de a lui, şi mârâia încontinuu pe un ton imposibil de jos şi ameninţător, ajungând ocazional la un crescendo cu un răget şi un salt scurt spre gardul de sârmă sudată dintre noi, cu ochii lui mari portocalii holbaţi şi fixaţi permanent pe mine. Acele sunete trec direct prin tine, rezonând în sternul tău şi trimiţând semnale

de alarmă spre mezencefalul tău primitiv, care e deja inundat de teamă, încercând să suprime vestea îngrijorătoare primită de la ochi şi avertizarea privind proximitatea unui prădător masiv şi moartea iminentă. Poate în mod justificat, când am desfăcut teaca am tăiat prea adânc din fir, iar conexiunile terminale s-au încâlcit. Dar avea să funcţioneze.

Când lumina s-a revărsat în sfârşit în încăpere, i-am mărturisit lui Rob, care îndeplinea funcţia de agent de Sănătate şi Securitate, că era posibil să fie necesară recablarea reflectorului mai târziu, în condiţii mai propice. Faţa lui trasă mi-a zâmbit înţelegător şi a spus:

— Va fi suficient pentru acum.

John, Paul şi Rob munceau rapid pentru a termina interiorul celei de-a patra camere, cu eficienţa tăcută a unor oameni care ştiau ce făceau şi care lucraseră împreună mult timp. Duncan începuse să cerceteze situaţia puştii cu gloanţe tranchilizante. Cea mai apropiată grădină zoologică, Paignton, nu putea să ne împrumute puşca lor fiindcă nu aveau dreptul să o folosească în afara locaţiei. Reputaţia anterioară a parcului nostru, din anii recenţi, şi mult-trâmbiţata noastră lipsă de experienţă nu au contribuit, probabil, la o evaluare pozitivă a situaţiei noastre, iar această senzaţie de eşec, felul în care era percepută de către public şi ce anume ar fi putut însemna pentru perspectivele noastre avea acum timp să ne pătrundă cu adevărat în gânduri.

Rob a făcut rost într-un final de armă cu gloanţe tranchilizante şi un operator cu licenţă pentru ea – Bob Lawrence, pădurar cu vechime la Midlands Safari Park – care era dispus să se deplaseze imediat, dar s-a luat decizia ca, fiindcă Sovereign era închis, Bob să vină dimineaţa. Părerea generală în perimetru era, în mod destul de rezonabil, că felina fusese închisă într-un ţarc destinat să găzduiască feline mari, iar riscul era minim. Am început să încercăm să-l atragem în cea de-a patra cameră a felinelor, terminată acum, punând nişte carne chiar dincolo de prag. Deşi prezenţa cărnii a avut un efect aproape chimic asupra acestui prădător plin de forţă, aducându-l până în pragul uşii de mai multe ori, instinctele sale de autoconservare îl făceau să fie reţinut. Era pur şi simplu prea circumspect şi prea speriat pentru a renunţa la noul său teritoriu în schimbul unei mese într-o cutie mică.

Mike ne-a sfătuit să instituim pază dintr-o maşină de lângă ţarc, iar la primul semn, de exemplu dacă Sovereign ar fi încercat să se caţăre pe gardul din plasă de sârmă, să solicităm intervenţia cu arme de foc. Rob s-a dus să se culce pe canapeaua din căsuţa îngrijitorului, cu puşca lângă el, iar eu am mutat maşina mamei mele cât mai aproape posibil şi m-am instalat cu o sticlă de cafea şi o lanternă. La fiecare jumătate de oră, după sfatul lui Mike, trebuia să îndrept lumina lanternei spre ţarc ca să mă asigur că Sovereign era calm – şi, chiar mai important, că nu dispăruse.

— Să nu ieşi din maşină, m-a avertizat Mike. Dacă a reuşit să iasă, nu-l vei auzi, şi te va aştepta în faţa uşii.

Din păcate, pe măsură ce se scurgea seara, raţionalul Sovereign a decis că era în siguranţă dacă stătea în camera goală, deşi supraveghea cu atenţie orice persoană ce se apropia de casa felinelor. Ceea ce însemna că nu-l puteam vedea din maşină aşa că, la fiecare jumătate de oră, eram nevoit să deschid uşa, aşteptându-mă ca o sută de kilograme de muşchi, colţi şi gheare să dea buzna peste mine. Apoi, când acest lucru nu se întâmpla, trebuia să fac o scurtă plimbare prin întuneric, în care era posibil să se afle şi un jaguar masiv şi furios, aprinzând lanterna. Încrederea mea sporea tot mai mult de fiecare dată când vedeam cei doi ochi reflectorizanţi privindu-mă din cameră. Sovereign n-avea de gând să plece, iar la 5 dimineaţa Duncan a venit să mă înlocuiască în maşină. Bob Lawrence a ajuns în jur de 7:30 dimineaţa cu arma cu gloanţe tranchilizante. Purtând diverse obiecte la centură şi o pălărie de Indiana Jones, Bob era o persoană a cărei prezenţă în parc ne-a liniştit mult. Dacă s-ar fi întâmplat să evadeze un rinocer (nu că am fi avut vreunul), simţeai că el ar fi putut să rezolve situaţia. A sosit şi veterinarul cu sedativele necesare, şi după cea de-a treia încercare am reuşit să-l înţepăm pe Sovereign, deşi, din nefericire, se părea că glonţul nimerise în vârful prepuţului, şi a ţopăit furios prin ţarc până a început să încetinească, încruntându-se şi dându-ne târcoale, aruncându-ne priviri mânioase prin gard. Aveai impresia că încerca să ne memoreze chipurile, astfel încât, dacă mai reuşea vreodată să scape, să ştie pe cine să vâneze pentru a răzbuna acea umilinţă.

Exista riscul ca, sub efectul sedativelor, Sovereign să cadă în şanţ şi să se înece, aşadar, am cerut să fie adusă o scară, în

special pentru a o folosi ca să-l împingem afară cu ea, dar am decis că, dacă părea cât de puţin posibil, eram dispus să cobor pe scară până în apă ca să-l scot. Dar nu a fost necesar. Sovereign a adormit ca un mieluşel şi am intrat în grabă în ţarc pentru a-l scoate pe targă. Întors în propria casă – ce fusese examinată minuţios pentru a descoperi eventualele „defecte” ce ar fi putut contribui la incident – Sovereign a fost supus unui control stomatologic rapid şi unei consultaţii vizând starea sa de sănătate. Nu ai prea des şansa de a arunca o privire în gura unui astfel de animal fără să-ţi pierzi viaţa, aşa că veterinarul a profitat din plin de timpul acordat.

Când l-am purtat pe Sovereign pe targă şi l-am atins a fost momentul primului meu contact direct cu vreunul dintre animalele aflate în grija noastră, şi a fost o iniţiere incredibilă. Jaguarul, unul dintre cele mai frumoase şi, totodată, cele mai periculoase animale din parc, a avut nevoie de patru oameni pentru a fi ridicat. Exoticele sale pete în formă de flori te priveau ca nişte ochi în timp ce dormea, cu enorma sa forţă latentă, învăluit într-o mantie de frumuseţe înşelătoare. Când Bob Lawrence şi veterinarul au cărat uriaşa felină ţinând-o de ceafă ca pe un sac de cartofi, trecând de uşa din plasă sudată, ieşind şi încuind-o în spatele lor, s-a simţit un val uriaş de uşurare euforică, în masă.

— Avertizarea de cod roşu este ridicată oficial, a spus Rob, într-un stil de exprimare ce părea a-i fi caracteristic. Dar, desigur, mai erau rapoarte de scris, iar momentul exact al producerii incidentului avea să fie critic, verificat la sânge de experţi şi, în cele din urmă, făcut public. Rob şi Duncan au discutat cu Richard, îngrijitorul vinovat de neînchiderea oblonului, de mai multe ori, iar într-un final declaraţiile şi raportul nostru au fost lăudate de către consiliu, care a considerat că acţionaserăm responsabil şi profesionist. Ne-am bucurat de o oarecare apreciere şi din partea lui Tom, consultantul în informatică înzestrat cu plămâni puternici, care ne-a spus înainte de a pleca a doua zi:

— Asta a fost, fără îndoială, cea mai interesantă vizită la faţa locului, pe care am făcut-o vreodată.

Dar deocamdată eu rămâneam cu groaza, sentimentul de groază trăit ştiindu-l pe Sovereign în libertate, chiar şi pentru o clipă, şi capabil de orice. Când cumpărasem grădina zoologică

crezusem în permanenţă că, aici, conceptul de îngrădire era un fapt de la sine înţeles – deja sub control, rezolvat de experţi cu sisteme ce nu puteau da greş. Imaginea unuia dintre aceste animale în libertate, semănând distrugere în zona de picnic sau coborând în sat mi-a dat un nou val rezidual de adrenalină ce s-a păstrat până în prezent. Perspectiva unui cod roşu, ce însemna să treci printr-o astfel de situaţie, şi potenţialele consecinţe dacă lucrurile o iau razna sunt gânduri ce mă bântuie când mă trezesc, mă duc la culcare sau mă plimb prin parc povestind cu vizitatorii. Un asemenea nivel de responsabilitate trebuie luat în serios. E ca şi cum am avea grijă de arme de foc înzestrate cu creier, un arsenal securizat de arme de asalt, dar fiecare echipată cu un cortex capabil să ia decizii şi o serie de planuri de evadare. Sovereign reuşise deja să implementeze cu succes unul dintre planurile sale.

De fapt, deşi ne-a exonerat de orice vină raportul ulterior al consiliului, cred că faptul că parcul a fost preluat de noi ar fi putut să aibă ceva de-a face cu acel incident anume. Închiderea jaguarului era întotdeauna o operaţie ce se realiza de către două persoane. S-a dovedit că îngrijitorul începător Richard hotărâse, după cum a declarat chiar el şi în pofida ordinului de a aştepta sosirea celui de-al doilea îngrijitor, „să îmi asum eu responsabilitatea de a încerca să curăţ singur casa jaguarului”. Făcuse acest lucru, a spus el, pentru a-şi impresiona superiorul ierarhic, pe Kelly, idee care s-ar putea să fi avut legătură cu sentimentul general de uşurare provocat de trecerea parcului în mâinile unor noi proprietari şi salvarea animalelor. Desigur, superiorul lui ierarhic nu a fost impresionat, nici nimeni altcineva. Aceea a fost ultima zi de lucru a lui Richard. Era evident că munca de îngrijitor de animale nu i se potrivea.

O altă manifestare a acestei atmosfere noi mă izbise cu o zi în urmă, când discutam cu Rob despre parc. Brusc capul lui s-a întors în direcţia unui sunet straniu, cu urgenţa unui om obişnuit să fie nevoit să reacţioneze rapid în faţa unui animal evadat (urgenţă pe care aveam s-o deprind şi eu în scurt timp).

— Ce-i cu zgomotul ăla? a spus el, şi am ascultat concentraţi.

Apoi ne-am dat seama că e râs, auzindu-se din sala rezervată angajaţilor. Rob s-a relaxat, iar pe chipul lui obosit a apărut un zâmbet.

— Nu prea am auzit multe râsete pe aici de ceva vreme, mi-a explicat el.

A doua zi după ce fusese readus în casa lui, efectul anesteziculuiadministrat lui Sovereign trecuse complet şi fatidica poartă culisantă a fost ridicată. Sovereign, o întruchipare a furişării, şi-a trecut treptat trupul greu peste prag, avansând cu doar câteva grame o dată, înaintând încet, clătinându-se, pe buza porţii culisante. Labele din faţă chircite şi umerii săi masivi s-au umflat treptat de efort când a avansat ezitând spre exterior – şi spre mâncare – cu urechile tresărind şi ochii scanând personalul adunat, căutând din priviri o armă cu gloanţe tranchilizante sau vreun alt pericol. Episodul „Sovereigngate”, nume sub care nu fusese cunoscut niciodată (şi care nu are voie să se repete vreodată în viitor), se încheiase, iar ramificaţiile aveau să înceapă. Visul nostru s-ar fi putut sfârşi chiar în acel moment dacă nu ne-am fi bucurat de aprobarea consiliului local în ceea ce privea felul în care rezolvaserăm incidentul, aprobare ce făcea referire în special la profesionalismul îngrijitorilor. Am fost totodată profund impresionat de calmul pe care şi l-au păstrat aceştia pe parcursul unei situaţii foarte dificile. Nu m-am aflat niciodată într-o zonă de război, dar cu siguranţă mă simţeam ca şi cum aş fi petrecut şaptesprezece ore pe front, şi alături de oameni pe care te puteai baza.

Dar ca familie lipsa noastră de euforie era confirmată. De fapt, avea să urmeze o perioadă de anxietate intensă din momentul în care condiţiile proaste de viaţă, vremea rea şi lipsa banilor au început să-şi spună cuvântul. Dartmoor are unul dintre cele mai ridicate niveluri de precipitaţii din ţară şi, deşi ne aflăm într-un microclimat uşor ferit, ploaia de iarnă nesfârşită reprezenta un contrast nedorit faţă de sudul Franţei. Fratele meu şi cu mine ne-am întors la rolurile noastre de pe vremea când locuiam acasă, spre sfârşitul anilor ’70, pe când tăiam lemne pentru şemineul cel mare şi ne străduiam în glumă să ne săpăm unul pe celălalt în faţa mamei noastre…

— Ţi-am cules un buchet de flori din cele care îţi plac, mamă. Duncan nu.

— Ai făcut-o doar fiindcă eşti adoptat…

Dar acea perioadă devenea tot mai dificilă. Am renunţat la rolul meu de negociator pentru grădina zoologică în favoarea

eforturilor ce îmi ocupau tot timpul, de a ţine la distanţă creditorii şi a încerca să găsesc bani. Eram proprietari deplini ai parcului, dar aveam nevoie urgentă de fonduri de dezvoltare de circa 500.000 de lire. Bancherii şi avocaţii se distrau de minune trăgând de timp, cerând noi evaluări costisitoare şi previziuni mai detaliate privind cheltuielile noastre.

— Ne-aţi putea da un desfăşurător concret al costurilor de întreţinere de rutină pentru august 2008? ne-a întrebat Royal Bank of Scotland, deşi ne despărţeau peste optsprezece luni de momentul respectiv şi totul depindea de evenimentele petrecute între atunci şi acum.

În previziunile noastre, stabiliserăm ca o sumă de 15.000 de lire să fie disponibilă pentru luna aceea, dar ei voiau să ştie dacă aveam să cheltuim acei bani pe vopsea, lemn, asfalt sau maşini de tuns iarba. Aş fi putut să inventez ceva, dar le-am spus adevărul: că era imposibil să ştim exact cum anume aveam să cheltuim banii cu atât de mult timp înainte, dar că stabiliserăm suma de 15.000 de lire după ce ne consultaserăm cu alte grădini zoologice şi facilităţi de divertisment şi cu echipa de întreţinere din cadrul parcului (şi bazându-ne pe experienţa mea în domeniul construcţiilor, în calitate de autor al The „Which" Guide to Getting the Best from Your Builder[4]) şi că această sumă ne-ar fi ajuns pentru multe. Dar acest aspect a devenit o idee fixă pentru ei, iar după şase sau opt săptămâni de negocieri detaliate, consumatoare de timp – în cursul cărora au dat deoparte alţi creditori, cu oferte potenţiale cu dobânzi reduse – s-au retras. Aşa că am luat-o de la capăt cu altcineva.

Dar toate acestea erau înaintea noastră. Încă aveam de trecut de prima săptămână, iar entuziasmul nu încetase. Avându-i în maşină pe Duncan şi pe partenerul său de afaceri, Cameron, pe care îi duceam de la parc la gara Plymouth pe la 11:30 noaptea, în cea de-a şaptea zi a noastră, am încetinit chiar în faţa satului unde drumul se îngustează şi e flancat de ziduri de piatră, de un metru cincizeci până la un metru optzeci, în spatele cărora se află o pădure. Problema părea a fi o căprioară surprinsă de lumina farurilor, aplecată peste zid la vreo şase metri în faţă, arătând de parcă ar fi fost pe punctul de a sări. Căprioarele sunt suficient de prostuţe pentru a sări în faţa unei maşini în mers,

[4] Ghidului «Care?» pentru a obţine tot ce-i mai bun de la constructorul vostru.

aşa că am oprit pentru a vedea ce avea de gând să facă. În acel moment am observat toţi trei deodată că nu era o căprioară. Era o pumă. Sistemul vizual al oamenilor funcţionează iniţial pe baza unor şabloane, schiţând o imagine nu tocmai tridimensională în baza observaţiilor disponibile, apoi găseşte un şablon potrivit, dintr-o magazie uriaşă din minte, bazată pe experienţa anterioară a individului şi probabilitatea unei potriviri în context, motiv pentru care eu crezusem că animalul cafeniu din faţa noastră era o căprioară. Aşa funcţionează numeroase trucuri şi „iluzii optice”, provocând încadrarea într-un şablon greşit până când, la o analiză mai atentă, îţi dai seama ce se petrece. În acest caz analiza mai atentă a durat mai puţin de câteva secunde, răstimp în care inofensiva căprioară s-a transformat într-o pumă musculoasă, cu un cap rotund şi urechi de pisică, inclusiv o discretă nuanţă distinctivă de gri pe blana roşcată, pe care căprioarele nu o au.

— E o nenorocită de pumă, am spus toţi, mai mult sau mai puţin deodată, apoi a dispărut în pădure.

Am sărit din maşină şi am alergat spre locul din zid unde se aflase, la timp cât s-o auzim alergând (nu tropăind ca o căprioară) în tufişuri. Am renunţat rapid la ideea de a încerca s-o urmărim în întuneric fără lanterne pe un teren cu care nu eram familiarizaţi, şi ne-am întors în grabă la parc să verificăm care era situaţia. La atât de scurt timp după evadarea jaguarului, eram convinşi de posibilitatea mult-discutată ca nişte susţinători ai drepturilor animalelor să ne fi sabotat tăind gardul, aşa cum făcuseră cu ţarcul de jos al căprioarelor, cu şase luni înainte.

Intrând direct în modul de funcţionare sub cod roşu, am gonit până înapoi în parc, aflat la vreo opt sute de metri distanţă, şi am alergat la ţarcul pumelor, înarmaţi cu cea mai mare lanternă a noastră. Şi se aflau amândouă acolo. Dar, cu siguranţă, semănau perfect cu animalul pe care tocmai îl văzuserăm. Există numeroase apariţii de feline mari în ţara noastră, unele sunt doar farse sau greşeli – probabil probleme cu sistemul de vizualizare nu tocmai tridimensional – dar unele, sunt convins acum, sunt reale. Eram probabil într-o situaţie unică prin faptul că noi aveam posibilitatea de a compara ceea ce văzuserăm cu două exemplare din exact acelaşi animal, fiindcă noi aveam acces la pumele noastre. A doua zi le-am spus lui Rob şi lui Robin, care e şi voluntar din partea Societăţii pentru Apariţiile

de Feline Mari, aşteptându-mă ca aceştia să-mi râdă în faţă şi să mă considere sărit.

— O, există pume prin zonă, a spus Robin. Eşti norocos că ai văzut una atât de curând. Eu sunt aici de şaptesprezece ani şi nu am văzut niciodată altceva decât urme.

Rob mi-a oferit o confirmare mai directă:

— Când locuiam în parc, acum şaisprezece ani, am deschis uşa rulotei mele pe la şase dimineaţa şi am văzut o pumă ce mă privea. Am închis uşa, am redeschis-o după o clipă, şi dispăruse, dar, Doamne! chiar fusese acolo.

În captivitate pumele pot trăi până la şaisprezece ani, dar în sălbăticie speranţa de viaţă e cu vreo câţiva ani mai scurtă. Judecând după mărimea şi starea celei pe care am văzut-o noi, comparată cu femelele noastre ceva mai în vârstă, acea pumă era un mascul tânăr. Ceea ce însemna că se înmulţeau. Un îngrijitor de încredere aflat la câţiva kilometri distanţă afirmă că a văzut o mamă cu doi pui acum câţiva ani şi toate felinele mari observate în zona Dartmoor sunt pume – nu râşi, pantere sau servali, ci pume – fapt despre care nu am fi avut cum să aflăm înainte ca dovada să capete contur sub forma acestui animal sub ochii noştri. Aparent masculii vin singuri să ne viziteze femelele când sunt în călduri (ultima dată au fost observaţi în parc în 2003), oferindu-ne o oportunitate unică de a strânge informaţii despre aceste animale alunecoase. Alte feline de dimensiuni similare, râşii europeni, erau cândva indigene în această zonă, hrănindu-se cu iepuri, şobolani, păsări şi miei pierduţi. Nu sunt nevoite să vină niciodată în contact cu oamenii, decât dacă aceştia le caută. Acest lucru m-a făcut să privesc complet diferit plimbările nocturne prin parc. Sentimentul de alarmă de cod roşu nu avea să dispară pur şi simplu. Nu aveau să existe momente de plictis în lumea grădinii zoologice, era clar.

4.
Lunile grele

După acea primă săptămână de coşmar, am avut puţin timp la dispoziţie să reflectăm. Îmi petreceam zilele vorbind la telefon, stând în faţa casei – scenă pe care mi-o imaginasem constant din Franţa – având sub priviri ţarcul dinspre drum ce cobora în pantă până la lacul păsărilor flamingo (chiar dacă era populat, în prezent, doar cu două păsări flamingo bătrâne şi câţiva pelicani rahitici), şi şirul de copaci ce se pierdea în peisajul rural perfect englezesc al dealurilor vaste din spatele lor, întinzându-se ca o cuvertură pe opt kilometri în orice direcţie. Nivelul de satisfacţie era – aşa cum mă şi aşteptasem – enorm. Şi totuşi, nu suficient pentru a compensa conţinutul acelor nesfârşite convorbiri telefonice.

Oficiali din partea consiliului, sfătuitori, noi avocaţi, noi bănci şi noi brokeri, dar mai ales, acum, noi creditori îmi picurau în ureche veşti din ce în ce mai proaste. Cu picioarele înfipte ferm în locul meu favorit, având în spate palpitanta şi revigoranta nouă grădină zoologică, mintea îmi alerga înainte, scanând posibilităţile şi opţiunile tot mai reduse ce mi se prezentau.

Dacă prietenii fuseseră sceptici când le-am dat vestea – recunosc, bizară – că eu şi familia mea urma să ne mutăm în curând într-o grădină zoologică părăginită şi să încercăm s-o punem pe picioare, surpriza lor nici nu s-ar fi putut compara cu deruta noastră din primele săptămâni, când ne-am prezentat noilor noştri vecini.

În Franţa, copiilor aproape că nu le venise să creadă când le-am spus ce încercam să fac. Cu telefonul lipit de ureche, le făceam mereu semn să tacă:

— Linişte. Tati încearcă să cumpere o grădină zoologică.

Vedeam clar că erau convinşi că trăiesc într-o lume iluzorie – prostuţul de tati ne-a adus să trăim într-un hambar într-o ţară străină, iar acum crede că va cumpăra o grădină zoologică. Problema era că perspectiva lor naivă era îmbrăţişată şi de mulţi alţi oameni – cam toţi cei pe care îi cunoşteam – în afară de rudele mele apropiate, fraţii, sora şi mama mea.

— Am un sentiment foarte neplăcut legat de ideea asta cu grădina zoologică, mi-a spus un prieten apropiat la telefon.

— Încă te mai gândeşti la asta? a spus un altul.

— *Les tigres? Sacre bleu, c'est pas possible!*[5] a spus tot satul, în ai cărui ochi excentricitatea mea atinsese noi culmi.

Problema era că, acum când în sfârşit sosiserăm, în loc de o tranziţie fină spre cheltuirea creditului ipotecar pre-aranjat pe obiective clar definite, ne treziserăm gestionând o situaţie de criză din fonduri insuficiente.

Dar când au ajuns în sfârşit şi copiii, după câteva zile în care se plimbaseră prudenţi, făcând ochi mari, aceştia s-au adaptat mult mai rapid şi mai deplin la noua viaţă decât mine. Katherine i-a adus din Franţa după câteva săptămâni, a petrecut două zile de şoc cultural imens (în acel moment eu deja mă simţeam ca un relativ obişnuit al locului), apoi a fost nevoită să plece în Italia pentru două săptămâni, pentru a fi alături de sora ei, Alice, care năştea primul ei copil. La început copiii au fost ezitanţi şi, sincer, puţin temători. Îmi amintesc că i-am lăsat în birou jucându-se cu ceva păpuşi din cârpe rămase prin casă, în vreme ce eu curăţăm gunoiul, şi când i-am privit prin fereastră erau amândoi cu gura până la urechi, urlând de frică fiindcă fuseseră lăsaţi singuri. A fost un loc destul de înspăimântător la început, în special pentru ei. Dar s-au adaptat în scurt timp.

Când am decis să-i spun lui Milo, cu blândeţe, că într-o bună zi parcul avea să se deschidă şi urma să fim nevoiţi să împărţim toate acele lucruri cu sute de vizitatori, el mi-a replicat:

— Da, tati, dar ei vor plăti ca să vină aici.

Cel puţin acea înţelegere naivă funcţiona pentru mine.

Cele două pisici domestice ale mamei mele, Pandit şi Jow-jow, două pisici bengaleze mari şi negre aduse din Surrey, pe de altă parte, au avut nevoie de mult mai mult timp pentru a vedea minunea din noua noastră viaţă. Oare urletele lupilor să fi fost ceea ce le tulbura? Strigătele lui Solomon, uriaşul nostru leu african, ale cărui răgete, se ştia, stârneau teama jucătorilor de golf ce jucau bucuroşi pe terenul lor la peste trei kilometri depărtare? Sau poate fusese clipa în care săriseră pe un zid şi se treziseră faţă în faţă cu boturile pline de bale a trei urşi bruni mari? Cu blana zbârlită ce le făcea să semene cu nişte caricaturi ale unor pisici speriate, acestea porniseră glonţ înapoi spre casă, alergând cât de repede puteau.

Duncan, care adusese pisicile cu maşina lui, a spus că prima dată când acestea au văzut un struţ a reprezentat o ocazie

[5] Tigrii? Fir-ar al naibii, e imposibil! (fr. n.red).

unică de a observa de aproape un proces: micile lor creiere mulţumite de sine au explodat sub o ploaie de stimuli, în vreme ce încercau cu disperare să se adapteze noului concept al unei păsări mai mari decât omul.

— Îşi lungeau gâturile mai tare decât le-am văzut vreodată, şi îşi suceau capetele dintr-o parte în cealaltă cu mişcări urgente, scanând imaginile pentru a obţine cât mai multe informaţii puteau aduna din interiorul maşinii, a spus Duncan. Am stat cu ele o vreme să le ofer răgaz să se obişnuiască, dar erau la fel de agitate şi douăzeci de minute mai târziu, când le-am dus în casă.

Cei circa douăzeci de păuni ce se plimbă prin perimetru au constituit o altă problemă psihologică pentru pisici, care şi-au dezvoltat rapid o tactică de negare a existenţei tuturor acestor animale, exemple tulburător de mari şi încrezătoare ale unei clase de creaturi pe care ele le cunoscuseră exclusiv ca pradă.

Dintre toate animalele, primii mei favoriţi au fost cei trei tigri siberieni, Blotch, Stripe şi marele Vlad, un mascul care, la peste trei sute de kilograme, era una dintre cele mai mari feline din ţară. Când pentru prima dată m-am dus în spatele casei la ţarcul lor, au venit toţi trei să încerce să cerşească o mângâiere prin gard. Nici vorbă!

Tigrii nu mârâie sau rag, ei pufăie, sunet care seamănă puţin cu cel produs când scoţi limba şi pufneşti dispreţuitor, dar folosindu-te doar de buza de sus. Dar dacă pufăi spre ei, ei îţi răspund la fel, şi să vezi o felină de trei sute de kilograme, aflată la vreo treizeci de centimetri distanţă, încercând să fie prietenoasă cu tine e o experienţă înălţătoare şi unică.

Vidrele au fost cele care au aprins imaginaţia lui Milo şi Ellei. În scurt timp au devenit nebuni după aceste creaturi care produc nişte sunete ridicole, ca de jucării chiţăitoare, de câte ori treci pe lângă ele. Acest lucru, în mod firesc, stârnea ţipete de încântare la fel de ascuţite din partea copiilor, care săreau în sus de bucurie până când vidrele îşi dădeau seama că aceştia nu aveau niciun fel de mâncare şi se împrăştiau. Uneori copiii chiar participă la hrănirea lor, dar e greu să le coordonezi programul cu orele de masă, care variază pentru a împiedica animalele să se obişnuiască. Dihorii domestici, Fidget şi Wiggle, pe de altă parte, s-au adaptat la prezenţa copiilor. Kathy, prima noastră instructoare, îi obişnuia să fie manipulaţi, astfel că, de

mai multe ori pe săptămână, îi echipa cu mici hăţuri nostime de dihori şi îi plimba prin parc alături de Milo şi Ella.

Dar când stăteam în locul meu preferat şi priveam spre vale, în acele prime câteva zile, am început să simt cu adevărat mirosul. O duhoare îngrozitoare plutea peste parc, mirosul stârvurilor în putrefacţie, pe care l-am recunoscut fiindcă dădeam o mână de ajutor, ocazional, la scoaterea lor din ţarcuri. Cum parcul operase cu doar o mână de oameni pentru atât de mult timp, cantitatea de oase învechite din ţarcurile carnivorelor se acumulase, astfel că fiecare dintre acestea era plină de gunoaie constând din coaste, copite şi diverse bucăţi de blană şi piele, care păreau a fi la baza problemei. Materialele vegetale în descompunere şi materiile fecale necurăţate ale erbivorelor nu ajutau cu nimic, cu siguranţă, dar de fapt sursa era sistemică. Era vorba de recipientele cu resturi animale.

Pentru hrana carnivorelor parcul se bazează pe animale moarte – viţei aleşi pentru sacrificare de către fermierii locali, miei născuţi morţi, cai ce au fost loviţi de maşină – aduşi la noi şi preparaţi adesea de către „măcelarul” local, Andy Goatman, în „măcelăria” noastră. Aceasta este, în esenţă, o sală de încărcare cu o chiuvetă, ce dă, în spate, spre un congelator adânc aflat chiar lângă drum. Carnea e desfăcută expert de pe cadavre de către Andy, adesea asistat de cele două îngrijitoare de feline cu sângele rece ca gheaţa, Hannah şi Kelly. Dacă le vedeai pe aceste două fete cu maniere blânde, iubitoare de animale, încălecate peste cadavre, cu ghetele îngropate în măruntaie, fluturând cuţite însângerate şi povestind vesele în vreme ce aruncă într-o cuvă a congelatorului capul unui cal, înţelegeai pe deplin că intraseşi într-o lume diferită.

Bucăţile ce nu pot fi date drept hrană animalelor – intestine, coloane vertebrale şi măruntaie diverse – sunt clasificate ca materiale de tip I şi păstrate în recipiente pentru resturi animale, trei cuve mari din oţel inoxidabil, care sunt colectate săptămânal şi incinerate de o firmă locală autorizată. Din nefericire, această firmă nu fusese plătită de ceva vreme şi refuzau chiar şi să răspundă la telefon când îi sunam, fără a fi plătiţi în avans. Cuvele fuseseră golite pentru ultima dată cu şase săptămâni înainte de sosirea noastră, iar duhoarea ce se ridica din ele pătrundea peste tot. Şi mai greu de suportat, pentru Hannah şi Kelly şi toţi ceilalţi care erau nevoiţi să lucreze

în curte, erau viermii. Acele larve albe zvârcolitoare se revărsau într-un arc ce se risipea singur în jurul cuvelor, târându-se spre materia în descompunere. Când deschideai capacele cuvelor, ceea ce am făcut de câteva ori când ajutam la încărcarea lor, se uşura răspândirea acestor viermi şi se deschidea o lume pe care Dante ar fi fost mândru s-o conjure. Cranii goale înotau într-o pastă fetidă de albastru-cenuşiu ce mustea de larve, în vreme ce miasma îţi intra în oase. Munca îngrijitorilor în aceste circumstanţe era cu adevărat eroică, deşi, în măsura în care se obişnuiseră treptat de-a lungul mai multor ani, îşi purtau uşor povara.

— Asta nu e nimic. E mult mai rău vara, m-a liniştit John.

Din fericire, slăbuţul nostru curăţitor cu presiune, o versiune casnică, fusese despachetat, dar am adăugat o versiune industrială listei de maşinării esenţiale, dar inaccesibile financiar, pe care ni le doream.

Umezeala nu ajuta, infiltrându-se prin podeaua casei printr-un puţ vechi – a cărui pompă manuală veche era acum, din păcate, scoasă din uz – formând mici lacuri pe topografia ştearsă a podelelor de piatră. Nenumăraţi paşi, de-a lungul mai multor secole, erodaseră pietrele de-a lungul drumurilor folosite intens, şi săpaseră materialele mai moi, creând văi şi pante, ce deveneau acum afluenţi şi lacuri în suprafaţa destinată locuitului. Apa şi efectele ei se regăseau peste tot. Jgheaburile crăpate ce dădeau pe dinafară, umplute de resturi vegetale descompuse parţial, adunate de-a lungul anilor de la copacii de deasupra casei, împrăştiau umezeala în ziduri. Mucegaiul şi algele îmbrăcau toate obiectele din faţa casei într-o glazură de murdărie verde, simbolizând, şi chiar indicând o putrezire profundă.

Şi mai erau şi şobolanii. A spune că erau ca o adevărată ciumă nu ar fi exagerat. Oriunde priveai, chiar şi la lumina zilei, şobolani mari şi graşi se grăbeau să-ţi dispară de sub ochi, iar uneori, aroganţi, nici măcar nu se oboseau s-o facă. Chiar în faţa ta, intrau rapid într-un ţarc şi furau hrana pentru maimuţe. În mod satisfăcător, aceşti invadatori au avut parte de o răzbunare teribilă executată de una sau două dintre acele animale din ţarcuri, în special Basil, ursul cu trompă (un animal căţărător prietenos din America de Sud, înrudit cu ratonul), ale cărui fălci omnivore puternice s-au specializat în crăpatul capetelor acelor

şobolani ce aveau ghinionul să fie prinşi în ele. Dar aceasta era o soluţie imperfectă în faţa infestării. Şobolanii sunt purtători de boli şi pot fi otrăviţi, dacă nu de noi eventual de o fermă din apropiere. Cu ceva ani în urmă, o vidră murise după ce mâncase un şobolan otrăvit, trebuia să gestionăm problema cu grijă. Am primit oferte de preţ de la trei firme diferite de deratizare, oferindu-ne trei metode diferite de gazare şi otrăvire, dar simpla amploare a problemei noastre – existau cel puţin patruzeci de cuiburi solide pe o suprafaţă de peste treizeci de acri, cu o sursă constantă de mâncare – făcea ca orice posibilă soluţie să fie prohibitiv de costisitoare. Nouă mii de lire era preţul minim pentru cea mai eficientă metodă, şi cea mai puţin periculoasă pentru animalele exotice, iar aceasta era o sumă pe care pur şi simplu nu o aveam.

Peter Wearden şi ceilalţi îmi aminteau cu regularitate că eradicarea şobolanilor era o condiţie urgentă pentru a obţine licenţa de funcţionare a grădinii zoologice. Dar nu era nevoie să o facă. Mie îmi plac toate animalele, inclusiv şobolanii, în special cei din magazinele de animale sau cei de care mă folosisem la universitate când studiasem învăţarea socială în schimbul unor recompense sub formă de ciocolată. Şobolanii de laborator – cel puţin cei care nu cad în mâinile studenţilor ce fac vivisecţii – duc în general o viaţă fericită şi împlinită, rezolvând probleme în schimbul unor recompense, şi mor cu un cortex considerabil mai gros decât cel al fraţilor lor care sălăşluiesc prin canalizare. Dar şobolanii sălbatici îmi dau fiori. La prima mea întâlnire cu ei, într-un apartament din Peckham, am fost copleşit de oroare când am descoperit un rozător mare, cafeniu, purtător de ciumă, într-un dulap de bucătărie. Şi iată-i acum din nou: în bucătărie, alergând peste mâna mamei mele pe scări, într-o noapte, şi chiar sărind pe patul ei. Din fericire, pisicile mamei mele, Pandit şi Jow-jow, se aflau şi ele în pat în acel moment, iar agitaţia care a urmat a trezit toată casa.

Dar nu prea cred să-l fi prins. Acele două pisici proaste se frecau de picioarele mele într-o noapte, în vreme ce eu am trecut la fapte pentru a verifica un foşnet ce se auzea dintr-un dulap de bucătărie aşezat pe jos. Având două feline prădătoare la picioarele mele eram sigur că, dacă dădeam la iveală un şobolan, ele aveau să-l prindă. Deratizare asigurată de o altă specie. Dar nu a funcţionat aşa. M-am furişat neauzit, doar în

şosete, pe podeaua din dale dure, m-am aşezat atent lângă uşă, încercând să atrag atenţia pisicilor ce se învârteau şi torceau, dar fără a alerta şobolanul, apoi am deschis brusc uşa. Şobolanul a ieşit glonţ şi a dispărut pe lângă piciorul meu, chiar în clipa în care cei doi motani fraţi, idioţi şi ignoranţi, din fericire pentru ei, mi s-au încolăcit încă o dată în jurul pulpelor, cu ochii închişi şi torcând în continuare. Şobolanul a intrat rapid sub maşina de spălat vase (care nu funcţiona din cauza presiunii scăzute a apei), dezvăluind cel puţin una dintre căile de acces, o gaură circulară săpată prin zidul de granit de şaptezeci şi cinci de centimetri grosime, suficient de mare cât să încapă prin ea un coş de fum. John a înfundat-o cu un ghem de plasă de sârmă subţire, dar şobolanii reuşeau oricum să mai ajungă ocazional în casă, iar efectul era deprimant. Adăugată problemelor sistematice ale reţelei de apă şi canalizare, curentului electric sporadic, dezaprobării prietenilor şi rudelor, valului de creditori, lipsei banilor, responsabilităţii faţă de animalele ameninţate şi faţă de locurile de muncă ale îngrijitorilor, mizeriei, putrefacţiei şi mirosului de moarte ce se strecura prin vremea posomorâtă, infestaţia cu şobolani venea, probabil, să încheie cercul asediului psihologic. Trebuie spus că acele prime câteva săptămâni au trecut ca un vis. Un vis foarte ciudat, plin de maimuţe ce se băteau, capete tăiate şi hoituri trimise de la fermele locale – dar totuşi un vis.

Dar nu era totul negativ. Pentru început, aveam parcul. Depăşisem într-un final toate obstacolele, văzute şi neprevăzute, ce stătuseră în calea realizării acestui obiectiv uşor bizar (privit din urmă). Şi pentru prima dată l-am înţeles pe Donald Rumsfeld când declarase, citat de ştirile de la acea vreme despre războiul din Irak, următoarele.

— După cum ştim, a spus el, într-o frază faimoasă, există cunoscute pe care le cunoaştem – lucruri pe care ştim că le ştim. Ştim şi că există necunoscute pe care le cunoaştem – lucruri pe care ştim că nu le ştim. Dar există şi necunoscute pe care nu le cunoaştem – lucruri pe care nu ştim că nu le ştim.

Ştiam exact la ce se referise şi, până în acel moment, trecuserăm şi noi cu bine prin necunoscutele noastre, cele pe care le cunoşteam şi cele pe care nu le cunoşteam. Speram doar că strategia noastră de a trimite o forţă uşoară într-un teatru de operaţii dificil avea să decurgă mai bine decât a lui.

În plus, reuşiserăm să cumpărăm parcul, deşi soarta ne fusese absolut potrivnică, în pofida judecăţii „mai deştepte” şi aşteptărilor exprimate de aproape toate persoanele implicate. Dar acest sentiment nu era nimic pe lângă entuziasmul revigorant de a mă plimba efectiv prin parc. Copacii uriaşi erau înveliţi în muşchi crescut din belşug şi licheni de demult ce nu ar fi putut creşte decât într-un mediu cu o bună calitate a aerului (şi nivel de precipitaţii ridicat), iar acest aer pur, curat ne umplea nările şi plămânii (când vântul purta în cealaltă direcţie duhoarea de moarte) ca un antidot de mult pierdut al urbanismului şi stresului.

Mă simţeam cu adevărat însufleţit când mă deplasam prin acest – da – mediu tipic speciei Homo sapiens. Simplul fapt de a-i arăta o imagine cu un copac unui contabil dintr-o clădire de birouri reuşeşte în mică măsură, dar detectabilă, să-i scadă tensiunea. Faptul de a ne putea plimba efectiv printre copaci ne linişteşte mult mai profund.

Howard Frumkin e profesor de Sănătate a Mediului şi Profesională la Facultatea de Sănătate Publică „Rollins” din Atlanta, iar printre sfaturile oferite guvernelor locale privind utilizarea spaţiilor publice, Frumkin cercetează efectul pe care îl are mediul natural asupra noastră. Iar în meta-analizele a nenumărate studii, Frumkin a descoperit că lumea naturală are un efect benefic măsurabil asupra sănătăţii fizice şi mentale a oamenilor. Prizonierii aflaţi în celule orientate spre curtea închisorii, de exemplu, au cu 24 la sută mai multe vizite medicale decât cei aflaţi în celule ce dau spre un teren agricol. Pacienţii care au trecut printr-o operaţie şi care au vedere spre copaci au nevoie de mai puţine medicamente pentru durere decât cei ce au în faţă un zid, şi sunt externaţi cu o zi mai repede.

Toate acestea se trag de la profesorul E.O. Wilson, savant laureat al premiului Pulitzer, fondator al socio-biologiei şi, în general, zeu al gândirii evoluţioniste. „Ipoteza biofiliei”, concepută de Wilson, sugerează că oamenii ca specie se simt mai liniştiţi într-un mediu pe care animalul din noi îl recunoaşte: „Nu ar trebui să ne surprindă constatarea că Homo sapiens cel puţin încă mai simte o preferinţă înnăscută faţă de mediul natural care a constituit leagănul nostru”, spune Wilson. În ultimele câteva sute de mii de ani, acest mediu a constat în

principal din păduri răzleţe, dând spre savane, ceea ce probabil ne-a creat o preferinţă instinctivă faţă de anume acest tip de cadru, cel în care „am crescut”. „Primii oameni au constatat că spaţiile deschise, cu vizibilitate bună, ofereau oportunităţi mai bune de a găsi mâncare şi a evita prădătorii”, spune Frumkin. „Dar aveau nevoie de apă pentru a supravieţui şi a atrage prada, şi grupuri de copaci pentru a le oferi protecţie. Cercetările au arătat că oamenii din ziua de azi, atunci când sunt lăsaţi să aleagă, preferă peisaje ce seamănă cu acest decor.”

Acesta era acum decorul nostru. Spaţii deschise, pâlcuri de copaci, adăpători populate cu animale exotice. Printr-o coincidenţă uluitoare, am aflat că aproape toate parcurile urbane conţin exact raportul dintre copaci, tufişuri şi iarbă întâlnit în savanele africane ale strămoşilor noştri. Copaci mari prin apropiere, pâlcuri împrăştiate de tufăriş şi câmpii deschise în depărtare, cu lacuri adăugate ici-colo pentru a întregi tabloul. Cu o mică parte a creierului scanezi orizontul în căutarea unei căprioare sau a unui tigru cu dinţi sabie printre copaci – nici nu e de mirare că ascute vioiciunea mintală. Aspectul cel mai uimitor al noului nostru mediu de copaci, spaţii deschise şi lacuri era faptul că noi chiar aveam tigri, lei şi lupi ce ne priveau printre frunze, oferindu-le exact acea combinaţie de factori în care au crescut strămoşii noştri. Faptul de a fi responsabili de acest mediu unic prin capacităţile sale de revigorare intelectuală, fizică şi chiar spirituală – plus de realizarea unei misiuni de a-l deschide şi a-l oferi publicului în scopuri educative şi de conservare (şi de a obţine un prânz gratuit în propriul nostru restaurant după ce se deschidea, ca parte a afacerii) – părea a fi o aventură utopică.

Şi astfel am început să ne cunoaştem individual animalele. Ronnie, tapirul brazilian, părea un bun început. Ronnie e ca un porc mare, cu nasul tremurător menţionat mai sus, şi chiar dacă, strict vorbind, e considerat un animal periculos de clasa I – din aceeaşi categorie ca leul – e un uriaş blând. Îngrijitorii mi-au arătat fotografii cu alţi îngrijitori din jurul lumii care fuseseră ucişi de aceste animale înşelător de prietenoase. Tapir înseamnă „puternic” în indoneziană şi, deşi de regulă sunt placizi, tapirii au reputaţia de a fi capabili să treacă în forţă prin garduri din zale de parcă acestea nici n-ar fi existat. Această

abilitate are la bază strategia lor de apărare în faţa principalului lor prădător, jaguarul, care îi vânează sărind asupra lor din copaci şi agăţându-se din spate de gâtul lor. Evoluţia i-a oferit tapirului o ceafă masivă, plină de cartilaje, pentru a absorbi această muşcătură, şi, totodată, tendinţa de a trece în forţă prin orice îi stă în cale pentru a ajunge la apă, în care să scape de jaguar. Ei bine, jaguarii ştiu să şi înoate, deci habar n-am cât de eficientă e această strategie în final, dar presupun că, probabil, să încerci să te lupţi cu un jaguar pe uscat e mai greu. Poate că Ronnie, dacă s-ar mai fi întâmplat vreodată ca Sovereign să iasă şi să-l atace, plănuia să facă o gaură în gard pentru a ajunge la lacul păsărilor emu şi să se folosească de mini-trompa lui pe post de tub de alimentare cu aer.

Prima mea întâlnire cu Ronnie a fost atunci când am participat la un control al ochilor lui pentru conjunctivită, de care suferea fără îndoială. Tratamentul cu medicamente scumpe de la veterinar – faţă de care aveam deja o datorie de câteva mii de lire era o posibilitate, dar o altă opţiune era să-i spălăm ochii într-o soluţie uşor salină, ceva ce făcusem de nenumărate ori de-a lungul anilor cu pisici, câini şi copii, cu rezultate la fel de eficiente. Diferenţa era că niciuna dintre acele creaturi nu putea decide brusc să mă ucidă dacă nu-i plăcea. Dar Ronnie era o pisicuţă. După ce i-am strecurat câteva banane şi i-am gângurit într-o manieră ce părea să-l atragă, Ronnie s-a supus cu stoicism tratamentului, deşi nu îi plăcea, clipind şi ţinându-şi capul ridicat până când îi curăţăm cu buretele secreţiile din ochi şi ştergeam urmele din jurul lor. Trucul, am aflat, era să-l scarpini pe laterala gâtului, astfel încât să-şi întoarcă dintr-o parte în alta capul, sau – iar acest lucru e un secret – să-l scarpini pe fund până se aşeza.

Din apropiere Ronnie îmi amintea de un Staffordshire bull terrier, Jasper, pe care îl avusesem timp de cincisprezece ani: puternic şi zdravăn, dar peste măsură de sentimental. Jasper era, indiscutabil şi irefutabil, homosexual. În tinereţe, trecuse pe lângă o căţea în călduri şi se urcase pe unul dintre căţelandrii ei, mascul, născut anterior, iar ulterior demonstrase pentru tot restul vieţii o înclinaţie de „fetiţă”. Ronnie se plimba cu paşi mărunţi prin ţarcul lui, care la acea vreme reprezenta o fâşie îngustă de nămol aproape complet frământat, având periodic acces la ţarcul de dedesubt, ce conţinea un lac unde îi plăcea să

vină pentru a defeca şi pentru a socializa cu păsările emu. Fiind un animal copitat – unul dintre cele cu copite despicate – lui Ronnie nu-i plăcea să umble prin noroi, (Jasper avea aceeaşi problemă cu zăpada, şi venea şchiopătând la mine, cu labele pline de gheaţă, iar după ce i le curăţăm pleca din nou în goană). Ronnie nu avea acea opţiune, iar fâşia îngustă ce reprezenta ţarcul lui făcea inconfortabile plimbările aproape oriunde, cu excepţia pământului tare ce înconjura sărăcăcioasa sa căsuţă. Chiar şi deplasările până la lacul păsărilor emu, ce îi erau permise din când în când graţie unei porţi din partea de jos a ţarcului său, îi erau ştirbite de noroiul de pe drumul dus-întors. Am hotărât imediat să i se acorde lui Ronnie acces permanent la lac, deşi acest lucru avea să necesite o autorizaţie de construcţie şi stâlpi şi garduri noi, relativ scumpe, şi reprezenta o soluţie pe termen mai lung. Între timp, însă, rezolvarea simplă a fost demontarea gardului ce separa ţarcul lui de cel învecinat, în care se aflau şase muntiaci în miniatură şi care avea o suprafaţă de circa de două ori mai mare decât cel al lui Ronnie. Aceşti cerbi mici erau accesibili şi prietenoşi şi puteau fi lăsaţi să colinde ţarcul de lângă aleea de acces a publicului (ce cuprindea lacul păsărilor flamingo şi al pelicanilor), care la acea vreme era populat cu un cârd numeros de gâşte sălbatice, cocoşi Bantam ţanţoşi şi bibilici, care se agitau gălăgioşi, rămânând în general pe lângă grupurile lor etnice în cadrul populaţiei totale numeroase.

I-am întrebat pe Rob şi pe John ce părere aveau despre acea idee, iar ei mi-au spus că aşteptau de câţiva ani s-o facă, şi, totodată, să îndepărteze gardul ţarcului de stejari seculari, populat de curcani, pentru a mări cu o suprafaţă similară aria ţarcului de lângă drum. Acest lucru a devenit o temă comună: mă gândeam la o inovaţie, apoi aflam că fusese deja inclusă pe lista dorinţelor, dar nimeni nu o sugerase. Şi asta fiindcă, în principiu, niciunul dintre cei şapte angajaţi pe care îi moştenisem nu era obişnuit să fie consultat – chiar dimpotrivă, de fapt: par să fi fost învăţaţi să-şi ţină gura. Le-am spus în repetate rânduri că eram cât se poate de dispuşi să ascultăm, dar acest gen de schimbare de mentalitate, în mod firesc, are nevoie de timp pentru a putea fi asumată.

Când i-am dat drumul lui Ronnie în noul său ţarc, de trei ori mai mare, a făcut un tur în vârful picioarelor, explorând totul cu

ezitare, folosindu-se de nasul lui foarte mobil. Părea încântat, aproape copleşit de uimire, şi a fost foarte plăcut să ştiu că reuşisem să implementez o inovaţie atât de simplă, dar benefică. Existând mai puţine garduri, întreaga zonă de jos a parcului arăta şi ea mai bine.

Singurul pas strâmb al lui Ronnie a fost când a urinat pe un fir nou instalat de gard electric, încasând circa şapte mii de volţi (la o descărcare electrică foarte redusă) prin şuvoiul de urină şi probabil până în vezică, direct prin cel mai sensibil organ al său. Bietul băiat, se pare, şi-a petrecut jumătate din dimineaţă sărind şi ţopăind prin padoc, dar şi-a învăţat lecţia după acea greşeală şi nu i s-a mai întâmplat vreodată să urineze imprudent lângă gard. În timp aveam să demontăm gardul de jos şi să-i permitem permanent accesul la lacul păsărilor flamingo, ceea ce i-ar fi oferit un ţarc cu o suprafaţă de multe ori mai mare decât standardul minim în industrie impus de către ABIGZ (Asociaţia Britanică şi Irlandeză a Grădinilor Zoologice şi Acvariilor, fosta Federaţie a Grădinilor Zoologice) pentru tapiri. Apoi puteam să ne gândim să-i aducem o femelă pentru împerechere – sau, dacă „radarul” meu în rândul animalelor era cât de cât valabil, un prieten.

Subiectul animalelor homosexuale era unul pe care îl deschisesem timid încă de la început, chiar şi cu Nick Lindsay, în cursul primului nostru tur al parcului, şi cu Peter Wearden şi Mike Thomas când discutaserăm planurile noastre legate de grădina zoologică, în acele prime câteva zile. Citisem despre o grădină zoologică din Olanda ce expunea exclusiv animale homosexuale, iar o expoziţie recentă a unui muzeu din Oslo pretinde că a identificat 1.500 de specii animale la care homosexualitatea apare în mod clar – unele fiind cazuri de natură oportunistă, precum cimpanzeii pigmei şi delfinii cu bot gros, cunoscuţi pentru firea lor iubăreaţă (şi foarte inteligenţi), în timp ce mulţi alţii formează cupluri pe viaţă. Teoria evoluţionistă a lui Darwin a fost pusă în dificultate de subiectul homosexualităţii, iar dintr-o perspectivă socio-biologică ea pare greu de explicat. Acest gol aparent le-a lăsat loc homofobilor de extremă dreaptă şi diverşilor extremişti religioşi să declare că e o „fărădelege împotriva naturii şi a lui Dumnezeu”. De fapt, teoreticienii au construit un argument convingător că o parte dintre adulţii homosexuali dintr-o populaţie – aproximativ unul

din şapte la oameni şi circa unul din zece la pinguini, de exemplu – chiar contribuie la a asigura securitatea grupului şi creşterea copiilor, fiindcă adulţii ce nu se reproduc încurajează eforturile de reproducere ale grupului în ansamblu. Doi masculi homosexuali de păsări flamingo, de exemplu, pot proteja un teritoriu mai întins, după cum s-a demonstrat, şi pot creşte pui mai buni (chiar dacă din ouă şterpelite) decât o pereche heterosexuală. Aşa se naşte posibilitatea problematică a unei selecţii de grup în locul uneia „egoiste”, bazate pe gene, dar ceea ce rămâne de netăgăduit e faptul că homosexualitatea există aproape universal în întregul regn animal. După ce avusesem un câine homosexual timp de cincisprezece ani, în decursul cărora am cunoscut numeroşi alţi proprietari de câini homosexuali (circa 5-10 la sută din populaţia canină a parcurilor din Londra, selectată arbitrar), sunt absolut convins că homosexualitatea are, în cel mai rău caz, o componentă genetică puternică, e perfect firească şi nu ar trebui să stârnească un interes ieşit din comun. Asta doar dacă nu eşti homosexual, desigur – sau homofob.

Am fost încurajat de faptul că propunerile mele de a expune câteva animale homosexuale în scopuri educative au fost ascultate politicos de către toţi profesioniştii din domeniul grădinilor zoologice cu care am discutat, inclusiv propriii noştri îngrijitori, şi nu au fost respinse din start, deşi erau adesea întâmpinate cu un rânjet nedumerit. Dar nimeni nu a spus că nu se poate face, sau nu ar trebui făcut, iar câţiva oameni chiar m-au încurajat. Cred că erau de părere că, dacă eşti suficient de nebun cât să vrei să cumperi o grădină zoologică, probabil e normal să ai idei ciudate. Dar atâta vreme cât rezultatul era educarea publicului despre lumea naturală, era în regulă.

Coco a fost un alt personaj care m-a luat prin surprindere. Coco e un exemplar de caracara, o pasăre de pradă mare, cu penaj de culoarea unui vultur auriu. Are o ţinută maiestuoasă, aproape trufaşă, iar strigătul ei e o versiune rapidă, sacadată, a ţipătului ca un râs al păsării kookaburra, dar produs simultan cu o extraordinară rotire de cap, în care craniul ei se dă brusc pe spate cu 180 de grade, până când gâtul e expus cerului, iar ochii îi sunt îndreptaţi în jos şi întorşi spre spate. Originile evoluţioniste ale acestui strigăt sunt greu de desluşit, în afară de faptul că sunetul este astfel propagat într-un arc deasupra

păsării, ajungând poate la un public mai larg. Eu nu ştiam decât că mă durea gâtul când o priveam făcând acest lucru.

Dar, după cum mi-a spus un şoimar venit în vizită, Coco era probabil cea mai inteligentă pasăre din parc; fusese folosită în trecut pentru demonstraţii cu şoimi, dar descoperise după scurt timp că era mai profitabil pentru ea să îşi ignore chemarea şi să zboare spre restaurant, de unde cerşea cartofi pai şi cârnaţi. Evident, acest lucru încheiase prematur cariera ei în demonstraţii cu şoimi, dar rămâne o prezenţă sociabilă şi încântătoare.

Şoimarul mi-a arătat că, dacă o chemai, venea pe sârmă şi îşi înclina capul pentru a fi mângâiată pe ceafă. Nu eram surprins că gâtul ei avea nevoie de alinare după strigătul ei cu siguranţă prost inspirat pentru coloana ei vertebrală, dar am fost surprins de cât era de prietenoasă şi apropiată de oameni. În perspectiva mea arogantă despre inteligenţa animalelor, păsările se situau destul de jos, deşi ciorile şi alte câteva păsări au demonstrat abilităţi de rezolvare a problemelor şi folosire a uneltelor ce rivalizează cu cele ale primatelor superioare. Acest lucru pare a se datora faptului că sunt capabile să-şi concentreze tot creierul pe o singură problemă, dar taxonomia păsărilor – care se numără printre puţinii descendenţi mai moderni ai dinozaurilor, dintre care unele au inspirat expresia eponimă „minte de găină” – prezentaseră prea puţin interes pentru mine în trecut. Păunii sunt cu siguranţă numiţi după mărimea creierului lor[6], iar găinile şi păsările erbivore par într-adevăr blestemate (sau binecuvântate) cu o înţelegere foarte limitată asupra lumii. Dar Coco are personalitate şi, după cum afirma Samuel L. Jackson în *Pulp Fiction,* „Personalitatea te duce departe”.

Faptul că această pasăre se trage din dinozauri a ajuns, în mod paradoxal, să aibă un efect negativ asupra ei, căci păsările caracara, deşi zboară fără efort, tind să-şi vâneze prada alergând-o pe sol, ca un Tiranozaur Rex în miniatură, motiv pentru care ghearele ei nu sunt la fel de pronunţate ca acelea ale unei bufniţe sau vultur, care vânează aruncându-se asupra prăzii din aer. Coco îşi petrece mult timp plimbându-se pe sol în coteţul ei, cu picioare mai degrabă delicate decât de prădător. Însă ciocul ei e formidabil, curbat ca un pumnal arăbesc şi menit să se înfigă în părţile vitale ale altor animale. E o pasăre de

[6] Păun: peacock (en) – pea: bob de mazăre (n. red.).

pradă, pur şi simplu, iar dacă se întâmplă să fii un mic animal ce umblă pe pământ, te va prinde dacă ajungi întâmplător pe teritoriul ei. Am găsit-o odată cu un măcăleandru frânt în cioc, povestind animată despre el şi arătând destul de sălbatică, dar a venit oricum să fie mângâiată. A fost deconcertant să risc să bag un deget prin gard pentru a mângâia o pasăre ce încă ţinea în cioc dovada însângerată a unui omor: dacă ea interpreta greşit stimulul, puteam să rămân cu doar nouă degete.

— Coco e un alt animal care îţi poate calma temerile despre invazia şobolanilor, mi-a spus Kelly cu o oarecare mândrie. Aceştia nu se mai întorc.

Coco urmăreşte şi copiii mici care aleargă în sus şi-n jos în faţa ei, inclusiv pe fetiţa mea de patru ani, Ella. Iniţial am crezut că era o manifestare a unei afinităţi, dar, după ce am aflat mai multe despre Coco, am concluzionat că Ella îi stârneşte, probabil, un interes mai puţin benign.

Kevin m-a impresionat şi el manifestând personalitate, la un animal la care nu mă aşteptasem deloc la aşa ceva. Kevin e un boa constrictor cu coada roşie, de un metru jumătate lungime, pe care îl mutasem din casa reptilelor, insuficient încălzită, în magazin, care e încălzit şi se află între birouri şi restaurant. Trecând pe lângă el în fiecare zi am remarcat că părea deprimat, dacă nu cumva e o proiecţie prea antropomorfică. Era cu siguranţă lipsit de vitalitate şi îşi petrecea tot timpul încolăcit în bolul lui de apă. Odată, în timp ce aşteptam la telefon în cursul unei conversaţii cu vreo instituţie infernală, l-am întrebat pe Robin – graficianul cu păr sur prins în coadă, unul dintre cei şapte angajaţi pe care îi preluasem cu tot cu parc – dacă îl puteam scoate de acolo. S-a supus bucuros şi m-a instruit rapid cum să-l mânuiesc:

— Ţineţi-l blând, dar ferm, fiţi hotărât, dar nu faceţi mişcări bruşte. Şerpii constrictori nu muşcă de obicei, dar dacă o va face vă va avertiza din plin înainte, aruncându-şi capul în toate direcţiile. Dacă începe să facă aşa ceva, rămâneţi nemişcat, apoi puneţi-l la loc în vivariu.

Când Robin mi l-a atârnat pe Kevin în jurul umărului şi braţului liber şi s-a asigurat că nu aveam să intru în panică – era prima dată în viaţa mea când atingeam un şarpe – centrala de la celălalt capăt al firului telefonic mi-a făcut legătura.

— Şi încercaţi să nu-l lăsaţi să vi se încolăcească în jurul gâtului, mi-a aruncat Robin peste umăr, întorcându-se la muncă.

Aşa că am început o conversaţie uşor bizară cu cineva care era, fără îndoială, îmbrăcat la costum şi aşezat la un birou, în vreme ce eu mă plimbam înfăşurat cu un şarpe ale cărui inele musculoase fuseseră cuprinse brusc de viaţă. În mod firesc, Kevin a încercat să-şi bage capul în cutele întunecate şi calde din interiorul jachetei mele, dar a răspuns totodată bine – surprinzător de bine, mi-am spus eu, pentru o reptilă – la mângâierile pe bărbie.

După încheierea convorbirii am continuat să mă joc cu Kevin, încălzindu-l sub jacheta mea şi minunându-mă de perfecţiunea simetrică a capului lui şi de forţa lui pură, ce îmi strângea braţul. Kevin e suficient de puternic cât să-ţi oprească circulaţia în mână, învineţind-o, iar dacă ai avea mâinile legate fără îndoială ar putea să te ucidă prin sufocare. Dar nu vrea s-o facă. Probabil, credea că eram un copac, habitatul lui natural în Amazon, pe care stă atârnat de coada lui roşie şi se aruncă asupra prăzii (dată fiind existenţa jaguarilor şi a şerpilor boa constrictori ce sar din copaci, se pare că atunci când te afli în Amazon cel mai bine e să priveşti în sus). Felul în care Kevin a răspuns la manipularea mea şi la mângâieri sugera că mă credea cel puţin un copac foarte prietenos. Şi am fost surprins că, după întâlnirea noastră de douăzeci de minute, m-am simţit plin de avânt tot restul zilei.

E posibil ca de vină să fi fost noutatea experienţei, sau poate un ecou al biofoliei descrisă de profesorul E.O. Wilson, răspunsul nostru fiziologic pozitiv în faţa naturii. Prefer să cred că a fost aceasta din urmă. Analizele ADN sugerează despre câini că s-ar fi desprins din lupi cu 130.000 de ani în urmă, ceea ce înseamnă că au început să se adapteze societăţii oamenilor cu mult timp înainte să ne stabilim într-un anumit loc şi să începem să practicăm agricultura. În acest răstimp, câinii şi-au perfecţionat acea expresie de mâhnire cu ochii mari ce îi face să scape nepedepsiţi după ce ne rod papucii şi cu care ne manipulează pentru a le dărui mângâieri şi bunătăţi. Trăsăturile imobile ale lui Kevin nu puteau face acest lucru, dar cu certitudine ne-am petrecut o parte formativă a evoluţiei noastre înconjuraţi de animale mai mult sau mai puţin capabile de reacţii, şi am fost încântat la gândul că acest sentiment călduros pe care mi-l

stârnise Kevin era ceva de care, într-o bună zi, avea să se bucure şi publicul. Kevin făcea parte din programul „întâlniri cu animalele”, m-a informat Robin, şi avea nevoie de cât de multă socializare, astfel încât să se obişnuiască să fie ţinut de copii şi adulţi care, ideal, aveau să se strângă în număr mare în jurul lui de Paşti, când era programată deschiderea grădinii. Mie îmi făcea mare plăcere să mă ocup de acest lucru şi îl duceam cu regularitate pe Kevin în casă, încălzindu-l în faţa focului – în singura încăpere caldă din casă – şi îl prezentam prietenilor şi rudelor ce veneau în vizită. Îmi plăcea această muncă.

Cei mai mari doi şerpi ai noştri, ambii pitoni de peste trei metri lungime, aveau nevoie de cel puţin doi oameni care să-i manipuleze, fiindcă în mod cert erau prea puternici pentru a fi controlaţi. Am făcut mai multe încercări de a organiza o sesiune cu aceşti şerpi, dar în acele prime câteva săptămâni aglomerate şi agitate mi se părea neserios să întrerup prea frecvent munca îngrijitorilor. În cele din urmă ambii şerpi au fost cedaţi grădinii zoologice Paignton, aflate la vreo patruzeci şi opt de kilometri distanţă şi un stâlp al comunităţii zoologice. Aceştia tocmai îşi amenajaseră o nouă arie de expunere a reptilelor, dar nu aveau ce să pună în ea şi au fost recunoscători pentru donaţia noastră, care demonstra totodată şi bunăvoinţă din partea noastră şi ar fi putut contribui la a facilita o relaţie de reciprocitate în viitor. Nutresc în secret speranţa să obţin câteva dintre costisitoarele lor păsări flamingo (cu orientare sexuală normală sau homosexuală). Solzi în schimbul penelor.

Cei doi pitoni mari trebuiau să plece fiindcă hotărâserăm să transformăm casa reptilelor, sărăcăcioasă şi rece, într-un atelier, iar şerpii, alături de două iguane de un metru douăzeci, locuiau acolo în patru vivarii încastrate în pereţii clădirii, ce nu puteau fi mutate. Podeaua de beton a clădirii şi uşile duble mari o făceau ideală pentru lucrările grele, la scară mare, ce aveau să fie necesare pentru a repune grădina zoologică pe picioare, şi un alt hambar, izolat şi având o podea din pământ numai bună pentru a instala încălzire prin pardoseală, a fost ales ca viitoare casă pentru reptile. După ce făceam rost de bani.

Atelierul existent era pur şi simplu inutilizabil. O colibă din cărămizi de zgură cu un acoperiş de tablă ondulată ruginit prin care se infiltra apa, acesta era presărat cu diverse gunoaie, de la scule electrice vechi şi stricate până la colaci de sârmă

ruginită şi multe, multe alte obiecte ce erau imposibil de identificat sub ceea ce părea a fi mizerie strânsă de-a lungul secolelor, genul de murdărie abundentă, maronie, unsuroasă ce apare lângă şinele de cale ferată. Şi era infestat cu şobolani. O scurtă privire înăuntru dezvăluia de obicei una sau două rozătoare arogante, ce se simţeau în siguranţă ştiind că, înainte ca noi să apucăm să trecem peste gunoaie pentru a ajunge la ele, ele ar fi putut dispărea, strecurându-se în tuneluri şi în cuiburile improvizate printre resturile ce zăceau acolo de suficient timp cât să adăpostească generaţii întregi de scurmători şi care oferiseră un important cartier general pentru raidurile în încăperea unde se pregătea mâncarea animalelor, aflată în apropiere. Singura sculă din tot atelierul care chiar funcţiona era un polizor unghiular montat pe masă, vechi, dar utilizabil, deşi lipsa unei surse de curent electric şi poziţia polizorului, aflat în colţul îndepărtat al încăperii, dincolo de câţiva metri de obiecte inutile, jegoase, ruginite, îl făceau pe deplin imposibil de folosit.

Cu mult entuziasm, am dat instrucţiuni ca încăperea să fie golită, iar atelierul mutat în casa reptilelor, în vreme ce am transferat cele câteva reptile în căldura magazinului.

— Asta e o idee a naibii de bună, a spus John, care devenise acum cel de-al optulea angajat al nostru. Întotdeauna mi-am spus că încăperea aceea ar fi bună pentru un atelier.

Unul dintre nepoţii lui Ellis Daw, John, ne fusese prezentat de către Rob ca fiind cineva care ar fi putut să repare podeaua bucătăriei din faţă a casei. Aceasta era încăperea în care Ellis ţinuse, timp de zeci de ani, găleţile cu scrumbii şi pui pentru bâtlanii şi stăncuţele pe care le hrănea dimineaţa, din care se scurseseră zemuri ce se impregnaseră în grinzi, de la intrare până în fundul încăperii. Acela era motivul pentru care puţea atât de tare, dar podeaua era şi nesigură, prin urmare, Duncan i-a cerut imediat lui John să desfacă podeaua şi s-o ardă, pentru a o înlocui cu lemn nou, proaspăt, frumos mirositor – ceea ce a şi făcut, într-o săptămână. John era un bărbat înalt, musculos, zâmbăreţ, de vreo treizeci de ani, căruia îi lipseau dinţii de sus din faţă, înlocuiţi de o proteză dentară cu dinţi mult mai scurţi decât cei originali, şi ai cărui canini erau neobişnuit de lungi şi ascuţiţi. Acest lucru îl făcea să semene izbitor cu un vampir, idee sprijinită şi de postura lui, care e neobişnuit de dreaptă.

Când l-am întâlnit pentru prima dată pe John în ceaţa umedă şi rece, având pe fundal urletul lupilor, m-am întrebat serios în ce fel de mediu îmi adusesem copiii.

Dar John s-a dovedit a fi unul dintre cei mai talentaţi, loiali şi rezonabili angajaţi la care ne-am fi putut aştepta în acele vremuri de început, capabil să se ocupe de instalaţia de apă şi canalizare, de sudat, de toaletarea copacilor şi de lucrările de tâmplărie şi având totodată permis de portarmă, o abilitate nepreţuită în parc şi una de care aveam să ne folosim de mai multe ori în lunile următoare.

Când Rob mi l-a prezentat pentru prima dată, mi-a spus, plecând ochii în pământ:

— Am să vă spun acum, fiindcă inevitabil veţi afla, că John e fratele meu semi-vitreg.

Pe mine nu mă deranja acest lucru, dar totul se adăuga la atmosfera de taină, cu şoapte ce se auzeau prin sat despre „lucruri care se întâmplaseră” în parc în trecut şi un sentiment general că ne mutaserăm în curtea din spate a Omului de Răchită.

John, Rob şi Paul, ginerele lui Ellis, au început să cureţe vechea casă a reptilelor şi s-o amenajeze ca atelier. Din nou, o schimbare practică majoră ce avea şi avantajul de a fi ieftină. Podul de deasupra era, ca majoritatea locurilor din parc, plin ochi de lucruri inutile (şi şobolani), dar o parte din el mai putea fi salvată. Câteva unelte agricole vechi au fost aşezate într-o parte, şi două mese de lucru uriaşe urmau a fi smulse şi coborâte, după ce se golea un spaţiu suficient pentru a le transporta. L-am întrebat pe John cum intenţiona să aducă acele obiecte enorme la sol, iar el a ridicat un scripete masiv într-o mână.

— Punem ăsta peste grinzile transversale ale acoperişului, apoi chemăm nişte muşchi, a spus el.

Fiind o persoană cu o constituţie fizică rezonabilă, am tot aşteptat să fiu chemat, dar nu s-a mai întâmplat. Când am băgat din nou capul pe uşă mesele erau coborâte şi învelite deja în tablă, gata de lucru. Era evident că eu nu contam ca sursă de muşchi ceea ce, pentru o persoană care se implicase activ şi direct toată viaţa, a fost oarecum şocant. Eram director acum şi a fost nevoie de ceva timp ca să mă obişnuiesc. O mică mahala de şoproane şi cuşti ce conţinea iepuri şi doi dihori domestici a

fost îndepărtată şi ea, iar animalele au fost mutate prin parc. Şi brusc ne-am trezit cu un atelier şi o curte de acces curată. Acum nu mai aveam nevoie decât de nişte scule.

Duncan a coordonat transformarea vechiului atelier într-o magazie de legume. În fiecare zi Paul pornea, la volanul camionetei, spre Tesco şi Sainsbury, aducând fructe şi legume expirate în cantităţi suficiente pentru a hrăni din belşug toate erbivorele de la grădina zoologică. Înainte aceste produse fuseseră păstrate pe lângă zona de pregătire a cărnii, unde viţeii, caii şi, ocazional oile moarte erau dezmembrate de către Andy Goatman, măcelarul, şi de către Hannah şi Kelly, îngrijitoarele de feline. Problema e că acea procedură este ilegală conform instrucţiunilor secretariatului de stat privind grădinile zoologice moderne. E esenţial ca legumele şi carnea să fie complet separate pentru a minimaliza riscul de contaminare între ele, iar o vizită în teren din partea unui agent de la Protecţia mediului sau, mai grav, a unui inspector din partea DMAAR, ar fi putut să ne închidă chiar înainte să apucăm să deschidem. Duncan a studiat legislaţia în detaliu, ghidat de Andy, ale cărui cunoştinţe enciclopedice de legislaţie privitoare la munca lui s-au dovedit nepreţuite de multe ori. Un constructor local a reparat acoperişul cu tablă de plastic la preţ de producător, iar când încăperea a fost în sfârşit golită, curăţată, recablată şi iluminată, părea uriaşă. Peretele din spate, s-a dovedit, era făcut din piatră locală. Rob era impresionat.

— Nu am mai văzut peretele acela de când eram copil mic, a spus el.

Acumularea de gunoaie şi declinul general ulterior al parcului constituiseră un proces lung şi treptat. Dar acum schimbam foaia. Era fantastic să faci parte din această schimbare.

Copiii au fost aproape imediaţi absorbiţi la şcoala locală, căci unul dintre vecinii noştri care ne-a invitat la un pahar s-a dovedit a fi unul dintre membrii consiliului de administraţie. Le-a plăcut instant şcoala, care avea douăzeci şi şapte de elevi şi era doar pe jumătate cât şcoala la care învăţaseră în Franţa. Dar cea mai bună veste din această perioadă a fost sosirea lui Katherine, care rămăsese să finalizeze afacerile noastre din Franţa, apoi plecase la sora ei în Italia. Părăsisem Franţa cu circa două luni şi jumătate înainte, luându-mi suficiente haine

cât să-mi ajungă pentru două săptămâni, pentru a o ajuta pe mama să vândă casa, şi nu o mai văzusem pe Katherine, cu excepţia scurtei ei vizite pentru a-i aduce pe copii la parc, în tot acel timp. Acum sosise definitiv, iar prezenţa ei s-a simţit în tot parcul ca o forţă hotărâtoare. Învăţa foarte rapid, parţial fiindcă vorbise doar franceză atât de mult timp, dar şi fiindcă fusese aruncată într-un mediu de afaceri haotic şi turbulent despre care nu ştia nimic şi în care tot restul lumii naviga în viteză, dacă nu cu o încredere absolută, cel puţin mult mai avansat în a descoperi ceea ce trebuia făcut. Dar Katherine susţinuse ideea unei grădini zoologice ca afacere încă aproape de la început. În prima săptămână, în aprilie sau cam pe atunci, când începusem să mă implic din tot sufletul în negocieri, ea avusese dubii. Acesta era doar unul dintre visurile mele caraghioase ce mă distrăgeau de la necesitatea zilnică de a-mi câştiga existenţa şi de a-mi scrie cartea. Acesta era rolul ei în relaţia noastră – eu eram visătorul, ea mă aducea cu picioarele pe pământ – deşi eu susţineam adesea că a te pregăti doar pentru ce putea fi mai rău devenea o profeţie ce sfârşea prin a se împlini. Dar în general ea avea dreptate, eu mă înşelam, şi mă bucuram să am înţelepciunea ei care să mă ţină în frâu.

Achiziţionarea grădinii zoologice a fost doar al doilea caz în cursul celor treisprezece ani petrecuţi împreună când am trecut pur şi simplu peste decizia ei – primul fiind cumpărarea hambarelor din Franţa, care necesitase vânzarea mult-iubitului nostru apartament din Londra. În ambele cazuri, fusesem absolut convins de succesul iniţiativei mele şi nerăbdător să trec peste toate părerile negative, oricât de bine intenţionaţi ar fi fost autorii lor. În doar câteva săptămâni, a mărturisit ea în faţa prietenilor, m-a văzut dobândind noi abilităţi în gestionarea unor probleme administrative, care fuseseră, în trecut, un domeniu pe care îl dispreţuiam, şi a văzut că eram pus pe fapte mari. Îi plăcea această nouă personalitate a mea – cred că era de părere că viaţa pe care mi-o croisem, scriind articole stând la soare, cu termene limită rare, era exagerat de confortabilă, în special pentru cineva cu personalitatea mea (în principiu leneş). Şi, ca de obicei, probabil că avea dreptate. E uşor să idolatrizezi un om pe care îl iubeşti, dar, deşi rămâneam fără regrete sub papucul ei, nu eram singurul care credea că Katherine era specială. Pregătirea ei era de grafician ceea ce, ca multe alte

profesii, presupune o perioadă de afirmare personală creativă înainte de a avansa pe scara ierarhică a administraţiei. În lumea revistelor de mare succes, acest lucru însemna să devii director artistic. Deşi a trecut pe la mai multe publicaţii, ajungând în cele din urmă la *Eve,* revista de femei, la revista *Men's Health,* cea la care ne-am întâlnit, avea în subordine mai mulţi angajaţi şi jurnalişti liber-profesionişti, precum şi un buget, la mijlocul anilor '90, de circa 130.000 de lire pe an. Era o sumă mai mare decât gestionasem eu vreodată, dar ea o făcea bine şi sârguincios.

— Ceea ce e remarcabil la Katherine, mi-a mărturisit odată un fotograf în cursul unei rare sesiuni fotografice la care lucram cu ea, e că se descurcă bine cu banii altor oameni.

Numeroşi directori artistici cad pradă strălucirii superficiale a industriei lor şi cheltuiesc excesiv pe lucruri precum prânzuri scumpe sau role nesfârşite de film pentru locaţii şi fotografi costisitori. Katherine era diferită, cerând să se aducă sendvişuri, parţial pentru a reduce costurile, dar şi pentru a ţine pe toată lumea în studio, a cărui taxă se plătea pe oră, astfel încât să nu fie nevoiţi să plătească rotunjit după aceea. Şi încuraja noile talente. Cu un ochi ce nu dădea greş niciodată, găsea persoane aflate de-abia la început de drum, care aveau să realizeze mai târziu lucruri măreţe, le obţinea la preţ mic apoi le inspira loialitate, astfel încât acestea lucrau adesea pentru ea şi în viitor, la preţuri reduse.

Stilul ei de management presupunea pur şi simplu să dea un exemplu impecabil pe care ceilalţi oameni se simţeau obligaţi să-l urmeze. Lucra mai din greu decât oricine altcineva, muncind adesea şi câte douăsprezece şi paisprezece ore pe zi, ceea ce, la începutul relaţiei noastre, fusese o sursă de conflict. Eu, liber-profesionistul indolent, deşi produceam articole pe bandă rulantă, făceam acest lucru din „biroul" meu de pe un laptop, stând pe colinele Primrose Hill alături de Jasper, asistentul meu cu limba scoasă. La sfârşitul zilei mă opream şi pregăteam cina, la care Katherine întârzia inevitabil. Nu am ajuns niciodată să-i las un bileţel pe care să scrie „Cina ta a fost mâncată de câine", dar de multe ori i-am dus mâncare la 9 sau 10 noaptea şi am găsit-o prinsă de activităţi precum organizarea tabelelor pentru celelalte departamente ca acestea să se poată conforma noilor cerinţe contabile interne.

— ASTA NU E TREABA TA, mă enervam eu, dar pentru ea era vital să preia munca suplimentară atunci când alţii erau dispuşi s-o lase mai moale.

Prezenţa lui Katherine în parc a avut un efect electrizant – şi nu în ultimul rând pentru mine. Şi-a făcut loc în birou (ca să vezi, plin de gunoaie), şi-a deschis laptopul Powerbook, la vremea aceea cel mai puternic computer din parc, şi s-a apucat de treabă. Rolurile ei, hotărâsem, erau de manager financiar (s-o convingi pe Katherine să aprobe o cheltuială frivolă era, după cum ştiam după mulţi ani de încercări, pur şi simplu imposibil) şi designer. Deşi aveam un designer şi ilustrator capabil în persoana lui Robin, el avea alte talente şi înclinaţii, pe care începeam să le dăm la iveală, iar gustul desăvârşit al lui Katherine în materie de simplitate şi omogenitate, ştiam eu, avea să fie esenţial în a stabili identitatea acestei grădini zoologice ca fiind ceva separat de amestecătura de atracţii turistice şi zoologice locale. O imagine vizuală bine gândită, discretă, dar elegantă, omogenă, realizată prin pliante, uniformele angajaţilor, materiale publicitare şi chiar indicatoarele informative pentru animale, combinate cu entuziasmul meu şi cel al oamenilor care ne erau alături, puteau transforma acest parc într-o întreprindere de secolul douăzeci şi unu care să marcheze un vârf în industrie. Brusc totul părea nu doar posibil, ci şi inevitabil, iar ţelurile pe care mi le stabilisem pentru viitorul parcului se conturau tot mai clar ca parte a planurilor noastre de afaceri şi dezvoltare.

Pe măsură ce cunoşteam tot mai mult succes, colecţia ar fi putut fi redirecţionată de la statusul actual, ce cuprindea în proporţie de 5 la sută specii pe cale de dispariţie, spre ambiţia supremă de a ne concentra pe reproducerea în captivitate a unor astfel de specii, care să deschidă calea reproducerilor în sălbăticie, precum la Grădina Zoologică din Jersey a lui Gerald Durrell. Rezervaţii pentru tamarini leu, lemuri rari, zebre imperiale, girafe şi, animalul care pentru mine reprezintă un fel de Sfântul Graal, primate mari. Cimpanzeii pitici sunt cele mai mici şi cele mai inteligente dintre maimuţele mari, şi totodată pe cale de dispariţie, dar şi gorilele sunt deştepte şi pe cale de dispariţie şi disponibile pentru acele grădini zoologice care au un istoric pozitiv şi facilităţile necesare. Dat fiind faptul că habitatul lor este ameninţat şi unele exemplare încă mai sunt

ucise pentru a fi mâncate, sau chiar, aparent, din simplă ură, de către psihopaţi din Rwanda şi Congo, aceşti tipi mari şi blânzi au nevoie urgentă de adăposturi sigure. Iar dacă ne jucam bine mâna, într-o bună zi (peste vreo zece ani) am fi putut să le oferim un astfel de adăpost. Cum am studiat cu lăcomie lucrarea doctorului Sue Savage-Rumbaugh cu cimpanzeul Kanzi şi cercetările doctorului Penny Pattersons cu gorila Koko, ştiu că aceste animale mari sunt capabile de auto-recunoaştere, empatie şi, posibil, umor şi conştiinţă de sine. Adică exact ceea ce mă interesează cel mai mult în adevăratul meu „decor de vis", aşa cum a fost descrisă iniţial grădina zoologică de către sora mea, Melissa – căutarea unui limbaj şi a umorului la maimuţe mari, în propria grădină, sub pretextul că munceşti. Acest decor era încă un vis foarte îndepărtat, dar mă simţeam uluitor de norocos pentru faptul că măcar mă aflam pe un drum ce ar fi putut duce acolo.

Având-o pe Katherine alături, simţeam că am fi putut străbate acel drum. Eu o numisem dintotdeauna, în particular, doamna mea Născută Liberă, după personajul Virginiei McKenna din filmul, pentru mine remarcabil de creativ, *Născut liber,* despre cum Joy şi George Adamson au crescut şi au reintrodus-o pe Elsa, o leoaică abandonată, în sălbăticia Africii. Mie mi se părea o muncă foarte frumoasă. Trăiau în corturi şi cabane de lemn, scăldaţi de soarele tropical, făceau o muncă fascinantă şi care merita osteneala, cu animale în locaţii exotice. Îmi dădeam seama că era greu să ajungi la aşa ceva, dar şi că voi avea nevoie de o persoană specială alături de mine pentru a reuşi, iar când am întâlnit-o pentru prima dată pe Katherine mi-am dat seama că găsisem o persoană ce se putea ridica la înălţimea acelei provocări. Dacă aş fi putut crea condiţiile potrivite ştiam că ea s-ar fi încadrat şi s-ar fi descurcat perfect, chiar dacă nu era, strict vorbind, planul ei iniţial de viaţă. După ce am devenit un cuplu, am avertizat-o în repetate rânduri că într-o bună zi aveam s-o târăsc într-un loc exotic, unde să facem lucruri interesante cu animalele. Franţa era doar o haltă. Acum ajunseserăm în, ăă, Devon. Dar proiectul era perfect, implicând şi folosind la maxim şi talentele ei, şi ale mele.

Întoarcerea lui Katherine era cel mai bun lucru. Mica noastră unitate familială funcţiona din nou şi munceam împreună într-un mediu în care eu eram mânat de entuziasm, iar Katherine era

dornică să se implice într-o afacere. Neavând bani pe care să-i gestioneze, Katherine s-a apucat să organizeze biroul şi, agăţându-se de fărâme din trecut pentru a-l construi ca pe-un puzzle, să ne conceapă logo-ul. Însă o problemă mare în această privinţă o reprezenta faptul că nu aveam încă un nume.

Mike Thomas, vocea liniştitoare a înţelepciunii de la celălalt capăt al firului, s-a materializat în fine în parc şi a sfârşit prin a ne ajuta considerabil la această problemă. A fost grozav să-l întâlnesc pe Mike în carne şi oase, să-i strâng mâna şi să-i mulţumesc pentru tot ajutorul acordat pentru a obţine parcul, fără de care acest lucru pur şi simplu nu ar fi fost posibil. Mike şi minunata lui soţie, Jen, aveau aerul solid şi liniştitor al unor oameni care ştiau despre ce vorbeau. Cu barba lui albă, zâmbetul lejer şi cămaşa de blugi spălăcită, Mike arăta ca o combinaţie între omul de televiziune britanic Bill Oddie, specializat pe emisiuni despre sălbăticie, şi gazda emisiunii Animal Hospital de la BBC, Rolf Harris. De fapt, pregătirea lui Mike în ceea ce priveşte animalele era mult mai impresionantă decât cea a acestor amatori pasionaţi, după cum aveam să aflăm.

Jen arăta ca o adevărată „doamnă Născută Liberă”, cineva care ar fi fost în stare să hrănească un pui de cimpanzeu cu biberonul fără ca acest lucru să-i tulbure câtuşi de puţin rutina zilnică. Mike şi Jen trecuseră amândoi printr-o experienţă similară cu a noastră, cu peste zece ani în urmă, la Newquay Zoo. Acum că aveam timp să povestim, l-am întrebat pe Mike cum reuşise să preia Newquay fără a avea deloc experienţă în operarea unei grădini zoologice, căci pregătirea lui era în design şi învăţământ.

— O, l-am sunat pur şi simplu pe Gerry, iar el m-a ajutat mult.

— Gerry?

— Gerald Durrell de la Grădina Zoologică din Jersey. Ai auzit de el, nu?

Dacă auzisem de Gerald Durrell? Era unul dintre eroii mei, şi un scriitor minunat de evocativ. Doar cartea *Familia mea şi alte animale* a atras la fel de mulţi oameni spre lumea naturală precum David Attenborough. Durrell a fost primul adept al conservării din generaţia lui sau, poate, al tuturor generaţiilor. După ce înfiinţase Grădina Zoologică din Jersey, în pofida opoziţiei aprige din partea celorlalţi profesionişti din industrie,

Durrell s-a folosit de aceasta pentru a schimba centrul de gravitaţie al acelei lumi spre conservarea activă a speciilor, în loc de simpla expunere a animalelor. În mod uluitor, programele de reproducere în captivitate a speciilor pe cale de dispariţie pentru reintroducerea lor în sălbăticie, şi cele de studiere a obiceiurilor lor reproductive pentru a permite o mai bună conservare şi gestionare a acestora în sălbăticie, încă mai erau uneori considerate o idee proastă chiar până în anii ’60 şi ’70.

După spusele Lordului Zuckerman, preşedinte al Societăţii Zoologice din Londra, în cadrul discursului său de la Conferinţa Mondială privind Reproducerea în Captivitate a Speciilor pe Cale de Dispariţie, organizată la Grădina Zoologică din Londra în iulie 1976, deoarece dispariţia speciilor face parte din procesul natural de selecţie, oamenii nu ar trebui să intervină, ci doar să documenteze procesul în beneficiul zoologiei ca ştiinţă.

— Dispariţia speciilor a existat dintotdeauna, spunea el. Vor exista întotdeauna specii rare.

Îmi amintesc vara fantastică şi lipicioasă a acelui an, plină de muzică glam rock, skateboard-uri şi soare californian ce făceau ca totul să pară perfect, mi-o amintesc ca fiind un copil de unsprezece ani, în şcoala primară, fericit în ignoranţa mea faţă de perspectiva aproape nihilistă asupra animalelor a preşedintelui Grădinii Zoologice din Londra. Dar chiar copil fiind, mi-aş fi dat seama că se înşela. Stăteam probabil, transpirat şi agitat, într-o adunare, exact în momentele în care Zuckerman se adresa comunităţii grădinilor zoologice. Gerald Durrell era şi el, crispat, în aceeaşi adunare. Durrell era deja un om cu o grădină zoologică şi un om cu o misiune, şi cred că la auzul acelor vorbe, de la acea sursă aflată în acea poziţie, Gerald Durrell se mulţumise să-şi reînnoiască jurămintele în faţa propriei persoane, pentru a mia oară. Când alţi oameni pur şi simplu renunţau, el se încăpăţâna să insiste. A reuşit să-şi ducă la bun sfârşit planul, în pofida faptului că, toată viaţa, se lovise de oameni care îi spuneau că nu era posibil. Era un gigant printre adepţii conservării, un om miraculos şi un scriitor măreţ. Iar acum aflam că unul dintre principalii susţinători în ultima etapă a încercării noastre de a achiziţiona grădina zoologică, Mike Thomas, era un adept al învăţăturilor lui Gerald Durrell. Nu sunt o persoană religioasă, dar chiar mi s-a părut în acea clipă că

norii se spărseseră puţin, iar eforturile noastre subţiri erau susţinute de undeva de sus.

Mike şi Jen ne-au ajutat mult în acele câteva săptămâni cruciale, după cum ne ajutaseră şi când ne călăuziseră în cursul negocierilor. De data aceasta s-au implicat mai direct, venind adesea cu maşina din Cornwall pentru a ne oferi sfaturi şi pentru a despacheta cutiile nenumărate alături de mama noastră. Într-o seară, aşezaţi în jurul vechii mese demontabile din bucătăria cu dale de piatră, având pe fundal aragazul ruginit şi părăginit, aveam de procesat un document legal ce ne obliga, fără cale de ieşire, să alegem un nume pentru parc. Mi-am alungat din minte majoritatea sugestiilor mai deprimante, dar multe au fost generate de nevoia de a găsi ceva care să amintească de istoria de patruzeci de ani a parcului, în cea mai mare parte pozitivă, şi de recunoaşterea mărcii Dartmoor Wildlife Park, distanţându-ne, însă, în acelaşi timp de publicitatea negativă din trecutul mai recent.

Să rămânem la numele Dartmoor Wildlife Park nu era o idee bună din cauza acuzaţiilor anterioare şi, trebuie s-o spunem, a percepţiilor legate de acest parc ce existau printre ceilalţi profesionişti din industrie şi printre furnizorii locali. Aveam nevoie de o relansare, şi încă rapid. Grădina Zoologică Dartmoor nu era o opţiune, fiindcă toţi vecinii noştri monopolizaseră deja, unii ar spune în mod previzibil, acel format: Exmoor, Paignton, Newquay şi Bristol au testat deja bine conceptul de a adăuga numele zonei plus termenul de Grădină Zoologică în titlul lor – ceea ce funcţionează în cazul lor. Dar noi ne doream să explorăm noi posibilităţi. South West Wildlife Park, Dartmoor Wildlife Conservation Park şi tot felul de orori nepotrivite au fost aduse în discuţie şi lăsate să plutească o vreme înainte de a fi dezumflate de Mike, la masa noastră din bucătărie, aproape sigur echipat cu un pahar de vin în mână. El a sugerat:

— De ce nu-i spuneţi Parcul Zoologic Dartmoor?

Avea un element de continuitate, dar era şi o referinţă clară la o activitate ştiinţifică serioasă în viitor. Îmi plăcea; ne plăcea tuturor, şi acela a fost numele firmei, cu care am intrat în Registrul Comerţului, registrul oficial de stat al companiilor din Marea Britanie. Eu eram deosebit de încântat fiindcă, pe lângă faptul că stabilea o nouă identitate şi un nou etos orientat spre

lumea savantă, acest nume ne permitea să punem un Z în mijlocul logoului nostru.

Katherine a părut mai puţin impresionată de această idee tipografică şi mi-a ignorat politicos sugestiile de a folosi litera Z, de trei ori mai mare decât literele D şi P, pentru a crea o săgeată în stilul lui Zorro. Katherine s-a apucat de lucru cu certitudinea vioaie a unui expert talentat aflat pe un teren familiar. Îşi alesese culorile şi colecţionase exemple cu alte logo-uri de la grădini zoologice de succes, discutasem în linii mari planul de idei al prezentării şi am urmărit-o îndeplinindu-şi rutina obişnuită de amestecare a petelor de culoare şi a tipurilor de litere, agitându-se, privind lucrurile cu ochii strânşi şi ţinându-le în faţa ei cu braţul întins, şi lucrând sub presiunea unor termene limită strânse pentru imprimare.

Aveam în minte un creditor „sigur” şi, prin Mike, am obţinut chiar şi binecuvântarea indirectă a lui Gerald Durrell. DZP[7], după cum ne spuneam acum cu încântare, avea să funcţioneze.

Dar în acele săptămâni de dinainte să obţinem banii, situaţia încă mai era foarte tensionată. Vremea rece şi umedă de iarnă exacerba sentimentele de disperare şi declin neîntrerupt pe care ar fi trebuit să-l rezolvăm. Nu puteam avansa decât prea puţin, în realitate, fiindcă şi cele mai mărunte sarcini presupuneau o oarecare sumă de bani. Tot ceea ce aveam sau ce puteam împrumuta de pe cărţile de credit era folosit pentru a plăti salariile angajaţilor. Micul meu venit de pe urma rubricii din *The Guardian* şi a unei alte rubrici din revista *Grand Designs* era, de fapt, singurul venit real al parcului, şi nu ajungea nici pe departe pentru a plăti salariile micii noastre trupe nu tocmai fericite.

Moralul angajaţilor s-a înrăutăţit, iar nesiguranţa ce doar ne pândise până atunci a devenit o prezenţă permanentă. Discutam în fiecare zi cu cei de la firma de împrumuturi ipotecare NFU Mutual, iar reprezentaţii ei mă asigurau că totul era sub control, doar că avocaţii întârziau cu redactarea documentelor. Problema era că, dacă mai întârziau mult, aveau să rămână fără o firmă căreia să-i acorde împrumutul, şi aveam să fim nevoiţi să scoatem din nou parcul la vânzare. Simţeam în mod foarte real că avocaţii nu prea dădeau doi bani dacă se întâmpla sau nu acest lucru. Nimeni nu avea să-i zorească, iar

[7] DZP – iniţialele Dartmoor Zoological Park (en., n. red.).

dacă, între timp, tranzacţia trecea din categoria celor active în categoria celor aflate în lichidare, acest lucru ar fi însemnat doar mai multă muncă plătită pentru ei sau cei din domeniul lor.

Cu trei zile înainte să sosească în sfârşit banii, o nouă secretară angajată de probă pentru o lună a deschis un extras de cont trimis de banca Lloyds, care ne promisese un împrumut de trei ori, retrăgându-şi însă oferta de fiecare dată în ultima clipă. În cursul acestei şarade, banca Lloyds deschisese conturi pe numele Mee Conservation Ltd. (numele companiei noastre recent înfiinţate), emisese carnete de cecuri şi începuse să ne trimită extrase de cont lunare. Problema era că aceste extrase conţineau date precum 0,00, nimic etc, în rânduri nenumărate, aranjate pe coloane austere care, pentru ochiul neavizat al unei persoane care îşi face griji pentru locul său de muncă, pare să anunţe ceva grav. Această tentativă de secretară a ţipat în tot biroul:

— Nu au deloc bani. Uitaţi-vă! Uitaţi-vă etc, fluturând hârtia aparent incriminatoare prin tot biroul, pentru ca toată lumea să o vadă.

Efectul nu a fost unul de calmare, iar pe la ora unsprezece în dimineaţa aceea Steve, noul nostru curator de animale, m-a vizitat, cu o expresie neobişnuit de îngrijorată, în bucătăria casei, unde tocmai terminasem de curăţat după micul dejun.

— Îmi pare sincer rău să vă deranjez, a spus Steve, şi era clar că îi părea rău, dar era şi profund îngrijorat. Cred că ar fi bine să veniţi până la restaurant. Toată lumea e acolo.

Am aruncat o privire plină de regret spre cafeaua mea nebăută, apoi am pornit spre restaurant împreună cu el.

Într-adevăr, toată lumea era acolo, de la Paul şoferul camionetei până la blândul Robin, proiectantul, toţi îngrijitorii, şi noua secretară de probă, Sarah. Erau aşezaţi în cerc pe scaune, cu braţele încrucişate, şi păstraseră un scaun gol pentru mine. A fost un moment bizar când aceşti oameni în mod normal politicoşi şi supuşi s-au transformat în inchizitori, iar faptul că situaţia era ieşită din comun sublinia cât era de gravă. Nu aveam emoţii, dar ştiam că trebuia să mă impun, altfel aş fi fost copleşit de simpla greutate a incertitudinii din încăpere. Le-am explicat cât de deschis şi sincer am putut despre banii promişi din partea NFU, despre faptul că aşteptam confirmarea finală din clipă în clipă, că semnasem şi ultimele documente, iar acum

aşteptam doar ca avocaţii să pună capăt ezitărilor. Frustrarea mea legată de acea situaţie era la fel de intensă ca a lor, ba chiar mai mult, căci eu cunoşteam complicaţiile mecanismelor de amânare. Le-am spus că mi se întâmpla cu regularitate să mi se promită fonduri până la o anumită dată, dar acele aranjamente erau reziliate cu regularitate. Pentru lunea ce tocmai trecuse, de exemplu, avusesem o promisiune fermă, dar ziua trecuse fără a fi primit vreo comunicare din partea băncii. Nu crezusem în acea promisiune, aşadar, nu le spusesem angajaţilor despre ea, şi era destul de frustrant pentru mine şi fără să fiu nevoit să-mi cer scuze de la toată lumea pentru ceea ce făcea banca de fiecare dată când aceasta mă lăsa baltă:

— Nu v-am spus despre acel termen limită fiindcă nu credeam că se va realiza, am spus eu. Nu voi crede decât când voi vedea banii în cont – şi cred sincer că vor veni, dar când, nu ştiu să vă spun. Dar am să vă anunţ când vor sosi. Intuiţia îmi spune că asta va fi cândva săptămâna viitoare. Asta e tot ce vă pot spune.

Am privit prin încăpere. Mă priveau toţi cu atenţie, luând decizii economice. Cine era acest tânăr păcălici care cumpărase parcul fără a avea suficienţi bani să-l opereze? Puteau avea încredere în el? Care erau alternativele? Secretara avea o întrebare despre propriul ei salariu, ceea ce, am sugerat eu, era o discuţie aparte pentru o întâlnire între patru ochi. Evaluarea ei de la sfârşitul lunii se apropia, şi nu avea să decurgă prea bine. I-am privit pe toţi în ochi, unul câte unul, şi i-am întrebat dacă mai aveau întrebări. Într-un final cred că John a fost cel care s-a ridicat şi a spus ceva de genul:

— Mi se pare corect.

S-a auzit şi scrâşnetul altor scaune pe podea, în vreme ce oamenii se ridicau. Vraja fusese ruptă. Interogatoriul se încheiase. Scăpasem ca prin urechile acului. Acum trebuia doar să mă conving şi pe mine însumi. Fusesem convins înainte de întâlnire, şi chiar şi în timpul ei, când reuşisem să-i conving pe ceilalţi să mai reziste. Dar, după aceea, faptul că fusesem pus într-o situaţie în care compania era absolut pe marginea prăpastiei, din cauza unei bănci, m-a făcut să mă întreb dacă aceasta avea să-şi onoreze într-adevăr promisiunea. Crezusem în Barclays şi crezusem în Lloyds, de trei ori. Crezusem în Arbuthnots, Royal Bank of Scotland, şi o mulţime de alte bănci

care în cele din urmă, fără scrupule, ne lăsaseră baltă. M-am gândit la NFU. Persoana de contact din partea acestei bănci, Andrew Ruth, era în mod evident un om de treabă, sincer şi conştiincios, dar nu avea control asupra băieţilor din birourile din spate, care în acest caz nu erau echipa de evaluare a riscurilor, ci avocaţii.

Când instituţiile se poartă urât e uşor pentru oamenii mărunţi ca noi să ajungă prinşi în capcana maşinăriei, care nu încetineşte nici când te macină, îţi ia în stăpânire casa şi trimite executorii judecătoreşti să-i evacueze pe copiii tăi. Sunt oameni înfiorători. Sunt toţi numai un zâmbet când se pregătesc să-ţi dea bani împrumut, atâta timp cât situaţia ta financiară e în ordine şi garantezi împrumutul cu toate proprietăţile tale. Iar expresiile lor se schimbă prea puţin în timp ce urmăresc posibilitatea ca tu să sfârşeşti prins în capcanele clauzelor scrise mărunt, cu toate proprietăţile înstrăinate.

Una dintre problemele de care ne-am lovit a fost că nu împrumutam suficienţi bani. Personal, suma de 550.000 de lire mi se părea mare, dar aparent ne încadra oficial în categoria peştilor mărunţi.

— Orice e sub un milion durează, ne-a spus o bancă. E sectorul cu cel mai ridicat risc posibil.

Pentru scurtă vreme am analizat cu frenezie opţiunea de a solicita un împrumut de trei milioane, dar chiar şi mintea mea neavizată din perspectivă economică a înţeles rapid că ne-am fi lovit de dificultăţi în situaţia financiară destul de rapid, dacă am fi optat pentru un asemenea împrumut.

Faptul că găsiserăm, într-un final, creditori înţelegători în persoana National Farmers' Union – NFU – era liniştitor, dar incertitudinea îngrozitoare a de ni se fi promis bani fără ca aceştia să fie efectiv disponibili a durat timp de trei luni de agonie şi a avut un impact masiv asupra planului de afaceri, personalului, şi ideii de a deschide grădina în aprilie, de Paşti.

Când NFU ne-au virat în sfârşit banii, pe 8 februarie 2007, bucuria noastră a fost ştirbită de conştiinţa daunelor evitabile ce fuseseră deja produse de întârziere, cauzată de acţiunile propriului nostru frate şi de natura instituţiilor financiare, care făcuseră practic imposibil obiectivul nostru de a deschide parcul cu ocazia foarte importantei vacanţe bancare de Paşti.

Dar cu mult, mult mai rău decât acest lucru, pentru mine, a fost conştiinţa faptului că vestea bună a sosirii banilor fusese complet eclipsată de absolut cea mai proastă veste dintre toate.

5.
Katherine

A fost nevoie de ceva vreme pentru a ne obişnui să locuim împreună ca familie extinsă – mama, Duncan, Katherine, Milo, Ella şi cu mine. Pentru copii totul a părut, probabil, o aventură uriaşă. Avea să fie o aventură pentru noi toţi, una profund pozitivă, speram noi. Dar boala lui Katherine a schimbat toate acestea. Cu doar câteva zile înainte de primul nostru Crăciun la grădina zoologică, soţia mea şi cu mine am primit cam cea mai proastă veste posibilă: tumora se refăcuse.

În aprilie 2004, ne căsătoriserăm după nouă ani de relaţie. Până în iunie fusese diagnosticată cu o tumoare pe creier sub forma unui glioblastom agresiv şi i se mai dăduse circa un an de trăit. Sistemul medical francez excelent a făcut posibilă îndepărtarea tumorii şi au urmat optsprezece luni de chimioterapie şi radioterapie. Când organismul ei nu mai rezista fizic la tratament, acesta a fost întrerupt, iar Katherine a fost monitorizată lună de lună prin testări RMN pentru a se vedea dacă tumoarea reapăruse.

Katherine a sărbătorit încheierea tratamentului în maniera ei obişnuită, cu o perioadă de muncă intensă. Făcând curat, sortând lucrurile, ocupându-se de grădină într-un ritm frenetic. I-am spus că doctorii îi recomandaseră să se odihnească, dar ea a spus că se simte bine, şi uneori e mai bine pentru oameni să se ocupe de ceea ce le face plăcere în loc să stea întinşi. Într-o zi m-am dus la cumpărături după provizii, iar când m-am întors Milo m-a întâmpinat la poartă.

— Mami a căzut, dar e bine acum, m-a informat el, vizibil agitat, dar stăpânindu-se.

Am întrebat-o pe Katherine despre căzătură. Părea ameţită, dar a negat total că s-ar fi întâmplat aşa ceva. Treptat, am reuşit să reconstituim ceea ce se întâmplase. În vreme ce făcea ceai, căzuse şi fusese cuprinsă de un tremurat generalizat. Ambii copii au imitat în detalii vii ceea ce se întâmplase şi au indicat locul exact. Ella începuse să plângă fiindcă ea crezuse că murise, dar Milo remarcase că era imposibil să fi murit, fiindcă avea ochii deschişi.

— Apoi am încercat să-i dau nişte pâine să se facă puternică, a spus el.

Am sunat doctorul şi ne-am dus la un nou examen RMN, care ne-a confirmat că fusese prima ei criză de epilepsie, motiv pentru care nu şi-o amintea. Epilepsia e foarte frecventă la oameni care au suferit intervenţii pe creier, deoarece creierul e un sistem închis căruia nu-i place să fie deranjat. În luna ce a urmat, dozele de medicamente anti-epilepsie i-au fost mărite şi modificate la repezeală, deoarece combinaţia de pastile avea uneori efecte secundare destul de grave, inclusiv o depresie ce o lăsa fără vlagă.

În cele din urmă situaţia s-a stabilizat şi am învăţat să fim atenţi la simptome, care puteau fi provocate în special de oboseală. I-am informat pe copii ce să facă dacă se mai întâmpla aşa ceva. Ideea cu pâinea era drăguţă, dar de fapt nu trebuia să te apropii de gura cuiva când făcea o criză de epilepsie; cum toţi neuronii din creierul ei se agitau deodată, persoana respectivă putea să-ţi smulgă degetul fără să vrea. Le-am spus copiilor să nu o atingă dacă se întâmpla din nou; nu avea să se rănească singură fiindcă era puţin probabil să se zbată prea mult, iar cel mai bine era să aştepte pur şi simplu să se termine. După lunile îndelungate de terapii anti-cancer, Katherine era acum nevoită să îndure cel mai frustrant tratament posibil pentru ea: să se relaxeze. A făcut acest lucru în stil propriu, oferindu-şi lungi reprize de somn după-amiază, urmate de ore de muncă asiduă cu săpăliga, în grădina ei de legume, pe măsură ce ziua se răcorea. Treptat reprizele de somn au devenit mai scurte, iar tonusul ei muscular a început să se îmbunătăţească. Ne era teamă de examenele RMN lunare, dar după fiecare rezultat pozitiv încrederea noastră creştea. Episodul epileptic a fost un semnal de alarmă, dar ne-a oferit şi o interpretare mai puţin înspăimântătoare pentru simptomele ei ocazionale de ameţeală sau senzaţie de furnicătură în mână.

Mi-am petrecut toată vara acelui an, 2006, negociind la telefon achiziţionarea grădinii zoologice, iar până în octombrie aceasta se realizase, iar eu mă mutasem cu Duncan şi mama. Katherine a sosit aproximativ o lună mai târziu, după ce finalizase afacerile noastre din Franţa, iar eu am avut sentimentul că în sfârşit completasem şi ultima piesă a tabloului. Având-o pe Katherine alături, nu puteam da greş. Ea nu dădea greş niciodată. Şi nici nu le dădea voie celor din jurul ei să dea greş. Supraveghind bugetul cu un ochi atent, nu ne

permitea nici să facem cheltuieli exagerate. Chiar înainte de Crăciunul din acel an, la scurt timp după ce se mutase la grădina zoologică, Katherine a început să simtă o senzaţie de furnicătură în partea dreaptă a corpului, care nu trecea după medicamentele pentru epilepsie. Am sunat la cabinetul medicului generalist pentru a solicita un nou RMN şi am fost uluit când aceasta a fost programată trei săptămâni mai târziu. În Franţa, s-ar fi trimis o maşină care să te ducă la spital chiar a doua zi. Am sunat la spital pentru a cere urgentarea procedurii şi am aflat că solicitarea medicului generalist, trimisă prin fax, ajunsese pe masa specialistului greşit, care se afla în concediu, oricum. L-am sunat din nou pe medicul generalist şi i-am explicat ce înseamnă un glioblastom, ce poate face acesta, cât de repede se poate dezvolta, şi i-am dat numărul de fax al specialistului potrivit. Iar de data aceasta – ce om bun! – doctorul a cerut RMN de urgenţă şi ne-am dus la spital două zile mai târziu. Am avut de aşteptat o săptămână rezultatele, timp în care ne-am agăţat de speranţa că era vorba de epilepsie, căci senzaţia părea să scadă în intensitate cu cât Katherine se odihnea mai mult.

Dar nu era vorba de epilepsie. Imaginea RMN a dat la iveală o reapariţie a tumorii. În scurt timp Katherine a ajuns să sufere de o deficienţă de vorbire, ce o împiedica să pronunţe anumite cuvinte, obligând-o să repete acelaşi cuvânt la nesfârşit, ceea ce era extrem de frustrant pentru ea şi destul de înspăimântător. Foarte rapid şi-a pierdut mobilitatea mâinii drepte, iar braţul drept a devenit brusc o povară. În jurul nostru grădina zoologică avansa în continuare greoi, iar noi eram prinşi între două lumi. Viteza simptomelor era alarmantă, dar acestea erau uşor ameliorate de steroizii ce îi erau prescrişi în doze tot mai mari, pentru a diminua inflamaţia intracraniană. Încă eram optimist, fiindcă, de la data diagnosticării iniţiale, apăruseră câteva noi tratamente mai puţin invazive, iar dacă prima abordare, cea a tratamentului convenţional, dădea greş, ştiam că exista o gamă de tratamente experimentale foarte avansate, cu care eram la curent, înainte de a fi supusă unei noi intervenţii pe creier, eram dornic să explorez o parte din aceste metode mai noi şi mai puţin invazive.

Dificultatea, atunci când tratezi cu medicamente probleme din interiorul creierului, o reprezintă bariera hematoencefalică,

ce face parte din mecanismele proprii de apărare ale organismului. Aceasta este o membrană fizică ce restricţionează accesul sângelui la creier, apărându-l de infecţiile transmise prin sânge. Prea puţine lucruri pot trece prin ea, dar printre acestea se numără şi viruşii, iar un virus modificat al herpesului a fost conceput încă din 1995 astfel încât să traverseze această barieră şi să poarte un agent ce ţinteşte celulele canceroase şi le ucide. Virusul pojarului şi veninul de scorpion au fost şi ele utilizate în acest scop, în teste experimentale de laborator, deşi nu se făcuseră încă teste pe oameni atunci când am luat eu ultima dată legătura cu acel laborator. Probabil cea mai promiţătoare soluţie, după părerea mea, o oferea sistemul german de transmitere a unor particule de oxid de fier direct la locul tumorii, prin injectare, apoi agitarea acestor particule cu un scanner RMN care este, în fond, un magnet uriaş. Acest proces efectiv zdrobeşte tumoarea din interior, şi îmi plăcea ideea. Cea mai bună parte era faptul că fusese testată pe paisprezece pacienţi cu glioblastom în anul precedent, şi toţi se simţeau bine. Am luat legătura cu germanii pentru a vedea dacă Katherine ar fi fost eligibilă pentru următorul test.

Însă prima noastră întâlnire cu neurochirurgul din Devon nu fusese promiţătoare. Evident neliniştiţi, fuseserăm conduşi prin departamentul de neurochirurgie până la o încăpere mică pentru a-l cunoaşte pe bărbatul care avea să coordoneze tratamentul lui Katherine. Aducea liniştitor de mult cu un tocilar, însă acest lucru e valabil pentru majoritatea neurochirurgilor. Ne-a explicat că imaginea RMN arăta o reapariţie a „anomaliilor” şi ne-a prezentat în detaliu o reprezentare computerizată tridimensională a creierului lui Katherine, în care apăreau şase sau şapte mici pete negre peste ambele emisfere, inclusiv în interiorul corpului calos, care e fasciculul de nervi ce face legătura între cele două jumătăţi ale creierului. În jurul fiecărei pete se afla o mică urmă albă, ca un filigran care, ne-a explicat el, reprezenta o umflătură ce avea să intensifice simptomele asociate cu fiecare locaţie a tumorii. Aceasta era partea pe care o putea ameliora cu steroizi, dar tumorile erau prea larg răspândite pentru a putea fi operate, cu siguranţă nu în acea fază.

L-am întrebat dacă ar putea trimite acea imagine RMN doctorului nostru din Franţa, pentru a afla şi părerea ei.

— Nu, a spus el emfatic, fără a ridica privirea. Nu va fi necesar.

N-ar fi vrut să fie bun s-o trimită totuşi, căci respectiva doamnă doctor o tratase pe Katherine timp de doi ani jumătate şi ne-ar fi interesat foarte mult ceea ce avea de zis?

— Nu, acesta este acum centrul dumneavoastră de tratament.

Rareori am simţit o pornire atât de puternică de a pocni o persoană la atât de scurt timp după ce o cunoscusem. Cu doar câteva minute în urmă, ascultasem cu respect un consultant cu experienţă oferindu-ne părerea sa atent cântărită. Acum mă luptam cu impulsul de a-i rupe degetele grăsune unul câte unul, înainte să fiu luat pe sus de agenţii de pază ai spitalului. Însă simţeam că ar fi fost un început prost pentru o relaţie care, după toate probabilităţile, avea să se prelungească. Acest conservatorism încăpăţânat şi teritorial manifestat de cineva care ţinea viaţa lui Katherine în mâinile sale era cu adevărat îngrijorător.

Apoi l-am întrebat despre posibile opţiuni pentru viitor, cum ar fi virusul modificat al herpesului, virusul pojarului, veninul de scorpion şi tratamentul german cu oxizi de fier, proceduri care dăduseră rezultate promiţătoare încă de la început, unele la pacienţi umani cu glioblastom. Doctorul a închis ochii, a clătinat din cap şi a spus că nu a auzit despre niciunul dintre ele, dar că există numeroase teste nedovedite ce par promiţătoare, dar nu realizează niciodată nimic. Apoi m-a privit şi mi-a spus:

— Mă tem că tratamentul acestei tumori este foarte descurajant.

Bietul de el!

A prescris o serie de polichimioterapie PCV, o abordare cu trei agenţi ce reuşeşte să reducă glioblastoamele în circa 20 la sută dintre cazuri. Pentru un pacient cu glioblastom acestea par şanse bune. I-am telefonat neurochirurgului nostru din Franţa şi am rugat-o să-i ceară confratelui său englez rezultatele RMN/ului, iar el, din fericire, i le-a pus la dispoziţie, astfel că puteam verifica opţiunile de tratament cu cineva în care aveam o oarecare încredere. A fost de acord cu tratamentul iniţial de polichimioterapie PCV deci nu ne-a rămas altceva de făcut decât să aşteptăm ca Serviciul National de Sănătate (SNS) să dea startul tratamentului lui Katherine, pe 7 ianuarie.

Speram doar că ştiau ce făceau, fiindcă aceste tumori sunt ierarhizate după viteza de dezvoltare, iar un glioblastom de gradul IV îşi poate dubla dimensiunile într-o săptămână. Am petrecut sărbătorile într-o atmosferă tăcută, încărcată de teamă. Ni se părea că pur şi simplu nimeni nu se mişca la fel de repede ca tumoarea.

Ianuarie

Starea lui Katherine se înrăutăţise în perioada de dinaintea chimioterapiei, deci ne-am bucurat când a început. Aceasta presupunea o scurtă perfuzie şi câteva tablete de luat în săptămâna următoare. Pe când a început chimioterapia Katherine era deja slăbită. Braţul drept îi era complet paralizat, mâna umflată sub tensiunea tendoanelor, şi începuse să-şi târască piciorul drept. Dar încă mai putea umbla singură ajutându-se de o cârjă. În cazul chimioterapiei durează câteva zile până se fac simţite efectele, dar ea era slăbită şi încă nu-şi revenise complet după efectele tratamentului ei pe termen lung din Franţa. Aşadar, în cele trei săptămâni care au urmat şi-a petrecut o mare parte din timp dormind.

Între timp eu încă lucram la grădina zoologică, făcând vizite frecvente acasă pentru a vedea cum se simte Katherine. Mesajele trimise de pe telefonul meu în acea perioadă dezvăluie preocupările obişnuite legate de salarii etc. Dar o veste bună era faptul că adusesem la interviu un candidat grozav pentru poziţia de curator de animale. Găsirea unei persoane care să îndeplinească această funcţie era una dintre cele mai importante condiţii pentru a obţine licenţa de funcţionare a grădinii noastre zoologice. Aveam nevoie de cineva care îşi cunoştea perfect meseria în ceea ce privea toate aspectele legate de gestionarea animalelor – în fond, noi nu ne pricepeam. Iar Steve Pilcher venea cu recomandări călduroase de la mult respectata Grădină Zoologică Newquay, vechiul loc de întâlnire preferat al lui Mike Thomas, iar înainte de aceasta lucrase cu urangutani în parcul din Jersey, timp de mai mulţi ani. Urangutanii se numără printre animalele mele favorite (deşi s-ar putea să fie un vis cam îndepărtat gândul de a-i aduce la această grădină zoologică în următorii zece ani), iar grădina zoologică din Jersey e una dintre cele mai bune din lume.

Interviul cu Steve a decurs bine. Mike Thomas a venit să ne ajute în ziua aceea – în fond, noi nu eram calificaţi nici măcar să-i luăm un interviu de angajare unui curator, căci noi nu ştiam ce ar fi trebuit să ne intereseze. Mike s-a ocupat de întrebări, iar Steve a răspuns de fiecare dată corect, până am ajuns să discutăm despre Spar, tigrul bătrân şi artritic din ţarcul de sus, şi la întrebarea dacă ar fi trebuit eutanasiat. Acesta este un subiect spinos, care împarte în tabere lumea grădinilor zoologice. Ştiam de la veterinar că Spar, deşi nesigur pe picioare, aproape sigur nu avea dureri. La nouăsprezece ani trecuse cu mult de durata de viaţă naturală din sălbăticie, iar slăbiciunea sa evidentă îi tulburase ocazional pe vizitatorii grădinii zoologice în ultimii câţiva ani. Dar veterinarul îmi spusese că îl îngrijea pe Spar de mulţi ani şi nu exista niciun motiv să nu îi permită să trăiască în continuare până nu apărea un motiv medical real pentru a interveni. Întâmplător, Mike nu era de acord cu el, şi a formulat întrebarea astfel încât să fie foarte clar ce părere avea. Mike poate părea un tip prietenos, dar e şi formidabil, în special în faţa unui candidat mai tânăr prezentat la un interviu pentru o poziţie atât de importantă ca aceasta. Soluţia uşoară ar fi fost să se declare de acord cu el, dar Steve nu a făcut acest lucru.

— Ei bine, nu se află în sălbăticie. Se află într-o grădină zoologică, a spus Steve. Indiferent cum arată, dacă nu are dureri nu văd de ce i-am curma viaţa câtă vreme veterinarul spune că nu e cazul.

Lui Mike nu i-a plăcut acest răspuns, dar mie da. Lăsând orice altceva la o parte, atitudinea lui demonstra o tărie de care urma să aibă nevoie dacă primea acel post.

Steve era căsătorit cu Anna, o altă profesionistă cu experienţă din domeniul grădinilor zoologice, care era în prezent lector la o universitate, ţinea un curs de master despre ştiinţa veterinară aplicată grădinilor zoologice. După ce i se încheia contractul, peste câteva luni, avea să constituie o completare excelentă pentru echipa noastră. Ambii erau cât se poate de entuziasmaţi de potenţialul parcului şi plini de idei, susţinute şi de expertiza necesară pentru a susţine progresul parcului. Brusc se părea că aveam un duo excelent în managementul superior, gata să facă faţă provocărilor enorme ce ne aşteptau.

Dar între data în care i-am comunicat lui Steve dorinţa de a-l angaja şi ziua sosirii sale, starea lui Katherine s-a înrăutăţit considerabil. Când a sosit Steve, la mijlocul lui ianuarie, am fost nevoit să-i dau vestea şi i-am spus că, deşi aveam să păstrez legătura cu el zilnic şi să-i acord toată susţinerea mea pentru orice schimbări ar fi considerat el necesare, atenţia mea era îndreptată de fapt spre altceva. Situaţia grădinii zoologice chiar necesita atenţia deplină a tuturor, dar odată cu sosirea lui Steve, pregătit deja sufleteşte să se confrunte cu o sarcină uriaşă, am fost nevoit să transfer o mare parte din responsabilitate pe umerii lui. Când i-am predat ştafeta acestui biet om am văzut că era dispus să accepte efortul necesar, dar şi că nu avea să cedeze sub presiune. Consideram că era în stare să o facă şi avea multe de făcut.

În aceeaşi zi în care Katherine şi-a început chimioterapia, un articol a apărut în revista medicală *Cancer Cell,* care nu se afla pe lista mea de lectură obişnuită. Duncan auzise despre el în urma unei descrieri din revista *Scientific American,* pe care i-o arătase un prieten, iar acesta fusese, aparent, uşor surprins când Duncan îi smulsese revista nou-nouţă şi insistase s-o ia. Mi-a arătat-o şi mi-a explicat în timp ce citeam. Dicloroacetatul (DCA) fusese folosit pentru a trata copii cu o tulburare metabolică timp de treizeci de ani, prezentând prea puţine efecte secundare. Însă o echipă din Canada tocmai descoperise că această substanţă dizolva şi celulele de glioblastom la contact în laborator. Intrigaţi, cercetătorii infectaseră câţiva şobolani cu aceste tumori, apoi le dăduseră acces liber la DCA, dizolvat în apa lor de băut. Deoarece DCA-ul, fiind o moleculă foarte simplă, poate trece prin bariera hematoencefalică, aceasta găseşte celulele canceroase, intră în ele şi le distruge prin reactivarea mitocondriilor. Mie mi-au plăcut dintotdeauna mitocondriile. Acestea sunt uzina electrică a celulei, asigurând energia, dar nu sunt limitate speciei umane. Ele sunt descendente ale unor bacterii şi au propriul lor ADN, motiv pentru care antrenamentele la altitudini înalte distrug întregi populaţii de mitocondrii şi determină apariţia altora noi, ce pot metaboliza oxigenul mai eficient când alergi la nivelul mării. Ceea ce nu ştiam e că mitocondriile sunt responsabile şi de apoptoză, adică sinuciderea celulei în cazul în care este infectată. Fireşte, când cancerul invadează celula, unul dintre

primele lucruri pe care le face e să dezactiveze mitocondriile. Dar DCA-ul le reactivează. Grupul experimental de şobolani din laborator prezentase în masă tumori considerabil reduse, iar grupul de control, cel fără DCA, dezvoltase tumori mari şi grase, potenţial fatale. Aşadar, poate trece prin BBB, a fost testat pe oameni timp de treizeci şi ani şi ucide glioblastoame.

Însă nu existau teste pe oameni anume pentru glioblastoame. Studiul de-abia fusese publicat, iar la acea vreme eram potopit de sugestii de tratamente din toate părţile. Fratelui meu Vincent îi plăcea cercetarea despre veninul de scorpion, părinţii lui Katherine susţineau consumul sâmburilor de caisă, iar eu personal preferam metoda germană, pe care Alice, sora lui Katherine, o dăduse la iveală şi o cercetase. Dacă tratamentul convenţional dădea greş, una dintre condiţiile pentru a participa la acest test era ca pacientul să nu urmeze niciun alt tratament în acelaşi timp. Rezultatul examenului RMN al lui Katherine era deja în drum spre Germania şi nu voiam să fac nimic ce ar fi putut pune în pericol eligibilitatea ei.

— Dacă aş fi în locul ei, aş bea zeci de litri de DCA, a spus Duncan.

Dar eu m-am abţinut, deocamdată.

Katherine şi-a revenit încet după chimioterapie şi am fost nevoiţi să aşteptăm circa o săptămână înainte ca starea ei să poată fi evaluată pentru următoarea rundă. Când s-a întors din nou, a fost mai rău. Terapia o slăbise, aşa cum se întâmplă, dar considerabil. Speram doar că avusese un efect similar şi asupra tumorii, dar nu aveam nici o garanţie a acestui fapt. Problemele ei de deplasare s-au agravat, iar acum trebuia susţinută din partea stângă, partea bună, iar piciorul drept era forţat să ajungă în poziţia necesară prin răsucirea întregului corp, de la şold la şold, la fiecare pas. După ce piciorul drept ajungea în poziţie, genunchiul rareori ceda dacă păstram unghiul drept. În timp, acest mers greoi şi stângaci a devenit şi mai complicat atunci când piciorul drept a refuzat să se mai ridice şi am ajuns să fiu nevoit să-l împing de sub călcâi cu propriul meu picior drept. Ceea ce însemna să stau într-un picior într-un moment crucial al pasului, cu Katherine sprijinită pe propriul picior stâng tot mai slăbit; astfel, am decis că era mai practic să facem rost de un scaun cu rotile, în special pentru ieşiri, pe care voiam să le continuăm cât de mult ar fi fost posibil. Din nefericire, niciuna

dintre diversele ramuri ale SNS cu care stabilisem legătura până în acel moment nu putea să ne pună la dispoziţie un scaun cu rotile. Procesul de obţinere a acestuia era prea lung, iar genul pe care ni-l doream noi, cu roţi mari în spate, era interzis pacienţilor cu triplegie, în caz că mâna paralizată îi aluneca şi rămânea prinsă între roţi. Dar acestea erau de departe cele mai stabile scaune, capabile să navigheze pe cărările mai abrupte, nefinisate ale parcului cu mult mai bine decât versiunea cu roţi mici, pe care fraţii lui Katherine au reuşit în cele din urmă să-l închirieze de la Crucea Roşie. Acesta a simplificat însă mult lucrurile, şi o scoteam în parc cât de des puteam, pentru aerul proaspăt şi pentru a-i aminti de minunile ce ne înconjurau.

Nu văzuse niciodată tigrii de aproape, aşa că într-o zi am dus-o în spatele casei tigrilor, unde cei trei tigri crescuţi cu mâna, Vlad, Blotch şi Stripe, veneau direct până la gard şi scoteau acele „pufnituri” evident prietenoase, dorindu-şi să fie mângâiaţi. Am întrebat-o pe Katherine dacă vrea să facă acest lucru şi, fiindcă e o zonă foarte „neexpusă publicului” şi cu acces de proastă calitate pentru scaunele cu rotile, ea a fluturat din mână şi a ridicat din umeri pentru a arăta că îi era indiferent. Dar e o experienţă profund intensă să te afli atât de aproape de aceşti prădători cu adevărat uriaşi, apoi să-i vezi purtându-se exact ca nişte pisici de casă mari, dorindu-şi contactul cu oamenii. Katherine nu a rămas imună la această experienţă şi a fost vizibil copleşită de uluire în faţa acestui spectacol, pe care era minunat să-l împărtăşesc cu ea.

Mama şi Duncan ne-au oferit enorm de multă susţinere în acea perioadă, având grijă de copii, ajutând-o pe Katherine atât cât puteau, mi-ar fi fost imposibil fără ei. Dar fiind persoana cea mai apropiată de ea în viaţa de zi cu zi, poziţie care, am aflat acum, se numeşte de însoţitor-îngrijitor, am descoperit mai în detaliu unele dintre acele mici ritualuri pe care obişnuia să le îndeplinească personal cu o eficienţă atât de graţioasă. De exemplu, împăturirea hainelor. Eram doar vag conştient de felul în care se desfăşurase aceasta în anii petrecuţi împreună înainte, privind-o din pat şi întrebându-mă cum era posibil să-i ia cuiva atât de mult timp pentru a se pregăti de culcare (douăzeci şi două de minute, de-a lungul anilor în care am observat-o, era media ei de timp între momentul în care intra în cameră şi cel în care intra în pat). Acum înţelegeam procesul din perspectiva

unei persoane implicate. Dacă ai haine frumoase şi te interesează cum arăţi, secretul, se pare, constă din a le trata cu grijă şi a le pune deoparte după ce le foloseşti, în loc să le laşi pur şi simplu pe podea (hainele mele sunt în general lăsate să cadă direct pe podea aşa cum le-am dezbrăcat, pregătite, adesea, să fie refolosite şi ziua următoare).

Deşi era un semn exterior şi şocant al infirmităţii ei tot mai accentuate, cu implicaţii potenţial sinistre, partea în care mă ocupam de Katherine a devenit, din unele puncte de vedere, cel mai frumos moment al zilei. Aveam astfel ocazia de a fi împreună într-o manieră ce nu ar fi fost posibilă câtă vreme ea fusese un dinam uman în birou şi acasă, jonglând cu mai multe lucruri deodată decât aş fi bănuit că e posibil. Acele ore de intimitate, din timpul zilei şi al nopţii, când o ajutam să meargă la toaletă, o spălam, o hrăneam şi o îmbrăcam, erau petrecute cu râsete şi au devenit o pauză bine-venită de la sarcinile mele publice ca nou director al unei grădini zoologice.

Pe măsură ce Katherine devenea tot mai infirmă, eu îmi petreceam tot mai mult timp cu ea. Iniţial reuşeam s-o ridic din pat, s-o spăl, s-o îmbrac şi să-i dau micul dejun până la ora zece, apoi o lăsam aşezată sau sprijinită pe spate pe undeva, cu un teanc de materiale de citit şi un set de telecomenzi. Dar simţeam că o abandonez, fiindcă pentru cineva în mod firesc atât de ocupat şi implicat în lumea de afară cum fusese ea, această odihnă forţată era o tortură. Mă întorceam s-o văd cât de des puteam, reţinut inevitabil de nenumăratele întrebări şi probleme ce-l asediază pe orice nou proprietar al unei grădini zoologice în paragină. Ni s-a spus că, dacă, printr-o metodă oarecare, tumorile ar fi putut fi îndepărtate cu succes de data aceasta, era posibil ca mobilitatea şi capacitatea de vorbire să-i revină, pe de altă parte era posibil şi să nu-şi revină.

Între timp am început să învăţ despre delicata artă a pensatului sprâncenelor. Dacă ai nevoie de o lupă ca să observi un firicel de sprânceană, am sugerat eu, atunci probabil nu trebuie să-l pensezi. Cineva aflat în celălalt capăt al încăperii, sau chiar la câţiva metri distanţă, nu ar putea să îl vadă. Dar acest argument nu ţinea la Katherine. După poziţionarea atentă a oglinzilor, a pensetei şi a echipamentului optic care să permită detectarea acelor firicele, urma tehnica propriu-zisă. Ea nu presupunea doar să prinzi şi să smulgi, ci era o metodă mult mai

deliberată şi chinuitoare. Prinzi milimetrul de păr buclucaş cu penseta şi îl scoţi uşor cu o lentoare care pentru majoritatea bărbaţilor ar însemna o agonie înlăcrimată. Dar obiceiurile de înfrumuseţare ale femeilor dezvoltă stoicismul, şi n-am văzut niciodată vreo tresărire nici măcar pe jumătatea sănătoasă a feţei lui Katherine în vreme ce, ezitant, îndeplineam această tortură.

După aranjarea şi pensarea de rigoare (pentru Katherine, adică, nu pentru mine), am ajuns la spital pentru următoarea noastră întâlnire – şi am avut cea mai înfiorătoare conversaţie din viaţa mea. Întâlnirea noastră stabilită cu oncologul pentru a discuta progresul lui Katherine, şi prin urmare prognoza, a avut un uşor aer supranatural, căci viaţa acestei persoane superbe a fost discutată şi aparent aruncată la gunoi într-o cămăruţă mizeră din dos, zugrăvită într-un albastru medical, aflată lângă toaletele sălii de aşteptare a aripii de oncologie. Oncologul cu ochi mari, ca de căprioară, a început prin a discuta planurile pentru următoarea rundă de polichimioterapie PCV, dar eu eram îngrijorat că o epuizase atât de mult pe Katherine încât trebuia să ne asigurăm că funcţiona înainte de a continua, altfel ar fi suferit fără rost, dar şi fiindcă ar fi ajuns în stare de semi-comă şi incapabilă să-şi descrie simptomele într-un moment critic, în care am fi fost poate nevoiţi să schimbăm tratamentele. E bine că am întrebat.

— Ei bine, de fapt, trebuie să mărturisesc, nu cred că funcţionează, a spus ea. Terapia reduce tumorile în circa douăzeci la sută din cazuri, dar în mod normal ne-am fi aşteptat ca până acum să vedem o uşoară îmbunătăţire. Şi după cum puteţi vedea – a arătat spre Katherine – lucrurile s-au înrăutăţit.

Katherine stătea în scaunul ei cu rotile de la Crucea Roşie, zâmbind cu jumătate de faţă, înţelegând sau nu, incapabilă să comunice milioanele de gânduri şi emoţii pe care le trăia probabil în acel moment. Apoi oncologul s-a întors spre ea:

— Nu cred că vă doriţi să vă simţiţi îngrozitor încă vreo câteva săptămâni, nu?

Katherine, scoasă din funcţiune, incapabilă să vorbească, probabil incapabilă să cuprindă simpla enormitate a ceea ce tocmai se întâmplase, a zâmbit şi a clipit, apoi a ridicat din umeri. Mi-a luat şi mie ceva timp până să înţeleg. Am aruncat o privire prin încăpere. Studenta de la medicină fusese evident

informată că avea să fie o conversaţie despre moarte. Nu putea să ne privească în ochi. Asistentul cu ochi mari de la fundaţia Macmillan Cancer Support nu a spus nimic, dar contrasta cu observaţiile sugestive ale oncologului. Am întrebat-o pe doamna doctor oncolog dacă citise articolul despre DCA pe care i-l trimisesem. Ea şi-a dat ochii peste cap cu un zâmbet de genul „prostuţa de mine” şi a răspuns:

— O, n-am avut timp.

Revista *Cancer Cell,* am sugerat eu, era o publicaţie destul de serioasă care, s-ar fi putut crede, prezenta interes pentru oncologi.

— Îhâm. E metoda apoptozei celulare produsă de mitocondrii, i-a spus ea aparte asistentului de la Macmillan, care părea acum a fi prezent mai mult ca agent de pază decât pentru a o ajuta în vreun fel pe Katherine. Au râs scurt. Ce prostie din partea noastră să ne punem speranţele în aşa ceva!

„Deci ce aveam de făcut?” am întrebat. A ridicat din nou din umeri, zâmbind din nou mult prea subţire. Nu aveam nimic de făcut. Cum rămânea cu X, Y şi Z şi vreo altă combinaţie de medicamente sugerată de americani? Nu, nu erau disponibile. Eram zguduit şi îmi venea să plâng, dar voiam să rămân puternic pentru Katherine. În plus, în adâncul sufletului încă mai aveam speranţe în tratamentul german cu oxid de fier, sau în sugestia lui Duncan cu DCA-ul, despre care credeam sincer că ar putea da roade, iar după ce i se demonstra eficacitatea, medicii aveau să ne susţină şi ei. Dar când rămâi fără susţinerea sistemului de sănătate publică, aşa cum e ea, vastă, imperfectă, dar liniştitoare, sentimentul e cu adevărat unul ce te îngheaţă.

Mi-a luat câteva zile să mă obişnuiesc cu ideea că ni se tăiase accesul la un tratament adevărat, iar între timp agenţiile ocupate ale centrelor de tratare a cancerului ne dădeau impresia că lucrurile se puseseră în mişcare. Aveam programări la asistenta districtuală, întâlniri cu cei de la institutul Marie Curie, din echipa Macmillan, cu terapeutul ocupaţional şi cu nişte persoane numite echipa de refacere. În scurtă vreme mi-am dat seama că mulţi oameni veneau, îşi exprimau părerile de rău, puneau întrebări, dar nu se întâmpla nimic efectiv. În continuare nimeni nu putea să ne facă rost de un scaun cu rotile, de exemplu, fiindcă lanţurile birocratice ale sistemului public de sănătate sugrumau toate eforturile. Nimeni nu putea

să mă ajute s-o ridic pe Katherine, deoarece ridicarea e, în prezent, interzisă de reglementările SNS[8], dar toţi îmi aprobau tehnica. Un departament ne-a oferit un sac de obiecte din nailon albastru destinate, aparent, pentru a o purta pe Katherine de ici-colo, dar toate arătau ca nişte exagerări medicale invazive, menite să înlocuiască un proces ce putea fi simplu şi agreabil. Altcineva se gândea serios să instaleze un lift pentru scări. Dar nu prea mă aşteptam văd acest lucru realizat.

Majoritatea infirmităţilor fizice, chiar dacă ar fi devenit permanente, erau lucruri cu care, credeam eu, ar fi putut învăţa să trăiască. Dar nu suportam s-o văd derutată. Când îmi oferea, cu un chip complet lipsit de expresie, piciorul pentru a fi trecut printr-o mânecă sau breteaua unui sutien, întinzându-se după un săpun în loc de o periuţă de dinţi pentru a se spăla pe dinţi, arătându-se surprinsă de faptul că lumina era controlată printr-un întrerupător. Dar umorul nu o părăsise. Râdea întotdeauna cu uşurinţă, ceea ce-mi arăta că încă mai era prezentă. Şi reproşul ei rece dacă nu făceam ceva corect. O singură sprânceană ridicată (nu putea ridica decât una, dar gestul era cu atât mai eficient) îmi arăta că încă mai eram evaluat critic.

Februarie

Katherine devenise confuză la ideea de a scuipa într-un pahar în timpul procesului de spălat pe dinţi în dormitor. Dacă îi ofereai paharul să se clătească şi să scuipe, ea bea, apoi părea nedumerită ce ar fi trebuit să facă după ce avea lichidul în gură. Încerca adesea să înceapă rapid să se spele pe dinţi cât încă mai avea gura plină de apă, ceea ce se sfârşea, inevitabil, cu o mare mizerie. Dar urmărea mai uşor conceptul de clătit şi scuipat în baie, căci acesta era un mediu mai familiar pentru spălatul pe dinţi, deşi baia era greu accesibilă şi foarte rece. Însă, în ciuda acestor lucruri, era instant amuzată dacă mimai acest gest imitând-o pe ea cu gura plină şi ochii largi de mirare. Capacitatea ei de exprimare verbală părea să se îmbunătăţească înainte de culcare, pentru scurt timp, când încă mai putea fi genial de aspră şi usturătoare. După ce am aşezat-o în pat, sprijinind-o cu mai multe perne, ceea ce, după semnele ei, era perfect, am căutat prin toată casa încă una, într-un exces

[8] National Health Service – Serviciul Naţional de Sănătate, SNS (en., n. red).

de zel. Aşezând-o şi pe aceea în spatele ei, am întrebat-o dacă era mai bine.

— O idee mai rău, a spus ea, pronunţând perfect, după o zi în care nu fusese în stare să diferenţieze da de nu.

Am ajuns în punctul în care, fiindcă îmi petreceam atât de mult timp cu ea şi o cunoşteam deja atât de bine, trebuia să fiu chemat ca traducător pentru multe interacţiuni simple cu alţi oameni. Trucul era să nu-i sugerezi prea multe lucruri dintre care să aleagă şi să înţelegi că atunci când spunea da se prea poate să fi vrut să spună nu, şi invers. După ce un cuvânt sau un gest ieşea, avea tendinţa să se repete. Când priveam pe cineva care nu era obişnuit cu situaţia lui Katherine încercând să o înţeleagă, simţeam cu adevărat cât de mult se pierduse. De regulă eram nevoit să intervin, dar o dată sau de două ori am lăsat-o la mila vreunui prieten sau rudă bine-intenţionată, în vreme ce eu îmi luam câteva minute în care să mă ocup de ceea ce aveam de făcut. Ca de exemplu atunci când drăguţa soră a lui Katherine, Alice, încerca atât de sincer să înţeleagă ce încerca aceasta să spună, oferindu-i un şir nesfârşit de posibilităţi. Katherine m-a rugat din priviri, deşi eram în celălalt capăt al încăperii, şi am înţeles imediat ce voia. Dar în acele cinci minute m-am mulţumit să-i zâmbesc şi să clatin din cap, continuând voios să-mi verific e-mail-ul:

— Eşti pe cont propriu.

Înainte să-şi piardă aproape complet capacitatea de a vorbi, Katherine era aşezată la masă cu toată familia, chinuindu-se să-i spună ceva mamei:

— Pot să… pot să… pot să…

— Iau sarea? Untul? Legumele? sugerau oamenii, sperând să ajute. O expresie rară de frustrare i-a apărut pentru scurt timp de chip înainte să reuşească în sfârşit să spună:

— Pot să-ţi dau ceva, Amelia?

Cu singura ei mână bună şi şapte tumori ce se înmulţeau exponenţial în creierul ei, încă era mai atentă la ceilalţi decât oricine altcineva de la masă.

15 Februarie: O Mare Evadare

În această perioadă, la mijlocul lunii februarie, încă mai puteam s-o las pe Katherine singură în casă câte o oră sau

două, sprijinită de perne în faţa focului cu o mână de reviste, ceva de ronţăit şi telecomanda de la televizor (la care nu părea să apeleze niciodată, deşi eu aş fi făcut-o). Nu-mi plăcea s-o las singură prea mult timp, dar trebuia să particip la o şedinţă urgentă de design cu o firmă locală pentru a discuta dacă aveau să fie în stare să continue munca de design începută de Katherine care, din nefericire, nu fusese decât schiţată vag până în acel moment. Apoi şedinţa a fost întreruptă când am aflat vestea că un lup evadase (nu vă enervează când se întâmplă aşa ceva?).

La început, am încercat să-mi văd mai departe de treabă, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic – aveam o credinţă enormă că îngrijitorii şi curatorul se puteau ocupa de această problemă. Din nefericire, lupul a reuşit să treacă de ei, a sărit peste gardul perimetral al parcului şi a fugit în lumea largă. Atunci a început adevărata distracţie. Brusc, în loc să preiau apeluri ocazionale prin staţia radio internă pentru a rămâne la curent cu situaţia, m-am trezit ieşind din şedinţă pentru a oferi un scurt interviu la Radio Devon, apoi la Radio Five Live. Designerii mi-au arătat multă înţelegere şi au văzut partea amuzantă a situaţiei, dar, din păcate, niciunul dintre jurnaliştii cu care am discutat nu a găsit nimic amuzant. Evident, era o situaţie gravă, iar membrii publicului s-au grăbit şi ei să spună în direct că vederea unui lup negru şi mare alergând pe strada lor nu era prielnică unei după-amiezi relaxante. Încercarea mea de a le explica jurnaliştilor ostili (nu-i aşa că vă enervează jurnaliştii ostili?) că Parker, cel de-al doilea lup mascul, nu era periculos pentru nimeni câtă vreme nu era încolţit nu a părut să dea roade. Adevărul era că un animal din categoria I de periculozitate aflat în grija noastră alerga acum liber în public, iar această situaţie nu era normală.

Expresii pe care le-am folosit în interviurile de la radio, precum: „E doar un gunoier inofensiv” şi „E practic doar un mieluşel în blană de lup” au ajuns să-mi fie aruncate în faţă de prieteni care m-au luat în râs după ce m-au auzit frământându-mă la radio. Alţi profesionişti din domeniul grădinilor zoologice m-au sunat să-şi exprime simpatia, spunându-mi că evadările erau relativ comune, dar, pentru numele lui Dumnezeu, să nu-i citez ca declarând aşa ceva. Şedinţa s-a dezintegrat într-un final în timp ce eu am luat legătura cu poliţia înarmată, aflată acum la vreo trei kilometri distanţă, care îl căuta pe Parker şi voiau să

ştie exact cât de periculos era acest mieluşel în blană de lup. Apoi am avut noroc. În loc s-o taie prin păduri, sau să traverseze grădinile oamenilor, lupul negru a cotit stânga spre o carieră de caolin, care consta dintr-un bazin de câţiva kilometri pătraţi ce putea fi închis şi, cel mai important, era un teren complet descoperit. Totodată, în cariera WBB China Clay Works se aflau mai mulţi muncitori redutabili care cunoşteau bine zona, aveau patru maşini Land Rover şi propria staţie de comunicare radio. Când aceştia au făcut front comun cu îngrijitorii noştri pe motociclete cu patru roţi (ATV-uri) şi cu poliţia, sorţii s-au schimbat în favoarea forţelor ce încercau să-l prindă. Dar Parker, care nu era gata încă, i-a alergat până la epuizare pe oamenii echipaţi până în dinţi timp de încă vreo oră, înainte de a se prăbuşi în sfârşit sub glonţul cu tranchilizant al unui îngrijitor. Le-am făcut cu mâna designerilor care plecau, peste capetele îngrijitorilor şi poliţiştilor stropiţi cu noroi, şi m-am retras la o seară populată cu poveşti de luptă.

Părea palpitant, iar o parte din mine îşi dorea să fi fost acolo. Întâmplător, un prieten şi fost coleg al lui Duncan tocmai venise în vizită la acea vreme, şi era persoana perfectă pentru a se alătura vânătorii. Kevin Walsh e un londonez musculos de un metru optzeci pe unu douăzeci, care a lucrat cu Duncan timp de mai mulţi ani ca detectiv particular. Natura muncii lor presupunea să fie adaptabili, imperturbabili şi obişnuiţi cu urmăririle. Duncan şi Kevin au pornit în viteză după Parker, cu maşina, păstrând legătura prin radio şi telefon cu poliţiştii şi îngrijitorii.

— Am intrat direct în atmosfera de lucru, a râs Kevin, care îşi savurase vizibil ziua şi jucase un rol nu tocmai mărunt în recapturarea lupului.

De mai multe ori, în pofida forţelor desfăşurate la sol, o singură persoană reuşea să „nu-l scape din priviri” pe Parker şi putea transmite această informaţie vitală restului echipei. Kevin, Duncan, John şi un poliţist jucaseră toţi un rol vital în acest sens, într-o misiune ce fusese cât pe ce să eşueze. Dacă Parker ar fi ajuns la pârloage, sau în vreo curte din spate plină de obiecte depozitate acolo, probabil încă ar fi fost în libertate.

— La un moment dat am fost despărţiţi, a povestit Duncan. Dar apoi l-am văzut pe Kevin la geamul unei maşini – şi înarmat

cu o puşcă de vânătoare – în spatele unei maşini cu benă, pe deplin prins de vânătoare.

Veterinarul la care se apelase în grabă pentru a face rost de tranchilizant, se pare, era o femeie destul de subţirică, care fusese nevoită şi ea să poarte o puşcă în caz că lucrurile nu decurgeau conform planului. Alături de celelalte echipamente ale ei, puşca se dovedise o povară, şi o lăsase în mâinile vrednice ale lui Kevin.

— Puşca aceea mi-a asigurat accesul deplin la miezul evenimentelor, a spus Kevin. Oriunde mergea veterinarul trebuia să merg şi eu, în maşini de poliţie, Land Rover şi camionete.

Într-un final, glonţul cu tranchilizant tras cu îndemânare de Rob a făcut să nu mai fie nevoie de puşca de vânătoare. O altă situaţie din care scăpasem ca prin urechile acului. Şi un alt vizitator satisfăcut al parcului.

Era cât se poate de grav. Era absurd. Nu era prima dată când acest lup încercase să-şi recapete libertatea. Parker mai evadase o dată, înainte de sosirea noastră, şi fusese prins de guler, destul de la propriu, în faţa cârciumii locale. Părea să fi plecat în căutarea lui Rob, care l-a prins de ceafă şi l-a îndesat în partea din spate a unei camionete.

Când am pornit pe acest drum, de a conduce o grădină zoologică, ceea ce mă interesa cel mai mult era confortul psihologic al animalelor. Faptul că erau închise, fizic, într-un spaţiu anume presupuneam a fi ceva de la sine înţeles. Acum văd că ambele aspecte sunt adesea strâns legate. Animalele nefericite pot lua măsuri disperate, devenind imprevizibile.

Parker, fiind numărul doi în haită, era stresat de înrăutăţirea stării de sănătate a lui Zak, masculul alfa mai bătrân, cu care avea să fie nevoit să se lupte în curând pentru a-i smulge controlul asupra haitei. În loc să îşi înfrunte această teamă, Parker hotărâse să-şi încerce norocul altundeva şi, în pofida şanselor nefavorabile, acţionase în clipa în care gardul electric fusese dezactivat momentan.

Parker, adormit, a fost culcat în casa lupilor pe un pat de paie, înconjurat de câteva sticle cu apă caldă adunate de prin casa noastră (mama, Katherine şi copiii aveau să fie nevoiţi să se descurce fără ele în noaptea aceea, fiindcă sistemul de reglare a temperaturii a lui Parker era compromis de efectul

tranchilizantului). Am revenit în casă şi m-am ocupat de Katherine, care avea nevoie de puţin ajutor, cât timp îngrijitorii s-au spălat. Apoi am ieşit din nou în ploaia torenţială pentru a stabili cu Rob cum anume reuşise Parker să iasă.

Se vehiculau mai multe teorii, iar toată lumea era, deja, absolut epuizată – inclusiv eu, după ziua dificilă de interogatorii ostile neprevăzute din partea presei naţionale. Încă mai primeam telefoane, reputaţia noastră fusese grav afectată şi simţeam că încă un incident de genul acesta ne-ar fi fost fatal. Era vital să înţelegem exact ceea ce se întâmplase şi să ne asigurăm că nu avea să fie posibil din nou, în seara aceea sau oricând în viitor. O posibilitate pe care trebuia s-o elimin era greşeala îngrijitorului, adusă în discuţie de un profesionist extern care cunoştea proiectul ţarcului şi faptul că îngrijitorii erau atât de obişnuiţi să lucreze cu lupii, care se împrăştiau ca nişte, ei bine, mieluşei în blană de lup, de câte ori intra cineva în ţarcul lor. Se prea poate ca această obişnuinţă să fi dus la o atitudine de îngâmfare, şi era posibil ca Parker să se fi strecurat în spatele îngrijitorilor şi să fi fugit înainte ca aceştia să apuce să reacţioneze. Dacă se va intra în ţarcul lupilor trebuia discutat înainte de inspecţie, trebuia reamenajat, dar deocamdată paranoia mea generală, la capătul unei alte situaţii de cod roşu, m-a făcut să-l întreb pe Rob şi despre această posibilitate. Era de înţeles, am spus eu. Nu aveam să acuz pe nimeni. Dar trebuia să ştim clar. În mod firesc, Rob nu a fost foarte încântat, dar nici eu nu eram. Îmi doream cu disperare să mă întorc în casă, lângă Katherine, aşa că am insistat să-mi ofere pe loc o dovadă că Parker trecuse peste gard în loc să iasă pe poartă.

În pădurile din spatele lupilor, care urlau acum şi scheunau agitaţi în partea lor de ţarc, închisă – udaţi amândoi până la piele de ploaia necruţătoare – am luminat cu lanternele fiecare parte a gardului perimetral până am ajuns la segmentul unde cele două jumătăţi ale ţarcului sunt separate de un gard ce permite separarea lupilor unii de alţii dacă e necesar. În mod inexplicabil, în acest colţ din spate, în loc să se intersecteze cu gardul perimetral în unghi drept, gardul de separare cotea oblic, creând o nişă triunghiulară şi intersectându-se cu gardul exterior la un unghi ascuţit de circa treizeci de grade. Deşi era protejat de câteva fire de „sârmă fierbinte”, sau gard electric, acest triunghi îngust putea să-i ofere unui animal un punct de

sprijin suficient cât să-i permită să urce, dacă gardul electric cădea temporar (nu exista un sistem alternativ de urgenţă pe atunci), iar lupul era suficient de disperat. După cum s-a dovedit, şi gardul căzuse, şi Parker era disperat.

— Probabil, şi-a dat seama imediat când a căzut gardul electric, mi-a explicat Rob, cu ploaia scurgându-i-se pe faţă în lumina lanternelor noastre.

Se pare că multe dintre animalele din parc testau cu atenţie gardurile, nu încasând şocuri, ci apropiindu-se extrem de mult şi detectând cumva câmpul electric. Acest lucru mă deranja, fiindcă vechiul sistem de garduri electrice era unul dintre mecanismele noastre principale de apărare împotriva evadării pentru multe dintre animalele mai „periculoase”, inclusiv lupii fricoşi, dar care stârneau controverse. Ron a îndreptat lumina lanternei spre cordonul din partea de sus a gardului, iar acolo, fără putinţă de tăgadă, se aflau câteva smocuri de blană de culoare închisă ce n-ar fi trebuit să se afle acolo. Proveneau de pe pieptul lui Parker. Alimentarea cu electricitate se reluase, dar dacă ceda din nou, am fi avut probleme. Restul haitei urma să fie închisă în jumătatea securizată a ţarcului, până când cealaltă putea fi amenajată astfel încât să fie sigură. Uşurat, m-am întors în casă la Katherine.

Consiliul ne ceruse să facem o triere, eliminând trei lupi, în ideea că suprapopularea era motivul pentru care lupii erau agitaţi, dar, din nou, ezitam să eutanasiez aceste animale fără a face cercetări mult mai detaliate. Ultima triere, realizată cu mai mulţi ani în urmă, reuşise, se pare, să ucidă trei lupi ce ar fi trebuit să rămână în viaţă, toţi cu roluri importante în ierarhie, ceea ce produsese instabilităţile actuale din cadrul haitei. L-am angajat pe îmblânzitorul de lupi Sean Ellis, care lucra pe cont propriu, un personaj controversat, contestatar al autorităţii instituţionalizate, să ne sfătuiască. Aparent acesta a executat un mic dans, ce a făcut ca toţi lupii să i se aşeze la picioare, apoi ne-a recomandat ca, atunci când îi hrănim, să le aruncăm animalul mort întreg, în loc de bucăţi de carne tăiată, fiindcă în sălbăticie ierarhia se stabileşte în funcţie de cine şi ce mănâncă. Liderii se impun la masă, apoi urina lor miroase diferit în funcţie de bucăţile pe care le-au mâncat. Era simplu, şi 100 la sută eficient. Haita s-a liniştit, iar după ce expertul în garduri electrice Roger Best a terminat de lucrat la ţarc, motivul,

mijloacele şi oportunităţile de evadare au fost reduse la zero. Din nou, gândirea convenţională se dovedise greşită şi reuşiserăm să salvăm câteva animale.

Mi-ar fi plăcut să-l întâlnesc pe Sean şi să-i văd evaluarea, dar în perioada aceea îmi petreceam aproape tot timpul alături de Katherine, adesea în faţa casei dacă vremea era suficient de blândă. Katherine stătea înfofolită călduros, iar eu îmi petreceam acel timp la telefon, discutând opţiuni de tratament şi, în perioadele de aşteptare dintre telefoane, renovând o veche masă pe care o găsisem într-un container de rebuturi şi pe care o combinasem cu patru picioare de masă din oţel descoperite într-unul dintre hambarele din parc. Blatul mesei era acoperit cu multe straturi de vopsea, ce trebuia curăţată, iar picioarele erau ruginite, dar aceste activităţi uşoare, pe care le puteam face cu propriile mâini, ajutau la normalizarea situaţiei atât pentru ea, cât şi pentru mine.

În cursul celor treisprezece ani în care fuseserăm împreună, îmi petrecusem neobişnuit de mult timp ocupându-mă de astfel de activităţi. Parţial din cauza amenajării apartamentului nostru, apoi a hambarelor din Franţa, şi parţial din cauză că o parte importantă din venitul meu provenea din scrierea de articole pe această temă în *The Guardian* şi alte reviste, dar şi fiindcă, sincer să fiu, sunt un pierde-vară cu experienţă. Ne-am instalat într-un ritm aproape familiar.

Din nefericire, în această perioadă telefoanele nu mergeau bine. Cercetătorii ce făceau teste cu veninul de scorpion şi grupurile care cercetau virusurile pojarului şi ale herpesului au respins-o toţi pe Katherine, uneori fiindcă nu erau pregătiţi şi uneori fiindcă avea prea multe tumori cu localizare diferită – şase sau şapte – iar ei aveau nevoie de o tumoare primară zdravănă. Apoi, în cele din urmă, ne-a sosit o scrisoare din Germania în care se spunea acelaşi lucru. Din cauză că tehnica lor presupunea injecţii intracraniene, tumorile multiple ale lui Katherine însemnau că nu era o candidată eligibilă.

Martie

Brusc numărul de opţiuni era redus drastic. Poate am fi reuşit să găsim o altă procedură experimentală într-o altă ţară, dar Katherine nu era bine deloc acum – probabil se simţea suficient

de bine cât să călătorească, dar efortul uriaş de adaptare la o ţară nouă, eventual şi o limbă nouă, în acea fază, pentru slabele şanse că tratamentul ar fi putut funcţiona, nu era prea tentant. Ideea lui Duncan cu DCA-ul părea acum cea mai bună şansă pentru Katherine, mai ales după ce o bună prietenă de-a mea din facultate, Jennifer, care avea pregătire în domeniul chimiei medicale, a luat şi ea legătura cu mine şi mi-a spus că, după părerea ei, era o idee bună.

— Internetul e pur şi simplu inundat de treaba asta, a spus Jen. Nu am mai văzut niciodată nimic asemănător. Cercetătorii şi-au închis site-ul şi refuză să mai primească e-mail-uri, ceea ce e cu totul ieşit din comun. Toată lumea vrea DCA.

Acest lucru nu însemna neapărat că DCA-ul era bun, dar eram deja convins, fiindcă aveam nevoie să fiu, iar când Jen a spus că s-ar putea să reuşească să ne facă rost de nişte DCA de la contactele ei din domeniul cercetării am rugat-o frumos să încerce.

Între timp am luat legătura cu cât mai mulţi doctori posibil, încercând să fac rost de o reţetă pentru o substanţă care era, în fond, un medicament ieftin şi disponibil pe scară largă, ce era utilizat de treizeci de ani. Problema era că nu fusese folosit pentru această boală până acum, prin urmare, nu era aprobat. Ceea ce însemna că, dacă un doctor ar fi prescris această substanţă, ar fi ţinut în mâini viaţa lui Katherine – şi propria carieră, dacă ceva mergea prost. Şi ar fi fost considerat personal responsabil dacă eu decideam să-l dau în judecată în eventualitatea în care lucrurile luau o întorsătură proastă. Cunosc destul de mulţi doctori de pe vremea când eram jurnalist în domeniul medical, şi i-am contactat pe toţi, inclusiv medicul meu generalist. Bineînţeles, cu toţii au refuzat, plini de regret, şi am înţeles că era foarte greu să-i ceri aşa ceva unui doctor, şi cred că ei înţelegeau cât de disperat eram dacă o făcusem totuşi. Singura persoană pe care nu am înţeles-o a fost oncologul local care coordona tratamentul lui Katherine. Ideile ei, care oricum erau, oficial, doar paliative (adică menite să reducă suferinţa sau simptomele fără a elimina cauza), nu funcţionaseră. Nici măcar nu încercase să elimine cauza, iar acum avea posibilitatea unui tratament ne-invaziv, care avusese succes în laborator, despre care ştia că avea simptome secundare neglijabile, care chiar se afla pe rafturile farmaciei

din clădirea în care lucra. După cum făcusem şi cu toţi ceilalţi doctori la care apelasem, i-am trimis şi ei paginile relevante din raportul toxicologic al Agenţiei Americane de Protecţia Mediului, publicat în august 2003, în care se evalua utilizarea DCA-ului în ultimii treizeci de ani. Raportul concluzionează clar că efectele secundare, chiar şi după utilizarea pe termen lung, timp de cinci ani, erau minime: urme de deteriorare asupra sistemului nervos periferic şi efecte toxice minore asupra ficatului. Dacă Katherine trăia suficient de mult cât să apuce să dezvolte aceste simptome, am fi fost încântaţi. În plus, boala ei afectase deja mai mult decât doar sistemul nervos periferic; era paralizată pe jumătate de corp şi, zi după zi, pierdea tot mai mult din controlul asupra celeilalte jumătăţi. Fiind rudă apropiată, puteam semna orice acte de renunţare necesare. Merita neapărat să facem o încercare.

— Nu, a spus ea. Şi tot nu pot să înţeleg de ce.

Duncan cunoştea şi el câţiva doctori, şi unul anume care ar fi fost poate dispus să păşească pe un teritoriu riscant. Eu credeam că era prea departe de Katherine pentru a face un efort atât de mare pentru ea, dar m-am înşelat. Doctorul, un chirurg, l-a măsurat pe Duncan din cap până în picioare, l-a crezut pe cuvânt, şi-a riscat cariera şi i-a prescris medicamentul pe o reţetă privată. Voia să ţinem legătura îndeaproape în privinţa dozajului, pe care l-am pus la punct împreună, cât de bine puteam, folosindu-ne de literatura existentă, iar el ne-a oferit suficient pentru o lună. Adică ne-a prescris acea cantitate. Obţinerea propriu-zisă a unui medicament neaprobat care se află în centrul unei controverse internaţionale, chiar având reţetă din partea unui doctor privat, nu e uşor. Ne-a luat încă o săptămână să trecem peste o serie de obstacole birocratice şi logistice considerabile, dar să-i dai mână liberă lui Duncan pentru un astfel de proiect e ca şi cum ai da frâu liber Terminatorului. Deşi misiunea lui era benignă, nu avea să se întoarcă până nu o realiza. Era liniştitor să ştiu că era acolo, încercând cu înverşunare să dea de urma acestui medicament, care părea a fi absolut ultima noastră şansă de a o salva pe Katherine. Chiar dacă nu reuşea decât să-i încetinească agravarea bolii, era posibil ca acest lucru să le stârnească interesul medicilor, iar aceştia să ne faciliteze accesul la medicament sau, într-o situaţie ideală, să preia cazul.

Într-un sfârşit, de ziua mea (despre care uitaserăm toţi până am început să deschid felicitările în seara aceea), Duncan stătea într-o încăpere dintr-un spital din Londra, cu un şef de farmacie încă suspicios examinând documentele din faţa lui. Cele două elemente cheie erau reţeta în sine şi conversaţia lui cu doctorul care o scrisese, şi diagnosticul de tratament exclusiv paliativ pentru Katherine. Farmacistul a părăsit încăperea şi s-a întors cu o pungă plină de sticluţe cu DCA, dar a continuat să-l interogheze pe Duncan în privinţa acestei proceduri neobişnuite.

— Imediat ce am văzut punga, susţine Duncan, am ştiut că aveam să plec din clădire cu ea, chiar dacă ar fi trebuit să i-o smulg din mână şi să ies pe fereastră cu ea.

Din fericire, aceste măsuri drastice nu au fost necesare, fiindcă Duncan a răspuns în mod satisfăcător întrebărilor farmacistului, iar acesta i-a dat paşnic medicamentele. Duncan a sărit într-un tren cu destinaţia Plymouth, ne-a dat punga, şi i-am administrat lui Katherine prima ei doză. Era, fără urmă de îndoială, cel mai frumos dar de ziua mea pe care îl primisem vreodată. Ne oferea speranţă.

Am conceput o diagramă pentru a putea monitoriza progresul ei şi am adăugat patru doze de DCA la cele vreo zece pastile diferite, precum steroizi şi medicamente anti-epilepsie, pe care încă le mai lua zilnic. Esenţial în funcţionarea DCA-ului e să se îmbibe în sistem, astfel încât să nu apară vârfuri şi căderi ale concentraţiei; aşadar, dozele îi erau administrate la fiecare şase ore, non-stop. Somnul ei era deja întrerupt, şi medicamentul se administra uşor, pe cale orală, sub forma unui lichid aproape fără gust. Dacă funcţiona, ar fi fost cel mai puţin invaziv dintre toate tratamentele ei, şi scanam notiţele pe care mi le luam în fiecare zi, căutând semne ale unei îmbunătăţiri, sau declin.

În pofida a tot ceea ce se întâmpla, timpul petrecut atât de aproape de Katherine îmi oferea satisfacţii enorme. Aveam secretele noastre. Era adesea constipată din cauza steroizilor, ceea ce însemna sesiuni lungi şi adesea neroditoare petrecute pe vasul de toaletă, culminând în câte o lansare de succes cam o dată la patru zile. Aceste suferinţe grele, punctate de mici succese plăcute, periodice, dar rare, erau momente speciale. Zâmbeam şi râdeam de aceste anomalii fiziologice, însoţite de schimonosiri involuntare şi proceduri noi – de exemplu băţul pentru caca. Pe când materiile fecale reuşeau în sfârşit să iasă

„din clădire”, erau atât de dense şi solide încât nu dispăreau când trăgeam apa. În trecut aceasta fusese o realizare care numi reuşise decât mie, şi doar de câteva ori în cei treisprezece ani petrecuţi împreună. Acum Katherine lansa proiectile ce puteau supravieţui absolut nemişcate chiar dacă trăgeam apa de câteva ori. Deci foloseam băţul pentru caca, anume căutat şi tăiat într-o formă care să permită sfărâmarea fecalelor în bucăţi ce ar fi putut fi duse mai uşor de apă. Chicoteam conspirativ când făceam astfel de lucruri, punând deoparte băţul pentru caca (spălat temeinic, desigur) pentru a fi folosit şi în viitor într-un loc unde să nu-l găsească nimeni, iar dacă totuşi ar fi fost găsit nimeni nu ar fi putut bănui la ce era folosit.

Copiii erau şi ei cât se poate de interesaţi de problemele privind toaleta, poate fiindcă acesta era un domeniu despre care şi ei învăţaseră relativ recent. Cel mai bun echipament primit de la SNS a fost o comodă mobilă cu oală de noapte, un scaun nounouţ, strălucitor (cu roţi mici) echipat cu şezut detaşabil, foarte util în timpul nopţii, dar şi în alte momente în care facilităţile convenţionale ale unei toalete erau prea îndepărtate. De mai multe ori în cursul unor excursii cu Katherine, copiii ne surprinseseră în situaţii de urgenţă. De regulă intram în cel mai apropiat magazin şi insistam, mai mult sau mai puţin în forţă, să folosim toaleta angajaţilor. Aceştia acceptau întotdeauna în final şi nu am avut niciodată un accident. Dar copiii spuneau amândoi despre această comodă că:

— Acum mami poate fi plimbată şi să facă pişu în acelaşi timp.

Katherine zâmbea, iar eu trebuia să le explic că nu era chiar aşa. Acum că DCA-ul era ultima noastră speranţă, iar eu credeam în continuare cu fervoare că acesta era cu adevărat o cale de scăpare din acest coşmar, nu mai puteam face nimic altceva decât să-i urmărim progresul prin intermediul diagramei mele desenate de mână. În unele zile vorbirea ei părea să se amelioreze. Pe 14 martie am notat: „Vorbirea şi mobilitatea uşor îmbunătăţite”. Pe 15, la cabinetul medicului generalist, a reuşit în cele din urmă să spună:

— Înţeleg totul.

Dar tendinţa generală era spre mai puţină mobilitate, mai puţină exprimare verbală şi mai mult somn. Apoi apetitul ei şi-a revenit spectaculos pe 27. A mâncat o porţie întreagă de sushi

cubuleţe, un coş întreg de zmeură urmat de jumătate de tabletă de ciocolată, şi şi-a clătit gura cu un pahar mare de vin alb rece.

— Delicios. Delicios, a spus, dându-ne speranţe enorme că se simţea mai bine.

Dar acestea au fost printre ultimele ei cuvinte.

Spre sfârşitul lunii martie, bunii noştri prieteni Phil şi Karen au venit în vizită, aşa cum făcuseră la fiecare câteva săptămâni, şi am dus-o pe Katherine la magazinul cu obiecte de grădinărit, în scaunul ei de la Crucea Roşie. Ne interesa să cumpărăm un fotoliu cu spătar rabatabil ajustabil, care erau foarte confortabile în timpul zilei pentru persoanele cu triplegie. Katherine s-a bucurat vizibil de excursie, privind peisajul şi savurând compania noastră. Când am întrebat-o care fotoliu cu spătar rabatabil îi plăcea ea a ridicat din umeri, a zâmbit şi a fluturat din mână, arătând că nu-i pasă. Ne-am oprit asupra unui model gri argintiu, cu mânere pentru braţe din lemn adevărat, un obiect atât de frumos pe cât o permiteau limitările genului şi pieţei disponibile.

Când ne-am întors acasă am mutat-o în fotoliul nou cumpărat; era îmbrăcată în minunata haină de blană artificială pe care Phil şi Karen i-o aduseseră în cursul unei vizite anterioare şi pe care ceruse s-o îmbrace în fiecare zi de atunci. Katherine a părut surprinsă de fotoliu, dar era evident încântată, mângâind entuziastă în sus şi-n jos mânerul de sprijin pentru braţ, zâmbindu-ne pentru a ne arăta că aprecia faptul că-i cumpărasem cel mai frumos fotoliu posibil. O săptămână mai târziu, a murit în el.

Inima lui Katherine s-a oprit la 3:30 noaptea, pe 31 martie, în vreme ce eu eram la câţiva metri distanţă, lucrând la calculator. În ultimele câteva zile avusese dificultăţi tot mai mari la înghiţire. Mă aşteptasem să trăiască cel puţin încă o săptămână, aşa cum supravieţuise şi tatăl meu cu lichide administrate prin intermediul unor acadele spongioase înmuiate în apă timp de circa două săptămâni. Katherine nu a mai apucat să ajungă la faza în care să folosească acadelele, iar pachetul a rămas nedeschis. Dar nu am fost complet surprins. Şi în moarte era, din nou, absolut superbă. Aspectul umflat al feţei, ce o îmbătrânise atât de dramatic din cauza steroizilor, dispăruse, şi o vedeam din nou pe Katherine cea pe care o cunoscusem. Doar că era moartă. Am trezit-o pe sora mea, Melissa, care locuia cu

noi, apoi pe cei doi fraţi ai lui Katherine, Dominic şi Guy, şi am rămas treji, neştiind ce să facem, pătrunşi treptat de şoc.

Pe tot parcursul tratamentului cu DCA mă agăţasem sincer de convingerea că această substanţă putea inversa, sau cel puţin să oprească progresul simptomelor ei, dacă reuşeam să nimerim doza corectă. Apoi poate că am fi reuşit să le trezim interesul medicilor, iar aceştia ar fi preluat conducerea tratamentului. Chiar dacă rămăsese complet dependentă, era tot Katherine, prietena mea, capabilă să-mi comunice acest lucru chiar prin confuzie. Dar la scurt timp după acea masă adevărată luată cu trei zile în urmă, devenise incapabilă, nereuşind nici măcar să-şi mai ia medicamentele, sau să accepte o linguriţă de DCA, şi atunci am înţeles că se sfârşise. Brusc despuiat de speranţă, eram şocat. Melissa mi-a spus că literatura de specialitate recomandă să li se spună copiilor înainte de moartea unei persoane importante, dacă apare ocazia, astfel încât aceştia să se poată pregăti. Mi se părea logic, aşa că i-am dus în zona de picnic a parcului şi m-am aşezat să le dau cea mai tristă veste pe care sper că vor fi nevoiţi s-o audă vreodată. Mami, care, după cum înţelegeau şi ei, fusese foarte bolnavă mult timp, avea să moară. Imediat ce a priceput enormitatea acestui concept, Ella a izbucnit în plâns şi a venit peste masă la mine:

— Nu vreau ca mami să moară, a spus ea.

Dar Milo a rămas la locul lui. I-am spus că avea voie să plângă, dar el a fost doar cuprins de o nemişcare profundă, în vreme ce absorbea şocul, şi a spus:

— Nu vreau să plâng. Vreau să fiu puternic pentru tine, tati.

Fiecare se descurcă în felul său, aşa că el doar ne-a privit pe Ella şi pe mine plângând.

La înmormântarea din Jersey, locul unde a copilărit Katherine, a fost ciudat să mă trezesc în centrul unei pierderi ce părea extinsă la atât de mulţi oameni. Toţi cei care o cunoşteau pe Katherine ajungeau rapid să aprecieze cât era de specială şi simţeau că era o nedreptate strigătoare la cer ca tocmai ea să fie răpită dintre cei vii. Chipurile pe care le cunoscusem dintotdeauna brăzdate de zâmbete şi râsete erau acum trase şi hăituite, cu o expresie de durere imposibil de îndurat, cu lacrimi în ochii tuturor. Încordarea, groaza, neputinţa de-a crede, agonia pură pe care nimeni nu se aşteptase s-o trăiască,

confruntarea cu pierderea inexplicabilă, nejustificabilă şi de neiertat a unei persoane atât de iubite. Era singura persoană faţă de care nimeni dintre cei prezenţi nu avea nimic rău de spus, nicio amintire negativă. Femeile mă priveau cu o extremă simpatie îndurerată, dar, dintr-un motiv sau altul, bărbaţii erau cei care mă emoţionau cel mai tare: marele Neill, incapabil să vorbească, cu lacrimile ţâşnindu-i din ochi şi rostogolindu-se pe faţa lui ca de urs; Tim, cu chipul emoţionat plin de teamă şi durere; Seamus, prieten din şcoală cu Katherine şi acum politician local, atât de capabil şi de calm în orice altă situaţie, descompus dincolo de orice poză atent căutată sau farmec întipărit artificial pe chip. Şi, câtă vreme fusese în viaţă, Jim şi Mike, ambii mari şi puternici, fuseseră atât de tandri cu ea în timpul vizitelor lor.

După înmormântare, oroarea deplină a ultimelor trei luni a început să îmi pătrundă cu adevărat în minte. Acum când, privind în urmă, nu mai exista speranţă, declinul ei părea diferit. Dar chiar şi după câteva zile am reuşit să-mi dau seama că, deşi aceasta era o tragedie pentru noi, nu era una chiar atât de neobişnuită. Mulţi oameni îndură lucruri mult mai grave. Nu ne aflam în Darfur sau Srebrenica sau Congo, unde oamenii fuseseră recent mâncaţi de rebeli în faţa propriilor copii. Katherine se bucurase de o viaţă bună într-o ţară bogată, şi murise în pace şi practic fără dureri într-o manieră cât de se poate de blândă şi lentă. Suntem concepuţi astfel încât să acceptăm această pierdere – în special copiii, care au fost nevoiţi să evolueze în grupuri în care mortalitatea în rândul părinţilor era ridicată. Era posibil ca tati să nu se mai întoarcă de la vânătoare. Mami putea muri la naştere. Diverse persoane îi luau în grija lor şi ori se adaptau, ori se reproduceau mai puţin bine. Suntem în cea mai mare parte descendenţii celor care s-au adaptat. Din această perspectivă, evoluţia aproape că seamănă cu o religie, dar eu am găsit alinare în aceste argumente. Şi, chiar şi printre cei mai norocoşi oameni din lume din ziua de azi, eram excepţional de norocoşi. Pe lângă faptul că ne aflam în Anglia, bucurându-ne de servicii medicale, legi şi privilegii, şi pe lângă faptul că eram înconjuraţi de prieteni şi o familie iubitoare, aveam aici şi o grădină zoologică. Şi într-o bună zi, curând, aveam să mă întorc la ea.

Între timp, simţeam că aveam nevoie de un sedativ uşor, preferabil ceva organic, făcut din ingrediente naturale, precum apă, orz, hamei, şi eventual 5 la sută alcool. Din fericire, un astfel de sedativ este disponibil pe scară largă: Stella Artois. Exact ceea ce n-ar fi recomandat doctorul, dar în acele prime zile a funcţionat perfect.

6.
Noua echipă

După moartea lui Katherine, simţeam că aş fi putut să nu-mi mai pese nici cât negru sub unghie de grădina zoologică. Dar îmi păsa, de fapt. Practic, vedeam că deschiderea grădinii zoologice era încă posibilă – inevitabilă, de fapt, altfel am fi ajuns în faliment, iar animalele ar fi fost împrăştiate sau ucise – iar acest fapt îmi era fixat în minte. Iar din punctul meu de vedere ceilalţi oameni care nu vedeau acest lucru n-aveau decât să-şi ia naibii tălpăşiţa.

Durerea, se pare, conform modelului Kübler-Ross acceptat pe scară largă, are în general cinci faze: negarea, furia, negocierea (când încerci să faci un târg cu Dumnezeu sau soarta sau, în circumstanţe mai puţin grave, cu persoana care te-a părăsit), depresia şi acceptarea.

Eu am impresia că am sărit peste primele trei şi am ajuns direct la depresie şi acceptare, în acelaşi timp. Dar ideea de furie îmi stârnea curiozitatea. Nu simţeam furie propriu-zisă – nu aveam spre cine sau spre ce să-mi îndrept furia pentru acest eveniment biologic arbitrar, cu excepţia câtorva atitudini greşite mărunte din partea unora dintre profesionişti sistemului medical implicaţi, iar ei erau doar nişte rotiţe instituţionalizate într-o maşinărie cu defecte. În plus, nu aveam energie să fiu furios.

Dar simţeam intens că nu-mi venea să cred că oamenii puteau fi atât de josnici. Nu mă deranja să văd oameni certându-se în stradă sau neapreciindu-se reciproc sau irosindu-şi timpul preţios într-o manieră sau alta. Înţelegeam că alunecaseră treptat în această perspectivă şi era destul de normal. Ceea ce mă înfuria, însă, era josnicia multor persoane din cadrul parcului, mai ales când exista un scop comun atât de clar şi evident spre care să ne concentrăm eforturile. Participam la şedinţe şi ascultam cârcoteli nesfârşite şi jocuri de putere:

— Nu pot lucra cu nu-ştiu-care.

— El a spus asta, iar eu am spus…

Stăteam afară în parc, impasibil în ploaie, copleşit de plângerile îngrijitorilor legate de probleme precum roabe neetanşe, deşi ştiau că se comandaseră deja altele de schimb, şi mă întrebam cum de se realizează vreodată ceva în lume. Dar aceste preocupări minuscule, aparent irelevante, mi-am dat

seama, erau materialul din care era alcătuită viaţa. Experienţele zilnice ale oamenilor, lucrurile cu care erau nevoiţi să se confrunte în perimetrul parcului, exact asta însemna viaţa – şi era un aspect asupra căruia trebuia să-mi îndrept din nou atenţia.

Apartenenţa la acea grădină zoologică m-a ajutat cu certitudine, chiar şi în cele mai negre clipe. Priveam afară pe fereastră şi vedeam îngrijitori tineri râzând în timp ce munceau, conştienţi că exista cineva bolnav în casă şi evident empatici, dar fără a uita că aveau o sarcină de îndeplinit, îngrijind animalele şi ţinând parcul în viaţă. A ţine parcul în viaţă însemna a participa la ciclul vieţii. Unele fiinţe se năşteau, precum purceluşii sau o căprioară, altele mureau, precum tigrul Spar şi una dintre bufniţe. Şi Katherine. Dar indiferent cât de devastatoare ar fi fost această moarte pentru mine, copii, sau Duncan şi mama, viaţa merge mai departe. Era ca şi cum am fi trăit la o fermă, care nu poate să se oprească pur şi simplu doar fiindcă o persoană nu mai e prezentă.

Deocamdată, era de lucru: trebuiau făcute noi reparaţii, trebuiau angajaţi noi oameni şi, cel mai important, trebuia să obţinem licenţa de funcţionare ca grădină zoologică. Aceasta este o procedură complicată pentru care trebuie să îţi anunţi intenţia de a solicita o licenţă cu două luni înainte de solicitarea propriu-zisă, pentru a permite obiecţiilor să fie ridicate, discutate şi evaluate. În cazul nostru, ştiam că ne putem aştepta la obiecţii puternice din partea activiştilor pentru drepturile animalelor, care atacaseră în trecut practicile de proastă calitate ale parcului, dar comunitatea locală ne susţinea, iar consiliul nu dădea semne că ne-ar fi stat în cale. Urma apoi să stabilim o dată pentru o inspecţie, după care acordarea verdictului putea să dureze încă şase săptămâni. Până una-alta era clar. Dar problema era că, dacă nu treceam cu brio de inspecţie, nu puteam să reprogramăm pur şi simplu o altă inspecţie peste circa o săptămână; am fi fost nevoiţi să repetăm întreaga procedură, cu tot cu amânarea de două luni şi aşteptarea de până la şase săptămâni pentru aflarea rezultatului. Dacă nu treceam cu brio de inspecţie, efectele asupra planului de afaceri ar fi fost catastrofale, căci acesta se baza complet pe maximizarea veniturilor din sezonul estival.

Rataserăm deja deschiderea de Paşti, primul şi uneori cel mai profitabil weekend din calendarul industriei de agrement şi unul dintre pilonii importanţi ai planului nostru de afaceri. Pe măsură ce avansaserăm în iarnă, sugerasem ezitant luna iunie ca dată a deschiderii, şi programasem inspecţia mergând în spate de la acea dată. Dar date fiind numeroasele lucrări necesare, am optat în cele din urmă pentru iulie. Astfel că data inspecţiei a fost programată pentru 4 iunie. Aveam un termen limită clar de respectat, un anumit număr de sarcini de realizat înainte de acel termen şi, atâta vreme cât acestea erau abordate corect, treaba era rezolvată. Probabil.

Participarea mea era în mod evident necesară, dar mi-a luat o vreme să mă obişnuiesc din nou cu acest mediu în mare măsură nefamiliar. În zilele acelea aveam nevoie să fiu singur să plâng la fiecare câteva ore. Norocul meu că, prin natura funcţiei mele, de om cu soluţii la diverse probleme, puteam face acest lucru. Puteam conduce o şedinţă sau să supraveghez montarea unui stâlp de gard, apoi să-mi cer scuze şi să mă retrag, oficial pentru a mă ocupa de vreo problemă urgentă legată de parc. De cele mai multe ori, însă, mă ascundeam într-unul dintre adăposturile mele sigure – podul, vârful turnului de observaţie, grădina de ferigi – şi lăsam lacrimile să curgă. Era ca un lac de acumulare fără fund, cu digurile gata să cedeze, având nevoie să fie golit înainte de a se putea înregistra vreun progres.

În vreme ce eu priveam din casă sau de pe peluza din faţa ei, Steve recrutase doi îngrijitori-şefi noi. În mod normal, ar fi fost de neconceput ca eu să nu fiu implicat direct în procesul de intervievare şi selecţie, căci, evident, mă interesează personal şi profund cine e angajat în parc. Vreau să ştiu ce filosofie are acea persoană despre managementul animalelor, cu ce abilităţi interpersonale e dotată, şi să văd cum reacţionează la interviul propriu-zis. Am constatat că, în cazul celor câţiva angajaţi pe care i-am intervievat şi apoi acceptat pe post, momentul interviului este adus în discuţie din când în când ca fiind o parte importantă a tranzacţiei dintre noi. Se întâmpla să le amintesc de ceva ce au consimţit să facă, sau ei îmi amintesc de un angajament pe care mi l-am luat, sau râdem amândoi de vreun moment jenant. Dar pentru mine interviul e de o importanţă critică pentru a stabili exact cine e omul în care ne vom pune încrederea, iar mai mulţi candidaţi au fost foarte departe de a se

încadra în standarde. Dar în acel moment, eram vag conştient că procesul de selecţie era în desfăşurare, şi aveam încredere deplină în judecata lui Steve.

Şi pe bună dreptate. Cei doi îngrijitori pe care i-a recrutat la acea vreme, Owen şi Sarah, participaseră amândoi la programe recunoscute internaţional de reproducere a unor specii rare. Şi ambii au adus liste utile de contacte pentru schimburi cu alte grădini zoologice, susţinuţi şi de credibilitatea lor personală. Cu alte cuvinte, fiecare îngrijitor are o experienţă directă în reproducerea unor animale rare, experienţă ce îl însoţeşte peste tot. Sarah, de exemplu, are o experienţă unică şi directă cu pisicile pescar de la Grădina Zoologică Port Lympne, ai cărei directori au fost atât de impresionaţi de ea încât au spus că aveau să ne ofere o pereche pentru reproducere, sub îngrijirea ei, imediat ce reuşeam să le construim un ţarc potrivit. Owen, un scoţian cu voce blândă, dar hotărâtă, care a crescut pe ogor, sau la o mică fermă, are şi el un portofoliu de animale rare – în cazul lui păsări – iar cea mai bună idee a lui a fost să acoperim lacul păsărilor flamingo cu o volieră mare şi să amenajăm o mlaştină de mangrove pentru a găzdui o parte dintre achiziţiile lui viitoare mai exotice. Am acceptat imediat, apoi l-am întrebat cum aveam să procedăm pentru a planta mangrove.

— Nu ştiu încă, a spus Owen. Dar am să aflu şi am să vă anunţ.

Apoi îmi revenea mie sarcina de a încerca să aflu dacă puteam sau nu să implementăm ideea. Acestea sunt provocările cu care se confruntă directorul unei grădini zoologice, după cum începeam să descopăr. Dar acestea sunt provocări plăcute, iar a fi capabil să poruncesc amenajarea unei mlaştini de mangrove e o poziţie în care n-am crezut c-aş putea ajunge vreodată.

Owen şi Sarah, care erau acum îngrijitorii-şefi, au fost numiţi în repetate rânduri „vedete” de către alţi oameni din domeniul grădinilor zoologice, precum Nick Lindsay şi Mike Thomas. Owen şi Sarah erau oameni despre care citiseră în literatura de specialitate, a căror reputaţie ajungea peste tot. Chiar şi Peter Wearden, agentul nostru local de la Protecţia mediului, părea să fi auzit de el, sau cel puţin aprecia faptul că reuşiserăm să-i atragem să lucreze pentru noi. Owen, mi s-a spus, refuzase un loc de muncă la Grădina Zoologică din San Diego. San Diego e lider în multe domenii, inclusiv domeniul lui, şi era un loc ce ar fi

putut să-i ofere resurse aproape inimaginabile pentru a-şi urma interesele. Într-o zi l-am întrebat de ce alesese acest parc părăginit în schimb, într-o zonă cu unul dintre cele mai ridicate niveluri de precipitaţii din Marea Britanie, şi nu zona mai bogată în resurse şi cu o climă mai însorită a sudului Californiei.

— Când am făcut un tur al parcului, am văzut evident potenţialul uluitor al locului, a spus el. Dar am văzut şi că plutea aici o mare tristeţe, iar acea tristeţe era ceva ce voiam să schimb.

Nu se referea la Katherine, ci la efectele declinului îndelungat şi lent al parcului, întins pe douăzeci de ani, asupra oamenilor, animalelor şi infrastructurii – grămezi de gunoaie peste tot, strânse sub imperiul unei speranţe ce pălea treptat, lăsând în urma ei reziduuri de fatalism şi alge.

Chiar dacă Owen şi Sarah erau vedete, nu făceau pe mironosiţele. Erau rezistenţi din punct de vedere fizic şi munceau din greu. Cum amândoi se mutaseră de la grădini zoologice din alte colţuri îndepărtate ale ţării, iniţial nu avuseseră cazare, aşa că se instalaseră în parc în ploaia interminabilă, spălându-şi haine şi spălându-se în toaletele restaurantului. Le-am oferit spre folosinţă duşul din casă, când funcţiona, dar ei erau mai fericiţi cu viaţa lor la limita subzistenţei – şi, în plus, apa caldă era mai sigură la restaurant. Ieşeau în parc indiferent de vreme, conducând prin forţa exemplului, şi amândoi munceau cu regularitate numeroase ore suplimentare până la lăsarea întunericului, reparând ţarcuri, construind altele noi, şi continuând proiectul în desfăşurare al parcului fără a avea nevoie de călăuzire constantă. Şi au îndeplinit condiţiile de licenţă învăţându-i pe angajaţii existenţi să deprindă practicile adoptate în grădinile zoologice moderne.

Această calificare „printre picături” era ceva ce, ni se spusese, trebuia să realizăm neapărat, sau altfel să ne închidem. Sau mai degrabă să nu deschidem deloc. Oamenii pe care îi angajasem să se ocupe de animale – Rob, Kelly, Hannah, Paul, John şi chiar şi Robin ocazional – erau îndemânatici şi aveau experienţă, dar nu erau calificaţi. În ciuda cunoştinţelor lor practice şi a anilor petrecuţi în tranşee, prea puţini aveau vreo diplomă. Iar în ziua de azi, când e vorba să obţii licenţă de funcţionare ca grădină zoologică, diplomele de calificare sunt critice. Eram încântat că aceste procese de învăţare printre

picături aveau loc, fiindcă era o parte vitală a condiţiilor de obţinere a licenţei faptul de a avea un personal complet calificat. Din ce în ce mai des acum, rătăceam prin parc crezând că imposibilul, ce devenise doar improbabil, se transformase acum, obiectiv vorbind, în foarte probabil. De fapt, nu mă îndoisem niciodată că aveam să reuşim să deschidem parcul, dar, într-o măsură tot mai mare, înconjurat de atâtea perspective pesimiste, începusem să înţeleg percepţiile celorlalţi şi nu-mi plăcuse ceea ce văzusem din cealaltă tabără. Deşi ştiam că aceştia se înşelau, simpla presiune exercitată de numărul celor care nu credeau în reuşită era aproape copleşitoare. Sincer să fiu, aveau câteva argumente bune. În primul rând, aveam nevoie de şaizeci de mii de vizitatori pe an pentru a ne acoperi cheltuielile, iar în acel moment nu aveam niciun local în care să-i hrănim. Restaurantul, considerat o problemă încă nerezolvată, nu avea decât un singur utilaj funcţional. Maşina de spălat vase, aragazul, cuptoarele, cuptoarele cu microunde şi două dintre cele trei friteuze nu funcţionau. Din fericire, ideile noastre noi pentru meniu, ce presupuneau mâncare sănătoasă, pregătite din alimente locale, însemnau că ne puteam lipsi de cele două friteuze stricate, dar toate celelalte utilaje trebuiau înlocuite. Aveam un vis pentru restaurant, anume să-l fac elegant ca un local demn de Conran şi să-l deschid seara ca entitate separată de grădina zoologică. Cifrele din ultimii trei ani de activitate, deşi trădau un declin abrupt, indicau că restaurantul şi barul erau ca o locomotivă a parcului, aducând peste o treime din venitul total al acestuia. Cu tavanul său texturat murdar, şirurile de neoane, covoarele şi perdelele grele de un albastru-închis şi o bucătărie plină de echipamente învechite şi învelite în grăsime, avea să fie mult de muncă pentru a ajunge acolo. Celălalt aspect relevat de contabilitate era faptul că luna august era absolut critică, căci atunci veniturile încasate din vânzările de bilete plus vânzările restaurantului reprezentau aproape jumătate din venitul anual. August era luna hotărâtoare, iar dacă nu deschideam până atunci, intram în faliment.

— Cred că anul acesta luna august va asigura cam şaizeci la sută din venitul vostru pe anul acesta, mi-a spus Mike Thomas în cursul uneia dintre vizite, aşezat în mediul neprietenos al restaurantului.

O scurtă privire aruncată în jurul meu m-a făcut să mă îndoiesc în privinţa mărimii sarcinii ce ne aştepta. Dacă şaizeci de mii de oameni soseau pe parcursul verii şi voiau să mănânce, pur şi simplu nu ne puteam permite ca aceştia să iasă din parc şi să plece altundeva după aceea, aşa cum făcuserăm noi cândva, într-una dintre ultimele zile în care parcul fusese deschis, primăvara trecută. În afară de condiţiile pentru animale, aceasta era o afacere, iar partea ce ţinea de servirea clienţilor trebuia tratată cu egală atenţie, altfel facturile veterinarului aveau să rămână neplătite, iar nobilele planuri de conservare nu aveau să fie viabile.

Aşa că Duncan şi cu mine am început să batem barurile – strict în scopuri de cercetare, înţelegeţi – pentru a observa industria alimentară în acţiune. Am dedicat nenumărate ore de muncă temeinică, generoasă, acestei misiuni de a ne lumina în privinţa industriei alimentare, înainte de a ne instala într-un bufet aflat ceva mai jos de noi, în orăşelul învecinat Plympton, care avea un serviciu excepţional de pregătire şi servire a alimentelor. Celălalt aspect interesant în privinţa acestui local, deşi foarte departe de aspiraţiile noastre pentru propriul local, era faptul că era extrem de bine gestionat. Şi întotdeauna plin de clienţi. Un val constant de localnici venea aici să mănânce, astfel că, aproape întotdeauna, între restaurant şi bar se întindea un rând de oameni binedispuşi. Acest lucru însemna că, pentru a ne realiza eficient misiunea de recunoaştere, trebuia să zăbovim într-o parte a barului unde accesul le era permis exclusiv celor care luau masa, iar noi ne-am numărat printre ei. Ceea ce mi-a sărit în ochi a fost faptul că, atunci când în local se afla un oarecare manager numit Mark, ni se cerea întotdeauna să ne mutăm după circa cinci minute. Iniţial acesta a fost satisfăcut de replica noastră, „Aşteptăm nişte prieteni”, dar cam pe la cea de-a patra vizită a râs şi a spus:

— Oare prietenii ăştia ai voştri au de gând să apară vreodată?

Mark era peste tot: în bucătărie, printre mese, în spatele barului, chiar înfruntând o bandă de adolescenţi înalţi care spărseseră o fereastră cu o seară înainte. A început să-mi placă de el şi i-am mărturisit că desfăşuram, de fapt, o uşoară campanie de spionaj industrial şi l-am întrebat dacă ar fi vrut să ne ajute la grădina zoologică. Nu voia să renunţe la locul lui de muncă, dar a fost de acord şi a pus la punct câteva idei simple

de meniu pe care le-am fi putut produce relativ uşor apelând la furnizori alimentari angro. Aceşti furnizori ofereau mâncare pentru mai multe grădini zoologice cunoscute, dintre care pe unele le vizitasem şi gustasem din mâncarea lor, şi nu era prea rea. Cu o intervenţie minimă am fi putut face curat în restaurant, să oferim mâncare simplă care să ne permită să supravieţuim lunii august, de o importanţă crucială, apoi să renovăm complet localul în cursul lunilor mai liniştite de iarnă. Părea un plan bine închegat, dar unul care mă îngrijora. Acum aveam bani pentru acea renovare, deşi nu ne mai ajungea timpul. Până venea iarna, dată fiind viteza cu care se topeau fondurile, era foarte posibil să fim nevoiţi să cheltuim banii pe alte lucruri. Mark ne-a vizitat de câteva ori, plin de entuziasm, dar din cauză că el avea o slujbă cu normă întreagă sugestiile lui presupuneau inevitabil o mulţime de deplasări din partea noastră. Săptămânile treceau, momentul hotărâtor se apropia, iar noi trebuia să decidem dacă să optăm pentru strategia unui furnizor extern sau pentru pasul îndrăzneţ de orchestrare a unei renovări complete şi a unei inaugurări „agresive”, în care să facem paradă de schimbările noastre radicale. Ne trebuia un om care să se ocupe de această problemă în ansamblul ei, să o întoarcă pe toate părţile, apoi să îi găsească soluţii valabile şi pentru alte „suferinţe” ale parcului.

Atunci a apărut Adam. Eram prost dispus când l-am întâlnit pentru prima dată pe Adam, stând afară lângă ţarcul vidrelor într-o zonă întinsă a parcului pe care îmi dorisem dintotdeauna s-o dedic amenajării unei rezervaţii pentru maimuţe, şi tatălui meu, Ben Harry Mee, care ne asigurase fondurile pentru parc – chiar dacă după moartea lui fără să ştie şi, absolut sigur, fără să vrea (dacă ar fi fost în viaţă). Îmi doream mai mulţi copaci tropicali populaţi cu păsări viu colorate şi primate prietenoase cu oamenii, din specii în pericol de dispariţie, alergând libere, plus un monument modest în amintirea tatălui meu, plasat undeva în acea Junglă Memorială Ben Harry Mee. Ar fi fost ultimul lucru la care s-ar fi aşteptat vreodată şi ştiam că, în pofida dezaprobării sale faţă de nebunia evidentă de a folosi anapoda capitalul câştigat de el cu multă trudă, menit să asigure securitatea financiară viitoare a familiei sale, ar fi fost totodată amuzat în sinea lui de acest lucru. Îmi plăcea să mi-l imaginez aşezat să citească într-un luminiş calm de junglă,

înconjurat de sunetul păsărilor kookaburra şi a păsării paradisului, asediat de mici maimuţe curioase, înainte de a-şi închide brusc cartea, spunând:

— E ridicol, ce naiba.

Dar s-ar fi întors de fiecare dată, iar într-o bună zi l-am fi găsit hrănind maimuţele cu o porţie din ceva ce le plăcea la nebunie, după cum observase el atent.

Toate acestea erau constant ameninţate de presiunile din interiorul grădinii zoologice de a atribui o altă destinaţie acelui lot de pământ. Era nevoie de un loc unde să amenajăm ţarcul cu animal blânde, ce puteau fi mângâiate, şi de un altul pentru centrul educaţional, care să cuprindă şi un heleşteu cu specii sălbatice; acestea două ar fi acoperit împreună cel puţin două treimi din acest spaţiu. În dimineaţa aceea îndurase şi un asediu interminabil de telefoane de la vânzători de ferestre termopan; oameni care voiau să ne ofere servicii de marketing, publicitate şi construcţii; şi două firme care promiteau, în schimbul unui mic onorariu, o cale sigură de a ne reduce impozitele pe proprietăţile cu scopuri lucrative, (complet şi evident falsă), precum şi un şir de persoane care mă sunaseră în nume propriu, de regulă oameni care lucraseră în parc în trecut şi îşi doreau să se reangajeze, atâta vreme cât cutare sau cutare nu mai era acolo. Mă săturasem. Apoi a apărut Duncan pe cărare, însoţit de un bărbat înalt cu chipul proaspăt, pe nume Adam, care îmi trimisese un e-mail cu circa o săptămână în urmă, oferindu-şi serviciile ca manager în alimentaţie.

Domeniul alimentaţiei era unul dintre puţinele pe care îl stăpâneam mai mult sau mai puţin, credeam eu la vremea aceea (deşi mă înşelam amarnic).

— Ce? Da, bine. Am să mă uit peste CV-ul tău, sau o altă replică scurtă în acelaşi sens a fost prima mea reacţie, promiţându-mi să-i amintesc lui Duncan că ultimul lucru de care aveam nevoie în acel moment era o schimbare de direcţie. Dar Duncan era convins de Adam. Lucrase în domeniul serviciilor de retail şi servicii clienţi de la o vârstă foarte fragedă şi până de curând, când tatăl lui vânduse magazinul înfloritor din apropiere, Endsleigh Garden Center, unui lanţ naţional, şi se retrăseseră amândoi pentru a urma alte direcţii. În cazul tatălui său, acest lucru se tradusese prin achiziţionarea unui biplan mare galben şi înfiinţarea unei noi afaceri în climatul mai însorit

al sudului Franţei (ticălosul). Adam, la rândul său, cumpărase o casă drăguţă în localitate şi înfiinţase un magazin de produse agricole în incinta centrului de articole de grădinărit, pentru a vinde alimente organice cumpărătorilor mai pretenţioşi.

Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mi se părea o idee mai bună. Adam voia să deschidă restaurantul seara – avea ţinuta unui şef de sală perfect – şi avea o reputaţie excelentă în materie de servicii clienţi şi experienţă pe piaţa locală. Şi voia să înceapă imediat. După o săptămână de indecizie, l-am angajat, şi a fost ca şi cum ni s-ar fi luat o piatră de pe suflet în ceea ce privea acea parte a parcului. Adam voia să optăm pentru renovarea completă şi a început imediat să adune oferte de preţ de la comercianţi locali de încredere cu care mai lucrase şi înainte, croindu-şi drum printre procesele administrative legate de consiliu şi găsindu-şi timp chiar şi pentru a urma un curs de licenţiere de o zi, astfel încât să poată fi deţinătorul nominal al licenţei pentru bar.

Brusc acest bărbat înalt, având entuziasmul unui căţelandru, impecabil de politicos şi diplomatic, fără excepţie, a devenit unul dintre cele mai valoroase bunuri ale noastre. Neintimidat de perspectiva de a amenaja simultan restaurantul, magazinul şi bucătăria, Adam opera şi o afacere în domeniul informatic şi era nerăbdător să implementeze un sistem de înregistrare electronică a vânzărilor (EPOS) care să ne ofere pe loc informaţii despre numărul vizitatorilor, cât cheltuiau şi pe ce (în medie cheltuielile critice de care aveam absolută nevoie erau de peste 5 lire de persoană, în afară de preţul biletului), şi chiar şi codurile poştale ale clienţilor, astfel încât să aflăm de unde ne veneau veniturile. Am ajuns să ne bazăm pe Adam şi nu doar pentru abilităţile lui în rezolvarea problemelor şi tendinţei de a se ocupa de eventualele neglijenţe pe care le observa, chiar dacă nu îl priveau în mod direct:

— Pot să vă ofer o sugestie? spunea el, aplecându-se spre noi ca un sommelier pe punctul de a salva un client ignorant de pericolele unei liste complicate de vinuri, de câte ori vedea o problemă ce nu era abordată corect.

Nu, ceea ce începuse să-mi inspire tot mai multă încredere la Adam era optimismul lui. Conta mult să ai pe cineva care spunea „Sigur, nicio problemă. Mă apuc chiar acum de treabă”, în loc de: „Va fi scump şi va trebui să faci X şi Y mai întâi, iar

asta va fi imposibil”. Optimismul era, fără îndoială, cea mai valoroasă contribuţie a lui Adam.

Mi s-a întâmplat o dată să pierd destul de mult sânge, cam un litru, după un accident stupid la un curs de arte marţiale (făcusem un pas în faţă, în loc să mă dau în spate, şi încasasem o lovitură de precizie în nas care îmi rupsese ceva aflat în cavităţile mele nazale). Cum stăteam aşezat la unitatea de primiri urgenţe, cu sângele picurându-mi din belşug într-o serie de tăviţe din carton presat, am devenit treptat tot mai slăbit. Bărbaţii tiner(e)i cu părul tuns periuţă şi suferind de hemoragii nazale, în special dintre cele declanşate de vreun act violent, reprezintă o prioritate secundară în unitatea de primire urgenţe. Întotdeauna există cineva implicat într-un accident de maşină sau care a suferit un atac de cord, care are prioritate în faţa ta, şi de-abia când câmpul vizual a început să mi se reducă şi totul a devenit alb-negru m-am ridicat greoi într-un sfârşit şi am informat-o pe cea mai apropiată asistentă că eram pe punctul de a leşina, apoi m-am întins din nou pe căruciorul meu exact în acest scop. Brusc am devenit o urgenţă şi eram vag conştient că o mulţime de medici erau aplecaţi asupra mea, în stilul serialelor americane de profil, înarmaţi cu perfuzii şi alte echipamente liniştitoare. Katherine, care mă adusese la spital, nu m-a ajutat dându-şi ochii peste cap, fiindcă în fruntea acestui grup se afla un infirmier australian bronzat a cărui halat cu mânecă scurtă îi dezvelea antebraţele musculoase, aşa cum ea tot încercase să-mi atragă atenţia în ultimele două ore. Exact când am închis ochii şi am început să mă las cuprins de leşin, medicii mi-au pus o perfuzie cu soluţie salină în braţ şi mi-au făcut câteva injecţii, iar senzaţia a fost extraordinară. Era exact ca şi cum mi-ar fi fost potolită o sete uriaşă, dar uşurarea nu se răspândea în organism dinspre stomac, ci dinspre braţ. Tot astfel m-am simţit şi avându-l pe Adam care se ocupa de restaurant în acea perioadă dificilă. O piesă aparent mărginaşă din puzzle reuşea să infecteze întregul parc cu o sursă proaspătă de pozitivitate. Acest tanc petrolier reprezentat de grădina zoologică era întors treptat din drum, înainte de a ajunge să se lovească de stânci.

Cealaltă contribuţie a lui Adam care m-a înveselit au fost constructorii pe care i-a adus, constructori buni – bine echipaţi, harnici şi versatili. Merită menţionat în special Tim dulgherul,

mic, dar cu o constituţie perfectă, şi şeful unei mici echipe excelent calificate, care a montat un parchet de stejar solid pe cei trei sute de metri pătraţi ai restaurantului, a construit o tejghea de serviciu rotunjită pornind de la o schiţă desenată de mine, dintr-o toană, pe spatele unui plic, şi a îmbrăcat barul oribil în bucăţelele de stejar rămase, la un cost minim, totul în circa şase săptămâni.

În tot acest timp soseau în continuare materiale, electricienii lucrau minuţios la noul sistem de iluminat cu spoturi încastrate, iar tavanul texturat, acea crimă împotriva umanităţii în materie de decoraţiuni, a fost înlocuit treptat de plăci de gips-carton. Podeaua era sablată, se zugrăvea, au fost finalizate lucrările de construcţie şi cele de montare a instalaţiilor electrice şi finisajele interioare, toate lucruri pe care le cunoşteam şi la care fusesem martor în repetate rânduri, indicatori siguri ai progresului neîntrerupt. De câte ori treceam prin restaurant, îmi lăsa o senzaţie plăcută şi eram atras în discuţii cu experţi conştiincioşi din domenii în care chiar aveam şi eu cunoştinţe. La naiba, eram expert în bricolaj. Puteam sincer să iau decizii documentate într-un domeniu familiar, în loc să fiu nevoit să învăţ totul de la zero ca un neiniţiat.

De câte ori aveam ocazia mă implicam şi eu puţin, de regulă în timpul pauzei de prânz (chiar şi constructorii buni au pauze de prânz, dar eu nu reuşeam, aparent, să justific acel timp). Îmi amintesc o după-amiază fericită în care am zdrobit faianţa execrabilă de pe peretele din spatele tejghelei cu un ciocan mare şi o mistrie, şi o alta în care am folosit o maşină de şlefuit cu bandă pentru a crea o muchie bine rotunjită pe marginea noului bar frumos îmbrăcat în lemn de stejar. Acestea erau doar vizite scurte într-o viaţă mai simplă şi eram întotdeauna nevoit să revin la tămbălăul general, mai devreme decât mi-aş fi dorit. Dar, ca orice intervenţie bună şi nobilă în materie de bricolaj, aceste episoade erau bune pentru suflet.

Peter Wearden a vizitat de mai multe ori parcul în zilele de început pentru a vedea cum merge, pentru a ne da sfaturi şi, de regulă, pentru a ne lăsa teancuri interminabile de materiale deloc tentante – adică literatură esenţială – precum documentaţii pompoase legate cu inele, intitulate *Manualul Secretarului de Stat privind Practicile Grădinilor Zoologice Moderne* şi *Manualul Comunităţii Zoologice.* Acestea, pe lângă

literatura ce ţinea de sănătate şi securitate, şi formulare de obţinere a licenţei pentru băuturi, alimente şi activităţi de agrement, sunt cu adevărat esenţiale, dar nu mă ispiteau la lectură. Erau perfecte pentru a merge direct la paragrafele relevante când aveam nevoie de documente însoţitoare la vreo solicitare, sau pentru a te adormi rapid la sfârşitul unei zile aglomerate.

Dar apoi, într-o zi, mi-a adus ceva ce aproape m-a făcut să plâng: un articol din revista *Biologist* despre motivul pentru care avem nevoie de grădini zoologice. Chiar a fost cât pe ce să-mi dea lacrimile. Dosarele stufoase din care nu înţelegeam nimic nu făceau decât să se adauge volumului de muncă într-un domeniu necunoscut, deja enorm, alăturându-se materialelor urgente primite de la bănci, avocaţi şi creditori, care mă copleşeau deja în fiecare zi. Brusc apăruse o lucrare academică pe care trebuia s-o citesc şi s-o diger, pentru a mă folosi de ea la viitoarele interviuri în presă, declaraţii de presă sau dezbateri publice.

În urmă cu cincisprezece ani, făcusem un curs de masterat la Imperial College din Londra, curs de jurnalism ştiinţific, iar de atunci îmi câştigasem existenţa, mai mult sau mai puţin, din traducerea în limba engleză a unor articole ştiinţifice exact ca acesta, şi a altora mult mai impenetrabile, pentru a fi publicate în reviste de mare succes şi în ziare şi folosite, ocazional, la emisiuni de radio şi televiziune. La vederea acelui articol am simţit că am ajuns acasă, cu mult mai mult decât în casa în care locuiam. Era chiar prezentată într-o fotocopie alb-negru A4, capsată, format ce îmi era foarte familiar şi comod pentru a face notiţe în creion pe margini. În ultimele zece luni nu cred că m-am uitat sau chiar m-am gândit vreodată la o revistă ştiinţifică în mijlocul urgenţelor legate de achiziţionarea grădinii zoologice. Deşi ajunsesem deja, până în acel moment, destul de epuizat din punct de vedere mental, fizic şi emoţional, mi se cerea în sfârşit să revin (cel puţin într-o mică măsură) pe un teritoriu familiar, iar această rară rază de pozitivitate nu venea doar să-mi amintească despre viaţa mea din trecut ci şi să-mi arate cum ar fi putut fi din nou.

Unul dintre motivele principale pentru care mă atrăsese ideea de a cumpăra această grădină zoologică era posibilitatea viitoare de a realiza cercetări ştiinţifice şi de a scrie despre ele

în jurnale, cărţi şi reviste. Iar această feliuţă de ştiinţă, împăturită cu grijă şi pusă în buzunarul meu lângă creionul cu care aveam să mâzgălesc în curând pe ea, mi-a amintit că acest lucru era încă posibil – după ce rezolvam problema sâcâitoare a obţinerii unui împrumut de 500.000 de lire, reuşeam să cheltuim acei bani corect în sensul emiterii licenţei de funcţionare a grădinii zoologice, reuşeam să obţinem acea licenţă la timp, apoi ne bucuram de suficienţi vizitatori la grădina zoologică pentru a ne permite să acoperim plata dobânzii la acel împrumut. O nimica toată. Apoi puteam să mă gândesc la proiecte de cercetare.

Un alt material ştiinţific foarte bine-venit, ce mi-a sosit câteva săptămâni mai târziu, a fost manualul de creştere a speciei *Prionailurus viverrinus,* sau a pisicilor pescar, elaborat de către Asociaţia Australiană Regională a Parcurilor Zoologice (AARPZ). Dând dovadă de o încredere enormă în noi, sub rezerva obţinerii licenţei de funcţionare desigur, o altă grădină zoologică, Port Lympne, ne oferise pentru reproducere un cuplu din aceste feline de mărime mijlocie, incredibil de vioaie. Măsurând până la optzeci şi patru de centimetri în înălţime şi cântărind peste treisprezece kilograme, aceste animale sunt mai înalte decât un ogar şi mai grele decât un Staffordshire bull terrier, şi mult mai periculoase decât oricare din cele două rase de câini. Clasificate ca animale a căror îngrijire e „riscantă”, în Asia lor nativă sunt cunoscute ca fiind capabile „să lupte cu haite întregi de câini, să răpească bebeluşi şi chiar să ucidă un leopard”. Şi, conform UICNRN (Uniunea Internaţională pentru Conservarea Naturii şi a Resurselor Naturale), sunt o specie „aproape periclitată”. Deşi se situează, astfel, la doar o categorie distanţă de clasa „puţin periclitată”, o singură categorie o desparte şi de clasa „specii vulnerabile”, care ar plasa-o pe Lista Roşie a IUCN a speciilor pe cale de dispariţie. Dacă nu se iau măsuri active şi continue de conservare, nu se întâmplă decât extrem de rar ca animalele să coboare din nou pe această listă, revenind la o categorie în care nu mai sunt periclitate. Tendinţa generală e ca acestea să avanseze pe listă, ajungând la Periclitate, apoi Foarte Periclitate, apoi, inexorabil, la Dispărute. Se împuţinează treptat până dispar.

Dar există speranţă. Măsurile de conservare sunt eficiente: în 2006, numărul de specii ce au avansat pe listă, ajungând în

categorii de o gravitate mai mare, a fost de 172, dar 139 de specii au coborât pe listă, ajungând la un statut îmbunătăţit. Şi mai există o categorie vitală pentru grădinile zoologice: Specie Dispărută în Sălbăticie. Au existat specii ce au revenit din această categorie, care se învecinează foarte strâns cu cea a Speciilor Dispărute Irevocabil, şi chiar au coborât mult pe listă, reapărând în sălbăticie şi încadrându-se la clasa Puţin Periclitată. E o direcţie neobişnuită, dar tot mai pronunţată, şi graţie unor pionieri precum Gerald Durrell comunitatea zoologică se concentrează acum din ce în ce mai mult asupra programelor de reproducere în captivitate. Aceste programe nu duc întotdeauna la reintroducerea speciei în sălbăticie; în general, creaturile ajung să dispară din cauză că nu mai există suficientă sălbăticie de genul celei preferate de ele care să le susţină. Însă reproducerea în captivitate poate să susţină măsurile de conservare în habitatele naturale rămase, amenajate tot mai frecvent, şi ele, în cadrul unor grădini zoologice, dezvăluind condiţiile specifice de care au nevoie animalele pentru a se reproduce. Dacă ştii exact ce fel de condiţii ai nevoie să creezi, în loc să faci presupuneri în acest sens, măsurile de conservare pot ajunge să facă diferenţa foarte importantă dintre specii foarte periclitate şi specii dispărute.

Pisicile pescar sunt destul de dificile din cauză că sunt atât de agresive. Masculul ucide uneori femela, ceea ce nu e o cale bună de a asigura supravieţuirea speciei. Nu se ştie ce anume le provoacă să facă acest lucru, deşi, în ceea ce priveşte ciondănelile dintre „iubiţi”, e un gest extrem de prost adaptat. Dar s-a reuşit reproducerea pisicilor pescar la Port Lympne şi în Australia (de unde şi ghidul australian de creştere a acestora – Programul European pentru Specii în Pericol de Dispariţie [PESPD] încă lucrează la o versiune proprie), în mai multe alte locuri din lume, şi, dacă aveam noroc, avea să se realizeze cu succes şi în Parcul Zoologic Dartmoor, în curând. Pe măsură ce habitatul lor se restrânge, din cauza extinderii agriculturii în nordul Indiei, Birmania, Thailanda şi Sumatra, dacă aceste feline ajung să urce pe Lista Roşie cel puţin vor exista diverse populaţii de sămânţă în captivitate, în caz că avea să le sosească din nou vremea. Cel puţin aveau să mai existe pisici pescar.

Aceasta era o muncă ştiinţifică ce se putea aplica direct obiectivelor pe care încercam să le realizăm noi în perimetru – lansarea unor astfel de proiecte se număra chiar printre condiţiile de obţinere a licenţei – şi am sorbit cu lăcomie întregul document. Dimensiunea minimă recomandată pentru ţarcurile lor, de exemplu, este de 40 de metri pătraţi. Australienii le oferiseră 85. Noi puteam să le acordăm 160. De ce nu? Aveam de unde. Era preferabil să ne ocupăm bine de mai puţine specii decât să înghesuim într-un loc o grămadă de animale diferite, pentru a face pe plac publicului cu o atenţie tot mai redusă. În plus, pisicile pescar sunt creaturi superbe, răpitoare, ce merită un sanctuar doar pentru ele. Modelul de pe blana lor seamănă cu o combinaţie între o pisică tigrată mare şi un leopard, pe fondul unei blăni aurii-verzui, şi stau concentrate pe malul apei până când vreun peşte ghinionist trece, apoi se aruncă în apă cu botul în faţă şi-l prind în fălci. Şi alte feline, precum tigrii şi jaguarii, intră în apă, dar pisicile pescar sunt specializate în domeniu, bălăcindu-se ca nebunele chiar şi când nu vânează, aparent indiferente la faptul că felinele nu fac aşa ceva. Eram încântat că aveam să primim ceva atât de exotic şi nobil şi, deşi era un proiect pentru viitor (nu foarte îndepărtat), am păstrat manualul despre creşterea lor pe birou, la vedere, pentru a-mi ridica moralul.

Un alt efect secundar fericit al faptului că am primit acel articol a fost faptul că m-a făcut să descopăr, prin experienţă directă, ce se întâmplă când se enervează porcii spinoşi. Mă bucur întotdeauna când sunt umilit de animale; din fericire, această muncă îmi oferă oportunităţi nenumărate în acest sens. Într-o noapte, nu puteam dormi fiindcă avusesem o „idee genială” legată de pisicile pescar. Condiţiile de creştere arătau, printre altele, că acestor animale rare le plăcea să trăiască lângă o apă curgătoare. Habitatul lor umed, care e tot mai redus în toată Asia, e adesea transformat în terenuri de cultură sub apă: există apă, dar nu e curgătoare. Parcul nostru e udat din belşug cu apă ce se scurge de pe Dartmoor, şi există mai multe locuri unde apar pâraie naturale, uneori vărsându-se într-unul din cele două lacuri sau cele două ţarcuri împrejmuite cu şanţuri, dar adesea creând doar pământuri mlăştinoase în zonele nefolosite la potenţial maxim. Dacă aceste pâraie ar fi fost strânse în ape curgătoare corect amenajate, ar fi putut fi

transformate în atracţii, şi chiar ar fi putut constitui o sursă de putere hidroelectrică (la scară restrânsă, eventual pentru iluminare). Ar fi fost avantajoase şi pentru pisicile pescar, al căror ţarc putea fi construit astfel încât să urmărească traiectoria unei ape curgătoare.

Bănuiam cam unde ar fi fost cel mai bun loc pentru acest proiect, într-o zonă pe care încă îmi plăcea s-o numesc terenul girafelor, dar care acum constituie „terenul felinelor mici”, în punctul în care se învecina cu ţarcul de lângă drum ce conţinea lacul păsărilor flamingo. Aici voia Owen să amenajăm mlaştina de mangrove pentru păsările lui, iar ghidul de creştere mă informase că şi pisicilor pescar le plăceau foarte mult mangrovele care sunt şi ele, după cum am descoperit, „periclitate” conform UICNRN. În acest punct de întâlnire a celor două ţarcuri un izvor natural ţâşnea din pământul mustind de apă, croindu-şi drum susurător până la lac printr-un desiş de mărăcini şi plante exotice crescute prea mult. Spre acest desiş m-am îndreptat la trei dimineaţa, purtând o cască echipată cu lanternă şi un carneţel, pentru a face un studiu de fezabilitate privind un ţarc şerpuitor pentru pisicile pescar, care să se termine, într-o continuare a mangrovelor pentru păsările lui Owen, în lacul păsărilor flamingo (evident, mangrovele pentru păsări şi feline aveau să fie neapărat separate, altfel dreptul de stăpânire al păsărilor, şi, de fapt chiar păsările însele, nu aveau să supravieţuiască prea mult).

După aproximativ o oră în care m-am udat la picioare şi m-am zgâriat pe braţe, m-am retras, satisfăcut că acesta era un loc ideal ca punct de pornire pentru a stimula formarea unui mic râu, care ar fi putut apoi să străbată un ţarc futurist, demn de secolul XXI, populat cu pisici pescar. Am stat pe teren şi am schiţat câteva idei la lumina lanternei de pe cască, apoi m-am întins şi am căscat, ştiind că acum aveam să pot dormi. Dar m-am gândit să fac un ocol leneş pe la colţul de sus al ţarcului de lângă drum, unde trăiesc porcii spinoşi (un alt ţarc ce avea nevoie de renovare, dar în stare satisfăcătoare şi de o prioritate mai redusă). Mai intrasem printre porcii spinoşi de câteva ori, cu mai mulţi îngrijitori diferiţi, ultima dată cu Steve, curatorul, ajutându-l să care câteva bucăţi uriaşe de lemn verde, pe care aceste extraordinare rozătoare le plăcea să-şi toace incisivii, care, precum cei ai castorilor, creşteau fără oprire. De fiecare

dată, la lumina zilei, Domnul şi Doamna Porc Spinos, după cum sunt cunoscuţi, rămăseseră retraşi în casa lor în vreme ce ţarcul lor era curăţat sau reparat, mânaţi de timiditatea lor naturală şi stilul de viată nocturn să rămână înăuntru, astfel că uşa nu trebuia niciodată încuiată în timpul intervenţiilor noastre în curtea lor din spate.

Am sărit nonşalant peste gard pentru a culege câţiva dintre ghimpii lor căzuţi, împrăştiaţi pe pământ, care adesea putrezeau şi se pierdeau în sol înainte de a apuca să fie recuperaţi. Ghimpii porcilor spinoşi sunt obiecte deosebit de drăguţe, aproape ca fildeşul vegetal, care e acceptabil moral. Unii ajung până la treizeci de centimetri lungime, înguşti cu benzi perfect simetrice de cafeniu şi maro, alţii au doar opt centimetri, sunt groşi ca un creion la mijloc şi practic monocromatici. Nu există doi ghimpi la fel, cu excepţia faptului că fiecare se termină cu un vârf excepţional de ascuţit, cu un mic cârlig ce îi face să ţi se prindă de piele, după cum descoperisem anterior când îi spălasem prea neatent sub jetul de la robinet. Sunt folosiţi uneori pentru partea de sus a plutelor de pescuit, sau de către caligrafi pentru a pune peniţele în toc, sau se poate pune pur şi simplu un mănunchi de ghimpi într-un borcan ca ornament. La un moment dat aceşti ghimpi se vindeau în magazinul din parc, până când temerile legate de sănătate şi securitate au împiedicat acest lucru, dar eu îi strângeam fiindcă, dacă găseşti unul de mărime potrivită, capătul neascuţit prin care ghimpele era prins de pielea porcului spinos e deosebit de bun ca stylus pentru un telefon mobil modern. Îmi pierdusem stiloul original şi rupsesem ultimul ghimpe pe care îl folosisem în acest scop, pe care îl culesesem din ţarc, îl spălasem şi-l tăiasem după mărimea necesară.

Acum era rândul meu să fiu tăiat. În vreme ce scormoneam nonşalant prin ţărână, Domnul Porc Spinos a ieşit în goană din casă, cu ghimpii ridicaţi strălucind în lumina lanternei. Am fost surprins de cât de activ părea, dar am rămas liniştit, căci mai intrasem în ţarcul lor de câteva ori fără incidente. Dar acest lucru se întâmplase în timpul zilei, când Domnul Porc Spinos avea altele de făcut, de exemplu să se ghemuiască (atent, presupun) şi să doarmă cu Doamna Porc Spinos. Acum eram pe teritoriul lui, în grădina lui, în perioada lui de activitate, iar lui nu-i plăcea. Cum el se învârtea nervos în sus şi-n jos, i-am lăsat mai mult spaţiu, iar consecinţa a fost că, în scurt timp, a reuşit

să mă prindă la colţ. În acel moment mi-a întors spatele, de la o distanţă de circa trei metri, apoi a dat cu spatele în viteză, fluturându-şi spre mine paleta mobilă de ghimpi frumoşi ca un fatal coif de Piele-Roşie. De-abia dacă am apucat să-mi dau seama cât era de iritat şi să înţeleg consecinţele inacceptabile dacă aş fi rămas unde mă aflam, şi deja era timpul să fac ceva, aşa că m-am trezit împleticindu-mă în spate în întuneric, peste gard, şi căzând greoi în fund pe un petic de urzici de pe cealaltă parte. Urzicile mi-au întrat sub pulover şi m-au urzicat zdravăn înainte să reuşesc să scap de acolo. Au, au, AU.

M-am ridicat în picioare şi am râs, cuprins de un nou respect faţă de această minusculă perniţă de ace animală. Fusesem învins la scor de un animal care e, strict vorbind, un rozător mai complex. Domnul Porc Spinos, unu; Domnul Director de Grădină Zoologică, zero. Respect.

Tony „Tourette”

Am făcut cunoştinţă cu Tony la poate o săptămână după moartea lui Katherine, în vreme ce mă plimbam prin parc însoţit de copii. Se întâmpla înaintea înmormântării lui Katherine, şi toată lumea îmi dădea pace, dar câteva persoane din echipa de cameramani ce mă urmărise ca o umbră de când cumpăraserăm parcul, şi care îşi programaseră să rămână până după ziua inaugurării (dacă urma să aibă loc vreodată) au venit la mine ezitând şi mi-au spus că exista cineva pe care, dacă mă simţeam în stare, ar fi trebuit să-l cunosc. Închiriasem un excavator, un ditamai JCB, iar operatorul, Tony, care se afla în parc de vreo săptămână, lăsase o impresie bună asupra tuturor. Îngrijitorii îl plăceau, tipii de la întreţinere îl plăceau, cameramanii îl plăceau, şi ştia să mânuiască excavatorul de parcă ar fi fost o extensie a propriului corp. Curăţând porţiuni uriaşe de gunoaie şi moloz cu o eficienţă abilă, apoi trecând la zone aparent inaccesibile cu graţia unei balerine, şi fără a fi stricat nimic, trimiţând cupa vastă de jumătate de tonă a braţului mecanic de dinozaur să execute o procedură atât de delicată încât şi un chirurg cardio-toracic ar fi putut avea o tresărire de teamă. Deci ştia să mânuiască un excavator. Ştia cum să se poarte şi cu oamenii, iar în acel moment începeau deja să iasă la iveală diverse probleme.

Echipa cea nouă nu se împăca prea bine cu echipa cea veche, pe care o privea cu suspiciune, considerându-i pe membrii ei potenţiali colaboratori la încălcările de care fusese acuzat vechiul regim, despre care circulau o multitudine de zvonuri în lumea grădinilor zoologice. Niciunul dintre oamenii noi nu mai lucrase vreodată într-un loc ca acesta, care aducea destul de mult cu Vestul Sălbatic prin comparaţie cu mediile pure, ordonate prin ale căror ierarhii avansaseră. Dar Tony o făcuse. În cursul celor şaptesprezece ani ai săi de operator pe excavatoare închiriate, Tony lucrase şi în condiţii mult mai rele şi nu încerca să ascundă că îşi dorea să se angajeze cu normă întreagă la noi. Iar noi aveam nevoie de un şef la echipa de întreţinere. John avea mai multe abilităţi şi era capabil să fabrice sau să repare aproape orice, din nimic, dar după cum a recunoscut chiar el, nu stătea tocmai grozav la capitolul hârtii. Ne trebuia un şef care să se descurce cu formularele de comandă, să ştie să înregistreze chitanţe şi să gestioneze un buget, sarcini inerente operării unui departament de întreţinere aglomerat din cadrul unei grădini zoologice moderne. Am discutat cu John, care a spus:

— Dacă băiatul acela vrea să lucreze, m-aş pune chezaş pentru el şi aş fi mai mult decât bucuros să lucrez sub conducerea lui, ceea ce părea o evaluare pozitivă.

Tony era şi mecanic, sudor, şi ţintaş calificat şi antrenor asistent de tir cu arcul în varianta olimpică, interesat să organizeze cursuri în cadrul parcului dacă exista cerere. Cum eu nu fusesem prin preajmă, am întrebat mai multe persoane ce părere aveau, iar răspunsurile au fost unanime. Toată lumea îl voia pe Tony, şi la fel şi eu. Echipajul de cameramani ne-a întrebat dacă ar putea să mă filmeze de la distanţă discutând cu el şi angajându-l, aşa că l-am intervievat neoficial, lângă JCB, pentru a-l testa şi a mă asigura că abordarea lui în raporturile cu oamenii se potrivea cu nevoile noastre, apoi l-am angajat cu o strângere de mână. Tony a devenit imediat un membru nepreţuit al echipei noastre, înveselindu-i pe oameni, încurajându-i şi folosindu-şi abilităţile tehnice cu mare eficienţă.

Şi, după ce a început, s-a dovedit că Tony mai avea un talent special: înjura. Încă din perioada îndepărtată când am lucrat pe şantiere de construcţii am remarcat că înjurăturile prolifice reprezentau, practic, dialectul în care operau constructorii.

Înjurăturile apar chiar şi în terminologie. Cimentul e rahat; nimic nu e „strâmb”; e ca pişatul boului. Înjurăturile sunt folosite chiar şi ca umplutură, când oamenilor nu le vine în minte nimic altceva ce să spună, ca într-un exemplu pe care mi-l amintesc din prima mea zi la un curs de zidit. Bărbatul care lucra lângă mine m-a întrebat:

— Poţi să-mi dai, ăă, căcat, ăă, căcat, ăă căcatul ăla de ciocan?

Cam aceasta părea proporţia tipică: circa unu din trei sau patru cuvinte era ceva vulgar. Tony, fiind veteran de rang înalt în domeniu şi fost soldat, ajunsese la o rată medie a înjurăturilor de până la unul din două cuvinte, ocazional, deşi uneori revenea la cea de unu din trei.

Exprimarea lui Tony nu e doar presărată, ci absolut plină ochi de înjurături, dar dacă accepţi acest lucru şi asculţi atent poţi detecta o calitate aproape poetică în unele dintre lucrurile pe care le rosteşte. Într-o zi, m-a încolţit să-mi împărtăşească îngrijorarea lui că strategia noastră de publicitate trebuia să se extindă şi dincolo de mediul presei scrise. Ceea ce mi-a spus efectiv a fost:

— Nu orice căcăcios citeşte căcatul de ziar. Am apărut în căcatul ăla de ziar zilele trecute şi m-am gândit, băga-mi-aş, toate curvele o să se ude. Al dracului să fiu dacă măcar o căcăcioasă a făcut-o. M-am gândit, căcat cu spume.

Nu era tocmai demn de cercul de poezie, poate, dar e plin de conţinut, oricum.

Individul a fost botezat Tony „Tourette” (sau uneori, pur şi simplu „Tony Căcăciosul”, pentru a-l deosebi de „Tony Tonetă”, care a venit mai târziu) şi s-a autointitulat „Preşedinte al Clubului Tourette DZP”.

Înainte de moartea lui Katherine ieşeam şi eu, ascultând pe toată lumea, încercând să construiesc legături, încercând să mă asigur că toată lumea era în relaţii amiabile cu toţi ceilalţi. După ce a murit Katherine, am ieşit din nou, în cele din urmă, privindu-i îndeaproape, dar simţindu-mă extrem de detaşat, nereuşind să găsesc în mine energie nici cât să dispreţuiesc ciondănelile jalnice, care îmi demonstrau în fiecare zi că până şi Milo şi Ella dădeau dovadă de mai multă conştiinţă de sine.

Erau atâtea de făcut şi era atât de clară şi de directă linia ce trebuia urmată, încât a irosi atât de multă energie pe aspecte

atât de meschine mi se părea o fărădelege. Toate persoanele cu experienţă în afaceri cu care am discutat m-au asigurat că „personalul” reprezenta întotdeauna o mare bătaie de cap, dar în starea mea de detaşare profundă, această situaţie mi se părea, în ultimă instanţă, un rău făcut animalelor. Însă în orice fel de criză meschinăria era lăsată deoparte şi toată lumea muncea cot la cot cu un profesionalism ferm şi practic. Ca ziua în care au venit să ia cei doi jaguari şi a fost cât pe ce ca lucrurile să ia o întorsătură proastă.

Într-o zi, dis-de-dimineaţă, a sosit clipa să mutăm cele două femele de jaguar. Acesta era o ocazie de seamă pentru noi, fiindcă era un subiect asupra căruia căzusem de acord cu Peter Wearden de la consiliu şi cu Mike Thomas, şi ştiam că întreaga comunitate a grădinilor zoologice era cu ochii pe noi. Un astfel de gest nu ar fi fost niciodată posibil sub vechea conducere, şi deşi era o decizie dificilă pentru noi, cei doi jaguari superbi aveau să fie transferaţi într-un parc construit anume pentru feline mari, unde aveau să trăiască într-un ţarc nou-nouţ, deţinut şi operat de un membru cu vechime din cadrul ABIGZ. Ne plăteam datoriile. Jaguarilor avea să le fie mai bine, şi nouă avea să ne fie mai bine fără riscul constant al evadării lor. Din câte spuneau oamenii, era chiar posibil să primim câteva zebre în schimb, undeva mai încolo. Iar după ce transferul se încheia, îngrijitorii aveau să demoleze acea casă de lemn a jaguarilor, părăginită şi mult urâtă, lucru pe care aşteptaseră să-l facă de atâta timp.

La un moment dat una sau două persoane sugeraseră că am fi putut chiar să vindem jaguarii, care valorau câteva mii de lire fiecare, unui colecţionar privat, care i-ar fi deţinut perfect legal, oferindu-le facilităţile potrivite, în conformitate cu Legea animalelor sălbatice periculoase. Oricât de mare ar fi fost nevoia de bani, voiam să facem ceea ce era corect. Fiind urmăriţi atât de îndeaproape, nu era acum momentul să ne îndepărtăm de scenariu. Totodată, eu eram nerăbdător să văd cum avea să opereze o altă echipă, de la o grădină zoologică de succes şi cu vechime, Thrigby Hall, din Norwich – şi iniţial nu am fost dezamăgit.

A apărut o furgonetă de un alb imaculat, anonim, exact ca una ce-ar fi putut fi folosită de un instalator (deşi tipii aceştia au venit la ora promisă) şi doi pădurari incredibil de cărunţi au

coborât din ea, îmbrăcaţi în întregime în verde, cu excepţia bocancilor vechi maro, a pălăriilor obligatorii, cu colţurile îndoite, în stil Indiana Jones, şi a săculeţilor de piele de la brâu. Din cauza feţelor şi hainelor bătute de vreme, păreau că vin din pădurice a din jurul casei jaguarilor, aproape ca şi cum ar fi fost acoperiţi de muşchi, sau ca şi cum o pitulice ar fi putut zbura dintr-una dintre bărbile lor. Precum Bob Lawrence, care venise tocmai din Midlands pentru a trage un glonţ cu tranchilizant în Sovereign pentru noi, aceştia doi arătau ca şi cum văzuseră tot ceea ce se putea vedea şi puteau face faţă oricărei situaţii.

De aceea am fost surprinşi când au dat la iveală cuştile de lemn din spatele furgonetei, care nu prea păreau făcute pentru a ţine jaguari în ele. Rob, în calitate de îngrijitor şef, a ridicat această problemă în faţa lor.

— Nu vă faceţi griji, am mutat nenumăraţi jaguari în cuştile astea, ne-au asigurat ei.

Una dintre cuşti era mai nouă decât cealaltă, construită din placaj ultra-rezistent şi tratat contra putrezirii la umezeală, şi aceasta a fost folosită prima. Poziţionată în interiorul casei jaguarilor, sprijinită de poarta de oţel solid a ţarcului, cuşca a fost fixată cu ajutorul unor scânduri mari pentru a nu se deplasa în cazul în care primul jaguar nu intra frumos sau începea să se zbată. Kelly a chemat felina cu promisiunea obişnuită a mâncării în casă, poarta a fost ridicată, felina a sărit înăuntru, iar uşa cuştii a fost închisă în urma ei. Atât de amplu! Această cuşcă nu avea ferestre, doar o uşă din plasă groasă prin care să intre lumina. Am dus cuşca la furgonetă şi am urcat-o în maşină, ca o echipă de muncitori de mutare ce cară o cutie cu oale de lut – încet şi cu grijă, dar fără nicio problemă. Singura diferenţă era că trebuia să te concentrezi foarte tare să-ţi ţii degetele departe de plasa de la uşă, altfel ţi-ar fi fost sfâşiate şi mâncate într-o clipă.

Uşurinţa cu care se desfăşurase această mutare ne-a dat încredere, deşi cea de-a doua cuşcă părea mai puţin solidă decât prima. Avea o fereastră de circa un metru pătrat în panoul acoperişului, acoperită cu două straturi de plasă de sârmă: unul pe exterior şi altul pe interior. Din nou, materialul din care era construită era placaj rezistent la umezeală, deşi acesta era mult mai învechit şi mai uzat.

Din nou, Rob şi-a exprimat dubiile, în special legate de rezistenţa plasei de pe geam, care părea îndoită şi era dintr-o sârmă mai subţire decât cea folosită la uşă.

— Sunteţi siguri că aceste lăzi nu sunt destinate pumelor? a întrebat el, dar a fost din nou asigurat, pe un ton oarecum arţăgos, că totul era sub control.

Ne-am consultat între noi şi am decis să le acordăm pădurarilor prezumţia de nevinovăţie, deşi jaguarul e mult mai puternic decât o pumă – mai puternic şi decât un leopard – şi are cel mai puternic raport dintre greutatea corporală şi forţa fălcilor dintre toate felinele mari. Acest lucru le permite să-şi bage dinţii în carapacele broaştelor ţestoase şi să vâneze prăzi mai mari precum căprioare (şi, dacă ai ghinion, oameni), înfigându-şi caninii direct în craniul lor. Chiar nu voiam să iasă din ladă.

S-a folosit aceeaşi procedură de aşezare şi fixare a lăzii. Kelly a chemat felina care, nerăbdătoare să mănânce, a sărit imediat înăuntru, iar uşa a fost închisă în urma ei. Atunci lucrurile au început să ia o întorsătură urâtă. Aceasta era sora cea morocănoasă, şi nu era câtuşi de puţin încântată de faptul că fusese închisă, sau păcălită, sau de felul în care ne uitam la ea prin fereastra din panoul tavanului. A început imediat să se zvârcolească, cu forţa aceea aproape supranaturală a unui animal sălbatic, şi a început să-şi folosească arma principală, acele fălci impresionante, asupra plasei ce ne despărţea. Spre tulburarea noastră, primul strat a început să cedeze imediat. Colţii ei, ochii strălucitori şi sunetele guturale sălbatice ce se auzeau din ladă, care se zgâlţâia – dar nu se îndoia, am remarcat cu plăcere – au părut brusc să-mi amintească de o scenă de la începutul filmului *Jurassic Park* în care o creatură uriaşă exercită o forţă mult mai mare decât se anticipase asupra boxei în care e închisă. Cineva moare în acea scenă, şi deşi eram foarte departe de o asemenea posibilitate în acel moment, ea putea deveni cu certitudine reală dacă nu făceam corect următorul pas. De fapt, în cel mai rău caz intenţionam să deschidem uşa cuştii şi să eliberăm din nou jaguarul în ţarc, astfel încât oamenii pădurii aveau să fie nevoiţi să revină într-o altă zi. Dar dacă aşteptam prea mult, părea că jaguarul ar fi putut cu siguranţă să spargă fereastra şi să ajungă printre noi şi poate nu ar fi fost tentat de ideea de a se întoarce în ţarcul său.

Înainte să se întâmple acest lucru, cei patru sau cinci oameni din casa jaguarilor ar fi apucat, desigur, să se retragă, astfel încât casa să fie securizată – iar dacă nu, redutabilul John cel cu arme de foc avea să fie nevoit să o împuşte, ceea ce nu ar fi fost un rezultat bun. În acest plan multe puteau merge prost la un moment dat – apăreau din nou acele necunoscute despre care nu ştiam – şi trebuia să acţionăm cu fermitate pentru a reduce la minim riscurile pentru oameni şi pentru animal, care ar fi putut cu uşurinţă să se rănească dacă ar fi continuat să mestece plasa.

Timpul s-a contractat şi fiecare secundă a devenit preţioasă, prelungită într-o analiză serioasă în grup a situaţiei. Dacă prima plasă ceda, aveam să deschidem poarta spre ţarc şi să ieşim din clădire, închizând uşa în urma noastră. Înainte să se întâmple acest lucru, însă, aveam timp, după calculele noastre, să întărim fereastra, astfel încât transferul să poată continua conform planului. Încă nu era pe deplin o situaţie de Cod Roşu, dar avea toate ingredientele pentru a se transforma într-una. Cineva a sugerat să strecurăm câteva table de metal sub plasa de sus, care să fie prinse în armăturile de fixare cu şurub ce o ţineau, iar eu am alergat la atelier, aflat din fericire la doar câţiva metri distanţă, cu Paul şi Andy Goatman, tânărul măcelar, care se ocupase de o livrare şi care se descurcă întotdeauna bine în situaţiile de criză. Era bine că atelierul era acum funcţional, cel puţin într-o oarecare măsură. Paul a găsit repede câteva bucăţi de tablă potrivite şi a început să le taie la lungimea necesară folosind polizorul montat pe masa de lucru recent mutată, care era cam singura noastră sculă. Andy şi cu mine am scotocit printre vechile unelte agricole diverse, în cele două treimi din pod ce fuseseră curăţate, căutând un cârlig sau ceva ce putea fi modificat într-un cârlig, pentru a smulge plasa de sus de pe fereastra tavanului de placaj şi a insera tablele dedesubt fără a ne pierde vreun deget. Cred că, în final, am folosit una dintre table, modificată la capăt pentru a forma un cârlig, şi am reuşit s-o deplasăm. O persoană puternică a prins cârligul de plasă pentru a o ridica cei câţiva milimetri necesari, apoi tablele au fost inserate una câte una. Pe măsură ce acestea erau introduse, scenariul smuls din *Jurassic Park* încă plana ameninţător, dar jaguarul s-a calmat treptat, şi noi la fel. După ce a dispărut lumina de deasupra ei, femela de jaguar a

renunţat complet să se mai zvârcolească, deşi a continuat să mârâie pe un ton jos, înfiorător. Pădurarii s-au declarat mulţumiţi şi am încărcat-o în furgonetă fără alte incidente.

Când maşina s-a îndepărtat, m-am gândit, uluit, că lovirea din spate a acestei furgonete ar fi putut avea teribile consecinţe neprevăzute pentru un şofer care nu bănuia ce îl aşteaptă, dezlănţuind doi prădători de mărime mijlocie extrem de tulburaţi pe capota maşinii sale. Pe tot traseul fuseseră alertate echipaje de poliţie înarmată, dar timpii lor de răspuns, măsuraţi în câteva minute, nu ar fi putut să-i ajute prea mult pe oamenii posibil deja răniţi aflaţi la faţa locului. Dar aceasta nu mai era problema noastră. De fapt, călătoria de nouă ore avea să se desfăşoare fără probleme, cei doi jaguari aveau să fie mutaţi cu succes într-un mediu mult mai potrivit, iar noi aveam să rămânem cu un ţarc gol, liniştit, ce stârnise în trecut nenumărate îngrijorări.

În timpul tămbălăului, cu felina zvârcolindu-se în cuşcă, glumisem cu Andy că dacă avea şi alte arme de foc prin preajmă, acum ar fi fost, poate, momentul potrivit să le pună la bătaie. După aceea, când toată lumea începuse să-şi strângă lucrurile, Andy mi-a arătat că, în toiul acţiunii, îşi strecurase revolverul Magnum .357 în buzunarul pantalonilor. Permisul pentru acesta fusese emis pentru a ucide animale domestice de peste o anumită mărime, iar patru din cele şase camere pentru gloanţe erau goale, conform legii, căci, dacă nu poţi ucide un bou cu două focuri din acest pistol, nu e slujba potrivită pentru tine. Aceste două gloanţe enorme, în mâinile unei persoane ce putea să-şi păstreze sângele rece, au avut, privind în urmă, un efect foarte liniştitor pentru mine. Îmi plăcea gândul că, dacă lucrurile luau o întorsătură proastă, aveam oameni echipaţi şi pregătiţi să intervină. Dacă, cumva, totul ar fi luat-o pe arătură, iar dacă John ar fi alunecat pe frunzele ude într-un moment critic, era plăcut să ştiu că aveam prin preajmă pe cineva ca Andy.

Oficial, Andy nu era ofiţer însărcinat cu portul armelor de foc în cadrul parcului, iar procedura corectă, în cazul în care felina ar fi trecut de noi, ar fi fost să anunţe politia; cea mai apropiată unitate cu arme de foc a acesteia se afla însă la circa opt kilometri distanţă. Preferam să ştiu că aveam întăriri în perimetru, dar aceasta era o altă lume cu totul nouă pentru

mine: puşti adevărate, mari, gata să fie folosite în cadrul procedurilor de rutină ale muncii de zi cu zi. Armele de foc atrag pericolul, atât prin manipularea lor, cât şi prin natura motivelor pentru care ar putea fi folosite; dacă ai nevoie de arme de foc înseamnă că se petrece ceva destul de grav.

L-am prins o dată pe Andy şi i-am cerut să-mi arate pistolul. L-a scos din buzunar, i-a verificat piedica, şi mi l-a pus uşor în mână. Era un Magnum .357 din oţel integral, cu o ţeava de 7,62 centimetri, o prezenţă nelipsită în nenumăratele filme poliţiste şi de suspans, acesta însă învechit şi uzat, folosit ca unealtă agricolă. Şi chiar părea a fi o unealtă, îngreunată de mecanismele de precizie, cu un scop neabătut. Oricât de tare m-ar fi înspăimântat acest gând, înţelegeam că, pentru a putea face această muncă aşa cum se cuvenea, trebuia să obţin o licenţă de portarmă. Aveam încredere în mine că aş putea trage într-un tigru evadat fără să intru în panică (decât după) şi aveam nevoie să fim cât mai acoperiţi posibil. Şi mi-am notat în gând şi să nu mă cert niciodată cu Andy Goatman.

Licenţă de triere

Când am ajuns în octombrie, maimuţele vervet se băteau – ţinute într-o cuşcă minusculă, cu podea de beton şi câteva bucăţi vechi de sfoară, acoperite de-a lungul anilor cu mizerii. Doi masculi adolescenţi destul de agresivi erau persecutaţi de masculul dominant din cauză că nu dovedeau suficient respect, dar şi dintr-un oarecare spirit de răzbunare preventivă din partea lui. Aceştia riscau să fie răniţi serios dacă rămâneau în acelaşi ţarc cu el. Am încercat să le găsim un cămin, dar nimeni nu le voia. Maimuţele vervet sunt comune – clasificate ca animale dăunătoare în Africa de Sud – aşa că doi masculi tineri şi îngâmfaţi erau foarte greu de transferat la alte grădini zoologice din Occident. Procesul etic de analiză – ce a reunit veterinarul, consiliul, un angajat de rang înalt din cadrul unei alte grădini zoologice şi o parte dintre angajaţii noştri, pentru a discuta cea mai bună cale de acţiune – a concluzionat că trebuia să facem apel la eutanasie: în principiu să le ducem undeva şi să le împuşcăm în cap.

— Nici nu se pune problema, am spus eu, fiind singurul care nu eram un profesionist al grădinilor zoologice, dar având şi votul decisiv.

„Are să înveţe”, îi vedeam gândindu-se la acest lucru, dar eram hotărât să nu las ca ambele maimuţe să moară doar fiindcă era comod. Dacă era necesar aveam să le construim un alt ţarc, idee ce s-a prăbuşit imediat, căci ar fi însemnat să cheltuim din resursele destinate altor animale, mai exotice, pe care le-am fi putut obţine în viitor. Cele două maimuţe au fost mutate temporar în şoproanele de năpârlire numite Străduţa Conway, care se numărau printre condiţiile de obţinere a licenţelor, având menirea de a găzdui păsările de pradă expuse astfel încât acestea să îşi poată schimba confortabil penajul. Cum noi nu aveam păsări de pradă expuse publicului – vulturii noştri, bufniţele şi Coco, pasărea caracara, se retrăseseră de mult din orice servicii publice – şoproanele uriaşe, patru încăperi întinse, terasate, erau libere. Unul dintre ele a fost amenajat pentru a putea închide în siguranţă maimuţele, şi echipat cu crengi şi paie pentru înfrumuseţare şi încălzire, iar cei doi masculi adolescenţi persecutaţi au fost prinşi în plase, transportaţi în cuşti pentru pisici şi introduşi în noua lor casă. Nu era situaţia ideală, şi crea pentru mine un nou front în care trebuia să mă opun opiniei convenţionale – care părea a fi o potecă foarte îngustă date fiind circumstanţele.

Dar cel puţin maimuţele nu aveau să fie ucise şi eram absolut sigur de poziţia mea. Îmi oferea suficientă încredere cât să înţeleg că, deşi respectată şi, fără îndoială, bine intenţionată, comunitatea grădinilor zoologice nu avea întotdeauna neapărat dreptate, iar eu mă simţeam obligat din punct de vedere moral, ştiind că puteam şi trebuia să mă opun. Ultimul lucru de care aveam nevoie era să las impresia unui şmecher amator care refuza să se supună profesioniştilor cu experienţă din jurul său, dar erau anumite probleme în care pur şi simplu simţeam că era nevoie să îmi trasez clar graniţele.

— Acele maimuţe te vor împiedica să obţii licenţa, mi s-a spus de nenumărate ori, din surse dintre cele mai credibile.

Dar eu mă opuneam ideii, aducând argumentul creării a două comunităţi separate de maimuţe vervet, în zone diferite ale parcului, care ar fi putut fi apoi studiate pentru a observa diferenţele de dialect, de exemplu. Întâmplător, tocmai se

publicase un articol despre diferenţele de dialect la maimuţele vervet, şi puteam astfel să argumentez că am fi putut să ţinem un contingent aproximativ acolo unde se aflau în prezent, dezvoltând între timp un alt grup, undeva unde să nu poată fi auzit, care să fie expus unor stimuli diferiţi. De exemplu, vederea vulturilor, care ar fi putut zbura peste cuşca lor. Ar fi fost o lecţie pentru acei adolescenţi obraznici ce făceau probleme, obligându-i să-şi formeze corect propriul grup şi să-şi vadă de treabă.

Poate părea o idee crudă, dar e normal pentru o maimuţă vervet să fie expusă prădătorilor – de pe sol, din copaci, sub formă de şerpi, şi din aer, de mai multe ori pe zi. Acesta este mediul tipic pentru specia lor. Aşa se explică de ce şi-au dezvoltat strigăte cât se poate de distincte pentru a atrage atenţia celorlalţi asupra prădătorilor din aer, determinându-i pe restul membrilor să se adăpostească, sau asupra celor de pe sol, declanşând un exod în masă spre copaci, sau asupra unui şarpe din copac, care îi anunţă pe toţi cei interesaţi să coboare la sol. Aceste strigăte – frecvenţa, exactitatea şi nuanţele lor dialectice – sunt cercetate în prezent, iar prin menţinerea a două populaţii separate de maimuţe vervet, expuse unor stimuli diferiţi în acelaşi parc, aveam şanse mari să putem contribui şi noi în mod util. Dar ceea ce era şi mai important pentru mine era faptul că moştenisem aceste maimuţe şi nu aş fi acceptat în ruptul capului să le ucidem pur şi simplu fiindcă ni se spusese de către „experţi” că aşa era „cel mai bine”. Acest argument a fost respins de toată lumea, dar decizia era respectată în mod tacit. Neavând fondurile necesare pentru a înfiinţa un al doilea ţarc pentru maimuţe, îngrijitorii au continuat totuşi să hrănească şi să adape maimuţele, găzduite în Străduţa Conway, pe tot parcursul iernii şi primăverii anului 2007.

Când am ieşit din casă pentru a reîncepe să lucrez în parc, în aprilie, hrănirea şi îngrijirea acestor maimuţe încă făcea parte din rutina îngrijitorilor, dar era în continuare dezaprobată de toţi cei de rang înalt, deşi îngrijitorii de rang mai mic îşi continuau eforturile neobosite de a le găsi un nou cămin. Mi se părea că ar fi fost imposibil să obţinem licenţa de funcţionare a grădinii zoologice dacă inspectorul Agenţiei Naţionale a Grădinilor Zoologice descoperea că ţineam aceste animale pe termen nelimitat, fără a le expune publicului, într-o locuinţă ce nu

fusese construită în acest scop. Şoproanele de pe Străduţa Conway sunt aproape la fel de spaţioase ca ţarcul lăsat pentru restul populaţiei de maimuţe, având în interior crengi pentru căţărat şi o fereastră ce se întinde pe toată lungimea zidului din faţă cu vedere spre dealuri şi copaci. Dar nu puteau rămâne acolo la nesfârşit. Dat fiind cât aveam de lucru pentru a pregăti grădina zoologică pentru inspecţie, era imposibil să le construim o nouă locuinţă în acel moment, prin urmare, data pentru eutanasierea maimuţelor a fost stabilită pentru săptămâna de dinaintea inspecţiei, iar subiectul a fost discutat aprins între îngrijitorii cu experienţă, care erau de părere că nu ar fi trebuit să păstrăm animalele în condiţii improprii de cazare şi că nu făceam decât să amân inevitabilul, prelungindu-le suferinţa.

Dar, după cum s-a dovedit, câteva săptămâni mai târziu, cu mult înainte de data inspecţiei, un mic adăpost pentru maimuţe, bine gestionat, a intervenit să le preia, iar maimuţele au avut parte de un final fericit al poveştii, până la urmă. M-am simţit răzbunat, iar nivelul de încredere în abordarea mea de ansamblu a mai crescut puţin, astfel că ascultam toate opiniile experţilor, apoi luam decizia ce presupunea cea mai măruntă intervenţie în ecosistemul delicat al parcului, ce cuprindea atât animalele, cât şi personalul pe care îl moştenisem. Iniţial, mi s-a părut că această temă era una nesfârşită; aveam impresia că eram asediat din toate părţile cu solicitări de triere, atât în rândul animalelor, cât şi al angajaţilor. Câţiva dintre sfătuitorii noştri ne recomandaseră de la început să facem curăţenie generală, scăpând atât de majoritatea animalelor (pentru a reproiecta colecţia de la zero), cât şi de personal. Problema nerezolvată cu lupii ne atrăsese un ordin din partea consiliului să triem şi să ucidem trei dintre ei, pentru a reduce supraaglomerarea, ordin faţă de care mă opuneam. Iar pe lângă maimuţe mai erau doi tigri în discuţie, unul suferind de o boală cronică a rinichilor, celălalt pur şi simplu foarte bătrân. Plus vechea gardă de angajaţi, dintre care majoritatea îmi erau prezentaţi drept candidaţi absoluţi la concediere dintr-o parte sau alta. Dar nu voiam să fac acest lucru. În joc era un principiu călăuzitor. Nu aveam să ucid animale, nici să concediez angajaţi, atât cât depindea de mine, şi voiam să reducem la minim intervenţiile asupra a tot ceea ce moştenisem, pentru a realiza ceea ce ne trebuia. Ca în orice ecosistem, toate

elementele erau interdependente şi, până nu înţelegeam exact cum se potriveau toate piesele, ar fi fost o prostie să presupunem că putem face modificări de amploare fără a ne confrunta cu urmări neprevăzute.

Chiar şi mutarea animalelor „incomode” trebuia tratată cu atenţie. Deşi în decursul procesului îndelungat de vânzare se găsiseră adăposturi provizorii pentru majoritatea animalelor – şi acestea erau animalele pe care ni se sugerase să le transferăm altundeva pentru a ne construi o nouă identitate – simţeam că ar fi fost uşor să mergem prea departe, iar majoritatea animalelor puteau fi fericite acolo unde se aflau. În afară de acest lucru, unele se numărau printre favoritele localnicilor; oamenii sunau adesea să ne întrebe dacă vidrele sau vulpile sau râşii şi pumele mai erau acolo, căci după ce deschideam grădina voiau să se întoarcă să le vadă.

Apoi mai erau şi presiunile de a înlocui personalul. Din cauza devotamentului lor uriaş faţă de tigri, şi ocazionalelor rătăciri sentimentale, Kelly şi Hannah, care rămăseseră alături de animale pe parcursul unor perioade extrem de dificile, au fost denunţate de personaje importante din domeniul grădinilor zoologice cu care păstram contactul ca fiind „iubitoare de iepuraşi”. Acest termen batjocoritor se aplică oamenilor care îşi doresc să lucreze ca îngrijitori de animale, dar nu înţeleg realităţile dure presupuse efectiv de această muncă. Pe de altă parte, eram şi eu în aceeaşi oală şi se dovedise deja că avusesem dreptate în privinţa maimuţelor (mai târziu aveam să fiu răzbunat şi în ceea ce priveşte lupii şi tigrii – şi majoritatea angajaţilor cărora le luasem apărarea). Când le priveam pe Kelly şi pe Hannah vedeam doi îngrijitori de animale devotaţi, poate necalificaţi, dar înzestraţi cu un set de cunoştinţe absolut nepreţuite legate anume de animalele pe care le aveam şi de care se ocupaseră timp de mulţi ani, adesea în condiţii intolerabile. Erau loiale (animalelor mai degrabă decât nouă) şi extrem de harnice şi aveam de gând să le păstrez şi să le ajut să obţină o calificare superioară.

Un alt membru al personalului care a ajuns în centrul atenţiei de câteva ori a fost Robin. Drăguţul de Robin, pe care îl întâlnisem pentru prima dată atunci când ne sfidase pe mine şi pe Nick Lindsay la acea primă vizită iniţială, era dificil de plasat. Robin lucrase în parc atât ca îngrijitor de păsări şi reptile, cât şi

ca grafician, iar în ultimii ani fusese folosit de Ellis Daw ca asistent personal pentru a-şi scrie memoriile. În ultimii doi ani acest lucru însemnase, în mare măsură, să răsfoiască ziare şi reviste locale prăfuite, strânse pe parcursul câtorva zeci de ani, în căutarea articolelor în care era menţionat parcul. Robin se apucase de această sarcină cu toată sârguinţa, dar cred că trebuie să spunem că munca îl epuizase. Când Duncan l-a întâlnit pentru prima dată pe Robin, a venit la mine după aceea şi mi-a spus:

— Cred că Robin suferă de depresie clinică.

Duncan se dusese la Robin, care încă răsfoia ziare vechi, în prima sau a doua zi după sosirea noastră, şi îl întrebase ce făcea. Auzind explicaţia, Duncan a pus o mână pe umărul lui Duncan şi a spus:

— Poţi să te opreşti acum. Nu mai trebuie să faci asta.

Ţinând în mână o pagină întoarsă pe jumătate, Robin a avut nevoie de câteva clipe pentru a absorbi enormitatea acelor cuvinte, iar noi am avut nevoie de ceva mai mult timp pentru a-i găsi o ocupaţie care să-i fructifice talentele. S-a dovedit că Robin avea multe abilităţi utile, ce au fost în scurt timp date la iveală, iar una dintre ele era gestionarea părţii administrative legate de obţinerea licenţei. I-am oferit un loc în birou să lucreze, dar el prefera să-şi petreacă timpul la o masă de lângă restaurant. Deşi era o încăpere oribilă, era spaţioasă şi avea privelişti frumoase şi lumină naturală, care lipseau din birou. Şi-a văzut de noua sa muncă în ritmul lui propriu, care era eficient, chiar dacă nu frenetic, oprindu-se zilnic pentru pauza lui de prânz de jumătate de oră, cu termosul lui şi aparatul lui radio, la ora unu fix.

Ei bine, într-o zi dis-de-dimineaţă Katherine, însoţită de mama mea şi de Jen, soţia lui Mike Thomas, hotărâseră, aşa cum fac femeile puternice, să se ocupe ele însele de problema restaurantului. Un spaţiu deschis uriaş cu o capacitate de trei sute de persoane, acesta era plin ochi cu dulapuri vechi din melamină, cu vitrine pentru pliante, presărat cu rămăşiţele acelor pliante, teancuri de ziare vechi, accesorii căzute şi îngălbenite ale corpurilor de iluminat, mese aşezate în vraf una peste cealaltă printre grămezi de scaune şi un tigru de pluş, toate îmbrăcate într-un strat de unsoare condensată din aer. Când aceste trei femei, adevărate tornade de hărnicie, s-au

apucat să cureţe şi să sorteze, muncind din greu, cu certitudinea lor întărită tot mai mult de fiecare decizie radicală pe care o luau şi de fiecare element de mobilier mai greu pe care îl ridicau, una dintre ele a ajuns în cele din urmă să-l întrebe pe Robin, care se aflat în pauza de masă şi privea pe fereastră, ce anume făcea.

— Ei bine, doar număr păunii de pe alee, a spus el, înainte de a adăuga, în sprijinul propriu: Sunt doisprezece. Dar erau paisprezece ieri.

Acesta era, din toate punctele de vedere, răspunsul greşit. Am stat suficient prin preajma unor femei puternice şi ocupate – ce să-i faci – ca să ştiu că nu poţi niciodată să recunoşti că te ocupai cu vreun nimic în vreme ce ele lucrau, iar tu, aparent, te odihneai. Ceea ce ar fi trebuit să spună era:

— Calculam cât timp mai avem la dispoziţie pentru a depune solicitarea pentru obţinerea licenţei, astfel încât să rămână viabil planul de afaceri stabilit.

Dar răul fusese făcut, iar Robin a fost adăugat, fără mare tam-tam, pe lista creaturilor periclitate din incinta parcului.

Dar deja ajunsese să nu mai conteze. Mă obişnuisem să mă lovesc de opoziţie. Era starea firească. Robin s-a dovedit a fi înzestrat, printre altele, cu talente de modelator, ce ne-au permis să economisim până în prezent mii de lire, precum şi cunoştinţe despre parc şi anumite animale din el care sunt de neînlocuit. În prezent, e plasat confortabil într-un loc pe care şi l-a ales chiar el, un pod învecinat cu atelierul de întreţinere numit Cuibul lui Robin, unde confecţionează mici obiecte, precum indicatoare şi cuşti pentru animalele mici, desenează planuri arhitecturale standard pentru noi ţarcuri şi răspunde la câte una sau două întrebări pe zi, la care nimeni altcineva n-ar şti să răspundă, prin intermediului sistemului sau radio bidirecţional. Pare fericit. Iar noi suntem mulţumiţi de el.

Această atitudine de nerenunţare la trecut, ţinând însă cont şi de viitor, e un efort de echilibrare pe care trebuie să-l realizăm. Micul nostru ecosistem face parte acum dintr-o reţea globală de facilităţi şi programe de conservare, iar pe termen mai lung depinde doar de noi cât de mult dorim să facem parte din el. Când începi aproape de la zero, aşa cum am făcut noi, cu un ochi entuziast de amator, te afli într-o poziţie favorabilă pentru a inova. Iar în perimetrul parcului satisfacţiile pe care le ai

împărţind acest mediu cu zeci de mii de oameni pe an sunt înălţătoare.

Mulţi dintre prietenii mei din Londra sunt orăşeni neînduplecaţi, care îşi cumpără haine groase de lână, de la case de modă, atunci când vin în vizită, şi nu le mai îmbracă decât atunci când merg la un festival WOMAD sau Glastonbury. Dar toţi se simt mai bine după vizita lor, într-o manieră ce trece de simplul entuziasm la vederea progreselor înregistrate de un proiect atât de mare. De vină sunt animalele şi copacii ce ajung într-o parte din sufletul lor care nu poate fi stimulată în Soho.

Woody Allen a spus:

— Natura şi cu mine nu suntem unul, ci doi.

Amuzant, dar greşit. O parte surprinzător de mare din acest dialog al orăşeanului tipic se desfăşoară în cursul unor plimbări prin Central Park care, conştient sau nu, a fost proiectat să simuleze mediul specific în care am evoluat ca specie. Simţeam, şi continui să simt, un fel de zel misionar în încercarea de a expune cât mai mult posibil din populaţie acestei experienţe.

7.
Animalele preiau controlul asupra grădinii

Când un leu furios rage la tine de la o distanţă de mai puţin de treizeci de centimetri e imposibil să rămâi impasibil. Târziu într-o noapte, luam notiţe şi schiţam idei pentru noua casă a jaguarilor – care se află lângă ţarcul leilor – sprijinit nonşalant de un stâlp şi lucrând la lumina lanternei. După douăzeci de minute am terminat şi, când m-am ridicat, am văzut toţi cei trei lei – două femele şi un mascul cu o coamă superbă numit Solomon – lipiţi chiar de gardul lângă care stătusem aşezat. Faptul că trei animale atât de mari şi de periculoase pot să se apropie atât de mult fără ca tu să observi e impresionant, dar înfiorător. Privindu-le chipurile concentrate atât de aproape de mine, mi-am dat seama că Solomon era pe punctul de a rage la mine, un fenomen la care fusesem martor de la distanţă şi al cărui impact îl observasem asupra altor oameni (de regulă o tresărire violentă complet involuntară urmată de retragere), dar prin care nu trecusem direct. În regulă, mi-am spus, ştiu că va rage, dar suntem despărţiţi de un gard făcut să reziste în faţa leilor. Am să rămân ferm, am să-mi păstrez calmul şi am să-l privesc în ochi la lumina lanternei de pe cască.

Planul meu a funcţionat foarte bine în următoarele câteva secunde de holbat, până când leul a deschis brusc gura să ragă şi s-a aruncat asupra gardului, iar eu am sărit instant un metru în spate, în întuneric, printre mărăcini. E imposibil să rămâi neclintit în faţa unui leu ce atacă. Există o parte din mezencefalul tău primitiv care îţi spune că pur şi simplu nu poate fi sănătos să te afli atât de aproape de ceva ce te poate mânca, iar cantitatea de adrenalină ce ţi se descarcă în organism în astfel de momente e cu adevărat animalică.

Ca proaspăt director al unei grădini zoologice, am privilegiul de a fi expus unor astfel de experienţe destul de regulat. Aşa se explică parţial şi de ce grădinile zoologice, cu programele lor de reproducere în captivitate, măsurile obligatorii de conservare şi programele de educare orientate spre mase joacă un rol atât de important în promovarea biodiversităţii în secolul XXI. David Attenborough (fie-i numele lăudat) poate educa şi promova la scară mai largă, dar nici măcar el nu poate reproduce acea experienţă viscerală, directă, de a fi atât de aproape fizic de aceste creaturi superbe.

Nu spun că toţi vizitatorii vor fi ţinta răgetelor – deşi s-ar putea ca unii să fie, dacă Solomon se dă în stambă (uneori, dacă te împiedici pe cărare sub privirile lui, acest lucru îl stârneşte). Dar acum că am oferit un tur al parcului pentru atât de multă lume, de la evaluatori, avocaţi şi bancheri până la prieteni şi vecini, euforia provocată de această vizită mă convinge că vederea directă a animalelor exotice periclitate e unul dintre cei mai buni factori motivanţi pentru a ne implica în viitor în conservare.

După cum descopăr, există numeroase argumente complicate în favoarea şi împotriva grădinilor zoologice, de la extremişti care cred că toate animalele captive ar trebui fie eliberate din nou în sălbăticie, fie ucise, la cei care nu văd niciun rău în a le ţine închise în scopuri de divertisment. Argumentul conservării mi se pare, personal, inatacabil, căci există un istoric îndelungat al unor specii importante salvate de la dispariţie de către grădini zoologice, de-a lungul anilor (rinocerul alb sud-african, vânturelul de Mauritius, tamarinul leu, cerbul lui Père David, condorul; lista e lungă, deşi mai scurtă decât ar trebui să fie).

Dar e nevoie de standarde înalte la grădinile zoologice, iar acesta este aspectul asupra căruia ar trebui să se concentreze susţinătorii conservării, pentru a se asigura că fiecare animal e deţinut dintr-un motiv solid, în condiţii cât mai apropiate posibil de cele specifice speciei, şi că potenţialul educativ al grădinii este maximizat. Apoi, dacă ai noroc, poţi să trăieşti acel moment de teroare fizică pură într-un mediu sigur, care nu poate fi sintetizat. Există toalete în apropiere dacă apare nevoia.

Avusesem un vis. Parcul Zoologic Dartmoor avea să fie un succes masiv, înfloritor, cu potenţialul de a deveni unul de talie mondială, şi să contribuie într-o măsură mică, dar reală, la eforturile de inversare sau încetinire, sau cel puţin să atenueze într-un mod sau altul campania inexorabilă şi autodistructivă a omenirii împotriva planetei noastre. Aveam motive enorme de speranţă – pentru parc, cel puţin. Aveam bani în bancă, un plan sigur, şi singurul lucru care ne mai despărţea de realizarea planului era foarte multă muncă sârguincioasă. Iar aceasta e o situaţie fericită. Să te cufunzi în munca grea şi nobilă în care crezi, atât cât rezişti şi chiar mai mult, e un tip de lux pe care nu oricine poate să-l cunoască. Şi e totodată extenuant.

Zilele mele erau incredibil de diferite. Începeau întotdeauna prin a-i pregăti pe copii de şcoală, între 8 şi 9 dimineaţa, oră ce mă surprindea adesea în pijama şi halat, ţinând între timp şi o scurtă şedinţă în bucătărie cu Tony Tourette (care se comporta întotdeauna exemplar în faţa copiilor), sau cu Steve, Adam, sau o combinaţie între aceştia, periind între timp părul cuiva (nu al meu) şi împărţind fulgi de grâu şi suc de portocale. O notă mâzgălită din perioada aceea arată cam aşa:

> Realocă spaţiu în birou pentru Robin, Rob, Sarah şi Steve. Curăţă-ţi biroul şi instalează-ţi calculatorul. Discută cu Katy, ofiţerul pentru educaţie, care lucrează ca îngrijitor până sosesc echipamentele, pentru a o linişti. Lăsat baltă de un absent, reorganizează rotaţia pentru a-l acoperi. Soseşte un reprezentant al consiliului pentru o evaluare preliminară privind sănătatea şi securitatea. Retrage oamenii necesari de la treburile lor pentru a-l însoţi, petrece două ore jumătate într-un tur [mai mult decât uşor iritant şi demoralizator]. Oferă trei interviuri media, ambivalente, bazându-te pe ideile de „echilibru” ale activiştilor extremişti pentru drepturile animalelor. Verifică şi trimite prin fax ultimul document pentru avocaţi, absolut final, privind înfiinţarea companiei. Discută cu BT din nou despre întârzierea în furnizarea de noi linii telefonice. Retrimite cererea la compania de radio bidirecţional pentru a obţine noi frecvenţe. la copiii, schimbă-i, du-i la bunica. Rezolvă conflictul privind noile bariere de protecţie pentru tapir. Ajută la instalarea stâlpilor pentru gard. Ascultă îngrijorările îngrijitorului la sfârşitul turei. Taie lemne pentru foc. Ocupă-te de problemele administrative de la şcoală şi de teme. Mănâncă. Răspunde la telefoane. Copiii la culcare. Răspunde din nou la telefoane. Culcare.

Unele zile erau mai palpitante, altele mai puţin. Dar era întotdeauna plăcut când primeam un telefon de la vreun prieten din oraş când tocmai făcusem ceva cu certitudine neobişnuit. Un telefon de la cineva din presă a decurs odată în felul următor:

— Ce faci?

— Ei bine, tocmai am tras un glonţ cu tranchilizant în jaguar şi a adormit fără probleme, aşa că urmează să intru în ţarcul lui şi să-l urc pe o targa.

Scurtă pauză.

— Deci deocamdată ziua ta seamănă în mare măsură cu a mea.

Ori de câte ori era posibil, profitam de ocazia de a intra în ţarcuri pentru a vedea cum era să trăieşti de cealaltă parte a plasei şi să mă întreb ce putea fi îmbunătăţit. Unul dintre primele ţarcuri în care am lucrat în primăvara aceea a fost bârlogul leilor. Misiunea mea: să transport o colecţie de cranii tăiate înfiorătoare, cocoţat la capătul unei crengi aflate la patru metri jumătate de pământ. Capetele, primite de la fermieri care îşi triază boii tineri, sunt de obicei atârnate în copaci sau îndesate între crengi, astfel încât leii să aibă de rezolvat o problemă pentru a se putea bucura de această delicatesă: crocantă pe dinafară, gumată pe dinăuntru. E tulburător să te afli în ţarcul leilor: o singură greşeală a îngrijitorilor sau o încuietoare defectă ar putea elibera trei feline flămânde aşteptând mâncare şi care ne-ar găsi pe noi ca bonus viu. Şi ştiam că leii nu ar fi pierdut vremea. De Crăciun construiserăm o zebră în mărime naturală din carton, o umpluserăm cu bucăţi de carne şi o lăsasem în ţarcul lor. La patru secunde după ce au fost eliberaţi, una dintre leoaice era deja în spatele zebrei, trăgând-o la pământ, pe când cealaltă a încolţit-o din faţă. Se născuseră în captivitate, dar instinctele le rămăseseră intacte. În vreme ce Kelly şi Hannan strângeau oasele vechi şi bucăţile de piele nemâncate de la ultima masă a leilor, am privit în jur, încercând să găsesc locuri ingenioase care ar fi fost o provocare pentru lei şi le-ar fi dat ceva la care să se gândească. Cum fetele erau ocupate – şi, fiind fete, nu erau la fel entuziasmate de ideea de a se căţăra în copaci aşa ca mine – m-am apucat să mă dau puţin în spectacol, aşezând capetele puţin mai sus decât apucau ele de obicei s-o facă. M-am căţărat într-un copac potrivit şi am avansat atent pe o creangă aflată la circa patru metri jumătate de pământ. Se părea că una dintre leoaice prinsese un bâtlan din zbor la o înălţime similară, deci ştiam că era posibil să ajungă la această creangă. Când am ajuns într-o poziţie bună, lângă o bifurcaţie solidă, am strigat-o pe Kelly, care s-a întins în sus, iar eu m-am aplecat pentru a primi primul

craniu. Aceasta chiar era prima ţeastă din viaţa mea. Kelly mi le-a întins nonşalantă, ca unelte ale profesiei sale, şi ştiam că nu aveam voie să fac pe îngreţoşatul, altfel aveam să mă fac de pomină. De-abia reuşeam să-l ajung, dar nu voiam să-l prind de limbă în caz că aluneca (nu de greaţă, înţelegeţi), aşa că am rugat-o să mi-l dea cu o ureche în sus. De-abia am reuşit să prind urechea îmbibată de sânge, ca pielea udă, am ridicat capul pe creanga mea şi l-am înfipt în curbura bifurcaţiei dintre ramuri. Sărind pe pământ, am mai aşezat încă vreo câteva capete, unul atârnat de o sfoară, ceea ce a presupus să găuresc urechea cu un cuţit pentru a trece sfoara prin ea, apoi am dat o mână de ajutor la strângerea ultimelor rămăşiţe în roabă.

Sub privirile uluite ale copiilor mei, intrasem curajos în bârlogul leilor şi reuşisem să-mi ascund teama. Dar cea mai bună parte a fost faptul că i-au luat trei zile leoaicei până să reuşească să dea jos acea ţeastă. În tot acel timp, nu s-a relaxat niciodată şi nu a încetat să se gândească la el. S-a tot învârtit pe sub copac, s-a căţărat în el puţin, apoi a sărit jos şi s-a plimbat prin jurul lui, iritată, încercând să rezolve problema. Aceasta era o îmbunătăţire reală, faptul că reuşisem să-i oferim genul de problemă dificilă cu care s-ar fi confruntat, poate, în sălbăticie – dacă ar fi dat peste prada unui leopard, pusă la păstrare într-un copac, de exemplu. De câte ori mergeam la ţarc, ea era acolo, agitându-se. Nu ştiu cum a reuşit să-l dea jos până la urmă, dar pun pariu că acel cap de bou a fost unul dintre cele mai gustoase din câte mâncase.

În pofida acestor lucruri ce-mi distrăgeau intens atenţia, eram asediat adesea pe nepusă masă de amintiri vii legate de Katherine, adesea din cele mai puţin probabile sau comune surse. În timpul unei şedinţe în casă, am intrat rapid în toaleta de la parter şi mi-am dat seama că era prima dată când vizitam acea încăpere de când obişnuiam să o sprijin pe Katherine aici, nesigură pe ea, reprezentând un pericol în plus pentru cineva care nu-şi putea ţine echilibrul singur. Amintirea m-a lovit ca un glonţ, dar a trebuit să ies din încăpere şi să mă întorc direct la şedinţă, lăsând impresia că mă concentrez şi că am totul sub control.

Printre altele elemente din viaţa cotidiană ce îmi stârneau amintiri erau lucruri ca deschiderea unui dulap în care găseam o cutie pe jumătate plină cu ceaiul ei preferat de plante. Un drum

la Tesco era şi el împânzit de pericole. După ce treceam pe lângă scaunele cu rotile în care îi plăcuse atât de mult să fie învârtită, veneau rafturi întregi cu produse ce îmi aminteau de anii petrecuţi împreună, când obişnuiam să scotocesc după delicatese pentru ea, în timp ce făceam cumpărăturile. Ciocolată Cote d'Or; trufe de ciocolată; sushi; portocale Navel; reviste precum *Elle, Vogue, Red* sau cea pentru care începuse să scrie, *Eve;* raionul de produse de machiaj, evitat cu uşurinţă acum, dar care constituise cândva o cale sigură de a-mi câştiga puncte de bună purtare în schimbul celei mai noi creme minune de tratare a ridurilor; mix Bombay; nuci caju; ceaiuri de plante – lista era nesfârşită. Şi nu se oprea la supermarket. Orice vizită la Londra; taxiurile negre; bascheţii Converse All Stars, sandalele Jimmy Choo, pantofii şi gentile Prada, după care tânjea, dar pe care nu şi le putea permite; oameni încălţaţi cu sandale vechi Birkenstock; magazine de bijuterii fantezie, unde putea alege o piatră preţioasă şi s-o facă să arate ca una autentică; Muji; John Lewis; saloane de amenajare a băilor şi bucătăriilor; saloane de prezentare pentru faianţă; magazine de textile împânzite cu suluri de moar; negustori de galanterii; laptopuri Apple Mac; covoraşe de yoga; romane de Ian McEwan; standuri cu flori; magazine naturiste; paşapoarte; orice fel de muzică tristă; design-uri grafice reuşite; papetării; magazine de confecţionat cărţi; vorbitul limbii franceze; vederea copiilor, a patului nostru şi a fotoliului în care a murit.

Pe acest fundal, prea puţine lucruri ce ţineau de grădina zoologică propriu-zisă îmi aminteau de Katherine, fiindcă nu prea era legată de nimic din ea. Noile plăcuţe informative despre animale ce erau montate acum, deşi educative şi desenate cu talent de ofiţerul nostru pentru educaţie, erau o amestecătură după standardele lui Katherine, şi o dovadă vie a absenţei ei. Dar nu ştiam ce să fac să îndrept lucrurile, şi de fiecare dată când mă gândeam să abordez situaţia mă simţeam de parcă aş fi traversat Sahara în fugă, cu pantofi de plumb şi o pungă de plastic pe cap. Dar să pun capete în copaci, să conduc autobasculanta, să sparg betonul cu o maşină de găurit, să mă ocup de nevoile îngrijitorilor şi să mă întâlnesc cu reprezentanţi de vânzări nu avea astfel de conotaţii, şi ştiam că aveam noroc să mă pot pierde în acele sarcini pe care nu le asociam cu ea.

Prezenţa continuă a echipei de filmări a ajutat mult. Intervenţia lor, în acele prime zile de negociere pentru parc, fusese ultimul element care mă convinsese, fiindcă acesta era unul dintre puţinele lucruri despre care ştiam câte ceva şi înţelegeam cât de mult am fi avut de câştigat. Cititorii atenţi vor fi remarcat că au fost mai multe elemente hotărâtoare ce m-au convins: faptul că parcul era aprobat de Nick Lindsay/SZL; discuţiile cu proprietarii celorlalte circa treizeci de atracţii mari din Devon, care fuseseră încântaţi de acest loc şi îşi oferiseră susţinerea; existenţa magazinului Tesco, care mă convinsese că ne aflam într-o zonă apropiată de civilizaţie – toate fuseseră mici aspecte ce înclinaseră într-un final balanţa. Dar apariţia acestei echipe de filmat, îmi dădeam seama din perspectiva de jurnalist, nu era doar o şansă de a transmite la televizor o poveste grozavă despre animale, ci, în mod cinic, avea să ne influenţeze pozitiv şi planul de afaceri.

Ceea ce era frustrant era faptul că, deşi a reprezentat o mare reuşită pentru noi, niciunul dintre potenţialii creditori de mai devreme nici măcar nu a luat act de acest lucru. Băieţii din birourile din spate de-abia dacă ridicaseră privirile de la calculatoare: în fond, nu produsesem bani în urma acestei emisiuni, iar baza noastră şubredă nu se schimbase cu nimic în ochii lor. Era nevoie de un mic efort de imaginaţie pentru a înţelege implicaţiile, şi nu eforturile de imaginaţie îi făcuseră să devină băieţii din birourile din spate. Serialul de televiziune era unul dintre acele lucruri ce depindea de achiziţionarea parcului, mai întâi, deci nu ar fi avut nimic de câştigat decât dacă am fi reuşit deja. Prin urmare, prin logica lor bizară, dar de neclintit, nu exista niciun beneficiu. Am lăsat toate acestea deoparte şi m-am concentrat pe aspectele pozitive şi ne-am trezit brusc în mijlocul unei mulţimi de crize (rezolvabile), un reportaj de amploare, ştire de mare interes, totul filmat pentru BBC2. Echipa de cameramani, de la casa de producţie Tigress Productions, toţi specialişti în istoria naturală cu care mai lucrasem şi înainte, era o sursă de inspiraţie. Un regizor/cameraman, Aidan, care ne urmărise pe mama şi pe mine încă de dinainte de cumpărarea parcului, tocmai se întorsese după şapte luni petrecute în junglele din Camerun, unde filmase gorile lăsate orfane de comerţul cu vânat, şi a rămas cât se poate de netulburat de orice ţinea de situaţia

noastră dificilă. Max, un „derbedeu” charismatic cu ochi de un albastru-deschis avea la activ foarte multă experienţă de filmări în domeniul istoriei naturale şi nenumărate poveşti asociate acestora.

O altă persoană excepţional de bine informată de la Tigress Productions era Jeremy Bradshaw, doctor în medicină, cu care lucrasem pentru scurt timp în trecut. Când locuisem în Franţa, îmi petrecusem odată câteva zile realizând un episod pilot cu Tigress şi, în timpul singurei mele întâlniri de zece minute cu Jeremy, îi aruncasem portofoliul meu de articole despre bricolaj din *The Guardian,* cu o scurtă prezentare despre cum ar fi putut sta la baza unui serial minunat. Acesta luase politicos portofoliul, şi chiar îl citise, şi o dată la câteva luni făceam schimb de e-mailuri despre cum să dezvoltăm serialul – în principiu, de câte ori eram disperat sau descurajat de vreun obstacol în munca mea. Pentru un liber-profesionist prezentarea portofoliului e o acţiune de rutină, la fel şi cazurile în care acesta e respins sau pur şi simplu ignorat. Dar Jeremy a fost impecabil de politicos şi îmi răspundea întotdeauna la e-mail după vreo trei săptămâni. Dată fiind poziţia lui raportată la a mea, această atitudine era de-a dreptul încurajatoare, chiar dacă răspunsurile lui erau aproape întotdeauna foarte scurte, spunând că îi părea foarte rău, dar nu apucase să se gândească la o altă perspectivă şi că, dacă îmi mai veneau vreodată alte idei, să îl anunţ. Un răspuns de orice alt fel decât un refuz sec e o raritate pentru un liber-profesionist şi această linie directă subţire cu Jeremy mi se păruse nepreţuită – deşi ştiam că s-ar fi putut dizolva destul de rapid dacă nu reuşeam să născocesc nimic interesant în următorii câţiva ani.

Dar fusesem fericit scriindu-mi cartea şi ocupându-mă de articolele mele, până a apărut grădina zoologică. S-a întâmplat să-i menţionez acest eveniment lui Jeremy, într-un e-mail trimis destul de pe la începutul negocierilor, şi am fost uluit de reacţia lui. Mi-a răspuns în aceeaşi zi, descriindu-mi cu efuziune cum auzise despre această grădină zoologică (e membru al Societăţii Zoologice din Londra şi citise despre ea, în vreme ce eu primisem doar detaliile de la agentul imobiliar, trimise de sora mea), mi-a urat noroc, mi-a spus că era o cale excelentă de a-mi petrece viaţa, pe care mulţi ar fi invidiat-o, şi m-a îndemnat să-l ţin la curent.

A început să mă contacteze cam o dată pe săptămână. Brusc aveam numărul lui de mobil şi mă suna în după-amiezile de duminică. Mi-am dat seama că era pasionat şi că acest lucru ar fi putut fi foarte bun pentru grădina zoologică dacă reuşeam să o cumpărăm. Sperasem dintotdeauna ca, în calitate de jurnalist, să reuşesc să susţin parţial grădina zoologică şi s-o fac cunoscută scriind despre ea – aveam un talent ce putea fi folosit pe piaţa modernă, iar în acest caz era pentru un scop nobil. Ambiţia mea fusese să trec de la rubrica mea din *The Guardian* din suplimentul pentru familie, în care migrase din revistă, la a scrie articole despre Zoo. Cunoşteam piaţa cititorilor acestei publicaţii şi faptul că nivelul lor de ignoranţă (şi mofturile lor) în materie de animale era aproximativ echivalent cu atitudinea lor faţă de amenajările pe cont propriu; în fond, majoritatea prietenilor mei citeau *The Guardian.*

Dar Jeremy se gândea la un alt nivel de expunere.

— Cred că e o poveste britanică până în măduva oaselor, mi-a spus el, cu uşorul său accent de Oxbridge care e, obiectiv vorbind, doar cu câteva grade mai puţin pronunţat decât cel al Prinţului Charles. Complet nebunească şi excentrică, dar care ar atrage foarte multă atenţie. Nu m-ar surprinde dacă am reuşi să-i convingem chiar pe cei de la BBC2 să producă un serial. Ţine-mă la curent.

„N-ai decât să visezi în continuare”, mi-am spus eu, dar am păstrat legătura, adăugându-l pe Jeremy la cercul de telefoane pe care le-am dat din Franţa, iar el mă asculta întotdeauna, susţinându-mă şi încurajându-mă.

Şi astfel am ajuns ca într-o bună zi să-i ofer lui Jeremy un tur al parcului pe care tocmai îl cumpăraserăm, discutând despre programarea serialului BBC2 pe care trebuia să-l facă despre parc, la solicitarea recentă a postului de televiziune. Cunoştinţele lui Jeremy, deprinse de-a lungul unei vieţi întregi petrecute în domeniul istoriei naturale, erau cuprinzătoare, iar majoritatea animalelor noastre erau din specii pe care le filmase în sălbăticie, adesea alături de un prezentator celebru. Tigrii i-au amintit de experienţa sa directă cu ei când filmase un documentar cu Bob Hoskins, leii cu Anthony Hopkins, iar ambiţiile mele legate de urangutani (Julia Roberts) şi cimpanzei au dat la iveală faptul că filmase de două ori făcând echipă cu Jane Goodall la centrul ei de cercetare şi conservare a

cimpanzeilor, cel mai bun din lume, localizat în Gombe. Dar comentariul meu favorit a fost cel făcut când am trecut pe lângă Basil, ursul cu trompă, ratonul căţărător din America de Sud despre care aproape că nu auzisem înainte să sosim.

— O, ai un ursuleţ cu trompă! Chipul i s-a luminat. Minunate creaturi! Sunt foarte numeroşi în coronamentul pădurii ecuatoriale.

Am rămas smerit în faţa cunoştinţelor întregii echipe de cameramani şi în faţa profesionalismului lor şi înviorat de entuziasmul lor faţă de acest proiect – proiectul nostru – care presupunea pur şi simplu să ne filmeze în vreme ce aflam cu exactitate în ce ne băgasem. Dar era o uşurare ca, din când în când, să fiu prezentat ca un relativ expert, ca, de exemplu, atunci când *The Guardian* a trimis un fotograf să surprindă imagini pentru un reportaj despre parc pe care îl scrisesem eu pentru revistă. În calitate de jurnalist şi autor de reportaje, mi-am petrecut o mare parte din timp, în ultimii zece ani, lucrând cu fotografi. Eram trimis uneori în misiuni prosteşti, dar minunate, cum ar fi să călăresc în Spania, să înot cu delfinii în Florida Keys, sau să mă dau cu placa pe zăpadă în California, şi eram însoţit de un fotograf care documenta exact cât de rău o dădeam în bară. Era o cale minunată de a-mi câştiga existenţa, dar o mare parte din plăcere se datora faptului că lucram cu un profesionist ce avea aceleaşi obiective, plecaţi de capul nostru peste mări şi ţări. Fotografii sunt oameni cu simţ practic. Profită la maxim de orice situaţie, improvizează şi sunt echipaţi cu bandă adezivă din material textil. Oferind o pereche suplimentară de ochi şi urechi, un fotograf e util să identifice oameni potriviţi pentru interviuri, iar eu reuşeam la rândul meu să îl ajut ţinându-i de vorbă pe oameni şi distrăgându-le atenţia în vreme ce erau fotografiaţi. Munca într-o astfel de echipă complementară era enorm de satisfăcătoare şi a fost unul dintre lucrurile care mi-au lipsit cel mai mult când m-am refugiat în Franţa ca să îmi scriu cartea.

Aşadar, a fost o evadare foarte bine-venită din mijlocul nenumăratelor presiuni ale grădinii zoologice cu care nu eram obişnuit atunci când ziarele au aflat de povestea noastră (după ce Sovereign şi Parker au ajuns în ziarele naţionale, ar fi fost cam greu să nu afle), şi au început să ne trimită din când în când câte un fotograf pentru a surprinde progresele parcului.

Era ceva cu care eram obişnuit şi despre care ştiam câte ceva, de la condiţiile editorului foto până la fundal şi lumini, dar, mai mult de atât, era o şansă să gust din nou din acea lume a jurnalismului în care îmi petrecusem atâţia ani confortabili. În perioada în care am lucrat la Londra, eu eram întotdeauna persoana cu cea mai mare probabilitate de a vorbi despre animale sau de a sugera un articol despre animale (de obicei respins), sau de a mă arăta dezgustat de obsesia superficială a profesiei faţă de modă şi alte probleme extrem de neimportante. La grădina zoologică, în preajma numeroşilor profesionişti plini de pasiune ce şi-au dedicat vieţile creaturilor exotice, sunt practic un analfabet în materie de animale, incapabil să determin sexul unui şarpe, să diferenţiez o bufniţă bengaleză de una europeană, sau să tranşez un cal pentru tigri.

Aşadar, când apărea câte un personaj din Soho, îmbrăcat la modă, dependent de un anumit tip de cappuccino şi cu încălţări complet nepotrivite şi îmi punea doar întrebări aiurea, găseam acest lucru enorm de înviorător. Julian, de la revista *The Guardian,* a sosit echipat cu pantofi din piele de viţel cu blugi de designer târându-se pe pământ, ambele înmuiate imediat în iarba înaltă a ţarcului de lângă drum, unde voia să surprindă câteva cadre cu mine şi Ronnie tapirul. Când l-am avertizat asupra pericolelor prezentate de Ronnie, care e un animal din clasa I de periculozitate, capabil cu uşurinţă să ucidă un om cu o eficienţă îngrozitoare, reacţia lui a fost să-l întrebe pe îngrijitorul cu faţa împietrită ce ne supraveghea:

— Uau! Deci cine ar câştiga într-o luptă dintre un tapir şi o anacondă?

Imediat ce am putut, l-am luat deoparte, doar cu mine, ca să nu mai deranjeze pe nimeni, iar eu să pot savura observaţiile lui inevitabil deplasate.

Încercând să atragă un păun pe o masă de picnic pentru o fotografie, Julian a abordat problema pragmatic, aşa cum fac fotografii, întinzând un şir de bucăţele de pâine ce se termina pe masă, dar nu a ţinut cont şi de creierul minuscul, cât o boabă de mazăre, al păsării. După douăzeci de minute în care lumina începuse să pălească, a izbucnit:

— Hai odată, handicapat căcăcios! Nu eşti un păun, eşti o cu…

Când a dat ochii cu Ben, ursul brun, care la trei sute de kilograme e mai mare decât Vlad, masculul tigru siberian, reacţia lui imediată a fost:

— Deci cine ar câştiga într-o luptă dintre un urs şi un tigru?

Problemele lui de „matematică animală” au continuat pe tot parcursul zilei, culminând cu:

— Dar dacă ar fi patru şobolani împotriva unei lebede?

Mi-a părut rău să-l văd întorcându-se, după cum a recunoscut chiar el, în lumea trivialităţilor şi a lucrurilor lipsite de importanţă, dar probabil că aşa era cel mai bine.

Între timp aveam destulă muncă ce trebuia continuată. Şi, din nou, lucru rar, o parte din ea consta din sarcini cu care eram obişnuit. Cum ar fi demolarea. E o experienţă minunat de purificatoare să mânuieşti un târnăcop sau un baros în perioade stresante, deşi am constatat că, dacă îmi imaginam un anume avocat, bancher, sau vreo altă sursă de frustrare, rezultatul era adesea un ritm de muncă prea entuziast, deteriorări nenecesare suferite de infrastructura adiacentă şi, ocazional, răniri printre angajaţi. Ca atunci când am pierdut o unghie de la degetul mare sub ranga mea cea mare şi grea, în timp ce mă gândeam la o anumită bancă dintre cele mai cunoscute. Demolarea nu înseamnă să spargi doar lucruri la întâmplare – deşi mai apar, uneori, şi ocazii de a face acest lucru – ci e mai degrabă o demontare sistematică, deşi brutală, în cel mai eficient mod posibil. Proiectul care mi-a făcut cea mai mare plăcere a fost golirea salonului veterinar, în care hotărâserăm să investim câteva mii de dolari pentru a transforma un fost grajd urât mirositor într-o sală de operaţii veterinare moderne. În acte acesta era deja, oficial, spitalul veterinar, iar în trecut locul fusese folosit pentru păstrarea animalelor atunci când acestea trebuiau izolate urgent. Dar, în realitate, construcţia reprezenta doar o serie de camere umede şi reci, ce dădeau dintr-una într-alta alta, cu pereţi despărţitori subţirei, cabluri electrice letale, şi pleoscăitul constant al apei ce se scurgea de pe ţevile cu defecte, întinse pe tot tavanul. Zdrobirea acestei construcţii, punând deoparte plumbul şi cuprul pentru a fi recuperate, strângerea fragmentelor de piatră, roabă după roabă, pentru a fi folosite sub baza de beton a ţarcului pentru jaguari, a fost un lux pe care mi l-am permis timp de două sau trei ore pe zi, cât a durat.

Cea mai bună descoperire a fost o încăpere ce nu mai fusese deschisă de cincisprezece ani. Era un fost atelier a cărui uşă, ce dădea spre salonul veterinar, fusese blocată de gunoaiele umede care fuseseră aruncate acolo în ultimii cincisprezece ani, deci cea mai uşoară cale de acces în ea a fost prin smulgerea cadrului putrezit al ferestrei. În interior încăperea arăta ca un mic muzeu de artefacte dintr-o altă vreme. Exista un mic aragaz părăginit precum cel din bucătăria cu dale de piatră, iar pereţii erau acoperiţi de joagăre ruginite şi alte unelte agricole din secolul al XIX-lea – plus, desigur, grămezile obligatorii de diverse obiecte dezgustătoare, printre care şi numeroşi şobolani în descompunere, acoperind podeaua astfel încât niciun centimetru pătrat din ea nu era expusă. Să scormonesc printre acestea după fier vechi şi artefacte interesante a fost o distracţie bine-venită, mai ales când a fost vorba să desfacem lambriurile putrezite, cu îmbinare lambă-uluc, folosind ranga groasă mai sus-menţionată. Izolaţi de lume printr-o mască de praf şi o pereche de ochelari de protecţie, scăldat în sudoare şi mizerie, puteam mânui scule grele şi să evit telefoane şi apelanţi timp de câteva ore pe zi, făcând în acelaşi timp o muncă utilă şi economisind banii unui abonament la sala de sport. Dar, inevitabil, afară se forma o coadă, şi trebuia să mă ocup de ei. Tineri reprezentanţi la patru ace – femei cu tocuri cui pe suprafaţa murdară şi neuniformă a curţii, bărbaţi în costume de culoare gri – aşteptau în picioare ţinând strâns planşete cu clamă cuprinzând documente pe care trebuia să le semnez, surprinşi întotdeauna (ceea ce îmi făcea plăcere) că omul pe care veniseră să-l întâlnească era tipul ce încărca bena, pe care ei îl luaseră drept un muncitor, strâmbând din nas în faţa lui înainte de a fi prezentaţi.

Cu regret, după ce a fost complet golit de măruntaie, am fost nevoit să las refacerea salonului veterinar pe mâinile unei echipe de constructori din afară, care au reuşit cu o eficienţă remarcabilă să transforme această carcasă într-o încăpere cu destinaţie medicală, îmbrăcată în faianţă albă. Au lucrat bine, deşi o asemenea cheltuială pentru o zonă care nu era destinată vizitării ne îngrijora, căci banii atât de greu obţinuţi se scurgeau rapid în toate direcţiile, iar problemele legate de partea deschisă publicului, precum alei, ţarcuri şi kilometri întregi de bariere de protecţie ce trebuiau înlocuite păreau cel puţin la fel

de importante. Dar animalele erau cele care aveau să profite de pe urma acestor investiţii masive neexpuse, căci nu ar mai fi fost nevoite să călătorească atât de mult pentru a fi supuse unor proceduri veterinare, şi ar fi demonstrat autorităţilor că eram serioşi. Noua echipă de constructori a continuat de unde lăsaserăm noi, şi păreau să ştie ce fac, aşa că mi-am concentrat activităţile de recreere asupra altor zone în demolare.

Cum ar fi scosul stâlpilor din beton de susţinere a gardurilor de la ţarcuri, cu o maşină de găurit, spargerea bucăţilor de beton desfăcut cu un târnăcop de câte ori găseam câte una, şi transportarea molozului la autobasculantă. Mult prea repede – deşi parcă nu destul de repede – am finalizat şi această etapă a operaţiunii, şi singurele sarcini rămase ţineau de restaurare. Din nou, atâta timp cât nu erau prea complicate şi era ceva în care puteam interveni pentru scurt timp, ieşind apoi pentru a mă ocupa de restul nenumăratelor cerinţe ale noii mele poziţii, mă implicam bucuros. Neavând un buget pentru foarte necesarul amestec asfaltic cu care să putem îmbrăca parcările şi aleile, Adam se ocupase să ne fi livrate resturi de asfalt. Acestea sunt bucăţile ce sunt decupate de pe suprafaţa drumurilor înainte de reasfaltarea lor, cu acea maşinărie uriaşă ce seamănă cu un aparat de ras electric fără grilaj de protecţie, o roată bâzâitoare cu lame ce mestecă şi scuipă aşchiile vechiului amestec asfaltic pe o bandă transportoare din spatele maşinii. Banda transportoare le descarcă în camioane, iar camioanele, dacă te mişti suficient de repede şi ştii unde lucrează, vin şi ţi le aduc la un preţ simbolic, de genul zece lire pe tonă. Ne-am făcut rost de aproximativ o sută de tone, care au fost lăsate în parcarea din spate în grămezi mari, şi care trebuiau transportate pe alee (circa trei sute de metri) şi depozitate pe cărări, de unde Tony avea să le ridice şi să le împrăştie cu excavatorul, urmând ca, ulterior, să fie netezite cu un compresor cu aburi.

Încercasem timp de câteva săptămâni să ne cumpărăm propriile maşinării zdravene, dar acest lucru presupunea să răsfoiesc *Farmers Weekly* şi alte reviste dedicate vânzării de maşini-unelte grele. Acestea au ajuns în scurt timp să mă seducă, şi se întâmplase de multe ori să renunţ încântat la ceea ce făceam când apărea Tony sau John şi se apropiau cu paşi mari, ţinând în mână un catalog îndoit la vreo pagină anume şi spunând:

— Am aici o basculantă/un excavator/un tractor foarte drăguţ pentru tine, Ben!

Am început chiar să răsfoiesc numere mai vechi ale revistelor pentru a-mi face o idee despre ce exista pe piaţă. În scurt timp am învăţat să deosebesc un Massey Ferguson şi un John Deere dintr-o privire, şi să identific cu uşurinţă un mini excavator cu o capacitate de o tonă, o tonă jumătate, două sau trei tone. Dar ceea ce nu părea să-mi reuşească era să cumpăr un astfel de utilaj la un preţ rezonabil. Cele bune aveau tendinţa de a fi blocate în locuri îndepărtate precum Dundee, de unde transportul ne-ar fi costat de două ori mai mult decât preţul maşinăriei, şi era o problemă delicată să echilibrăm dorinţa de a cumpăra ceva ieftin, din bugetul nostru relativ subţire, cu cea de a avea o maşină care să fie funcţională. Acest lucru presupunea să le vizitez pe cele mai apropiate însoţit de Tony, întrerupându-l de la orice ar fi făcut în acel moment, doar pentru a afla, invariabil, că ceea ce se oferea era fie nu suficient de bun, fie prea scump. Toate utilajele decente, în această zonă intens cultivată, erau cumpărate rapid. Fermierii şireţi ajungeau întotdeauna înaintea ta, licitând împotriva ta, ştiind exact ce făceau. (Încă mai deplâng un John Deere anume, cu încărcător frontal, ce mi-a fost furat de sub nas de un vecin al vânzătorului, chiar înainte să ajungem noi acolo. Ar fi fost perfect, dar, din păcate, n-a fost să fie.)

Aşa că am ajuns să închiriem echipamentele, mult prea târziu deja după părerea lui Tony, care pe atunci era hărţuit şi de vreme. Începea vara englezească şi, desigur, începeau şi ploile. Dar în cele din urmă, când mai aveam doar câteva săptămâni până la inspecţie, au sosit două excavatoare (unul de o tonă jumătate şi altul de trei tone, întâmplător) şi un zgomotos compresor cu abur, şi toată lumea din parc s-a apucat de lucru în echipă. Neînţelegerile minore şi orgoliile majore au fost lăsate la o parte, iar îngrijitorii, personalul de întreţinere, directorii şi tot restul lumii au început să muncească precum o bandă transportoare umană, trecând la orice sarcină ar fi fost de îndeplinit în momentul respectiv cu promptitudinea unor soldaţi nesocotiţi, care se oferă voluntari pentru orice fel de misiune periculoasă. Şi uneori chiar era potenţial periculoasă. La un moment dat luasem o pauză pentru a conduce un jurnalist local într-un tur al parcului, şi am văzut cum compresorul aluneca

încet în spate, pe alee, spre noi, lăsând un covor aplatizat de resturi de asfalt în faţa sa. Am remarcat şi că şoferul era cât se poate de atent să păstreze distanţa faţă de zidul din dreapta sa, ceea ce era bine, fiindcă o singură mişcare greşită a unei maşini de o asemenea dimensiune ar fi făcut-o să zdrobească acel zid, şi ar fi fost mare păcat, căci era un perete al ţarcului tigrilor. Deocamdată, totul era liniştitor. Apoi am remarcat că la volan se afla Duncan, care, după cum ştiam, nu învăţase să conducă acest utilaj decât cu o zi în urmă, şi l-am îndepărtat grăbit pe jurnalist din drumul său. Dar nu au existat accidente cu aceste utilaje potenţial mortale, iar Rob şi Adam, agenţi de Sănătate şi Securitate, şi-au luat rolurile foarte în serios. Primul accident notat în registrul nostru de accidente a fost o tăietură la un deget, înregistrată câteva luni mai târziu şi suferită în cursul unui incident cu produse de papetărie.

În mijlocul acestei operaţiuni-fulger de muncă manuală, ce cuprinsese tot parcul, Steve trebuia să se gândească la problemele urgente legate de binele animalelor. De exemplu, unde să-l mutăm pe Sovereign, jaguarul cu antecedente de evadări, până îi renovam ţarcul. Doisprezece dintre stâlpii ţarcului său trebuiau înlocuiţi, la fel şi plăcile putrezite din casa lui, lucrări pe care Sovereign pur şi simplu nu le-ar fi tolerat dacă s-ar fi aflat prin preajmă. Trebuia mutat şi s-a luat decizia că soluţia cea mai bună era o reinstaurare a vechii zone destinate carantinei, altădată un bârlog de urşi, şi înainte de aceea o căsuţă pe care Bufniţele (cercetaşe mici) o folosiseră, se pare, ca loc de întâlnire în timpul războiului. Din păcate, nimeni nu-i împărtăşise Bufniţei Cafenii (liderul grupului) noţiunile elementare de inginerie structurală, iar aceasta tăiase deranjantele bârne de lemn în formă de A ce susţineau acoperişul pentru a face mai mult loc în pod, cât să poată instala o masă de tenis de masă.

În timp ce docurile maritime ale Plymouth cădeau sub asediul forţelor aeriene germane, această organizaţie paramilitară clandestină de copii şi-a dovedit vitejia provocând prăbuşirea acoperişului unei clădiri ce era pe atunci o căsuţă de fermă, aflată la circa unsprezece kilometri distanţă. Dar au lăsat în picioare zidurile şi frontoanele, oferindu-ne astfel un ţarc potrivit pentru găzduirea temporară a animalelor periculoase.

Cu Sovereign, însă, nimeni nu îşi asuma niciun risc. De îndată ce specialistul în garduri electrice a terminat reinstalarea îndelungată (şi costisitoare), în ţarcul lupilor, a unui sistem nou, prevăzut cu sursă de alimentare alternativă în cazul unei pene de curent, i-am cerut să treacă la acest proiect. Măsurile exagerate erau numai bune în cazul lui Sovereign, care trezise spaima în toată lumea, dar în special în mine, cu tendinţa de a stabili un plan şi de a acţiona ferm la momentul oportun. Clădirea a fost ticsită cu piedici încărcate electric care să nu-i dea voie să urce pe pereţi, să zgârie uşa şi să se folosească de pervazurile interioare ale ferestrelor drept platforme pentru a sări pe pasarela înaltă de fier ce traversa prin mijlocul clădirii, instalată probabil pentru a privi urşii ţinuţi cândva aici. Strângând tot mai mult laţul măsurilor de securitate, această carcasă de casă cu pasarela sa ciudată de observaţie a devenit un loc deconcertant. În vreme ce minţile noastre scotoceau după potenţiale puncte de susţinere – o grindă transversală din oţel laminat ce ieşea în afară undeva, un coş de cărămidă proiectat în afară altundeva – de care s-ar fi putut folosi o felină hotărâtă, acestea erau neutralizate unul câte unul. Dar în acelaşi timp, cream o sală de detenţie din care nici măcar un om, echipat cu prevedere şi ingeniozitate, nu ar fi putut scăpa. Inevitabil acest lucru evoca imagini cu închisori de maximă securitate şi, mai rău, cu celule de detenţie de o cruzime atroce faţă de oameni, în care deţinuţilor li se înăbuşă dorinţa de libertate şi sunt controlaţi în întregime. Aceste imagini, la rândul lor, ridicau problema drepturilor animalelor, şi cât de crud era, exact, să ţii închis un astfel de animal, care tânjea să fie liber. Răspunsul era întotdeauna, sincer, absolut.

Uniunea Internaţională pentru Conservarea Naturii şi a Resurselor Naturale (IUCN) susţine că jaguarii în sălbăticie sunt o specie „aproape periclitată”, iar vestea bună e că au coborât pe Lista Roşie de la „vulnerabile” în anii ’90, când aceste măsuri au început să facă efectul. Însă distrugerea habitatului i-a împins spre nişe de pădure tot mai izolate, transformându-i în duşmani ai crescătorilor de animale, ale căror vite le mănâncă, şi ai vânătorilor, pentru care reprezintă concurenţă pentru mâncare, şi sunt un pericol mortal în cazul în care sunt atacaţi.

În pofida faptului că sunt protejaţi, jaguarii sunt împuşcaţi adesea când sunt observaţi, şi au dispărut deja complet în El

Salvador şi Uruguay. Se crede că la următoarea evaluare vor urca din nou pe listă până la categoria de specie vulnerabilă. Pe Sovereign l-am moştenit; nu poate fi reintrodus în habitatul lui tot mai restrâns, dar e în fruntea registrului de reproducere, iar genele lui excelente sunt insuficient reprezentate în captivitate. Vom încerca să-l reproducem imediat ce se poate.

În cele din urmă, a sosit clipa în care sistemul electric al noii sale case fusese instalat, mecanismele de închidere de pe poarta lui fuseseră verificate de câte patru ori de fiecare pereche de ochi disponibilă, şi era vremea să-i facem cunoştinţă lui Sovereign cu noua noastră armă tranchilizantă. Acest echipament enorm de scump (3.000 de lire) poate trimite o doză de tranchilizant pe orice distanţă, de la un metru până la patruzeci şi cinci, şi ne-am petrecut o zi întreagă cu o lecţie destul de strict organizată de furnizorul austriac al armei, care ne-a montat o ţintă în restaurantul neterminat. Această armă tranchilizantă e de tipul Dan-Inject, standardul preferat în domeniu, model de vârf de gamă fluturat adesea pe lângă maşinile Land Rover în documentarele despre animale, folosit pentru a urmări şi tranchiliza rinoceri şi lei. Vizorul echipat cu laser îţi permite să tragi şi de la nivelul şoldului, fiindcă multe animale par să recunoască gestul de ridicare a carabinei ca semn de pericol. Trăgând de la nivelul şoldului, chiar şi eu am reuşit să nimeresc în centrul ţintei de la douăzeci şi şapte de metri.

Dar astfel de înşelăciuni mărunte nu ţineau deloc la Sovereign. În secunda în care l-a văzut pe Steve cu arma, a început să se învârtă şi să scuipe atent să nu-şi expună partea laterală, căci mai fusese înţepat cu tranchilizante şi ştie că acolo se ţinteşte. În cele din urmă a fost răzbit de agitaţie, s-a întors puţin, iar Steve i-a tras un glonţ cu tranchilizant în coapsă, nimerind perfect. Ne-am retras toţi, după cum plănuiserăm, timp de cincisprezece minute, în vreme ce veterinarul monitoriza efectul anesteziculuі, iar Sovereign a adormit încet. Aceste operaţiuni fuseseră planificate cu grijă, avându-i în preajmă doar pe cei direct implicaţi. Toată lumea avea un rol, ce fusese repetat în şedinţe – semăna puţin cu un jaf bancar inofensiv – la nesfârşit, până când totul era clar. Lada era pregătită, furgoneta poziţionată în faţa casei jaguarului, iar traseul exact spre noua sa locuinţă fusese stabilit. Dar chiar şi

aşa, e întotdeauna un moment extrem de dramatic atunci când se deschide uşa spre cuşca în care zace felina adormită.

Chiar şi când doarme, un animal ca Sovereign – chiar el, de fapt – e înspăimântător. Creierul îţi spune să păstrezi distanţa. Ar putea fi o capcană (aproape suspectezi că felina şi-a ascuns în gură o pastilă antidot, ca un fel de agent secret). Ce se întâmplă dacă sare pur şi simplu în picioare? Simt de fiecare dată că nu ar trebui să mă aflu atât de aproape de un animal ca acesta. Dar Sovereign era realmente adormit, şi singurul lucru de care trebuia să ţinem cont era că fusese adormit doar uşor, de dragul siguranţei – a lui, nu a noastră – şi că gesturile smucite şi zgomotele puternice ar fi putut să-i declanşeze o secreţie de adrenalină în organism care putea, teoretic, să contrabalanseze efectele tranchilizantului. Şi nu ne doream aşa ceva. Prin urmare, atmosfera de linişte totală – staţii radio şi telefoane închise, doar comenzile esenţiale rostite în şoaptă – sporeşte considerabil tensiunea ocaziei. Chiar când am reuşit să-l mutăm pe o pătură şi să-l scoatem din casă, folosindu-ne doar de braţele noastre, am remarcat că, în încercarea noastră de a nu-l zgâlţâi pe pacientul nostru letal, ajunsesem cumva în partea în care se afla capul lui, pe când ceilalţi trei cărăuşi îl purtau labele din spate. Pe lângă faptul că acest capăt era mult mai greu, era şi mult mai înspăimântător. Capul lui e mare cât un dovleac de Halloween de mărime medie, decorat cu colţi adevăraţi, dintre care cei mai proeminenţi sunt doi canini de câte cinci centimetri fiecare, concepuţi să treacă prin cranii. Tocmai observasem cât de aproape se afla încheietura aparent delicată a mâinii mele de acele fălci largi (nu uitaţi, jaguarul are cele mai puternice fălci dintre toate felinele mari), când a început să sune telefonul veterinarului. Cu tonul de apel (o piesă a lui Kylie Minogue, complet nepotrivită situaţiei) răsunând şi trezind ecourile în coridorul îngust de beton, veterinarul s-a retras îngrozit fără un cuvânt, pentru a-l stinge, şi mi-a aruncat printre dinţi:

— Aruncă-i pătura peste cap.

M-am supus bucuros, dar nu prea aveam speranţe că acel material subţire ar fi putut să atenueze prea mult sunetul sau să-mi protejeze încheietura, mai ales că şi Kylie cânta din toţi rărunchii, încercând să-l trezească.

Dar Sovereign nu s-a trezit şi am reuşit să-l băgăm în ladă, apoi în furgonetă, apoi în noua sa casă, fără niciun alt obstacol. A fost un moment grozav. Noul nostru echipament funcţiona perfect, noua echipă acţionase impecabil, şi transferasem cu succes un animal foarte periculos fără incidente. Puteam continua acum să-i renovăm ţarcul, după cum ne impuneau condiţiile de obţinere a licenţei, şi să refacem căptuşeala şanţului, prin care se scurgea apă, ceea ce însemna noi lucrări de demolare pentru mine şi noi lucrări de sudare, montare garduri şi tencuire pentru oamenii mai îndemânatici în domeniu.

Din păcate, următoarea mutare nu a decurs la fel de bine. De data aceasta sosise momentul mult anticipatei mutări a tigrului Tammy care, după cum vă amintiţi poate, era pe picior de război cu sora ei şi trebuia separată de aceasta de vreo cinci ani, de când primiseră amândouă injecţii contraceptive ce le tulburaseră sistemul hormonal. După eforturile neobosite ale îngrijitorilor, i-am găsit în sfârşit un cămin în Franţa, şi s-a stabilit o dată pentru a fi transportată. S-au îndeplinit aceleaşi proceduri ca înainte, adaptând planul pe ici-colo pe baza micilor lecţii învăţate. Francezii au sosit cu o seară înainte, pregătiţi să înceapă dis-de-dimineaţă şi am petrecut o seară plăcută la barul local, familiarizându-ne unii cu alţii. Aşteptasem nerăbdător ocazia de a vorbi puţină franceză, eventual pentru a traduce vreo informaţie crucială într-un moment critic, dar aceste speranţe deşarte au pălit rapid când a ieşit la iveală că ambii vorbeau engleza la fel de bine ca mine.

În dimineaţa mutării, primul detaliu care a mers prost a fost faptul că furgoneta n-a reuşit să se apropie de casa tigrilor atât cât am fi dorit. Aceasta se afla pe o pantă abruptă, mai sus decât casa jaguarilor, iar acea pantă era acoperită acum cu resturi de asfalt, ce nu asigurau prea multă aderenţă unei furgonete goale, cu tracţiune pe două roţi, ce încerca să dea cu spatele. Nicio problemă, veterinarul era convins că tigroaica avea să rămână adormită suficient de mult cât s-o putem căra pe cei patruzeci şi cinci de metri în plus, pentru a o băga în siguranţă în maşină, aşa că ne-am văzut în continuare de plan. Tammy era mai puţin vicleană decât Sovereign şi mai uşor de tranchilizat, dar a produs nişte sunete oribil de înspăimântătoare după ce a fost înţepată. După ce s-a scurs timpul necesar, a intrat o delegaţie să o verifice şi s-a constatat

că avea nevoie de încă o doză, aşa că am aşteptat din nou. După ce veterinarul s-a jucat cu urechile ei de câteva ori, a decis că animalul nu avea să fugă, şi am mutat acest animal considerabil pe o altă pătură (încă nu ne permisesem să cumpărăm o targă). Şase dintre noi au cărat-o pe Tammy – din nou, respectând un cod al tăcerii – supravegheaţi de John, înarmat cu puşca cea mare, care ar fi putut s-o ucidă dintr-un singur foc dacă lucrurile o luau razna. Apoi chiar au luat-o razna.

La jumătatea drumului, care are cam trei metri lăţime, flancată dintr-o parte de lei şi din cealaltă de tigri, Tammy s-a trezit. Primul semn a fost coada ei, care a început să se mişte, apoi s-a încolăcit strâns în jurul piciorului cuiva. Apoi s-a ridicat pur şi simplu pe picioare, chiar acolo în spaţiul deschis, împrăştiind oamenii ca un foc de armă într-un centru comercial – sau, de fapt, ca o felină mare într-o mulţime de oameni. Era incredibil de ameţită şi de-abia putea sta pe picioare, dar era totuşi un animal mare, ridicat şi aflat de partea cealaltă a gardului. Oamenii s-au evaporat de la faţa locului, retrăgându-se cu spatele dincolo de barierele de protecţie – nu prea aproape de lei, însă, fiindcă aceştia deveniseră brusc foarte zgomotoşi, exprimându-şi dezaprobarea faţă de faptul că Tammy se afla atât de aproape (politica lui Duncan de a închide restul felinelor în cursul acestor proceduri fusese neglijată, ceea ce atrăsese consecinţe potenţial imprevizibile). Am remarcat că mai mulţi oameni reuşiseră să se urce pe turnul de observaţie, deşi treptele de fier de pe primii doi metri fuseseră demontate pentru a face turnul inaccesibil. Dar am observat-o în special pe Tammy, la mai puţin de doi metri jumătate distanţă, stând în picioare, apoi întorcându-se încet cu faţa spre mine. Am decis să rămân nemişcat. Ochii tigroaicei erau sticloşi, dar ştiam că erau ultrasensibili la mişcare, şi puteau fi declanşaţi uşor de vederea unui animal pradă în faţa ei (adică eu), încercând să scape. Nu trebuia să privesc în dreapta mea ca să ştiu că John ridicase carabina, gata să tragă, şi m-am străduit să rămân complet nemişcat. Există oameni care pretind că sunt capabili să-şi retragă aura în interior şi să devină aproape invizibili, cu certitudine mai puţin vizibili, idee pe care o găsisem în trecut absurdă. Dar date fiind circumstanţele, eram dispus să încerc. De fapt, creierul meu a decis acest lucru pentru mine, fiindcă nu îmi era teamă. Trecusem dincolo de teamă, ajungând la calmul

total, ca şi cum s-ar fi declanşat în mine ceva mai primitiv decât reacţia de luptă sau fugă, şi organismul meu şi-ar fi dat seama că nu mi s-ar fi putut încredinţa o descărcare atât de mare de adrenalină; poate că m-ar fi făcut să mă mişc, sau un anume tip de sensibilitate a tigrului ar fi fost capabilă să detecteze o intensificare a activităţii electromagnetice de atât de aproape. M-am concentrat pe încercarea de a părea una cu bariera de protecţie de care mă sprijineam, sau poate un copac, sau un alt stimul inert şi obişnuit. A funcţionat, aparent, fiindcă privirea sticloasă a lui Tammy a trecut peste mine fără să mă vadă, şi a pornit încet, împleticindu-se, pe cărare spre furgonetă.

John, în calitate de ofiţer însărcinat cu armele de foc, era responsabil de siguranţa tuturor, şi ar fi avut tot dreptul să o ucidă pe Tammy în momentul în care putea trage sigur. Mă aşteptam pe jumătate la acest lucru, deşi, aşa cum percepeam eu situaţia de la o secundă la alta, încă nu fusese nevoie de o asemenea măsură. Şi nu a făcut-o. John şi-a păstrat sângele rece, aşa cum ştiam că avea s-o facă, şi a păstrat legătura din priviri cu Steve, curatorul, şi cu veterinarul, care i-au transmit să aştepte. Toată lumea şi-a păstrat sângele rece. Tammy a înaintat clătinându-se încă vreo câţiva paşi, apoi s-a culcat, din nefericire chiar lângă arma tranchilizantă, care reprezenta singura cale de a-i mai administra anestezic. Au urmat câteva momente tensionate, în care veterinarul a mai pregătit un glonţ tranchilizant, iar Steve s-a apropiat de Tammy, acoperit de John, pentru a lua arma tranchilizantă. Furişându-se precum un animal – mai animal de atât nici nu s-ar fi putut – a ajuns până la un metru douăzeci de ea, conştient că efectul drogului se evapora cu fiecare secundă ce trecea. Fără arma tranchilizantă, nu am fi avut de ales şi am fi fost nevoiţi să o ucidem cu o armă de foc pe măsură ce ar fi devenit mai vioaie. Steve a ajuns la armă, s-a întors cu ea în vârful picioarelor la veterinar, iar acesta i-a administrat lui Tammy încă o doză.

Acum trebuia să aşteptăm din nou ca aceasta să-şi facă efectul, de data aceasta afară din ţarc, o perioadă tensionată ce se prea poate să fi durat un minut sau douăzeci, dar durase mai degrabă cinci. Când Tammy a fost declarată (din nou) adormită, adrenalina îmi intrase în sistem. Dar trebuia neapărat să o băgăm în lada din furgonetă, şi, indiferent cât mi-ar fi fost de frică, nu aş fi fost împiedicat să fac acel lucru. Îmi amintesc că

m-am simţit foarte inconfortabil când am transportat această creatură incredibil de periculoasă, ce stârnea atât de multe temeri primitive, care ne demonstrase deja că se putea trezi, până în ladă. Mă trezisem din nou la capătul dinspre cap – deşi nu eram singur de data aceasta – şi nu îmi plăcea. Capul lui Tammy e mai mare decât un pepene verde foarte mare, şi deşi mutatul nu ne-a luat decât vreo treizeci de secunde, mă aşteptam în permanenţă s-o văd dând un semn de viaţă care ar fi avut consecinţe dezastruoase. De îndată ce i-am împins capul din calea uşii de la ladă, care s-a închis pe şine şi a închis-o în siguranţă, am simţit furia ridicându-se în mine. Furie că eu şi întreg personalul fuseserăm obligaţi să trecem prin aşa ceva.

Lecţia pe care am învăţat-o imediat a fost că nu se poate desfăşura niciun fel de mutare decât dacă maşina – ideal una cu tracţiune integrală – se află chiar lângă casa animalului; şi că restul animalelor din zonă trebuiau închise în casele lor, de fiecare dată. Apoi Anna, managerul nostru de colecţie zoologică, şi Steve au început să cerceteze acea întrebare cât se poate de agasantă: de ce reuşise Tammy să se ridice în picioare? După cercetări exhaustive printre circa treizeci de veterinari de grădini zoologice şi alţi profesionişti, a ieşit la iveală că exista un consens general privind medicamentul ideal pentru a seda felinele mari în cursul acestor proceduri. Din nefericire, nu era acelaşi pe care îl folosise şi veterinarul. Acesta alese un tranchilizant pentru cai, care poate funcţiona, dar e considerat mai puţin eficient. După cum se şi dovedise. Anna şi Steve au încercat din răsputeri să mă convingă (deşi nu era cazul) ca, în viitor, toate mutările majore şi procedurile medicale să fie gestionate de o organizaţie externă de specialişti, Grupul Veterinar Internaţional pentru Grădini Zoologice (GVIGZ), o organizaţie neafiliată ce se ocupă doar de animale exotice. Ce nu ştiu aceştia despre animalele de la grădina zoologică, nu ştie nimeni. Evident, erau considerabil mai scumpi, dar acest lucru nu conta şi am fost de acord din tot sufletul. Următoarea mutare pe care intenţionam să încercăm s-o facem, după ce se termina salonul veterinar, era să transferăm trei prădători mari într-o zi, pentru a-i supune unor proceduri stomatologice ce se impuneau de mult, şi nu ne permiteam ca vreo parte din această mutare să meargă prost. Indiferent de cost, intenţionam să apelăm la GVIGZ.

Între timp, în contextul atâtor alte incidente tulburătoare, acesta a fost, probabil, unul în mod irevocabil formativ. Duncan şi cu mine am descoperit că nu mai eram complet relaxaţi când ieşeam, mai ales prin zonă. Odată urcasem până la bazinul colector al grădinii zoologice, termen impropriu căci nu e, de fapt, decât un capac mare al unei guri de vizitare, în cel mai înalt punct al parcului, deasupra forajului ce asigură apa la un debit de circa patru mii de litri pe zi. Din nefericire acesta are pierderi de apă, ceea ce înseamnă că la fiecare zece zile, trei săptămâni maxim, presiunea apei scade, iar rezerva de apă a vidrelor seacă, unul dintre iazurile artificiale începe să se golească (printr-o altă pierdere de apă, a cărei locaţie nu a fost încă identificată), iar presiunea apei în restaurant scade sub cea necesară pentru a o face să curgă. Dar cu mult mai important pentru mine e faptul că, de regulă, descoperi acest lucru pe la 8 dimineaţa, când duşul nu funcţionează. Acest duş, după cum am menţionat înainte, nu e de un lux nemaivăzut nici atunci când funcţionează. E o cutie din plastic, îngălbenită şi crăpată, instalată în picioare într-o încăpere partiţionată, cât o sală de duş, în faţa singurei ferestre, dar mecanismul ei e în regulă (deşi e împânzit cu fire prin care trece curentul spre electrocasnicele din gospodărie) şi, după ce intri sub duş, atunci când funcţionează, acel moment poate adesea să-ţi pară cea mai bună parte a zilei – scurta perioadă de întoarcere la rădăcinile noastre acvatice, aproape garantat neîntreruptă. Aproape. Milo şi Ella te consideră ţintă legitimă şi când eşti la duş, şi mi s-a întâmplat de câteva ori şi să fiu chemat de sub duş pentru a participa la diverse şedinţe de urgenţă, dar în general acest sanctuar imperfect îţi oferă cele mai plăcute momente. Până încetează să mai funcţioneze. Când nu mai reuşeşte să îţi ofere apă caldă, sau niciun fel de apă, ochelarii roz ai refuzului de a vedea realitatea cad, şi îl vezi aşa cum e de fapt: un rahat mizerabil, pe care nu-ţi permiţi încă să-l înlocuieşti. Ca un televizor sau laptop ce încetează brusc să funcţioneze şi nu mai reprezintă o cale spre centrul universului, ci doar o bucată de plastic ieftin.

Ceea ce trebuie să faci când rămâi fără apă e să mergi în pădurile din spatele lupilor şi de deasupra urşilor, la bazinul colector, înarmat cu două chei de câte un metru, şi să intervii asupra unor robinete foarte greoaie pentru a evacua sistemul.

Dimineaţa devreme, înainte de şcoală, aşa ceva nu poate fi descris decât ca o pierdere de vreme, aşa că încercăm să prevenim problema; aşa se face că Duncan şi cu mine ne-am regăsit acolo într-o seară de duminică, povestind despre evenimentele acelei zile, relaxaţi în vreme ce încercam să ne amintim secvenţa exactă a robinetelor ce trebuiau rotite şi a ţevilor ce trebuiau conectate între ele. Brusc s-a auzit foşnetul unui animal mare la mai puţin de şase metri distanţă, şi ne-am întors amândoi pe călcâie, ţinând strâns cheile şi pregătiţi de o luptă mortală. Stăteam amândoi cu picioarele depărtate, pregătiţi de luptă sau de fugă, şi am aruncat priviri temătoare în jurul nostru, căutând copaci buni de căţărat, în acele câteva nanosecunde înainte de a ne da seama cu ce ne confruntam. Era o vacă, de cealaltă parte a gardului. La marginea parcului, se întâmplă să uităm, sunt alţi oameni care au animale mari precum vaci, cai şi oi, care nu sunt pornite să ne sfâşie membrele şi să le mănânce. Dar nu poţi fi niciodată prea atent, şi ne-a luat câteva clipe să ne relaxăm şi să ne întoarcem la ceea ce aveam de făcut.

Altădată eram tot aşa, în câmp deschis, traversând un teren gol măsurat atent, ce îi aparţinea unui vecin, când o pungă de plastic s-a ridicat din iarba înaltă şi mi-a provocat un spasm similar de panică. Dar cele mai înspăimântătoare momente sunt noaptea. Prima dată s-a întâmplat când strângeam lemne de foc, în ceea ce-mi amintesc vag a fi fost un ţarc aproape gol, populat cu vreo câteva păsări nezburătoare, dintre care cea mai mare era un curcan, care era uneori agresiv, dar nu reprezenta un obstacol insurmontabil. Am ridicat privirea de la ferăstrăul cu pânză pe care îl mânuiam şi am văzut mai multe perechi de ochi de mamifere reflectându-se în lumina lanternei purtate pe cap, toate mici şi apropiate, indicând animale mici. Dar dacă erau feline mici, aveam o mare problemă. Apoi mi-am amintit că nu aveam nicio felină mică, în afară de Jilly, servalul bătrân al cărui ţarc se afla destul de departe, şi că ochii aparţineau, de fapt, inofensivilor muntiaci în miniatură, care erau absolut mai înspăimântaţi de mine decât ar fi trebuit să fiu eu. Chiar şi aşa, mi-a şoptit raţiunea zguduită, aceştia au mici coarne înţepătoare, şi am fost atent să nu-i deranjez până mi-am terminat căutările după lemne căzute.

Cea mai recentă senzaţie de teamă „nocturnă” a fost când îmi plimbam câinele, pe Leon (mai multe despre el mai târziu). În colţul îndepărtat al terenului pentru girafă (în regulă, pentru feline mici), ce se învecinează cu cel al pumelor, într-o noapte senină, dar fără lună, am auzit un animal mare înaintând foarte încet spre mine. Câinele era ocupat la o oarecare distanţă, dar neliniştea mea pornea de la faptul că femelele de puma erau în călduri şi strigau masculii cu acel mieunat uriaş, sugrumat al lor, despre care se crede că, alături de mirosul feromonilor lor, atrage masculii tineri de puma din mlaştină. Iar aceea era direcţia din care se auzea animalul. Am ezitat, sperând că idiotul de câine al meu avea să-l simtă şi, ideal, să-l provoace, pentru a fi el mâncat în locul meu. Dar acesta nu l-a detectat, adulmecând egoist printre numeroasele mirosuri animale din iarba înaltă, la vreo nouăzeci de metri de mine, în loc să-şi sacrifice viaţa pentru mine. Din spatele meu sufla o briză susţinută, deci ştiam că animalul ştia exact unde şi ce eram, cu toate acestea a continuat să-şi croiască drum încet prin tufişuri, rupând rămurele, în direcţia mea. Într-un final am cedat nervos şi mi-am aprins lanterna de pe cap, aşteptându-mă pe jumătate să văd o pumă în retragere şi temându-mă de alternativă, că nu avea să se retragă. Ochii ce mă priveau erau depărtaţi între ei şi nu s-au retras. Nu au făcut nimic, lucru ce m-a liniştit treptat, căci prădătorii tind să ia decizii rapide. Fără a mă grăbi, şi avându-l în sfârşit pe Leon lângă mine să mă susţină moral – şi eventual să se sacrifice, am pornit spre animal. Apropiindu-mă, a devenit treptat clar că era doar o altă vacă inofensivă şi proastă, adusă pe acest câmp de obicei pustiu, urmărindu-mă fiindcă probabil credea că eu eram fermierul, care renunţase la un obicei de o viaţă şi îi aducea mâncarea la 3 dimineaţa.

Acest gen de incidente, deşi sunt de fapt destul de palpitante, au rolul de a întări sentimentul că a trăi aici înseamnă a exista într-o perpetuă stare de urgenţă imediată. Deocamdată, însă, majoritatea urgenţelor erau alarme false, sau cel puţin situaţii rezolvabile, făcute mai suportabile graţie fluxului de bani primit de la NFU. Acum senzaţia era mai degrabă ca atunci când vâsleşti prin apele rapide de dinaintea unei cascade, căci banii se duceau, iar termenul limită pentru inspecţia de obţinere a licenţei plutea inexorabil la orizont, din ce în ce mai aproape.

Dată fiind cantitatea uriaşă de muncă necesară, lucram într-un ritm frenetic, şi pentru orice problemă care se ivea părea să fie nevoie de o soluţie costisitoare. Furgoneta, o maşină de transport ce avea la bord distanţa remarcabilă de 420.000 de kilometri, a cedat brusc când o traversă de şasiu s-a rupt şi a găurit podeaua din spate. Aşa ceva nu se mai poate repara, aşa că am cumpărat o altă maşină, strălucea de nouă ce era (ei bine, cu doar o sută treizeci de kilometri la bord). Autobasculanta, un monstru galben uriaş cu un motor nepotrivit şi o cutie de viteze ce părea desprinsă din preistorie, s-a stricat complet într-o zi, necesitând noi cheltuieli. Aceste două vehicule sunt coloana vertebrală a operaţiunilor, folosite pentru a aduce şi a distribui mâncarea animalelor şi pentru diverse tipuri de materiale prin tot parcul.

Noua autobasculantă, închiriată, era enorm de populară, în special fiindcă într-adevăr funcţiona, şi ne-a ajutat foarte mult nu doar accelerând ritmul lucrărilor, ci îmbunătăţindu-ne şi moralul. Dar costul tuturor acestor lucruri se profila ameninţător şi m-a făcut din nou să-mi fie dor de Katherine, fiindcă ştiam că talentul ei la gestionatul bugetului ne-ar fi permis să economisim bani, dar ar fi creat şi un sentiment de control care, în lipsa ei, părea să ne scape printre degete. Însă pornisem într-o călătorie într-un singur sens, şi majoritatea problemelor cu care ne confruntam chiar puteau fi rezolvate, de data aceasta, investind bani în ele. Eram doar dureros de conştient că, după ce banii erau cheltuiţi, nu aveam să mai primim alţii. Iar dacă nu reuşeam să deschidem parcul cu aceşti bani, nivelul dezastrului ar fi fost de neconceput. Probabil că multe animale ar fi murit, şi mulţi oameni (inclusiv cei care renunţaseră la locuri de muncă bune pentru a veni să lucreze la noi) aveau să rămână şomeri. Iar averea familiei, strânsă cu atâta trudă de părinţii mei pe tot parcursul vieţii lor, ar fi fost făcută ferfeniţă.

— Dar cel puţin nu trage nimeni în noi, obişnuia să spună mama.

Crescută în Sheffield în timpul războiului, îndurase în copilărie raiduri aeriene repetate noapte după noapte, culminând cu unul în care ieşise din subsol şi constatase că întreaga casă a familiei, de fapt întreaga stradă, fusese distrusă. Familia pornise pur şi simplu pe jos spre cea mai apropiată casă a unor rude, cea a unei mătuşi aflate la unsprezece kilometri distanţă,

trecând pe lângă şirurile de cadavre întinse pe străzi până când puteau fi ridicate. Acest gen de experienţe a stârnit în generaţia mamei mele o înţelegere profundă a realităţii, şi deşi îşi petrecuse ultimii circa treizeci de ani în luxul relativ al unei vieţi în suburbii, şi nu savura condiţiile de trai dificile şi stresul constant de a risca totul într-o aventură nebunească al cărei rezultat nu era nicidecum bătut în cuie, mama ştia din experienţa ei personală directă că lucrurile puteau merge considerabil mai rău.

Forţa mamei şi spiritul ei de aventură au fost absolut vitale pentru a hotărî achiziţionarea grădinii zoologice şi pentru a continua să luptăm după ce am cumpărat-o. Nu uitam niciodată sacrificiul pe care îl făcuse mama cumpărând această grădină zoologică, şi ne străduiam s-o facem să se simtă confortabil şi s-o liniştim. Dar ea nu avea nevoie să fie cocoloşită. Planul iniţial fusese ca ea să-şi continue viaţa, făcând obiecte ceramice şi pictând, iar grădina zoologică să reprezinte un fel de fundal plin de viaţă. Dar după moartea lui Katherine, când Duncan era plecat, ea gestiona parcul. Acesta nu era deloc un pas mărunt pentru o doamnă recent rămasă văduvă, al cărei soţ gestionase impecabil afacerile familiei în ultimii cincizeci şi trei de ani. În trecut tata se minuna de cât de neîndemânatică era mama cu cifrele – el citea cărţi precum *Matematica şi mai grea* şi îşi petrecea cele treizeci de minute de navetă făcând calcule aritmetice complicate în minte. Dar mama nu era complet singură. Adam ne făcuse legătura cu Jo, un contabil venerabil, perspicace, cu ochi limpezi, care, treptat, după eforturi îndelungate, a reuşit să aducă toate conturile sub control, care jongla atent cu creditorii şi ne oferea rapoarte zilnice privind situaţia noastră financiară.

Cu atât de multe cheltuieli neprevăzute – în special în restaurant, unde totul, de la oale la aragazuri, trebuia înlocuit – numeroase proiecte au devenit prea costisitoare şi am fost nevoiţi să le lăsăm deoparte. De exemplu, înlocuirea casei jaguarilor, care fusese demolată, proiect estimat la 27.000 de lire. Prin simpla renunţare la acesta puteam să ne permitem tot felul de alte lucruri, cum ar fi o maşină bună de tuns iarba, o pădure întreagă de noi stâlpi pentru garduri, şi salariile angajaţilor pentru încă o lună. Hotărârea mamei mele de a se ocupa de detaliile practice ale afacerii ne-a salvat, fără îndoială,

într-un moment dificil, şi i-a atras respectul şi admiraţia din partea angajaţilor şi a multor alte persoane. Când am ieşit din exilul meu autoimpus am constatat că mama se afla în centrul celor mai multe dintre proiectele în desfăşurare, în pofida ordinelor recente ale doctorului de a evita stresul, în urma unei sperieturi cauzate de un mic incident cardiac. Una dintre puţinele încăperi din casă în care am investit bani a fost vechea bucătărie (cea care mirosea urât în trecut), pe care am echipat-o cu un parchet nou şi am transformat-o în atelier de ceramică. După ce am terminat-o, am încercat să o atragem din nou pe mama la hobby-ul ei de o viaţă, la care se pricepe excelent, discutând în detaliu despre cum aveam să vindem produsele ei ceramice în magazin. Dar a refuzat să se lase convinsă – şi refuză în continuare. De câte ori este ceva de făcut, mama va face acel ceva. Iar încercările de a o rupe treptat din cercul deciziilor stresante pur şi simplu nu funcţionează. Are spioni peste tot. Dacă are impresia că primeşte persoanele din structura de management şi şefii de departamente încearcă să-i bage pe gât afirmaţii liniştitoare fără conţinut, apelează pur şi simplu la o altă reţea de angajaţi pentru a afla ce se întâmplă de fapt. Deşi serialul de televiziune a fost intitulat *Grădina Zoologică a lui Ben,* din multe puncte de vedere ar fi trebuit să se numească *Grădina Zoologică a Ameliei.*

8.
Cheltuitul banilor

Cât de mult contează soarele! Eu am o teorie că un număr foarte mare de expatriaţi care pleacă din ţara aceasta pentru a-şi găsi un loc sub soare suferă într-o oarecare măsură de tulburări afective de sezon. Eu sunt sigur că sunt undeva pe la mijloc, fiindcă tânjesc după sosirea primăverii de îndată ce primele frunze se îngălbenesc toamna. Când soarele a început în sfârşit să apară, spre sfârşitul lunii aprilie şi în mai, totul părea de o sută de ori mai bun. Ghioceii presăraţi din belşug peste tot au fost înlocuiţi de o mulţime de narcise galbene, iar optimismul din aer era palpabil şi nu mai provenea doar de la mine.

Atelierul producea în număr mare stâlpi de metal proaspăt sudaţi pentru ţarcuri, maşinăriile mari amenajau noi drumuri chiar sub ochii noştri, iar restaurantul era ca un stup zbârnâind de activitate. Primăvara se simţea clar în aer, şi odată cu ea a apărut şi necesitatea unor vasectomii reversibile, căci nu aveam încă documentele sau facilităţile necesare pentru a reproduce multe dintre animalele noastre. Primul la rând a fost Zak, lupul alfa bătrân, a cărui problemă părea de fapt mai gravă. Unul din testicole i se umflase, devenind cât un avocado, şi deşi acest fenomen poate să apară la lupi pentru perioade scurte, cel al lui Zack fusese umflat de câteva săptămâni, iar veterinarul considera că trebuia operat. Spitalul veterinar era încă în construcţie, aşa că magazinul de lângă restaurant a fost sterilizat şi am adus câteva mese pe care le-am alăturat. În ziua hotărâtă, Zak a fost tranchilizat şi a adormit uşor. Deşi furgoneta era pe poziţii, veterinarul şi Steve au decis că era la fel de uşor să-l care pe cei circa nouăzeci de metri până la sala de operaţii improvizată. Sincer, chiar dacă Zak ar fi reuşit să se trezească şi să repete figura făcută de Tammy, nimeni nu ar fi fost foarte speriat. Cum avea nouăsprezece ani, chiar şi într-una dintre zilele lui bune probabil că un om ar fi putut umbla mai repede decât putea el să alerge, iar acum îşi păstra controlul asupra haitei nu prin forţă brută, ci pur şi simplu prin charismă şi experienţă. Au sosit cu respiraţia uşor tăiată, iar Zak a fost întins pe spate, prins între două blocuri mari de plastic cu un semicerc tăiat din ele, semănând puţin cu butucul unui călău, concepute anume pentru a ţine nemişcate pe spate animalele

cu o coloană vertebrală proeminentă. Blocurile erau destul de uzate, iar procedura era aproape una de rutină, deşi l-am întrebat pe veterinar de câte ori operase efectiv lupi.

— O, am destul de mulţi la activ. Nu-ţi face griji. Nu se deosebeşte de operarea unui câine alsacian.

Ca oricine altcineva pregătit pentru o operaţie, Zak părea dureros de expus şi vulnerabil, şi în timp ce era spălat şi ras în zonele relevante, îl înconjurau valuri de empatie din partea bărbaţilor ce îl priveau. Femeile prezente la operaţie s-au amuzat copios pe seama disconfortului nostru.

După ce a fost deschis, testicolul cât un avocado a fost declarat instant canceros, iar striaţiile sale negru cu mov indicau clar prezenţa acestui duşman de moarte malign ce răpune atât de multe animale şi oameni. Din fericire, chiar în fazele avansate, câinii şi lupii rareori dezvoltă tumori secundare din regiunea testiculară – spre deosebire de oameni. Dar sunetul tăierii canalului deferent, micul fir de ţesut conjunctiv dintre testicole şi cavitatea abdominală, nu e unul plăcut. Se aude mult crănţănit de cartilaje, şi mulţi dintre cei prezenţi se crispează şi îşi încrucişează picioarele. Celălalt testicol al lupului, de un alb rozaliu şi mărime normală – semănând mai degrabă cu o castană sălbatică mare de forma unui bob de fasole albă – a fost declarat şi el potenţial risc pentru sănătate, fiindcă era posibil să fi fost contaminat de vecinul său, iar cel de-al doilea set de tăieturi şi sfărâmături a fost mult mai rău, căci se tăia în carne sănătoasă. Când cel de-al doilea testicol, vizibil sănătos, a aterizat zăngănind în tăviţa de metal, a fost un moment zguduitor, şi fiecare bărbat prezent în încăpere a simţit ceva, deşi ar fi fost greu de spus ce anume. În principal, probabil, decizia de a nu da voie niciodată vreunui membru al profesiei medicale să se apropie câtuşi de puţin de gonadele sale. Deşi îi salvasem viaţa lui Zak, astfel ca acesta să-şi poată conduce haita în continuare, nu prea se poate spune că a fi fost o zi bună pentru el. Dar şi-a revenit complet, şi temerile noastre că scrotul său gol ar fi putut să-i răpească din abilităţile de lider s-au dovedit nefondate, astfel că Zak a continuat să-şi îndrume şi să-şi conducă haita, inclusiv pe cel care avea să-i fie succesor, Parker cel uşor jalnic, timp de multe alte luni.

Următorul la rând a fost Solomon, regele animalelor, leul african, uriaş de impresionant. Era vorba de o vasectomie

reversibilă de rutină, căci într-o bună zi probabil vom încerca să-l reproducem, dar în acel moment dacă s-ar fi născut pui de leu în parcul nostru, evenimentul ar fi fost considerat o dovadă de iresponsabilitate în lumea grădinilor zoologice. Deşi puţin mai mic decât Vlad, Solomon e, se poate spune, cea mai impresionantă felină pe care o avem. Cântărind circa 230 de kilograme, sau peste cinci sute de livre, el şi răgetul său sunt cu adevărat impresionanţi. Tigrii nu rag, dar acest sunet teribil se numără printre cele mai importante arme de teroare din arsenalul lui Solomon. Simt că merită repetat faptul că, în natură, nu ai în general şansa de a auzi acest sunet de atât de aproape şi să rămâi apoi în viaţă. Când Solomon şi-a revărsat peste Steve răgetul de moarte, din spaţiul limitat al casei sale, cu buzele retrase dezvelind colţi ca nişte pumnale, prezentând stimuli vizuali, dar şi auditivi cât se poate de alarmanţi, l-am privit pe Steve luându-şi inima în dinţi şi rezistând tentaţiei de a se retrage lângă peretele îndepărtat al coridorului îngust. Steve a ochit pe îndelete şi, în scurt timp, a reuşit să înfigă glonţul tranchilizant în coasta lui Solomon. Când am revenit la faţa locului, Solomon dormea buştean, uşa era deschisă, iar veterinarul cosea partea din spate a leului, complet neintimidat de mărimea pacientului său. Eu nu am rămas la fel de neintimidat, însă. Coastele lui Solomon erau absolut uriaşe, iar procedura oribilă ce se desfăşura în cea mai intimă parte a corpului său i-ar fi displăcut cu siguranţă dacă s-ar fi trezit. John era prezent, cu arma de foc lângă el, dar în rest poarta era deschisă între el şi parc. Când Kelly, aflată în ţarc lângă capul leului (ceilalţi lei erau închişi în partea lor din casă), ne-a spus că leul clipeşte – adică efectul anesteziculuiîncepea să pălească – am căutat semne de panică, sau cel puţin o accelerare a ritmului de muncă din partea veterinarului. În fond, având în vedere ce făcea, probabil ar fi fost prima victimă a lui Solomon dacă acesta şi-ar fi revenit. Dar veterinarul a rămas netulburat, şi a continuat să coasă metodic, de parcă ar fi operat o pisică de casă din confortul propriului cabinet. Câteva minute mai târziu totul era terminat, iar veterinarul şi ceilalţi au intrat cu Solomon să-i implanteze un microcip şi să-l îndepărteze de uşă. Şi această procedură a fost executată cu nonşalanţă, deşi poate că acum se adăugase şi o uşoară urgenţă. Apoi, odată misiunea încheiată, toată lumea s-a dat la o parte, uşa a fost închisă şi s-

au reluat nivelurile normale de securitate. Iar Solomon şi-a revenit după această năpastă, trăgând fericit cu gloanţe oarbe, după cum cereau condiţiile de obţinere a licenţei.

Ultima vasectomie, la care nu am asistat şi care îmi stârnea puţin neliniştea, a fost cea a lui Vlad – din nou, realizată în casa lui, poruncită de sus în caz că le lăsa gravide pe cele două surori ale sale, cele cu numele stupide Blotch (Pată) şi Stripe (Dungă). Aceşti trei tigri au fost reproduşi ilegal şi crescuţi de oameni ca nişte animale de casă, în pofida unui defect genetic evident în descendenţa lor şi a faptului că această varietate de tigri siberieni era excesiv reprezentată în genom. Acesta era unul dintre motivele pentru care Ellis, proprietarul anterior al parcului, intrase în conflict cu autorităţile, şi toţi cei trei tigri au fost clasificaţi ca fiind destinaţi exclusiv expunerii, fiind interzisă reproducerea lor. Nu mă deranja acest lucru, dar ceea ce mă supăra era faptul că, în cazul tigrilor, riscul de a muri sub anestezie este foarte mare. Fratele lui Vlad, Ivan, murise în timpul unei proceduri de rutină, cu vreo câţiva ani înainte, iar inima lui Tasmin se oprise în urmă cu vreo câteva luni, în timp ce era supusă unei analize pentru o afecţiune cronică a rinichilor. În acel caz doar reacţia rapidă a lui Duncan, care a alertat veterinarul ce tocmai se îndrepta spre maşina sa, a salvat-o, şi i-a fost administrat rapid antidotul pentru a o trezi. Cum eforturile amoroase ale lui Vlad cu sora sa nu produseseră niciun urmaş ilegal, în cei şapte ani scurşi, ezitam să accept să fie supus unei intervenţii care l-ar fi putut costa viaţa. Îmi plăcea Vlad foarte mult – e un băiat simpatic, prietenos – iar intervenţia maşinăriei de stat, adăugată unui uşor snobism legat de lipsa de valoare a acestuia din punct de vedere strict zoologic, consideram eu, îl expunea unor riscuri deloc necesare. Dar în momentul acela mă cam săturasem de bătălii, şi cum mă încăpăţânam în privinţa lupilor şi a maimuţelor şi în alte câteva probleme, era probabil mai bine să las de la mine în unele chestiuni. Operaţia a fost un succes, iar Vlad a revenit la post a doua zi.

Banii erau pe sfârşite, dar cel puţin stabilisem data pentru inspecţie, programată pe 4 iunie, care ne dădea un termen limită absolut spre care să ne orientăm. Toată lumea a sărit să ajute, dedându-se uneori unor cheltuieli uşor exagerate, comandând noi scule sau echipamente cu relativă lejeritate.

Personalul de bază pe care îl moştenisem era genial în materie de improvizaţii – fuseseră nevoiţi să recurgă la ele ani la rândul, pe măsură ce soarta parcului o luase pe o pantă descendentă. În loc să cumpărăm noi bare de metal, de exemplu, am încurajat lumea să le recupereze pe cele împrăştiate din belşug prin parc. Aveam circa un acru[9] de fier vechi în spatele restaurantului, de exemplu, ce cuprindea maşini vechi, chiar şi camioane şi carcasa de mult uitată a unui vechi autocamion cu benă basculantă, precum şi poate douăzeci de frigidere, nenumărate anvelope şi roţi, bucăţi de lemn şi mii de alte lucruri „puse bine” pentru a fi folosite în viitor, într-un moment nedefinit ce nu a mai sosit niciodată. Am încheiat o înţelegere cu un comerciant local de fier vechi, care a venit cu un camion cu platformă uriaşă, echipat cu o macara cu cleşte şi un mini-excavator (pe care a avut bunătatea să ni-l împrumute când nu-l folosea el). Înţelegerea era că-i dădeam lui totul, cu excepţia bucăţilor celor mai alese pe care le puteam recicla, ca el să cureţe în schimb locul.

— Nicio problemă, a spus acesta încântat. Va dura circa cinci zile.

Nouă săptămâni mai târziu, încă îşi mai încărca camionul în fiecare zi cu noi obiecte de metal ridicate de pe sol. Deşi 95 la sută dintre acestea erau gunoaie pure, nealterate, între timp reuşisem să recuperăm tot felul de obiecte utile, inclusiv panouri de geam termopan rămase, ca prin miracol, nesparte, câţiva stâlpi pentru garduri perfect utilizabili, şi suficient fier cornier vechi cât să fabricăm un mic ţarc. Primul obiect fabricat în întregime din fier vechi recuperat a fost o remorcă pentru noile motociclete cu patru roţi ale îngrijitorilor, pe care John îl confecţionase în mai puţin de o săptămână, folosind roţi de la o veche maşină de tuns iarba cu loc pentru şofer. Acea remorcă e folosită şi în prezent. Însă nu şi motocicletele cu patru roţi. Adică doar una dintre ele mai e folosită. Ideea lui Duncan de a cumpăra motociclete ieftine cu patru roţi pentru a ridica moralul angajaţilor s-a întors împotriva noastră la început, atunci când oamenii nepotriviţi au ajuns să le folosească în scopuri nepotrivite. În loc să uşureze munca lui Hannah şi lui Kelly, acestea păreau să împingă în continuare roabe grele cu mâncare sau materiale pentru culcuşuri pe pantele abrupte, în

[9] Un acru = 4,046 m^2 (n. red.)

vreme ce angajaţii inferiori de la întreţinere sau unii fără importanţă se zbenguiau prin parc pe motociclete, îndeplinind sarcini mărunte. Motocicletele cu patru roţi s-au stricat rapid şi au ajuns să petreacă tot mai mult timp în reparaţii sau aşteptând piese de schimb. Această situaţie a dat naştere la multă rea-voinţă, şi s-au organizat mai multe şedinţe în cadrul cărora s-a implementat un protocol strict privind utilizarea motocicletelor. Persoana cea mai nefericită în legătură cu acestea era, probabil, Rob, şeful îngrijitorilor şi nepotul îndelung suferitor al lui Ellis.

— De ce nu putem pur şi simplu să mergem pe jos? obişnuia el să întrebe. E un aspect ce ţine de munca într-un astfel de loc.

Deşi fusese bine intenţionată, achiziţionarea acelor motociclete cu patru roţi ne învăţase o lecţie despre ce se întâmpla dacă interveneam asupra ecosistemului pe care îl moştenisem.

Propriul meu dar pentru îngrijitori a fost la scară mai redusă şi a stârnit mai puţine controverse. Zece lanterne de purtat pe cap, împărţite printre angajaţi, făcuseră mai sigură şi mai uşor de îndurat munca în serile întunecate de iarnă, în absenţa sistemelor exterioare de iluminat (şi chiar a luminilor din unele case de feline mari).

— N-am auzit pe nimeni să crâcnească împotriva lor, mi-a spus Rob.

Deşi până în primăvară se pierduseră sau se stricaseră toate. Dar partea bună era că, serile fiind mai luminoase, nu mai aveam nevoie de ele.

Păunii au fost o altă parte bine-venită a acelei primăveri, bosumflându-se şi aranjându-şi penajul incredibil, scoţându-l cât mai mult în evidenţă. Păunii par să fi fost concepuţi de un nebun bombastic, probabil de origine indiană dată fiind fineţea detaliilor, deşi cu tendinţe destul de pronunţate spre gusturile lui Liberace. Chiar şi în stare de repaus sunt uluitori, capetele şi gâturile lor de un albastru imposibil fiind înlocuite brusc de pene de un verde şi auriu la fel de improbabil, aşezate ca nişte solzi de la jumătatea spatelui lor. Acestea, la rândul lor, se transformă abrupt în faimoasele lor pene lungi din coadă, multe dintre ele măsurând în jur de un metru în lungime, lejer de trei ori mai lungi decât trupurile masculilor. Şi de parcă toate acestea nu ar fi de-ajuns, ca un detaliu adăugat în ultima clipă,

capetele lor sunt decorate cu alte pene cu vârful albastru, pe tulpini înguste, ce înfloresc într-o parodie animală a coifului unui centurion roman. Şi de ce naiba nu? te gândeşti. Au ajuns atât de departe! Se pare că singura limită a opulenţei lor o reprezintă graniţele aproape nemărginite ale imaginaţiei designerului lor, varianta indiană a lui Liberace.

Vederea acestor păsări extravagante sub lumina soarelui, am constatat, avea darul de a mă înveseli ca nimic altceva. Pura lor frumuseţe fizică era înălţătoare, simbol al faptului că, şi dacă mă plimbam de ici-colo cu un telefon mobil lipit de ureche, mă aflam într-un loc neobişnuit, nobil, şi cu o nuanţă de exotism. Şi erau şi extrem de amuzante. Aceste păsări cu mintea cât mazărea îşi lansau evantaiul scânteietor spre orice lucru care mişca, şi spre destul de multe lucruri care nu. Masculii mai bătrâni îşi întindeau la soare cozile scânteietoare superbe, făcând paradă de podoabele lor în faţa raţelor, cocoşilor şi găinuşelor de baltă, care fie îi ignorau intenţionat, fie se îndepărtau jenate. Dar se năpusteau şi asupra băncilor de picnic, mingilor de fotbal, ghivecelor de flori şi chiar asupra pisicilor (ceea ce le tulbura nespus pe aceste feline uşor sperioase). Doar din când în când, se pare, îşi expuneau podoabele în faţa indivizilor potriviţi, păuniţele, despre care se presupune că sunt atât de impresionate de această paletă încât nimic altceva nu le-ar fi de-ajuns. Dar nici ele nu păreau impresionate şi se îndepărtau adesea lăsând în urma lor câte un mascul neghiob scânteind fără rost, abandonat ca şi cum ar fi ajuns doar până la jumătatea unei prime întâlniri promiţătoare. Pe tot parcursul sezonului de împerechere cred că am văzut o singură copulaţie reuşită, iar la sfârşitul sezonului cu siguranţă nu exista decât o singură femelă grea.

Îmi plăceau păunii şi datorită locului lor în evoluţie, sau mai degrabă locului pe care îl ocupau în explicarea acesteia. Scriind ocazional articole de psihologie evoluţionistă, în special în ceea ce privea comportamentul masculilor, m-am folosit adesea de coada păunilor ca simbol al unui aranjament masculin elaborat şi costisitor menit să atragă femeile. Există argumente puternice în favoarea ideii că întregul cortex uman – care e, din punct de vedere metabolic, cel mai costisitor organ al nostru – a evoluat în spiritul atragerii partenerului. În mod similar, simţul umorului, vânătoarea, asumarea de riscuri şi maşinile Porsche 911 roşu

pot fi considerate toate echivalente simbolice ale unor fenomene similare cozii de păun. Se pot căuta şi alte exemple, în special printre păsările paradisului, dar aranjamentele lor elaborate şi penajul desfăşurat o singură dată, într-o strategie menită să şocheze, deşi cu certitudine ridicole, nu au nimic din pura extravaganţă a poverii cu care s-a ales păunul. Ideea, în cazul acestor cozi, e că producţia şi întreţinerea lor e foarte costisitoare – precum maşina Porsche sau cortexul uman – iar a fi echipat cu aşa ceva epuizează semnificativ din resurse. Neocortexul unui om are nevoie de 40 la sută din caloriile organismului, iar un Porsche costă mult la achiziţionare şi, în funcţie de cum se va decide procesul încă nerezolvat la momentul scrierii acestei cărţi, ar putea deveni aproape la fel de costisitor să conduci o astfel de maşină în centrul Londrei, unde locuiesc, cu siguranţă, majoritatea dintre ei. Dar coada păunului chiar îl încurcă, atrăgând puternic atenţia prădătorilor şi făcând mult mai dificilă fuga din calea lor. Greutatea cozii îi împiedică să îşi ia zborul, şi rareori vezi păunii încercând mai mult decât un salt asistat de aripi când au penajul complet dezvoltat. Această idee fusese ilustrată foarte convingător cu ceva ani în urmă când, potrivit lui Robin, urşii au fost mutaţi în noul lor ţarc, într-o pădurice frecventată de păuni.

— Da, le-a luat o vreme să se adapteze schimbării, a spus Robin blând. Urşii au mâncat în principal păuni în prima săptămână.

Ajunse la sol, păsările erau în primul rând speriate, apoi prost echipate pentru a scăpa de cei trei prădători vorace şi rapizi, iar această lecţie despre selecţia naturală e fascinantă pentru mine. Când îi văd făcând paradă atât de prost de acest aranjament incredibil de costisitor, şi în faţa unor obiecte atât de nepotrivite, în vreme ce copiii joacă fotbal în jurul lor, sunt nevoit să cred că, după ce au făcut atâtea eforturi, irosirea acelui aranjament pe husa unei camere foto sau pe un ciot de copac pare o risipă uluitoare. Chiar îmi arată, pentru a împrumuta expresia lui Dawkins din faimoasa sa carte despre teoria lui Darwin, că Ceasornicarul a fost orb. Un singur gram de materie cenuşie suplimentară, s-ar putea crede, ar fi fost o investiţie mai bună, dar nu atunci când piaţa, evoluată printr-o selecţie sexuală riguroasă, se bazează pe cozi scumpe. Eu aveam o slăbiciune pentru păuni. Aşadar, am fost tulburat când

am aflat că Owen, îngrijitorul nostru de păsări vedetă, hotărâse de capul lui să trieze patru dintre ei, pe motiv de suprapopulare. Suspectam că avea şi alte motive, fiindcă Owen, precum Sarah, îmi spusese că el nu considera grădina zoologică drept un loc unde să fie ţinute animale ne-exotice, sau mai exact, „animale lipsite de importanţă zoologică”. Majoritatea celor circa o sută de păsări din ţarcul de lângă drum – în principal găini, gâşte şi raţe – dispăruseră treptat – triate, aparent, de o infecţie parazitară sistemică prea avansată pentru a putea fi tratată şi care era un risc pentru sănătatea păsărilor rare mai importante din punct de vedere zoologic pe care le aveam şi pe care plănuiam să le aducem în viitor. Dar am luat legătura cu mai mulţi vecini şi fermieri, pe care i-am invitat să ia păsările, sub rezerva de a le asigura ei înşişi verificarea medicală, şi multe au fost salvate, ajungând să producă multe ouă pentru mulţi alţi oameni. Adam, în special, mă tachina ocazional spunându-mi că savura un ou de raţă deosebit de gustos la micul dejun. Această triere, considerată necesară, a supărat-o în special pe mama, căreia îi plăcuse să fie urmată peste tot de această trupă zdrenţuroasă când îi hrănea, experienţă care, desfăşurată în propriul ei parc, părea să-i amintească în fiecare zi cât de departe ajunsese în viaţă, faţă de copilărie. M-a supărat şi pe mine, indicând un nivel de neînţelegere cu noul personal, ce avea să culmineze, câteva săptămâni mai târziu, într-o şedinţă aprinsă despre direcţia parcului. Dar mai multe despre acestea mai târziu.

Între timp am acceptat această măsură şi altele care îmi păreau destul de radicale, pur şi simplu fiindcă nu aveam timp să contest totul, nici nu era înţelept să pun sub semnul întrebării corectitudinea tuturor aspectelor în privinţa cărora nu eram sigur. Îngrijitorii grădinilor zoologice seamănă puţin cu o organizaţie paramilitară. Poartă bocanci masivi şi pantaloni de luptă, comunică prin staţii de transmisie-recepţie, şi fac o muncă periculoasă ce presupune uneori uzul armelor de foc. Pentru a avansa în grad printre ei ai nevoie de multă disciplină şi devotament, precum şi supunere faţă de convenţiile stabilite. Eu nu puteam s-o fac. E drept, sunt înzestrat cu o oarecare auto-disciplină (deşi mi-l imaginez pe tatăl meu pufnind dispreţuitor în faţa unei asemenea afirmaţii), dar disciplina externă pare adesea un chin pentru mine. Duncan a încercat o dată să fie

îngrijitor de animale, petrecând circa şase luni la casa reptilelor din cadrul grădinii zoologice din Londra, şi nici lui nu i s-a potrivit meseria.

— Îmi amintesc prima mea zi, spune Duncan. Bărbatul care îmi era superior a ridicat o mătură, mi-a spus ce e, apoi mi-a arătat cum s-o folosesc, aşezând capul pe podea, apoi mişcând-o în faţa ta de mai multe ori. Mi-a luat o vreme să pricep că stăteam acolo şi în timp ce un bărbat în toată firea mă învăţa cum să mătur o podea.

După ce deprinsese complet, după părerea lui, aceste arte ezoterice ale curăţeniei, după câteva zile a făcut o inovaţie.

— Capul măturii tot cădea, aşa că am bătut un cui în el şi i-am mărit eficienţa. Dar tipul s-a albit de furie. „Cine ţi-a spus să faci asta?”, a urlat el, şi pe bună dreptate, după cum s-a dovedit.

Aparent capul era lăsat slab fixat fiindcă uneori era necesar ca îngrijitorii să intre printre aligatori pentru a face curat printre aceste reptile primitive lente, iar mătura era principală armă de apărare a îngrijitorului.

— Ideea e că, dacă s-ar întâmpla vreodată ca un aligator să pornească spre tine, i-ai oferi mătura, iar el ar muşca şi smulge capul şi s-ar retrage, crezând că a prins ceva. Şi atunci ţi-ar rămâne măcar mânerul, în loc ca acesta să-ţi fie smuls din mână şi trântit peste tot.

Deci exista o metodă în această aparentă nebunie (deşi această parte a instruirii, se poate spune cea mai importantă, lipsise), dar o parte dintre lucrurile de care se lovise Duncan erau pur şi simplu o nebunie.

— Ţestoasele de Galapagos aveau ciocurile cariate şi nu făceau ouă, aşa că am decis să-mi folosesc pauzele de prânz pentru a cerceta problema, spune el.

Grădina zoologică din Londra găzduieşte una dintre cele mai cuprinzătoare biblioteci pe subiecte zoologice din lume, dar Duncan, ca îngrijitor începător, la începutul anilor ’80, nu avea acces la aceasta.

— Mi-au făcut viaţa foarte dificilă la grădină, ca şi cum chiar nu ar fi înţeles ce voiam eu să fac acolo.

Într-un final Duncan a reuşit să intre în bibliotecă şi a aflat că singura grădină zoologică ce reuşise să reproducă aceste reptile uriaşe, cu o viaţă îndelungată – se credea că una dintre cele găzduite de grădina zoologică din Londra fusese adusă chiar de

Charles Darwin – era cea din San Diego. Citind lucrările acestora şi luând legătura cu personalul acelei grădini, Duncan a aflat că ciocurile cariate erau provocate de consumul de banane, care rămâneau lipite de falca de jos. În sălbăticie, astfel de resturi se curăţă pe iarba înaltă prin care umblă ţestoasele, dar în Londra nu se întâmpla acest lucru, prin urmare, ciocul se caria. Duncan s-a dus cu ceea ce aflase la îngrijitorul-şef ce se ocupa de reptile, aşteptându-se să poată implementa schimbările necesare, şi chiar să se aleagă cu mulţumiri pentru eforturile sale. De fapt, bătrânul a spus:

— Eu fac munca asta de douăzeci de ani. Cine eşti tu să-mi spui cum să-mi fac treaba? Dispari!

Ştiinţa, se spune, avansează prin înmormântări. Duncan nu e genul care să aştepte după alţii, aşa că a plecat pentru a deveni propriul şef, importând peşti oceanici de la tropice.

Acum ne-am trezit amândoi conducând o grădină zoologică – sau încercând s-o facem – şi deşi ştiam că trebuia să ascultăm şi să urmăm îndeaproape ceea ce ne spuneau consilierii noştri, de la îngrijitori până la curator şi consiliu, ştiam că aveau să vină şi vremurile în care să putem inova. Managerii ştiu că adesea cei mai buni inovatori nu sunt cei care cunosc toate chichiţele interne. Problema noastră era că noi nu eram, de fapt, nici manageri de afaceri. Dar cel puţin nu făceam parte dintre profesioniştii cu vechime din domeniu. Ştiam şi că, pentru moment, trebuia să lucrăm toţi împreună şi, ca să-l citez pe agentul de la Protecţia mediului, Peter Wearden, să „îndeplinim condiţiile necesare” era lucrul cel mai important în pregătirea pentru inspecţie. Uneori aceste condiţii puteau fi îndeplinite, după o luptă, printr-un alt şir de evenimente decât cel prescris sau recomandat, aşa cum am rezolvat, de exemplu, disputa cu lupii, sau cea cu maimuţele, dar aceste procese necesitau întotdeauna mult timp şi, invariabil, în cursul suspansului de dinaintea rezolvării, credibilitatea noastră fragilă era erodată. Până îndeplineam efectiv condiţia, iar problema dispărea din vedere şi totul se muta asupra următoarei condiţii. Timpul era insuficient şi trebuia să îndeplinim cât mai multe condiţii posibil înainte de inspecţie, programată acum categoric pentru 4 iunie. Trebuia să îndeplinim condiţiile într-un ritm frenetic, altfel bancherii şi avocaţii aveau să-şi scoată bucuroşi propriile mape,

oferindu-ne mult mai puţin spaţiu de manevră, şi obligându-ne să îndeplinim condiţii mult mai puţin agreabile.

În aer plutea un sentiment antrenant de muncă în echipă – una cu adevărat flexibilă, îndemânatică şi devotată, ce muncea împreună pentru realizarea unui scop comun. Teoretic, aceasta era afacerea noastră şi toţi erau angajaţi în încercarea de a crea, pe termen lung, mijloace de a ne aduce profituri. De fapt nu cred că era cineva care să gândească astfel – cu atât mai puţin noi. Zi după zi, simţeam că duceam o bătălie pentru a salva o resursă publică asediată din toate părţile şi, ceea ce conta şi mai mult, o colecţie de animale în primejdie, cărora să le asigurăm securitatea în viitor. Iar dacă dădeam greş, consecinţele erau de neconceput. Tony Tourette îşi făcea excelent treaba, croindu-şi drum, cu înjurături, printre nenumărate obstacole neprevăzute, executând cu excavatorul său un dans din manevre ridicol de abile şi eficiente, şi muncind şi el, şi toată echipa lui cât de mult era posibil pentru un om. Anna şi Steve erau absolut nepreţuiţi, Anna ocupându-se de hârţogăriile complicate, informându-ne exact care dintre condiţii trebuiau îndeplinite şi cum anume să le îndeplinim, în vreme ce Steve servea ca muncitor, îngrijitor, supraveghetor, şofer de cilindru compresor – orice ar fi fost nevoie. Hannah, Kelly, Paul, John şi Rob alternau între sarcini de îngrijitori şi de întreţinere, iar o echipă de angajaţi temporari s-a ales cu sarcini neplăcute precum dragarea şanţurilor pline de noroi, măturarea frunzelor ude de pe acri întregi de pământ, şi întinderea a sute de metri de noi garduri din plasă de sârmă, care sunt tăioase în mână, devenite şi mai dureros de manipulat sub efectul brizei reci. Owen şi Sarah îşi conduceau trupele de îngrijitori începători prin puterea exemplului, muncind incredibil de sârguincios, conducând, instruind şi învăţându-i practicile moderne corecte, deşi prin metode cam aspre, mi se părea uneori – Owen mi-a spus că pentru a instrui un începător trebuia „să-l demolezi şi să-l reconstruieşti apoi, uneori”. Această gândire nu se potrivea cu stilul meu preferat de management (deşi, trebuie să recunosc, acesta era inventat din mers), pe de altă parte, eu nu făceam parte din acea cultură. Inevitabil, acest proces continuu se lăsa ocazional cu certuri şi ameninţări cu demisia, dar atmosfera generală era una în care toată lumea punea osul la

treabă şi făcea orice ar fi fost necesar. Mergea cât se poate de bine. Apoi a venit ploaia.

După acel mai excepţional de însorit şi plin de viaţă, am intrat în cea mai ploioasă lună iunie din Marea Britanie din ultimii o sută de ani. Partea de sud-vest a ţării a înregistrat puţin peste dublul cantităţii medii de precipitaţii de când s-a început monitorizarea acestora, în 1914, dar eu aveam impresia că ploua în fiecare zi, fără excepţie. Teama sâcâitoare că s-ar putea să nu terminăm la timp ceea ce aveam de făcut a revenit. Lucrând în haine impermeabile, multe sarcini precum montarea gardurilor şi înlocuirea barierelor puteau fi îndeplinite în continuare. Dar altele, precum sudarea în aer liber, turnarea betonului, folosirea ferăstraielor electrice şi, adesea, folosirea excavatorului erau din start excluse.

Păunii, până de curând un simbol al speranţei, arătau acum pleoştiţi. O femelă a stat pe fâşia de iarbă din faţa toaletelor timp de câteva săptămâni, iar când i-am întrebat pe îngrijitori dacă era în regulă s-a dovedit că, de fapt, clocea ouă. În ploaie. La câţiva metri distanţă de unde stătea ea, se afla un tufiş perfect viabil, care i-ar fi oferit cel puţin o oarecare apărare în faţa elementelor naturii şi, cel puţin la fel de important, împotriva vulpilor. Dar această pasăre prostănacă – aparent singura care cedase în faţa paradei elaborate, costisitoare din punct de vedere evoluţionist, a masculului – se încăpăţâna să îşi crească delicatele progenituri complet expusă elementelor naturii şi prădătorilor. În cele din urmă trei dintre ouă s-au clocit, şi îşi muta cu înţelepciune micuţii în fiecare noapte, dar pe măsură ce aceştia creşteau, iar ea se îndepărta tot mai mult prin perimetru – ea şi micul ei trio de păunaşi chiar frumuşei, ce încercau cu disperare să ţină pasul cu ea – şi-au pierdut treptat urma, şi sincer nu ştiu dacă vreunul dintre ei a supravieţuit sau nu.

Chiar şi când ploua erau multe de făcut, atât înăuntru, cât şi afară, şi m-am cufundat în muncă. Trecuseră mai puţin de trei luni de la moartea lui Katherine, dar deja remarcam schimbări psihologice importante în reacţiile mele. În special faptul că nu mă mai simţeam atât de greoi, ca şi cum toată viaţa s-ar fi scurs din mine după dispariţia ei – deşi dieta mea cu Stella Artois, redusă mult, dar încă reprezentând o parte importantă din rutina mea pentru a adormi după ce îi băgam pe copii la

culcare, făcea să mă lăţesc în talie, astfel că, în realitate, eram fizic din ce în ce mai greoi. Dar energia interioară începea să revină. Elementele cotidiene ce-mi stârneau amintirile începeau să devină mai uşor de recunoscut şi de suportat, riscam mult mai puţin să fiu surprins pe picior greşit de o situaţie neaşteptată, şi simţeam treptat tot mai puţină nevoie să plâng. Se întâmpla ocazional să fiu copleşit când mă cuprindea enormitatea a ceea ce pierdusem. Câteva excursii scurte, dar necesare la Londra, pe care îmi părea că o vizitasem în întregime cu Katherine, făcute în această perioadă, au fost deosebit de oribile. Dar în general simţeam că devenea mai uşor. Iar copiilor părea să le meargă excelent la noua şcoală şi se adaptau cu rezistenţa maleabilă a celor foarte tineri.

Evident, erau încă profund afectaţi şi aveam grijă să discut cu ei de câte ori voiau. Însă din ce în ce mai mult părea că mă protejau – şi se protejau – de durerea mea, care trebuie să fi fost alarmantă pentru ei, dar pe care mi-ar fi fost imposibil (şi, credeam eu, nerecomandabil) să mi-o ascund la început. Li se destăinuiau ocazional unor prieteni şi vecini, şi Ameliei, care îmi transmiteau temerile lor. Odată au avut amândoi ideea să poarte una dintre bluzele lui Katherine în pat, iar eu, scotocind prin sertarele cu haine atent împăturite, pe care le deschisesem ultima dată în cursul acelor săptămâni mult prea memorabile în care o îmbrăcasem şi o dezbrăcasem, m-am simţit tot mai tulburat. Milo, care mă urmărea îndeaproape, a zâmbit şi a fluturat degetul spre mine, spunându-mi pe un ton vesel:

— Nu, nu, nu, tati. Nu da drumul la lacrimi.

Reacţia lui m-a înveselit nespus, şi i-am promis că n-am să plâng, asigurându-l din nou că n-am să plâng niciodată dacă ar fi vrut să vorbească despre mami. Şi la acest punct am ajuns în prezent.

Afară, în parc, data inspecţiei plana ameninţător, iar din cauza ploii era adesea imposibil să vezi pe o distanţă de mai mult de câţiva metri. Am perseverat, şi chiar cu puţine săptămâni înainte de inspecţie, atmosfera în perimetru era pozitivă; toată lumea părea a fi de acord că „îndeplinisem suficiente condiţii” pentru a ne demonstra seriozitatea. E aproape nemaivăzut ca o grădină zoologică cu licenţa revocată să reuşească să se ridice din prăpastie, dar sentimentul general era că probabil noi aveam să reuşim – deşi nu ne puteam permite să o lăsăm mai

moale nici măcar o clipă. Scurta noastră listă de realizări arăta bine. Aveam oamenii potriviţi, intenţiile potrivite, şi, chiar dacă banii disponibili nu erau tocmai potriviţi, cel puţin îi cheltuiam corect. Una dintre cele mai importante părţi ale condiţiilor noastre de licenţă consta din măsurile de conservare pe care aveam să le implementăm. Steve şi Anna au contacte bune cu un program din Sri Lanka destinat speciilor pe cale de dispariţie, iar catalogul de succese din trecut al lui Owen şi Sarah a ajuns să dea roade şi pentru noi, prin promisiuni de implementare a unor programe de reproducere în viitor, care ne aduceau noi bile albe. Ne ajutau şi creaturile precum Ronnie, tapirul considerat oficial „specie vulnerabilă”, la fel şi Sovereign, jaguarul nostru cu mare valoare reproductivă. Dar, din ce în ce mai mult, măsurile de conservare a speciilor locale ajung să fie considerate cel puţin la fel de importante. Din fericire, ne aflam într-o poziţie favorabilă pentru a implementa multe dintre ele. Aflaţi la marginea regiunii Dartmoor, care e ea însăşi un habitat înfloritor pentru multe specii al căror număr scade la nivel naţional, ne bucuram de locaţia perfectă pentru a ajuta animale în pericol de dispariţie dintr-o varietate mult mai puţin spectaculoasă. De exemplu, pârşi, lilieci mari cu potcoavă, păsări vulnerabile ce-şi fac cuibul pe sol, tritoni, melci, şi chiar anumite specii de muşchi şi licheni. O specie pe care o cunoşteam deja foarte puţin era un anumit tip de fluturi pătaţi, despre care se credea că găsiseră în Dartmoor unul dintre ultimele locuri unde mai puteau supravieţui, despre care am scris întâmplător, pe scurt, pentru *The Guardian.* Am sunat la Societatea de Conservare a Fluturilor („Conservarea Fluturilor, cu ce vă putem ajuta?”, gânguriseră aceştia), care m-a informat că puteam face eforturi pentru a asigura habitate în perimetrul parcului nostru care ar fi putut fi potrivite pentru fluturi. Aveam deja câţiva acri împăduriţi dedicaţi programelor de conservare, dar condiţia plantării unor anumite specii ar fi putut dăuna speciilor deja existente. S-ar fi bucurat de o donaţie. Ăă, poate într-o bună zi.

Un alt efort zădărnicit a fost cel legat de poneii de Dartmoor, specie redusă la mai puţin de nouă sute de iepe apte de reproducere (astfel încât aceştia erau chiar mai rari decât ursul panda uriaş, simbol al programelor de conservare), şi subiect al unei campanii locale concertate de a-i proteja în faţa

proprietarilor nemiloşi de pământuri ce îi împuşcau uneori sau îi vindeau pentru carne pentru a evita plata taxei nou introduse de 20 de lire pentru emiterea unui paşaport cabalin, obligatorie acum în conformitate cu legislaţia europeană. Ideea e de a înregistra animalele ce ar putea ajunge în lanţul trofic uman, pentru a putea monitoriza eventualele medicamente veterinare administrate acestora. Adevărul e că un ponei de Dartmoor poate fi vândut pe un preţ de nimic, cât jumătate de litru de lapte, şi numeroşi fermieri la strâmtoare pur şi simplu nu-şi pot permite să se conformeze legii paşapoartelor. Fundaţiile de caritate caută proprietari de pământ care să poată oferi padocuri pentru găzduirea unor mici herghelii de ponei, care sunt transportaţi periodic în anumite zone ale pârloagei pentru a paşte, şi de descurcă aşa cum doar aceste mici creaturi indigene rezistente pot să o facă.

Sora mea, Melissa, s-a interesat şi a promovat această iniţiativă, căci avusese la un moment dat un ponei Dartmoor – pe Aphrodite – care avusese un temperament încăpăţânat, dar blând. Îmi amintesc cu drag de Aphrodite, stând nonşalantă afară în zăpadă, cu ţurţuri zăngănindu-i de pe mustăţi, încercând să liniştească un cal molâu de rasă semi-pură, aflat în grajdul său încălzit şi îmbrăcat cu o haină groasă pentru cai, care răcise. Acest proiect local părea perfect, şi am sugerat să dedicăm o suprafaţă de opt acri, pe care ar fi încăput între opt şi doisprezece ponei mici, acestui ţel admirabil. Dar m-am lovit de un zid impenetrabil: acest proiect nu asigura îndeplinirea nici uneia dintre condiţiile de obţinere a licenţei. Chiar dacă poneii de Dartmoor sunt ameninţaţi, specia generală, caii *(Caballus)* nu poate fi descrisă decât ca fiind înfloritoare. Poneii de Dartmoor au fost prăsiţi artificial de oameni acum câteva secole, probabil pentru a lucra în minele locale de cositor, şi sunt consideraţi o sub-specie, mai degrabă decât o specie ameninţată. Interesanţi eventual pentru crescătorii locali, dar insignificanţi din punct de vedere zoologic. Mie mi se părea o pastilă deosebit de iritantă şi greu de înghiţit, dar, din nou, timpul trecea, şi trebuia să facem ceea ce era necesar pentru a obţine licenţa, în loc de ceea ce credeam noi că ne-ar fi plăcut, poate.

Una dintre iniţiativele locale, pe care am reuşit să le includ ca platformă centrală pentru strategia noastră de conservare, a fost reinstaurarea gardurilor vii. Se estimează că există câţiva

kilometri de garduri vii la limita şi de-a latul celor treizeci de acri ai parcului, majoritatea rărite şi ofilite, asigurând prea puţin din habitatul bogat al animalelor sălbatice locale de altădată. Unele garduri vii (deşi, trebuie menţionat, nu ale noastre) au peste şapte sute de ani vechime. Întreţinute corespunzător, gardurile vii constituie ecosisteme alungite uriaşe, de sine stătătoare, având rolul unor coridoare prin care circulă vietăţile sălbatice şi protejând numeroase flori de câmp, plante, insecte, păsări şi mamifere ce se confruntă cu dificultăţi când sunt sub cerul liber. Aveam şi colţuri cu diverse tipuri de păducel, care puteau fi transplantate din alte părţi ale parcului, iar acest proiect, din fericire, a fost aprobat cu entuziasm de autorităţile locale. Proiectul se încadra şi între dorinţele mele personale pe termen lung, privind o intervenţie lentă şi îmbunătăţire treptată a ecosistemului mai larg al parcului, care nu ar fi riscat să provoace şocuri, dar, foarte probabil, ar fi asigurat beneficii pe termen lung şi oportunităţi educative – precum şi securitate, căci gardurile vii groase sunt o bună barieră împotriva nepoftiţilor, precum şi faţă de unele animale exotice rătăcitoare. Şi – ŞI – locurile de unde scoteam tufele de păducel eliberau teren pentru a fi folosit în alte scopuri, de exemplu un centru de vizitare. Totul a fost trecut în plan şi am început să tatonăm terenul, în căutare de persoane cu experienţă în îngrijirea gardurilor vii, pentru a ne învăţa şi pe noi. Din fericire, în această zonă din Devon încă se mai păstrează aceste practici rurale vechi şi de-abia aşteptam ca, într-o bună zi, nu peste mult timp, să reuşesc şi eu să mă pierd în arta antică a creşterii gardurilor vii preţ de câteva ore pe zi.

Între timp, în partea ce ţinea de restaurant, maestrul Adam asambla treptat toate piesele, deşi era nevoie de un ochi experimentat pentru a vedea în tot acel haos că ceva coerent începea să prindă contur. Bucătăria încă era „în zdrenţe”, la fel şi zona de luat masa şi magazinul – acoperite de rumeguş şi scule – care trebuiau cumva transformate în spaţii comerciale sau de acces public curate. Dar erau semne că lucrurile începeau să se schimbe în bine. Tavanul dezgustător fusese acoperit cu plăci de gips-carton noi-nouţe, apoi îmbrăcate în mortar până deveniseră de o netezime aproape diafană, graţie muncii a trei oameni în mai puţin de o săptămână, ceea ce, dată fiind suprafaţa de patru sute de metri pătraţi, era o realizare

destul de impresionantă. Dar nu uitaţi, aşa şi trebuia să fie. Trebuia să se usuce, să fie zugrăvit şi echipat cu noile şi minunatele spoturi de iluminat strălucitoare din crom şlefuit (pe care Katherine le-ar fi aprobat).

Se discutase mult despre opţiunea de a zugrăvi pereţii în nuanţe de alb-gălbui sau chiar culori tari, dar mama şi cu mine am rămas fermi pe poziţie: totul avea să fie alb. Cu parchetul de stejar, barul şi tejgheaua de stejar, şi detaliile din oţel şlefuit, această încăpere vastă avea să concureze serios cu restaurantele elegante din Londra.

Mai ţineţi minte şedinţa de design întreruptă când a evadat lupul? În final, nu am apelat la acea echipă pentru a ne concepe pliantele, căci machetele lor erau mult prea pretenţioase. (În schimb, un prieten din Londra s-a oferit să termine ceea ce începuse Katherine, pliindu-se mult mai mult pe stilul ei; mulţumesc, Paul.) Dar ne-am ales totuşi cu ceva bun din acea şedinţă. Când mi-am prezentat ideile privind estetica de ansamblu a restaurantului, şi în ultimă instanţă a parcului, menţionându-l pe Terence Conran ca principiu călăuzitor, unul dintre designeri a sugerat o descriere excelentă: „Mixt între Conran şi Desprins din Africa”. Am adoptat entuziast sugestia lui. (Pretenţios? *Moi?)* Oricât de pompos ar suna acest model, dacă reuşeam să-l implementăm eram convins că avea să funcţioneze pe piaţa spre care ne orientaserăm noi. Designul de calitate se întâlneşte din ce în ce mai frecvent, iar clădirile moderne răsar în cadrul grădinilor zoologice la fel de rapid ca oriunde altundeva. Grădina zoologică din Bristol a investit recent 1.000.000 de lire pe o nouă casă a maimuţelor ce arată de parcă ar putea face parte din programul Swedish Grand Designs. Oamenii care mănâncă regulat la McDonald’s nu vor fi efectiv descurajaţi de un bun-gust discret (ei bine, „bun-gust” cel puţin după umila mea opinie subiectivă), nici nu vor pleca din cauza mâncării gustoase, atâta timp cât este oferită la un preţ rezonabil. În plus, cea mai optimistă interpretare a mea pentru planul nostru de afaceri presupunea că parcul (şi drumurile din împrejurimi) ar fi putut probabil să facă faţă doar unui număr de maxim 200.000, până la 220.000 de vizitatori pe an, iar într-o bună zi era posibil să fim nevoiţi să creştem preţurile pentru a limita numărul clienţilor. De ce să nu ne pregătim pentru acea piaţă de pe acum? Era uşor să te laşi dus

de val (ambiţia noastră cea mai urgentă, de a recupera doar banii investiţi, prin atragerea a 60.000 de vizitatori, era considerată de mulţi optimistă) în atmosfera vioaie a restaurantului, în special când Adam adopta atitudinea de „se rezolvă”, încă jonglând cu oferte de preţ şi materiale şi organizând interviuri de angajare pentru personalul restaurantului, sub presiunea unui termen limită foarte strâns. Urmărind progresul, şi urmărindu-l pe Adam, mi-am dat seama că avea să reuşească. Acest lucru era absolut vital, căci restaurantul avea să reprezinte motorul financiar al grădinii zoologice – şi, ideal, un loc unde să pot mânca fără a fi nevoit să-mi bat capul să strâng vasele, în următorii douăzeci şi cinci de ani.

O altă parte vitală a planului de afacere era să avem cel puţin un chioşc de calitate, ideal două, sau, dacă ar fi fost să ne orientăm după grădina zoologică din apropiere, Paignton, ce avea un succes uriaş, câte unul din cincizeci în cincizeci de metri. Adam a respins o construcţie existentă aflată lângă viitorul ţarc cu animale blânde, ce puteau fi mângâiate, un şir de facilităţi prin care am trecut adesea ca părinte, şi unde am fost stors de bani pentru ceai, prăjitură şi îngheţată. Owen a pus gheara pe clădire în locul lui, folosind-o pentru a incuba ouăle păsărilor expuse publicului, în vreme ce Adam a susţinut cu argumente puternice să ne concentrăm pe un chioşc construit anume în acest scop în partea de sus a zonei de picnic. Evident, parcul urma să aibă nevoie de un chioşc într-o bună zi, dar am fost dezamăgit că ocolea o clădire existentă şi a durat ceva până m-a convins că ar fi trebuit iniţial să achiziţionăm ceva ce părea a fi o baracă destul de costisitoare, în loc să aşteptăm şi să instalăm un model modern, curbat, ce tocmai primise premiul pentru Cel mai Bun Chioşc de Agrement din Danemarca (atât de multe premii, atât de puţin timp). Dar Adam a rămas neînduplecat: investiţia iniţială de 2.000 de lire ar fi fost recuperată într-o singură zi bună de vară ţinându-i pe oameni în cea mai bună parte a parcului, unde s-ar fi minunat de apropierea tigrilor pe Muntele Tigrilor, desfătaţi ocazional cu răgetul leilor şi urletul lupilor, şi cumpărând încântaţi ceai, prăjituri şi îngheţată, şi, fiindcă ne aflăm în partea de sud-vest, pateuri.

În paranteză fie spus, am aflat două lucruri despre plăcinte, sau pateuri cu carne, de când am venit aici. Unul este că marginea exterioară mai groasă a aluatului, care într-un pateu autentic ţi se face cocoloş în gură ca un pachet de biscuiţi cu brânză, nu e destinată efectiv consumului, fiindcă rolul ei era de a servi ca mâner pentru mâncare, prins în mâinile murdare ale minerilor în pauza lor de prânz. Îmi pare rău dacă ştiaţi deja acest lucru, dar eu am savurat descoperirea fiindcă mă face să mă simt mai puţin vinovat când las nemâncat acel arc deshidratant de carbohidraţi, sau îl arunc pentru a fi hrană furnicilor. Mânerele şi ambalajele alimentare organice şi biodegradabile, în general, sunt lucruri la care ar trebui să ne gândim acum, dar erau deja puse în discuţie încă din 1510. Ceea ce mă aduce la cel de-al doilea lucru pe care l-am descoperit. „Pateul de Cornwall” a fost inventat în Devon. Da, unde locuiesc eu. S-a descoperit recent că anul 1510 a fost prima menţiune istorică a unui pateu, în registrele consiliului oraşului Plymouth. Care se află în Devon. De cealaltă parte a râului Tamar, „sunt monştri”, iar acest lucru poate fi dovedit cu următoarea menţionare a pateului, în 1746, când această reţetă din Devon a fost, se presupune, furată de piraţi şi introdusă în Cornwall. Ce fel de piraţi erau aceştia? Oameni răzvrătiţi împotriva unei versiuni mai vechi, despotice a Marthei Stewart? Dar rămâne de netăgăduit în momentul de faţă faptul că acel pateu a provenit din Devon. Aşa că obişnuiţi-vă cu ideea, voi cei din Cornwall! Şi da, toată lumea ştie deja că pateurile aveau, iniţial, două cămăruţe, una gustoasă şi alta cu umplutură de fructe, prima masă ieftină cu două feluri din lume. Chiar şi eu ştiu acest lucru. Se pare că marea dezbatere privind pateul încinge în continuare spiritele între cele două comitate, deşi, trebuie să recunosc, în cele optsprezece luni de când mă aflu aici nu am surprins niciodată niciun cuvinţel în această privinţă. Şi sincer, acum încep să mă cam satur de pateuri.

Astfel, Adam m-a convins că noua structură avea să fie o bună utilizare pentru fondurile noastre ce se epuizau rapid, şi m-a chemat prin staţia radio pentru a fi de faţă la livrarea ei. Încă mai aveam rezerve, sub ploaia torenţială de iunie. Mi se părea în continuare o opţiune scumpă prin comparaţie cu reechiparea clădirii existente, aflate la vreo nouăzeci de metri distanţă, şi puţin prea pătrată după gusturile mele. Echipa care a sosit

pentru a ridica structura din prefabricate era clar profesionistă, lucrând eficient în ploaie, pe un mic şantier pe care îl măsurasem şi-l nivelasem după condiţiile necesare chioşcului. Am avut din nou o mică ocazie de a mă implica într-un proces de construcţie pe cont propriu, contribuind din când în când cu câte o lovitură de ciocan sau ridicând un panou sau două, iar acest lucru mi-a făcut plăcere. Dar după ce structura a fost pusă pe picioare, echipa s-a îmbulzit în jurul ei, echipând-o cu panouri interioare şi prinzând în cuie cartonul gudronat, iar eu nu am mai avut nimic de făcut în afară de a sta deoparte în zona pentru picnic, minunându-mă cât de bine arăta. Pătrată sau nu, arăta de parcă s-ar fi aflat acolo dintotdeauna, ca şi cum ar fi făcut în mod cert parte din peisaj, şi a fost uşor să mă las cuprins de entuziasm la gândul cozilor de clienţi formate în faţa ei. Deşi nu pe o astfel de vreme…

Chioşcul era o parte foarte importantă a planului de ansamblu şi, sub aspect financiar, era absolut nevoie să funcţioneze. Animalele, evident, aveau prioritate, dar fără clienţi satisfăcuţi – şi în număr mare – le aştepta un viitor nesigur. Mai erau doar câteva zile până la inspecţie, şi deşi aceasta avea să pună accentul pe starea de bine a animalelor, avea să acorde o oarecare atenţie şi facilităţilor pentru public. Numărul de toalete, starea cărărilor, accesul pentru persoanele cu handicap, barierele de protecţie corespunzătoare care să împiedice oamenii să rămână fără membre, smulse de carnivore uriaşe, genul acesta de lucruri. Ceea ce nu avea să facă inspectorul – nu putea să facă – era să ne spună dacă grădina avea să fie viabilă ca afacere. Acest lucru ţinea de noi, de vreme, un pic de noroc, şi de măsura în care reputaţia locală a parcului era deja ireversibil pătată în mintea publicului. Iar acest gând era puţin înspăimântător.

Ziua inspecţiei a început cu o rară dimineaţă însorită, semn bun, deşi toată lumea era cuprinsă de emoţiile de dinaintea examenului. Când m-am întâlnit cu îngrijitorii înainte de inspecţie, era cât pe ce să nu-i recunosc. Îmbrăcaţi elegant – şi curaţi! De obicei stropiţi cu noroi şi lac de sudoare, această echipă de muncitori obişnuiţi cu greul care nu ar fi ezitat să se arunce într-o mocirlă pentru a urmări un animal rănit, să cureţe cu lopata roabe întregi de excremente, sau să se umple de sânge desfăcând în bucăţi cadavrul unui cal, părea brusc

formată din oameni normali, ca aceia pe care i-ai putea întâlni pe stradă. Nici nu ştiam că Steve avea un sacou elegant, dar iată-l în faţa mea, arătând uşor stânjenit, sudând ţigările rulate de el, în timp ce aşteptam sosirea examinatorului. Eu eram deosebit de agitat, ceea ce m-a surprins, fiindcă mă consultasem cu toţi cei implicaţi şi mă lăsasem convins că făcusem „aproape sigur” suficient pentru a trece cu bine inspecţia. Însă acel „aproape” a fost cel care a început să se facă simţit cât aşteptam.

Inspectorul numit de guvern a sosit cu Peter Wearden, care chiar avea să emită licenţa, dacă aceasta avea să fie recomandarea. Peter mi-a făcut cu ochiul, ceea ce m-a liniştit puţin, dar problema nu depindea de el. Inspectorul, Nick Jackson, opera propria lui mică grădină zoologică, o afacere de familie ajunsă la cea de-a doua generaţie, cu reputaţie internaţională, din Ţara Galilor. Deci ştia cum se gestionează o grădină zoologică bună. Speram doar că avea să identifice semnele unei astfel de grădini în ceea ce făcusem. Turul parcului – în mod normal o plăcere neştirbită, în care le arătam oamenilor ce aveam şi ce intenţionam să facem şi îi priveam transformându-se din sceptici uluiţi în entuziaşti plini de energie până la sfârşitul turului – a devenit brusc cât se poate de serios.

Domnul Jackson era plătit pentru a pune întrebări dificile, dintr-o poziţie de înţelegere extrem de detaliată, şi nimic nu scăpa examinării sale. A intrat în fiecare casă a animalelor, fără excepţie, a dat în vileag fiecare aspect care nu era perfect şi ne-a pus întrebări cât se poate de dificile. Între timp, Peter, în rolul său de agent de sănătate şi securitate din partea consiliului South Hams, avea şi el câteva critici personale. „Cuibul lui Robin”, de exemplu, unde Robin se retrăsese pentru a se ocupa de proiectarea ţarcurilor şi confecţionarea plăcuţelor informative, era un pod care, fapt pe care nu păruse să-l observe nimeni, sau să-l găsească ciudat, se termina cu o coborâre abruptă, lângă biroul lui, de şase metri până la podeaua de beton a atelierului de dedesubt. Evident, Robin era conştient de aceasta şi ştia să stea departe de margine, dar la fel de evident era faptul că situaţia era periculoasă.

— Vreau ca problema să fie rezolvată imediat, a lătrat el într-un stil ce nu-i stătea în fire. Chiar ASTĂZI.

Alte neglijenţe vizibile erau lipsa plăcuţelor informative de pe uşile de la casele animalelor periculoase, destinate îngrijitorilor atunci când intrau să muncească în ţarcuri.

— Dacă eu aş lucra acolo, aş vrea să ştiu că există un semn pe uşă care să le spună îngrijitorilor să nu dea drumul felinelor, în caz că apare vreun blocaj de comunicare, a spus domnul Jackson.

Deşi grădina noastră era suficient de mică şi de bine organizată încât toată lumea să ştie ce făceau toţi ceilalţi, o observaţie corectă, iar Duncan l-a contactat prin radio pe Robin, care, în timp ce cuibul lui periculos era deja supus reamenajării, a început imediat să implementeze această recomandare. Eu n-am fost de mare ajutor; neştiind ce să spun cât am aşteptat să primim cheile de la casa tigrilor, am remarcat că lacătul uşii exterioare era mânjit cu sânge. Inspectorul m-a privit aspru şi a zâmbit:

— Nu observasem, a spus el. Practici de muncă necorespunzătoare.

Şi şi-a luat o notiţă. La naiba!

Pe la ora cinci verificarea s-a încheiat, şi rareori m-am mai simţit atât de uşurat. Dar ziua nu se sfârşise încă. Am trecut în birou, unde toată lumea a luat loc şi a îndurat o informare completă de două ore şi jumătate, în cadrul căreia s-a discutat fiecare observaţie făcută şi ni s-a indicat, într-o oarecare măsură, ce scor obţinusem în privinţa ei. Această şedinţă a fost aproape la fel de solicitantă ca inspecţia în sine, şi deşi reacţiile înregistrate din partea inspectorului erau utile, în sensul că înregistrasem un scor destul de bun, încă nu erau concludente, căci raportul final avea să conţină şi materiale suplimentare. Am fost uşurat să aflu că observaţia mea despre lacăt, deşi atrăsese atenţia asupra unui punct slab de-al nostru, avusese de fapt un efect destul de bun şi a fost subliniată de către inspector ca făcând parte dintr-o „cultură a sincerităţii” care, aparent, cam lipsise în cursul inspecţiilor anterioare de-a lungul anilor. Ceruse şi să discute în particular cu îngrijitorii şi alţi membri ai personalului, undeva unde angajatorii lor să nu le sufle în ceafă, şi fusese impresionat de ceea ce auzise de la ei despre cum priveau ei ceea ce făceam şi direcţia spre care ne îndreptam. Deci nu era cazul să dăm afară pe nimeni, atunci (glumeam doar). Desigur, doar dacă nu cumva rezultatul avea să ne fie

comunicat ca „solicitare refuzată”, caz în care toată lumea ar fi fost nevoită să-şi caute un alt loc de muncă.

Îmi amintesc în detaliu ziua următoare. Eram neaşteptat de extenuat (în mod stupid), aşezat pe o bancă în faţa casei alături de copii când Rob s-a apropiat de mine.

— Nu pot să mai lucrez cu Steve, a spus el.

Rob era îngrijitorul-şef, Steve era curatorul, iar relaţia dintre ei era vitală pentru ca grădina zoologică să poată funcţiona fără probleme. Vestea ar fi trebuit să fie o adevărată bombă. Ar fi trebuit să intru în panică, sau cel puţin să mă alarmez, dar în schimb am simţit, de undeva din profunzimi, că nu mă interesează. Consideram că îi datoram multe lui Rob. Ţinuse cu dinţii de parc, împiedicându-l pe dezvoltatorul imobiliar să pună mâna pe el prin faptul că preluase colecţia de animale în conformitate cu legislaţia animalelor sălbatice periculoase (DWA) după ce licenţa de expunere în faţa publicului a colecţiei deţinute de bunicul său fusese retrasă. Discutasem cu el şi schimbasem multe e-mailuri în decursul perioadei de negociere când mă aflasem în Franţa. Rob era unul dintre cei mai importanţi oameni implicaţi în succesul acestei achiziţii. Nu voiam să-l pierd pe Rob, parţial fiindcă îi eram datori, dar şi fiindcă avea multiple talente şi cunoştinţe profunde despre parc ce ar fi fost imposibil de reprodus.

Am aşteptat. A sugerat să treacă la îngrijirea perimetrului în schimb, ceea ce, după o scurtă pauză de gândire, mi s-a părut o idee foarte bună. Având treizeci de acri ce trebuiau îngrijiţi, aveam nevoie de o persoană care să se ocupe exclusiv de parc (deşi nu prea ne permiteam să angajăm pe nimeni), iar Rob avea calificare de specialist în chirurgie vegetală, şi cunoştea parcul la fel de bine ca oricine altcineva. Avea nevoie de un loc de muncă mai puţin stresant din cauza unei schimbări în situaţia sa personală, căci începuse acum să aibă grijă, de unul singur, de o fiică pe care nu o mai văzuse de patru ani. Dacă trecea la îngrijirea parcului avea să iasă de sub controlul direct al lui Steve, cu care avea o relaţie furtunoasă ce părea să atingă un punct critic aproximativ din două în două săptămâni. Sub conducerea lui Tony, cu care avea o relaţie mai puţin tensionată, putea să muncească afară, fără a-şi bate capul cu rotaţiile altor oameni sau cu schimbările suferite de procedurile cu care se formase, ce erau implementate acum de noul regim.

Ştia câte ceva şi despre numeroasele plante exotice ce înfloresc prin tot parcul, majoritatea crescute din butaşi plantaţi de minunatul horticultor Ellis. (Eu sunt exact opusul; orice plantă rămasă în grija mea se vesteşte brusc şi moare, deşi Rob ne-a spus încă de la început că o plantă rară, un tip de plantă căţărătoare, zădărnicise eforturile lui Ellis timp de patruzeci de ani, dar începuse să înmugurească imediat după sosirea noastră. E o poveste ciudată, apocrifă, dar îmi face plăcere să o aud.) Rob avea să se bucure de o viaţă mai simplă, iar eu aproape că îl invidiam.

Steve a fost şi el încântat şi a sugerat că avea să-şi petreacă mai mult timp în parc cu personalul, înglobând rolul de îngrijitor-şef şi lăsând mai multe dintre aspectele administrative ale muncii sale în mâinile soţiei sale cât se poate de capabile, Anna. Toată lumea părea mulţumită de acest nou aranjament, şi m-am simţit puţin ca un manager de fotbal care a conceput o nouă modalitate de a-şi desfăşura jucătorii; în loc de 4-4-2, aveam să adoptăm o dispunere radicală în format 1-1-8. Sau ceva de genul. Trebuie să recunosc că sunt pe teren cam nesigur în materie de fotbal, dar cam aşa m-am simţit. Probabil.

Astfel, ciudat de istoviţi, dar şi reînnoiţi, ne-am apucat cu toţii să ne umplem timpul până ne aflam soarta. Trebuia să presupunem că aveam să trecem de inspecţie şi să deschidem în curând, dar când anume avea să se întâmple acest lucru era ceva ce nimeni nu putea ghici. Era o problemă complicată, fiindcă trebuia să imprimăm materiale publicitare cu datele şi programul de funcţionare, care să fie distribuite în toată ţara. Când tipografii, ajunşi la ultimul termen limită posibil, au făcut presiuni asupra noastră să le dăm informaţiile, pur şi simplu nu ştiam. Într-un final am optat pentru „Deschiderea anunţată în vara anului 2007”. Era de dorit să fie aşa.

Într-un sfârşit a sosit şi ziua în care Peter Wearden m-a chemat să apar în biroul consiliului din Totnes pentru a afla rezultatul. Am venit cu maşina, însoţit de Steve şi de mama (poate că Peter avea să fie mai indulgent dacă era de faţă şi o doamnă în vârstă). Ultima dată când intrasem în acea clădire venisem pentru a înregistra decesul lui Katherine, cu trei luni în urmă, însoţi de Ella, când mă jucasem apoi cu ea în micul labirint din curte. Dar am încercat să-mi alung acest gând din minte, căci, după cum spune Regele Castelului din Mlaştină în

Monty Python and the Holy Grail, referindu-se la nunta tulburată de uciderea a numeroşi oaspeţi de către exuberantul Lancelot:

„Vă rog! Aceasta ar trebui să fie o ocazie fericită."

Peter a zâmbit, eu am zâmbit, toată lumea a zâmbit. Semnele erau bune. Mi-a întins raportul, care era lung, dar avea, din fericire, o scrisoare introductivă: „Recomand ca Parcului Zoologic Darmoor să-i fie acordată licenţa de funcţionare ca grădină zoologică…" Uau! În sfârşit! Reuşisem. I-am mulţumit lui Peter şi ne-am întors încântaţi, şi am dat vestea tuturor angajaţilor, dintre care unii au izbucnit în lacrimi. Am stabilit o dată certă pentru deschidere, peste două săptămâni, pe 7 iulie – 07/07/07 – în privinţa căreia toată lumea a fost de acord că era oarecum o dată norocoasă.

Cel mai important era faptul că această dată era chiar înainte de vacanţa şcolară, la începutul celei mai aglomerate perioade, deşi a deschide în acel moment avea să ne oblige să pornim în forţă. Ar fi fost plăcut să avem o deschidere mai puţin zgomotoasă în iunie, să căpătăm putină experienţă în a avea efectiv vizitatori, înainte de a ne expune infrastructura nou renovată în faţa roiurilor de oameni (speram noi) ce aveau să sosească în iulie. Dacă acele roiuri ar fi găsit lacune în planul nostru, ar fi trecut exploziv prin ele, împinse de la spate de forţele pieţei, şi ar fi spart naibii întregul balon. Dar data de 07/07/07 a fost bătută în cuie. Chiar aveam să deschidem în ziua respectivă, fie ce-o fi. Dacă restaurantul nu era gata, aveam să vindem sendvişuri. Dacă chioşcul nu avea instalaţia electrică montată corespunzător, aveam să folosim un prelungitor electric. Dacă zona de joacă nu era amenajată încă, aveam castele gonflabile, împrumutate de la firma Bouncy Castles a lui Adam, o parte secretă din fosta lui viaţă de manager servicii clienţi. Avea să se întâmple.

Dar banii se terminaseră. Încercasem – în van, după cum se dovedeşte – să ne ţinem sub observaţie rezervele. Dar când Joanne, contabila noastră, a reuşit să-şi facă o idee clară despre situaţia noastră, nu a putut decât să ne raporteze că mai aveam doar 60.000 de lire rămase şi încă o lună, aproximativ, până la deschidere. O grădină zoologică în pericol de dispariţie înghite bani ca o maşinărie special concepută de tocat banii, iar pentru armata vitează a Parcului Zoologic Dartmoor 60.000 de lire erau o nimica toată. Nici dacă am fi avut o ghilotină industrială

special adaptată pentru bancnote nu am fi reuşit să scăpăm mai bine de bani. Pe lângă gurile flămânde de hrănit – lei, urşi, tigri, maimuţe şi vidre, plus multe altele – toate aceste animale au nevoie de verificări stomatologice veterinare scumpe, programe de analize a scaunului, vaccinuri de rutină, implantări de microcipuri, şi o întreagă gamă de alte servicii, care, pentru un custode de animale exotice, reprezintă o prioritate de gradul întâi.

Dar acestea fac parte atât de clar din ceea ce înseamnă grădina zoologică încât nu ridică niciun fel de dileme. Ziua Tratamentelor Dentare a fost o inaugurare memorabilă, şi memorabil de scumpă, a exact genului de proceduri necesare pentru a întreţine în mod responsabil atât de multe animale exotice. Ursoaica Fudge, pe lângă faptul că avea nevoie să-i fie tăiate din nou ghearele, care crescuseră în formă semicirculară şi o împiedicau să păşească normal, părea să sufere de o durere de dinţi. Având douăzeci şi nouă de ani, ne puteam aştepta să mai trăiască poate încă vreo şapte ani în captivitate (deşi ar fi fost de mult moartă în sălbăticia nemiloasă, unde specia s-a redus la, poate, cinci exemplare în munţii Pirinei, şi care e în continuare ţinta vânătorilor sportivi în Europa de Est). Ghearele ei erau una dintre probleme, dar părea prea calmă şi înceată, iar în rarele ocazii când căsca gura spre noi dezvăluia un set îngrozitor de pietre de mormânt sparte, crăpate şi acoperite de o mizerie maronie, precum şi ceva ce aducea a abces. Aşa ceva ar fi încetinit pe oricine, cu atât mai mult o venerabilă doamnă în vârstă.

Una dintre pume era şi ea suferindă şi îi curgeau balele, simptom diagnosticat în permanenţă ca fiind provocat de gingivită şi tratat în acest sens în ultimii câţiva ani. Problema era că gingivita e, de regulă, o afecţiune acută – foarte rar cronică – dar această pumă rareori îşi dezgolea colţii în faţa îngrijitorilor şi chiar se dovedise recent a fi o cu totul altă pumă decât cea pe care crezusem noi că o aveam. O radiografie făcută cu ceva luni în urmă dezvăluise că avea o placă de metal în picior, care nu ar fi trebuit să existe acolo, şi care însemna că era cu totul alt animal decât crezusem noi. Trebuia să aflăm cine era şi de ce suferea.

Cel de-al treilea client, şi probabil cel mai important, era Sovereign, jaguarul fugar cu apucături de ninja, şi, dintre toate

trei animalele cel care se afla în cel mai mare pericol de dispariţie. Reuşise cum să-şi crape ambii canini superiori, dintre care unul era plat la capăt. Se sugerase că era posibil să fie nevoie să i se extragă ambii dinţi, ceea ce mă deranja, fiindcă Sovereign încă era un adult tânăr, iar acei colţi erau cei pe care îi folosea la vânătoare. Evident, nu avea nevoie de ei pentru a vâna la grădina zoologică – puteam să-i dăm carne tocată drept hrană, dacă era cazul – dar îmi făceam griji pentru starea sa psihică dacă şi-ar fi pierdut acei dinţi. Ar fi simţit pierderea. Şi eram îngrijorat că preocupările de prevenire a abceselor în viitor nu aveau să ţină cont de acest lucru. Voiam să fiu de faţă când se luau acele decizii.

Prin urmare, s-a stabilit Ziua Tratamentelor Dentare, şi ne-am pregătit. Cum ne-am pregătit. Peter Kertesz e cel mai bun specialist englez în stomatologia animalelor exotice şi e în acelaşi timp, în principal, stomatolog de oameni într-un cabinet de pe Harley Street. Întâmplător, a devenit interesat de dentiţia animalelor şi a ajuns unul dintre cei mai importanţi experţi din lume. Nick Masters, de la IZVG, avea să se ocupe de anestezierea animalelor şi să facă verificările generale ale stării de sănătate ale acestora cât timp erau adormite. I-am programat pe amândoi şi trebuia să fim pregătiţi.

În întunericul de dinaintea zorilor ce plutea la 6 dimineaţa, echipa a început să se adune la parc şi au început majoritatea procedurilor normale de rutină şi hrănirea animalelor. Până la 8, Steve trecuse prin dansul său tot mai familiar cu Sovereign, care fusese tranchilizat cu succes şi transportat la noua şi strălucitoarea facilitate veterinară a parcului. Sovereign a fost spectaculos ca prim pacient al spitalului veterinar, cu petele sale frumoase contrastând cu mediul alb steril şi halatele verzi ale medicilor. La examinare, ambii canini superiori ciobiţi ai lui Sovereign expuneau o parte din pulpă, deci era cu adevărat posibil să îi piardă. Dar Peter nu şi-a pierdut cumpătul şi s-a mulţumit să-i scurteze, folosind o mică freză extrem de eficientă, ce produce toate zgomotele îngrozitoare pe care nu vrei să le auzi în timpul unei intervenţii stomatologice la oameni. După ce a stabilizat structura externă a dinţilor, a început să-i aplice un tratament de canal. În cazul oamenilor aceasta se realizează cu un instrument tabular special de curăţat de circa cinci centimetri lungime, care este inserat în gaură, în centrul

dintelui, acolo unde se afla înainte dentina, şi plimbat încoace şi încolo pentru a curăţa toate resturile de ţesut din carie, adânc în os. Slavă Domnului că există anestezic!

Pentru Sovereign sondele tubulare de curăţare trebuiau să aibă cel puţin doisprezece centimetri jumătate, pentru a ajunge suficient de adânc în rădăcina sa enormă, dar şi pentru a parcurge cei câţiva centimetri suplimentari ai colţilor înşişi, ca Peter să poată scoate toată pulpa. Din fericire, pentru un pacient atât de periculos Sovereign s-a comportat exemplar. Nick Masters s-a asigurat că e ţinut sub anestezie generală atent monitorizată; avea tuburi în gură, senzori de monitorizare în dreptul inimii şi maşinării ce ţiuiau ritmic. După o scotocire foarte în profunzime, urmată de o plombare la fel de în profunzime, tratamentul de canal al lui Sovereign s-a încheiat, şi a fost dus înapoi pe un pat de paie în ţarcul lui.

A venit apoi rândul femelei de puma, despre care credeam că era, probabil, Holly, şi care salivase abundent într-o manieră neobişnuită. Am purtat felina culcată pe o targă ce ne fusese împrumutată de o altă grădină zoologică pentru această ocazie. Distanţa de parcurs era scurtă, felina era relativ mică, iar medicamentele erau recomandate internaţional, aşadar, nu aveam prea mari temeri în privinţa acestui transport. Transferul s-a desfăşurat bine, iar după ce a ajuns pe masă Peter a văzut imediat că problema i se trăgea de la câţiva premolari din falca de jos, care nu aveau nimic deasupra cu care să se întâlnească atunci când mesteca. În ultimii câţiva ani muşcase pe gingii, care sângerau şi o făceau să saliveze, iar acum extracţia era singura opţiune. Dar aceasta era o intervenţie de rutină pentru Peter, iar patruzeci şi cinci de minute mai târziu, după două extracţii, Holly era deja pe drum înapoi spre ţarcul ei, unde avea să se recupereze în patul ei de paie calde.

Toată lumea a luat o pauză, pentru a lua prânzul cu întârziere, iar echipa împrospătată s-a pregătit să înfrunte ceea ce sperau că va fi sarcina simplă de tăiere a ghearelor prea mult crescute ale celui mai în vârstă mamifer al parcului, Fudge, ursul brun european în vârstă de douăzeci şi nouă de ani. Tranchilizarea lui Fudge era problematică. Nu i se cunoştea greutatea (s-a dovedit că avea 147 de kilograme, după cântarul din salonul veterinar – e o ursoaică mică), aşadar, era greu să-i nimerim exact doza. Şi era rezistentă. În cele din urmă, şase oameni au reuşit s-o

transporte pe Fudge, care dormea, până la masa de operaţie, unde am ţinut-o cu mâna în poziţia necesară pentru Peter şi Nick. Nick, fiind medic anestezist, era primul care avea prioritate, pentru a o stabiliza, iar setul lui de maşinării ţiuitoare ne-au asigurat că era complet adormită, şi toate semnele vitale îi erau monitorizate. Imediat ce a fost stabilit acest lucru, Peter l-a înlocuit pe Nick cu un gest larg al braţului. Nici Nick, nici Peter nu sunt înalţi, dar ambii sunt bine făcuţi şi au mişcări extrem de precise – medici cum scrie la carte – şi a fost un adevărat privilegiu să-i privesc muncind. Erau şi echipaţi pe măsură, alegându-şi amândoi salopete combinezon albastre în stil paramilitar, cu buzunare pe picioare, menite, în cazul lui Peter să ţină setul de baterii reîncărcabile pentru lampa complicată pe care a purtat-o pe cap pe tot parcursul intervenţiei, echipată uneori şi cu dispozitive optice suplimentare, ca un fel de chirurg-giuvaiergiu. Adică exact ceea ce e, probabil, un dentist de animale exotice, cred eu. Peter e, poate, cu doi ani mai mare decât Nick, şi deşi se afla în rolul spectaculos al specialistului, îi lăsa respectuos locul anestezistului de fiecare dată când acesta avea nevoie de acces pentru a verifica tuburile ce intrau în gura lui Fudge sau făcea recomandări despre cât timp mai avea la dispoziţie. Peter se dădea în spate, cu instrumentele în aer, fără a se grăbi câtuşi de puţin, spunând:

— Fă ceea ce ai de făcut. Eu sunt doar tehnicianul.

Dar, deşi Peter era fermecător, ne oferea constant şi un monolog despre munca excelentă pe care o făcea.

— Ia uitaţi-vă, spunea, să decupezi gingia din jur şi să extragi abil un dinte cariat minor, apoi să coşi gingia cu o singură mână. Sunt probabil singura persoană din lume care ar putea face asta. De la diagnostic la extracţie în mai puţin de douăzeci de minute. Bine că sunt aici.

Se zvonise că Peter avea să vină însoţit de o nouă asistentă atrăgătoare, şi aşa a şi fost (întotdeauna aşa e cu el). Din păcate, deşi extrem de competentă, aceasta nu era chiar atât de rapidă pe cât voia Peter, şi a mustrat-o necruţător de mai multe ori. Dar, desigur, era vorba de o treabă serioasă. Perioada de menţinere a ursului sub anestezie era limitată, şi toţi cei implicaţi lucrau de multe ore, şi încă îi mai aşteptau multe altele, în cursul cărora nimeni nu-şi putea permite să greşească.

Cu cât Peter se uita mai atent, cu atât descoperea mai multe probleme în gura ursoaicei. În final Fudge a suferit şase extracţii, iar molarii, şi în special caninul superior rămas, nu au fost intervenţii rapide de câte douăzeci de minute.

— Dinţii urşilor sunt concepuţi să dureze, a spus Peter, chinuindu-se cu dentiţia cu rădăcini puternice a lui Fudge, ceea ce presupunea utilizarea unui mic ciocan şi a unei dălţi din oţel inoxidabil. Toţi au sărit să dea o mână de ajutor, cu asistenta, Anna, Steve, Duncan şi cu mine ţinând-o pe Fudge nemişcată, în vreme ce Peter a scos dintele trăgând şi apelând la tertipuri, ca apoi să-i coasă gingiile însângerate. Pe Sovereign îl mai văzusem sub anestezie generală, iar musculatura lui fără vlagă nu mă surprinsese. „Holly", puma, trecuse de prima tinereţe şi păruse doar o pisică domestică foarte mare – deşi una cu care n-ai fi vrut să ai probleme. Dar Fudge părea incredibil de solidă, poate ca acel mistreţ pe care Leon hotărâse atât de înţelept să nu-l mai urmărească în Franţa. Îmi dădea impresia că ar fi putut trece prin orice, iar Nick a fost impresionat de intensitatea semnelor ei vitale pe tot parcursul intervenţiei. Eram complet impresionat de Fudge. Era o adevărată bestie. Şi, în cursul acestor proceduri, a devenit clar de ce Fudge se mişca atât de greoi de ceva vreme.

Peter a descoperit şi a drenat un abces cât o minge de golf în laba ei din spate care, dacă ar fi rămas netratat, i-ar fi epuizat sistemul imunitar şi ar fi putut să-i fie fatal. Unul dintre cele mai vechi exemple de schelet al unui om primitiv a fost descoperit lângă un lac din Africa şi s-a stabilit că acesta murise din cauza unui abces dentar care îi măcinase falca şi îl omorâse, probabil în chinuri mari, în floarea vârstei. În sălbăticie Fudge nu ar fi apucat niciodată să ajungă la această vârstă, căci abcesul acela ar fi omorât-o probabil.

După alte trei ore jumătate operaţia se încheiase, iar Fudge a fost dusă înapoi în ţarcul ei, traversând parcul învăluit din nou în întuneric, ca atunci când începusem. Fusese o zi lungă şi destul de înspăimântătoare şi, deşi era imposibil să nu reflectez, măcar pentru o clipă, asupra costului (8.000 de lire factura veterinarului, plus costurile din sala de operaţie, cele cu personalul etc), mă simţeam foarte bine la gândul că deturnasem nişte fonduri dinspre lume în general şi le investisem în această cauză nespus de nobilă. Acum, cel puţin,

dacă urma să fim nevoiţi vreodată să ne împrăştiem animalele, acestea trei aveau să fie mai sănătoase şi, astfel, să aibă şanse mai mari de a-şi găsi un alt cămin. Dar mai era ceva la mijloc. Optimistul din mine găsea o satisfacţie enormă în faptul că reuşisem să le ofer acestor animale uluitoare servicii medicale de o asemenea calitate, chiar aici, în propria noastră facilitate de la faţa locului. Nu încăpea îndoială că Nick şi Peter erau, cât se poate de la propriu, profesionişti de talie mondială. Şi reuşisem să-i aducem aici pentru a rezolva problemele de sănătate pe termen lung suferite de trei dintre animalele aflate în grija noastră, care nu fuseseră tratate în trecut.

Am vizitat site-ul lui Peter şi l-am văzut acolo, cu o gamă de animale şi în locaţii cu mult mai exotice decât ale noastre: cea mai impresionantă fotografie era cu un elefant întins pe spate, ţinut în loc de douăzeci şi nouă de oameni, după numărătoarea mea, astfel încât Peter să-i poată extrage un dinte, probabil de mărimea unei mingi de rugby. În comparaţie cu aşa ceva, şase oameni care stătuseră pe poziţie paisprezece ore şi un bărbat cu o puşcă mare postat afară era floare la ureche, şi am fost onorat când a întrebat dacă putea adăuga o parte dintre fotografiile făcute pe site-ul său, alături de celelalte. Dar fusese oricum o experienţă palpitantă pentru noi.

Toate cele trei animale şi-au revenit excelent şi, departe de a părea amorţite după ziua petrecută la dentist, toate trei animalele păreau să se mişte ceva mai vioi acum că suferinţele lor dureroase, ce durau de mult timp, fuseseră în sfârşit rezolvate. În ziua următoare, Sovereign a sfâşiat cu poftă o bucată uriaşă de carne cu dinţii săi proaspăt plombaţi, puma Holly a mâncat găină tăiată cubuleţe, iar Fudge a ronţăit bucuroasă o găleată de mere, în pofida nenumăratelor suturi din gingiile ei.

Facturile veterinare reprezintă doar o singură coloană din tabelul de calcul. Dintr-o perspectivă mai largă, e doar o cheltuială necesară pentru desfăşurarea afacerii. Problema era că noi încă nu aveam o afacere. Mai mulţi potenţiali creditori ne subliniaseră acest lucru încă de la început, iar unii chiar citaseră acest aspect drept motiv pentru a nu ne împrumuta bani. „Cât de nerezonabil”, mi-am spus eu la vremea respectivă. Dar începeam să-i înţeleg. Evident, trecusem acum de inspecţia pentru obţinerea licenţei şi ne puteam deschide în curând

pentru public, pentru a începe să vindem. Dar, din nefericire, data acestui eveniment fusese amânată în repetate rânduri în calendar – trecuse aprilie, apoi sărbătoarea de Paşte, apoi iunie – până ajunsese la foarte îngrijorătoarea lună iulie. Şaizeci şi cinci la sută din vânzările anuale ale unei atracţii de sezon ca aceasta se realizează în iulie şi august. Dacă scoteam din calcule vreo parte din iulie, urma să avem probleme grave. Dar încă nu ajunsesem acolo. Aveam suficient cât să plătim salariile şi creditorii esenţiali până în octombrie, apoi gata. Aveam nevoie de vizitatori în iulie şi august, şi în număr considerabil. Dacă nu veneau oamenii, aveam să fim nevoiţi să ne închidem la sfârşitul primului nostru sezon. Era un gând trist, dar am tras în continuare tare, folosindu-ne de ceea ce aveam deja pe stoc, reciclând materialele existente, şi stingând cu entuziasm luminile la sfârşitul zilei, deşi probabil acest gest avea doar un impact neglijabil asupra facturii uluitoare la curent de 6.000 de lire pe lună.

Licenţa ne fusese acordată cu anumite condiţii, majoritatea aspecte pe care le puteam rezolva în următoarele douăsprezece luni, dar erau unul sau două lucruri – precum restaurantul – ce trebuiau puse la punct înainte de a deschide. Totul era însă sub control şi cred că pe 1 iulie Adam ne-a informat fericit că barul era acum complet funcţional şi putea servi vinuri, tării şi bere din cidru la halbă, precum şi bere amară la halbă, berea noastră blondă foarte seacă. Şi Stella Artois. Când poziţiile din spate ale maşinii lui Adam au dispărut pe alee în noaptea aceea, Duncan şi cu mine, împreună cu Max, un cameraman de care ne apropiasem deosebit de mult, am deschis barul şi am început să testăm această marfă importantă, în scopuri de control al calităţii, desigur. Barul a devenit un loc convenabil de întâlnire la sfârşitul zilei, pentru a vorbi despre ce făcuse fiecare şi pentru a discuta scenariile ce trebuiau continuate cu Max. Întâlniri strict de afaceri, desigur. Zece zile mai târziu, butoiul de patruzeci şi opt de litri era gol, din care Adam vânduse circa trei litri şi jumătate publicului, pe bani.

— Văd că pentru a putea scoate profit din vânzarea de Stella voi fi nevoit să cer circa 12,5 lire pe jumătate de litru, s-a plâns el, poate o idee arţăgos.

Am chicotit ca nişte şcolari obraznici când el a plecat – deşi eu sunt cu şase ani mai în vârstă decât Adam, iar Duncan şi Max

considerabil mai mult. Desigur, ne-am dat seama că nu era o modalitate corectă de a conduce o afacere, deşi a părut necesară la vremea aceea.

Când mai aveam doar o zi până la deschidere, restaurantul chiar fusese terminat, magazinul era aprovizionat cu jucării atrăgătoare de pluş şi mărfuri ce purtau logo-ul DZP, depozitele în care se ţineau carnea şi legumele pentru animale erau sclipitoare, noile cărări erau ireal de netede şi aranjate, iar zona de picnic era presărată cu mese de picnic restaurate, aşezate în faţa noului chioşc, a cărui alimentare cu apă şi curent electric era aproape finalizată în aşteptarea mulţimilor care, speram noi, aveau să se îngrămădească în curând în jurul său. Şi mai remarcabili erau angajaţii, proaspăt echipaţi în uniformele lor impecabile, verzi pentru îngrijitori, albastre pentru cei de la întreţinere, albe pentru angajaţii din restaurant şi magazin. Pe fiecare cămaşă era imprimat logo-ul conceput de Katherine, literele DZP cu dungi de tigru, ultimul design pe care îl concepuse vreodată, destinat acum, aparent, să trăiască încă mulţi ani după dispariţia ei.

Singurul element care nu era de partea noastră era vremea. După ce trecusem prin cea mai umedă lună iunie înregistrată vreodată, începutul de iulie nu dădea semne că ar fi vrut să aducă vara. Ploaia cădea fără încetare, şi ne confruntaserăm chiar cu perioade prelungite de ceaţă, ce reduceau vizibilitatea până la maxim douăzeci de metri. După cum s-a exprimat Kelly succint, în ajunul marelui nostru eveniment:

— Noi deschidem mâine, dar trăim într-un nenorocit de nor.

Nu aveam ce să facem în afară de o ultimă curăţenie, un ultim tur prin parc, apoi să stingem luminile şi să vedem ce avea să ne rezerve ziua de mâine.

9.
Deschiderea oficială

Astfel s-au ivit zorile zilei de 7 iulie 2007, iar noi aveam să ne deschidem pentru public la ora 10 dimineaţa. Şi, în mod uluitor, pentru prima dată în circa şase săptămâni, era o zi însorită. Era chiar foarte cald. Cerul era complet senin, chiar şi parcul era fără urmă de nori, ceea ce era o noutate. Mai jos, în parcare, începuse să se adune o mică mulţime încă de pe la nouă jumătate, iar la intrare fusese întinsă o panglică, pregătită pentru tăiere cu ocazia redeschiderii oficiale a grădinii zoologice pentru public, pentru prima dată în ultimele cincisprezece luni.

Mama, Duncan şi mai mulţi dintre angajaţii îmbrăcaţi elegant coborâseră deja când am sosit eu, dar eram mult în inferioritate numerică faţă de mulţimea ce aştepta, formată din mame şi cărucioare, grupuri de familie şi, ici-colo, câte un pensionar în vârstă. Cu o zi înainte, vremea ar fi făcut foarte improbabilă această adunare, dar această gaură apărută brusc în nori era ca şi cum s-ar fi ridicat brusc cortina, dezvăluind distribuţia unei piese de teatru, îndelung repetată şi cu ziua premierei ameninţată constant cu amânarea. Brusc îi dădusem bătaie. Aceştia erau clienţi adevăraţi, toţi dorindu-şi sincer să viziteze o grădină zoologică adevărată. Unii îşi doreau chiar să cumpere o jucărie, să ia masa şi să meargă la toaletă; aşadar, în următoarele opt ore (pentru prima dată în viaţa noastră), aceasta a fost sarcina noastră: să ne asigurăm că această secţiune reprezentativă a publicului, selectată arbitrar, primea ceea ce îşi dorea, iar oamenii plecau satisfăcuţi de experienţă.

Mama a ţinut un scurt discurs în care le-a mulţumit tuturor că veniseră şi a mulţumit personalului pentru cât de mult muncise, apoi a declarat parcul deschis şi a tăiat panglica. Când am privit-o tăind prima ei panglică de inaugurare din şaptezeci şi şapte de ani, mi-am spus că poate se gândise puţin la casa în care s-a născut, din Sheffield, care nu avea nici măcar două camere la parter şi două la etaj, ci una jos şi una sus, plus un mic pod deasupra, cu jgheaburi de nichel în faţa focului în sufragerie/bucătărie/baie. Dar de fapt vorbea doar sentimentalul din mine, iar mama se gândea la aspecte mult mai practice, de genul: „Slavă Domnului că în sfârşit ne vin nişte bani” şi: „Cum pot ajunge în capătul de sus al aleii în faţa tuturor acestor oameni?” Întâmplarea a făcut să fim purtaţi în sus pe alee, în

fruntea mulţimii, mânaţi de un val uriaş de energie şi optimism. În afară de temerile mele legate de rigolele abrupte ce mărgineau aleea care, după cum mi se atrăsese atenţia îndatoritor de multe ori în ultimele câteva luni, puteau cu uşurinţă să provoace o fractură de gleznă dacă cineva cădea în direcţia greşită (deşi, în decurs de patruzeci de ani, acest lucru nu se întâmplase niciodată). Toţi cei aflaţi în imediata mea vecinătate au reuşit cumva să urce în siguranţă pe alee, dar în scurt timp aveau să ajungă în vârf, şi urma să încep să primesc primele plângeri despre restaurant, apoi despre chioşc, despre cărări, despre toalete, şi despre coşurile de gunoi. Apoi, desigur, avea să se producă o situaţie de cod roşu. Vreun gard tăiat de activiştii pentru drepturile animalelor sau un îngrijitor entuziast făcând vreo greşeală, şi brusc ne-am fi trezit cu Solomon traversând în fugă zona de picnic, cu un bebeluş între fălci. Mulţimea, cuprinsă de ţipete, s-ar fi împrăştiat pentru a nu mai reveni vreodată, iar vânzarea grădinii zoologice nu ar fi reuşit să acopere plata despăgubirilor, căci asigurarea noastră de răspundere civilă era de doar 5 milioane de lire.

Oriunde m-aş fi uitat vedeam ceva ce ar fi putut să meargă prost, îmi făceam de lucru în permanenţă cu staţia radio, verificând dacă putea scana ambele frecvenţe simultan, pentru a fi la curent şi cu dezastrele în materie de servicii clienţi şi cu cele din domeniul animal. Nu mă aşteptam efectiv ca aceste lucruri să se întâmple, în manieră pesimistă, dar nu aş fi fost câtuşi de puţin surprins, în acel moment, dacă s-ar fi întâmplat vreunul din ele. Modulul de alertă se prelungise de atâta vreme încât îmi era greu să stau deoparte şi să văd această zi aşa cum era ea. Un succes enorm, de nedescris.

Oamenii avansau – în valuri – pe alee, plimbându-se şi savurând facilităţile. Cumpărau îngheţată, ceşti de ceai, mâncare pentru prânz şi jucării din magazin, şi zâmbeau. Mai mult, ne spuneau lucruri frumoase, nouă şi îngrijitorilor. Cât de bine arăta totul, ce schimbare bine-venită era, cât de fericite păreau animalele, cât de mult muncisem, fără îndoială. Niciunul dintre noi nu era obişnuit cu aşa ceva. Până în acel moment majoritatea vizitatorilor din lumea de afară fuseseră oficiali, bancheri, inspectori, avocaţi sau creditori, de un fel sau altul, subliniind gravitatea extremă a situaţiei noastre, volumul enorm de muncă ce ne aştepta şi consecinţele dezastruoase dacă ceva

ar fi mers prost. Dar iată-ne aici, acum că reuşisem în sfârşit, şi eram lăudaţi, în permanenţă pe tot parcursul zilei, de un public zâmbitor şi chiar recunoscător. Spre prânz m-am îndreptat spre zona de picnic, iar Solomon nu era prin preajmă, închis în siguranţă în spatele gardului electric, distrându-şi publicul în loc să îl mănânce. Iar publicul mânca la chioşc. Toate mesele de picnic erau pline; oamenii stăteau aşezaţi pe iarbă, relaxându-se şi sorbindu-şi ceaiul – ceai pe care îl cumpăraseră de la chioşc – în vreme ce copii mici în şosete îşi consumau energia pe castele gonflabile. Nu am rezistat tentaţiei de a-i număra, iar în prima tură am identificat patruzeci şi doi de adulţi vizibili din colţul de jos, care, multiplicaţi cu preţul de 8 lire al unui bilet, însemnau 336 de lire. Chiar în faţa mea se strânseseră destui bani pentru a plăti cu vârf şi îndesat pentru acel rotopercutor extrem de scump pe care fuseserăm nevoiţi să-l cumpărăm cu trei luni în urmă. Plus cafele şi ceaiuri, plus alţi oameni umblând prin parc şi prin restaurant. Poate că avea să meargă până la urmă. Apoi am primit prima mea plângere:

— De ce aţi adus aceste castele gonflabile aici? m-a întrebat o mamă uşor iritată. Mi-am adus copilul aici să vadă animalele, dar nu se mai dă jos de pe castel. Nu fac decât să-i distragă atenţia.

Nu prea ştiam ce să spun, aşa că mi-am încercat noua atitudine de servicii clienţi, mi-am cerut scuze, dar am remarcat că mulţi oameni foloseau castelele gonflabile ca şansă de a lua o pauză, astfel încât copiii lor să se poată întoarce la privitul animalelor după ce îşi consumau o parte din energia în exces. Această platitudine a părut să funcţioneze. Deşi am luat plângerea foarte în serios, tot aşa cum fusese făcută, şi m-a făcut să pun la îndoială, pentru moment, ideea de bază a locurilor de joacă, aveam destulă încredere că, deja, toate grădinile zoologice şi aproape orice atracţie de agrement aveau un loc de joacă oarecare şi, în fond, doar atâta ne puteam permite în acel moment. De regulă, e considerat o formă de serviciu public. Dar sincer, unii oameni sunt imposibil de mulţumit, după cum am descoperit, deşi aceea a fost singura plângere din ziua respectivă.

Ziua s-a scurs fără să se întâmple nimic rău. Îngrijitorii zâmbeau, aproape nevenindu-le să creadă, potopiţi de complimente, laude şi reacţii pozitive. Fusese un drum lung şi

pentru ei, şi pentru cei vechi, şi pentru cei noi, prin momente foarte dificile şi cu un nivel de nesiguranţă privind viitorul lor pe care majoritatea nu-l mai trăiseră până atunci. Însă ceea ce mai trăiseră era interacţiunea cu publicul, şi am fost uimit de cât de în largul lor păreau să se simtă toţi, trecând printre mulţimi, susţinând prezentări improvizate, apoi văzându-şi mai departe de munca lor. Era logic, desigur. Niciunul dintre ei nu mai lucrase într-o grădină zoologică goală înainte de a veni aici; mulţimile erau normale.

Însă în cazul meu, singura grădină zoologică în care muncisem vreodată era aceasta, care fusese dintotdeauna goală. Orice membru al publicului aflat la faţa locului era responsabilitatea noastră şi trebuia escortat în orice clipă. Între momentul în care ni se acordase licenţa de funcţionare şi ziua deschiderii, cu mai puţin de două săptămâni în urmă, şcoala locală ceruse permisiunea să vină în vizită. Acceptasem şi, deşi era practic permisă ca vizită particulară, aceasta nu fusese privită cu ochi buni de Steve, Anna şi Peter Wearden. Vizita se desfăşurase sub supraveghere strictă şi în tensiune, în vreme ce mânasem douăzeci şi şase de tineri vulnerabili şi cei circa şase adulţi însoţitori printre capcanele periculoase care, după cum fusesem învăţat, sălăşluiau în parc. Iar acum, brusc, erau copii peste tot, alergând şi râzând, aproape nesupravegheaţi şi, în mod ciudat, teferi şi nevătămaţi. Îmi plăcea să-i văd, recunoscând veselia de pe chipul lor ce trăda că se bucurau de o ieşire specială. Aici, în grădina noastră zoologică. Era greu de cuprins cu mintea.

Restaurantul a fost şi el un succes răsunător: prăjituri, cafea, ceai, panini, mese calde pregătite de Gordon, noul nostru bucătar, toate se vindeau bine, toate erau consumate cu bucurie, chiar cu nonşalanţă, de un public satisfăcut ce considera că aşa era firesc să stea lucrurile. Dacă ar fi văzut sala în care mâncau cu doar o săptămână înainte, nimeni nu ar fi crezut posibilă o astfel de realizare.

Apoi m-a năpădit un gând: Katherine. Pe tot parcursul zilei, prin valul de oameni care îmi oferiseră urări de bine generale, veniseră câţiva oameni care îmi strânseseră mâna, oferindu-mi condoleanţe pentru Katherine. Vestea morţii ei ajunsese la ziarul local, care trimisese un reporter, câteva săptămâni mai târziu, să scrie despre eveniment. Nu mă deranjase, căci întrebările

fuseseră adecvat de discrete, iar tânărul reporter se simţise adecvat de jenat când le pusese. Dar asta până a apărut fotograful. Era un guraliv, un vânzător ambulant de discursuri, talent care probabil îi era util în cazul unor doamne nesigure în vârstă a căror pisică fusese recuperată de către brigada de pompieri sau a unor moşieri aroganţi cu nasul pe sus. Nu m-a iritat prea tare până când a cerut o poză cu Katherine pe care, m-a avertizat dinainte, intenţionau s-o reproducă. Nu m-a deranjat nici acest lucru, şi i-am dat singura fotografie pe care o aveam cu ea – una dintre favoritele mele care, după părerea mea, ar fi putut să apară pe coperta revistei *Vogue.* I-am cerut să aibă grijă de ea şi să mi-o trimită înapoi prin poştă după ce termina, dar el mi-a spus că nu avea nevoie s-o ia cu el, avea doar să-i facă o serie de fotografii digitale de aproape cu ea, cu performanta sa cameră Nikon, iar acest lucru avea să-i ajungă. Şi mai bine.

Dar când i-am dat-o, el a spus:

— O, grozav. E superbă. Da, minunată, iar pe când a fixat obiectivul camerei asupra lui Katherine ceva s-a declanşat în creierul lui şi a dat iar la iveală discursurile pompoase, ca şi cum ar fi vorbit cu o persoană în viaţă, apelând la monologul său de prost gust şi mizer. Asta e, drăguţo. Superb, arăţi bine aici – *clic, clic* – Da, asta e frumoasa mea, haide, încă una – *clic, clic.*

Nu vă pot spune tot ceea ce mi-a trecut prin minte; e de ajuns să spun că mi-am dat seama că ar fi fost contraproductiv să îl ucid, aşa că am tăiat-o de acolo.

Articolul şi fotografia au apărut pe o jumătate de pagină din ziarul local, într-un loc destul de vizibil, la pagina trei, cred, şi fusese citit de o mare parte a populaţiei locale, se părea. În ziua deschiderii oficiale, circa cincizeci de oameni au venit la mine să mă felicite, iar poate şapte dintre ei şi-au exprimat regretul în legătură cu Katherine; unul sau doi chiar au atins un punct sensibil despre care nici nu ştiam că există, spunând lucruri precum: „Sunt sigur că soţia dumneavoastră ar fi fost mândră”, sau altele de genul. Evident, fără vreun comentariu din partea unui membru al publicului, eşti nevoit să cântăreşti validitatea observaţiilor lor, ca în cazul plângerii despre castelele gonflabile. Şi am fost nevoit să concluzionez că poate Katherine ar fi fost mândră într-o oarecare măsură (deşi ar fi spus ceva potrivit de sarcastic despre toate acestea). Dar nu mă aşteptam

să ajung să mă gândesc la acest lucru tocmai în ziua aceea, până când subiectul nu a fost deschis de alte persoane. Mă aşteptam la o situaţie de cod roşu, dar nu una izbucnită din mintea mea.

Sincer să fiu fusesem avertizat într-o oarecare măsură, deşi nu tocmai la timp. Cu o zi înainte de deschiderea oficială, organizasem o recepţie exclusivistă în cadrul căreia consilieri locali şi diverse persoane cărora le eram datori – sau urma să le devenim datori în curând – au fost invitate să testeze facilităţile nou renovate şi să mănânce şi să bea pe cheltuiala noastră, la una dintre acele banchete prin care trecusem adesea – aproape supravieţuind din ele, în perioadele mai dificile – ca jurnalist. Din nou, aceasta nu era o problemă, şi deşi era o experienţă nouă să mă aflu în cealaltă tabără, mi-a făcut plăcere să primesc oaspeţi până când oamenii au început să mă ia deoparte şi să-mi spună acelaşi lucru: „soţia ta ar fi fost mândră de tine”.

Trebuia să ţin un scurt discurs şi să mulţumesc mai multor persoane pentru ajutorul lor, aşa că m-am dus în birou să pregătesc ceva, auzind zgomotul petrecerii de la câteva camere distanţă. Din nefericire, în birou am dat peste articolul cu poza lui Katherine, descoperit şi lăsat afară de vreun membru bine intenţionat al personalului, ca eu s-o pot duce în casă. Era prea mult, şi prea neaşteptat în acea zi. Simţeam că mă pregătisem pentru toate celelalte, iar în cursul acelor procese reuşisem s-o împing pe Katherine mai în fundul minţii în cea mai mare parte a acelei zile. Dar iat-o acolo, zâmbindu-mi, arătând superbă şi fără nicio grijă, fără a bănui că peste câţiva ani avea să fie moartă, îngropată în Jersey, la circa un kilometru jumătate de locul unde fusese făcută fotografia, lăsându-i pe cei doi copii ai ei fără mamă. O moarte atât de nemeritată. Ar fi fost oare mândră? Cu siguranţă i-ar fi făcut plăcere să fie de faţă, doar să fie în viaţă măcar, dar s-ar fi ridicat, absolut, la înălţimea ocaziei, cu farmecul ei autentic şi firesc. Când am apărut în sfârşit pentru a ţine discursul, care a fost într-adevăr foarte scurt, am uitat să menţionez numele unui sau doi dintre membrii personalului, care s-au bosumflat imediat. Am încercat să-mi cer scuze mai târziu, dar bosumflarea a continuat şi, deşi pe mine nu m-a deranjat, mama şi-a ieşit din minţi de furie. Într-un final i-a căutat pe cei doi bosumflaţi, le-a administrat o doză zdravănă

din discursul ei nordic simplu, căruia, credeţi-mă, nu v-aţi dori să-i fiţi ţintă. Câteva zile mai târziu, bosumflarea se încheiase.

Dar aveam alte lucruri la care să ne gândim, de exemplu ziua următoare, şi cea de după, întinzându-se în timp atât cât puteam cuprinde cu mintea. Îmi trecuse prin cap, în vreme ce conduceam autocamionul cu benă basculantă printr-una dintre porţile mai înguste ale parcului, manevră pe care o deprinsesem eficient abia după câteva săptămâni, că aş putea să-mi petrec următorii douăzeci şi cinci de ani conducând un autocamion prin acel parc. Îmi plăcea ideea. Cândva îmi petrecusem câteva zile ca editor colaborator la o revistă de mare succes şi mi-am dat seama că mai mult de jumătate de decadă din viaţa mea era măsurată în teancul de circa un metru format din numere ale acestei reviste, lipite între ele pe raftul bibliotecii mele. Ce făceam în august 1996? Studiam şi scriam articolele publicate cu numele meu în numărul din septembrie 1996, şi aşa mai departe. Aveam multe amintiri frumoase, deprinsesem multe abilităţi, fusesem trimis prin toată lumea şi cunoscusem mulţi oameni interesanţi şi plăcuţi, însă aveam brusc impresia că alergasem pe o bandă, sau într-o închisoare aurită. De-acord, fusesem trimis pe un spărgător de gheaţă în nordul Finlandei pentru a mă întâlni cu o echipă însoţită de câini alsacieni şi îmi petrecusem trei zile în sănii trase de câini; executasem mai multe sărituri cu paraşuta în cădere liberă de la 4.300 de metri (cât de îngrozitor, cât de îngrozitor); fusesem plătit să mă dau cu placa pe zăpadă la Lake Tahoe, în California, timp de zece zile; înotasem cu delfinii în Florida Keys (acei delfini nesuferiţi au fost cei care mi-au tăiat cheful de toate acestea). Iar să conduc un autocamion cu benă basculantă plin de bălegar prin ploaie ar putea părea mai puţin spectaculos şi mai rural, dar era o acţiune ce cuprindea seminţele a ceva cu mult mai important, cu mult mai nobil. Profunzimea potenţialului de dezvoltare şi extindere interioară a acestui parc, în urmărirea unei cauze atât de nobile, era limitată doar de imaginaţie. Nu mi se păruse deloc că ar fi o închisoare. După cum mi-a spus o prietenă bună când am început pentru prima dată să lucrăm la grădina zoologică, în timp ce îi turuiam încântat la telefon:

— E ca şi cum toată viaţa ta ar fi fost o pregătire pentru acest moment.

Şi chiar aşa pare. Simt că mi-am găsit vocaţia.

Milo şi Ella se bucurau şi ei din plin de expunerea la acest gen de experienţe – care copil n-ar fi făcut-o? Iniţial, spuneau oricărei persoane pe care o întâlneau că ei trăiau într-o grădină zoologică (declaraţie ce se lovea de obicei de o totală neputinţă de a crede), iar tati se urca în copaci în bârlogul leilor pentru a le da de mâncare. Treptat, au început să înţeleagă mai profund animalele şi nevoile lor, coroborând expunerea lor zilnică şi un apetit nemărginit faţă de documentarele de istorie naturală. Au privit atâtea emisiuni *Monkey World* pe programul de televiziune Sky, încât probabil cunosc mai bine decât mine dinamica de grup a cimpanzeilor. Când vom avea şi noi în sfârşit cimpanzei pigmei (sau gorile, sau urangutani), probabil va trebui să-i angajez drept consultanţi. Dar înţelegerea lor atât de solidă privind felul în care funcţionează lumea şi locul lor în ea se trage din orele nesfârşite petrecute afară în parc, privind efectiv animalele de la mică distanţă. Ella nu s-a decis încă, dar Milo vrea să fie director de grădină zoologică după ce creşte. Actualul director de grădină zoologică nu i-ar recomanda neapărat această poziţie, deşi vine cu o serie de beneficii enorme. Timpul este petrecut, în cea mai mare parte, cu probleme mai mult sau mai puţin plictisitoare ce ţin de îngrijorări privind infrastructura, probleme cu personalul şi alte preocupări asociate operării unei afaceri ce e deschisă publicului. Dar din când în când eşti chemat să-ţi petreci puţin timp de calitate alături de animale, sau să intervii decisiv pentru ele. Şi în acestea constă totul. Nu mă pot imagina investind mult timp sau energie emoţională în nicio altă cauză care să-mi ofere recompense atât de bogate.

Mama e şi ea încântată de noul ei rol revigorant de directoare de grădină zoologică. Deşi e încă ocupată cu aspectele cotidiene ale gestionării afacerii, îşi face întotdeauna timp pentru a se plimba prin parc, gângurind cu ele şi savurându-le compania – în special cea a felinelor mari. După ce a mângâiat lei în Namibia în loc să se retragă într-o viaţă trăită din amintiri, acum când avea aproape optzeci de ani, ea îşi trece pe răboj cuceririle în materie de alte animale exotice mângâiate – urs, tigru, jaguar şi pumă (toate sub anestezie) – care îi oferă un sentiment de satisfacţie şi fac să fie invidiată de contemporanii ei. Într-o bună zi, curând, o vom vedea afară aşa cum am plănuit, cu blocul ei de desen, schiţând tigri după modele vii.

Fără animale nu îmi închipui ce ar fi putut să mă ispitească să-mi părăsesc viaţa din Franţa – şi nici ce ar fi putut să ne ajute pe toţi atât de mult să facem faţă pierderii teribile a lui Katherine. Graţie animalelor, există o misiune clară, şi toţi cei de aici simt că fac parte din ea.

Epilog

Ziua de după deschidere, o duminică, a fost şi ea fierbinte, şi au venit şi mai mulţi oameni. Am fost din nou inundaţi de vizitatori, copleşiţi de laude, şi nimic nu a mers prost. Era uluitor. Era weekend, desigur, dar înainte de începerea vacanţei şcolare, acest aflux nu putea fi considerat decât pozitiv. Acum nu mai aveam nevoie decât de o vară plină cu astfel de zile, iar planul fără cusur avea să alunece lin spre viitor.

Din nefericire, după cea mai ploioasă lună iunie, am trăit şi cel mai umed iulie din ultimii o sută de ani. Dar în zilele frumoase afacerea mergea incredibil de bine. Oamenii se îmbulzeau în parc, îşi petreceau întreaga zi aici, cumpărau lucruri, se simţeau bine. Şi învăţau despre animale şi conservare şi luau contact cu lumea naturală de la o distanţă mai mică decât o văzuseră majoritatea până atunci. Aceasta era o plăcere uriaşă, neaşteptată. Îmi plăcea să văd oamenii roind prin parc, simţindu-se bine, vrăjiţi de animale. E nemaipomenit de contagios să te afli în mijlocul unei mulţimi care, în mod evident, se simte atât de bine, şi să ştii că ai fost printre cei care au făcută posibilă acea plăcere. Să văd animalele cu care mă obişnuisem – fără a deveni însă blazat în faţa lor – prin ochii altora, în special ochi de copii, era enorm de reconfortant.

Animalele se bucurau şi ele de prezenţa publicului. Mulţi vizitatori spun că le place intimitatea acestei grădini zoologice, unde poţi să te apropii de animale mult mai mult decât se obişnuieşte. Iar asta nu din cauză că ţarcurile sunt mici – multe sunt mult mai spaţioase decât cele ale unor grădini zoologice mai mari. Doar că avem mai puţine ţarcuri, iar multe dintre ele, precum Muntele Tigrilor, ţarcul jaguarilor şi cel al urşilor, sunt concepute astfel încât să nu existe gard electric între privitor şi animal. Astfel se creează o experienţă intimă – şi care, adesea, îţi stârneşte un fior pe şira spinării şi îţi ridică părul de pe ceafă – care pare să acţioneze în ambele sensuri. În acel weekend de inaugurare, animalele s-au plimbat şi s-au fâţâit mult mai mult decât înainte. Tigrii şi lupii, în special, făceau clar paradă. Desigur, cum se născuseră în parc, erau obişnuiţi cu mulţimile (deşi nu atât de multe în ultimii ani), iar vederea oamenilor care umblau printre ei readucea situaţia la normal pentru ei. Era plăcut să-i văd adulmecând aerul, absorbind toţi stimulii, apoi instalându-se într-un loc vizibil, pentru a ne privi privindu-i.

August a fost mai puţin ploios, aproape ca o lună normală de vară, şi plin ochi de zile aglomerate, multe dintre ele doborând recorduri stabilite în săptămâna anterioară. În vacanţa bancară din august am avut aproape de două ori mai mulţi vizitatori decât chiar în ziua inaugurării – după Robin, care e aici de aproape douăzeci de ani – a fost una dintre cele mai aglomerate zile pe care le-a pomenit vreodată.

O altă veste bună a fost sosirea unui râs din Franţa. O altă grădină zoologică ne încredinţase spre îngrijire un superb râs siberian tânăr, inclus în registrul de reproducere şi pregătit să producă urmaşi. Va trebui să-i construim un ţarc, dar între timp poate fi ţinut în carantină în ţarcul pe care l-a părăsit Sovereign când s-a întors în casa sa renovată din vârful parcului. (Locuinţa lui Sovereign primise avizul DEFRA ca fiind adecvată acestui scop.)

Femela era superbă, mult mai elegantă şi mai zveltă decât râsul bătrân, Fin, pe care îl aveam deja şi căruia avea să-i ţină companie după ce se încheia perioada de carantină, deşi, firește, era puţin tensionată, nefiind familiarizată cu împrejurimile. A fost mutată cu bine în ţarcul de izolare, din care eram convinşi că nu avea cum să evadeze; dacă Sovereign nu reuşise să fugă, nimeni nu putea. Şi am văzut-o prea puţin în următoarele şase luni, parţial fiindcă era puţin timidă, dar şi fiindcă era dificil de trecut prin porţile şi băile de picioare necesare pentru a menţine carantina.

Restul verii a trecut ca într-un vis, trezindu-mă devreme şi culcându-mă târziu, cu un vârtej de şedinţe şi decizii între timp, dar toate avansând în direcţia potrivită. O schimbare uşor tristă pentru mine a fost faptul că, la scurt timp după inaugurare, echipa de cameramani, acum că obţinuse materialele necesare pentru serialul lor în patru părţi, şi-a strâns lucrurile şi a plecat. Ca jurnalist mă înţelesesem bine cu această echipă, iar grupul de bază – Francis, producătorul, Joyce, Max, Charlie şi Trevor – se aflaseră printre noi atât de mult timp încât păreau să facă parte din personal, dar cu o tendinţă mai puţin pronunţată de a se ciondăni. De-a lungul lunilor ne priviseră dezvoltându-ne, iar noi îi priviserăm pe ei – în special pe Trevor, care sosise în prima lui zi într-o maşină închiriată strălucitoare şi îşi despachetase o pereche de bocanci noi-nouţi, încă înveliţi în hârtie subţire în cutia lor. Nu părea că avea să reziste mult, dar Trevor era

puternic fără a face paradă, iar spre sfârşit era de obicei stropit cu noroi, şi bocancii îi deveniseră de nerecunoscut, purtaţi şi practic uzaţi în cadrul unui singur proiect. La început, mă simţisem la fel de apropiat de echipa de cameramani ca de angajaţi, fiindcă proveneau dintr-o lume pe care o cunoşteam. Dar spre sfârşit, când îi auzeam vorbind cu dor despre gara Paddington, unde ajungeau după tura de o săptămână petrecută la ţară, tânjind după cappuccino-uri excesiv de scumpe şi restaurante din Soho, mi-am dat seama că eu mă schimbasem. Nu mai tânjeam după acele lucruri, iar în cele câteva ocazii când fusese nevoie să merg la Londra, de-abia aşteptasem să plec de acolo şi să mă întorc la aerul curat şi copacii mari ai parcului. Dar îmi era dor de poveştile lor. Trevor avea o expresie anume când era mulţumit de o secvenţă pe care o filmase.

— Asta e aur pentru televiziune, anunţa el, rânjind şi punând jos camera dacă ceva decursese bine, de exemplu un animal îi intrase în cadru.

Însă după ce s-a încheiat vara, numărul de vizitatori a scăzut dramatic. Atât de dramatic, de fapt, încât mai multe persoane au început să-şi facă griji că afacerea avea să eşueze, iar una sau două dintre ele chiar şi-au dat demisa, pentru a-şi căuta locuri de muncă mai sigure. M-am bucurat să-i văd plecând. Cu un asemenea nivel de loialitate, afacerea ar fi funcţionat cu siguranţă mai bine fără ei; însă a crescut volumul de muncă, iar procesul de recrutare consuma, inevitabil, mult timp. Îmi face plăcere să spun că avem în prezent o echipă completă de angajaţi devotaţi şi care trăiesc în bună înţelegere, îngrijitori de animale, personal de întreţinere şi personal de bucătărie, care par să se înţeleagă toţi fără probleme, deşi, dat fiind noul meu rol de Persoană care Dă Afară, probabil că eu aş afla ultimul despre eventualele neînţelegeri.

În scurt timp, vremea blândă de toamnă şi campania de marketing realizată de noul nostru ofiţer pe educaţie s-au tradus în trupe regulate de elevi ce şerpuiau, flecăreau şi rânjeau prin parc, mergând câte doi şi ţinându-se de mână, producând un sunet ca al unui pârâu bolborositor mobil, supravegheaţi de profesori speriaţi şi tineri (o, atât de tineri!). Aceste excursii organizate ne-au crescut veniturile, ne-au făcut mai cunoscuţi la

nivel local şi au asigurat serviciile educative pentru care ne aflăm aici.

Înregistrasem un succes furtunos în vara aceea, dacă era să socotim după numărul de vizitatori în zilele însorite, sumele cheltuite în medie de fiecare persoană, satisfacţia clienţilor şi reacţiile lor. Dar ştiam că banca nu avea să privească situaţia din aceeaşi perspectivă. Şi n-au făcut-o. Din punctul lor de vedere, luna iulie nu ne adusese atât de mulţi bani pe cât preconizaserăm noi, şi au refuzat să ne extindă creditul („A plouat, oameni buni, dar au venit mai mulţi vizitatori în alte zile”. „Nu iese la socoteală…”) pentru iarnă, dacă am fi avut nevoie de el, deşi ne promiseseră o extindere a creditului dacă modelul de bază al afacerii părea să fie viabil. Şi era, evident. Dar, din nou, eram pe cont propriu. Şi, din nou, situaţia părea gravă. Ratarea startului de sezon ne costase scump, la fel şi ploaia, iar rezervele de care aveam nevoie pentru a plăti salariile şi costurile operative peste iarnă nu erau atât de mari pe cât ne aşteptaserăm. Chiar dacă ne închideam pentru câteva luni, aşa cum fac multe atracţii, nu am fi economisit prea mult, căci aveam nevoie de personalul de bază pentru a supravieţui, iar facturile aveau să sosească în continuare. Simţeam avocaţii în depărtare întinzându-se după dosarele de plastic şi examinând placizi clauzele de reintrare în posesie.

Apoi a început serialul de televiziune.

Documentarul *Grădina zoologică a lui Ben* a fost transmis de BBC2 de la sfârşitul lui noiembrie până la începutul lui decembrie, de la 8 la 9 seara, şi a fost urmărit, în medie, de 2,5 milioane de persoane pe lună. Lucrurile au început să se schimbe. În timpul primei transmisii, Adam a urmărit site-ul şi a raportat o sută de vizite în timpul emisiunii, multe dintre ele cu întrebări legate de adopţii de animale, de care aveam mare nevoie. În weekendul următor, când vremea a fost, din fericire, blândă, au început să picure vizitatorii, iar fluxul lor a devenit torenţial în următoarele câteva săptămâni. Până să înceapă sărbătorile de Crăciun, eram copleşiţi. Şi toţi aveau ceva bun de spus. În special localnici, dintre care mulţi vizitaseră parcul înainte şi se îndepărtaseră în anii de declin, veniţi să ne felicite pentru îmbunătăţirile aduse. Era un sentiment minunat, ca şi cum ar fi fost vară din nou. Îngrijitorii erau recunoscuţi şi primeau ciocolate sau flori de la publicul ce îi adora, şi am

constatat că era imposibil să străbat parcul fără a fi felicitat la fiecare câţiva metri de un cârd de persoane cu urări de bine. Deşi acest lucru însemna să port aceeaşi conversaţie de cincizeci de ori pe zi, nu mă deranja câtuşi de puţin şi eram sincer, uriaş de recunoscător tuturor celor care veneau. Însă strângerile de mână zdrobitoare au devenit o problemă, căci toţi bărbaţii de pe aici par să aibă mâini uriaşe şi puternice, nu ca mâinile mele „femeieşti”, devenite delicate după cincisprezece ani în care îmi câştigasem existenţa scriind la calculator. Un bătrân, în special, un bărbat mărunţel sprijinit în cârje, chiar mi-a scrântit mâna. L-am întrebat, masându-mi mâna între timp, cu ce îşi câştigase existenţa, aşteptându-mă să spună că zdrobise pietre cu mâinile goale la un circ.

— Am fost grafician, a răspuns el, ceea ce nu mi-a măgulit orgoliul.

Inevitabil, după o asemenea expunere publică erau oameni care voiau să-şi exprime empatia privind pierderea lui Katherine. Şi, din nou, bărbaţii erau, de obicei, cei care mă înduioşau mai tare. Din partea femeilor, care se pricep mai bine să-şi comunice emoţiile, te aştepţi la simpatie şi cuvinte de alinare. Dar pentru bărbaţi e mult mai greu (v-aş putea plictisi cu pagini întregi de explicaţii, deci dacă îmi scrieţi să-mi cereţi aşa ceva, o faceţi pe risc propriu). O femeie mi-a făcut semn de la distanţă şi mi-a strigat:

— Ben, ştiu prin ce treci. Şi eu mi-am pierdut soţul acum nouă ani şi încă tot nu am trecut peste asta, gest care mi s-a părut cam lipsit de sensibilitate.

Dar există un bărbat anume care se remarcă. Care s-a făcut remarcat la vremea aceea. Măsurând cel puţin un metru nouăzeci şi cinci înălţime, cu o constituţie de jucător de rugby şi cu inevitabila strângere de mână zdrobitoare, acesta m-a privit în ochi, cu propriii ochi scăldaţi în lacrimi, şi mi-a spus:

— Bine lucrat.

Spusese destul şi s-a îndepărtat cu paşi mari, acum că mesajul fusese transmis. Astfel funcţionează comunicarea între bărbaţi.

Dacă tot a venit vorba de comunicarea între bărbaţi, şi tatăl meu a fost un bărbat care îşi alegea bine cuvintele. Nu că ar fi fost taciturn – dar pur şi simplu nu vedea rostul de a umple aerul cu pălăvrăgeli inutile, şi avea darul preciziei, chiar şi în

vorbire, astfel că tot ceea ce spunea era precis şi măsurat, şi străbătut de regulă de un comentariu deştept cât se poate de sec, pe care adesea nu-l înţelegeai decât după o vreme. Nimic din toate acestea nu ar fi fost posibil fără tatăl meu, a cărui hărnicie, sârguinţă şi devotament de-o viaţă faţă de familie ne-a oferit, întâmplător, această oportunitate remarcabilă de a salva această grădină zoologică părăginită după moartea lui. Desigur, nu ar fi aprobat niciodată planul nostru, şi probabil ar fi rămas fără cuvinte dacă ne-ar fi văzut acum. Dar noi, ceilalţi, ne puteam permite, graţie lui, să fim puţin mai nesocotiţi. Mama, sora mea, Melissa, şi fraţii noştri, Duncan şi Vincent, au investit fără a ezita tot ce le-a stat în putere pentru a face viabil acest plan nebunesc, schiţat într-o doară. Şi a funcţionat. Ziua de 26 decembrie a fost cea mai aglomerată din câte am înregistrat până acum, iar iarna a fost aproape la fel de aglomerată ca vara, prin urmare, în pofida faptului că am ratat o treime de sezon, am reuşit – la limită – să trecem cu bine prin iarnă fără a primi din nou ajutorul băncii.

Pe tatăl meu îl chema tot Ben, dar Ben şi-atât, în vreme ce mie familia îmi spune Benjamin. Faptul că serialul de televiziune a fost intitulat *Grădina zoologică a lui Ben* a stârnit unele resentimente, în mare parte fiindcă acest parc nu e nicidecum rezultatul eforturilor unei singure persoane. Dar într-un fel se potriveşte. E grădina zoologică a lui Ben, dar un alt Ben, nu eu, bărbatul înfumurat de pe afiş. E grădina zoologică a lui Ben Harry Mee (1928-2005).

A spune că e o experienţă ce mi-a schimbat viaţa ar fi prea puţin. Dar să privesc râul de oameni ce intră pe poartă în fiecare zi şi pleacă din parc plini de energie şi entuziaşti, având noi cunoştinţe despre lumea naturală, şi să ştiu că sunt într-o poziţie ce-mi permite să extind această facilitate uluitoare, recrutând tot mai multe animale de pe lista roşie a IUCN pentru a le proteja pentru viitor, e cu adevărat un privilegiu rar. Deşi am muncit din greu, nu simt că muncesc. Simt că îmi îndeplinesc vocaţia. Mulţumesc, tată!

BENJAMIN MEE este un fost jurnalist devenit celebru pentru rubrica „Do It Yourself" din *The Guardian Weekend*.

În 2005, a publicat o colecție de articole sub titlul *The Call of DIY*.

Și-a petrecut ultimii ani studiind comportamentul animalelor.

În 2004, Benjamin Mee părăsește Londra, renunțând la luxosul său apartament și se mută în sudul Franței, împreună cu soția și cei doi copii, la țară, în două hambare unde nu au nici măcar electricitate. Scrie o rubrică la *The Guardian* și *Grand Design*, fiind absolvent de psihologie și mare iubitor de animale. În Franța totul e idilic, el e „englezul nebun", soția lui – „preferata satului", cu care s-a căsătorit recent după 9 ani de relație, a cerut-o de nevastă exact în momentul când aceasta își pierduse orice speranță că va mai face acest pas. Deși au venit cu intenția de a sta doar 6 luni, instalează și electricitate, și restul utilităților, în vreme ce migrenele soției o duc pe aceasta la Urgențe și astfel se descoperă o tumoră.

Între timp, în pragul ușii lor aterizează o broșură care avea să le schimbe viața pentru totdeauna: le prezintă o casă la țară și o grădină zoologică în paragină. Fiind visul lor de o viață, hotărăsc să le cumpere, moment în care începe nebunia. Toată familia se mută înapoi în Anglia și așa începe aventura vieții la zoo.

Minunata familie și 200 de animale dintre cele mai pitorești și primejdioase trebuie să găsească o cale de a se acomoda unii cu alții, dar și de a transforma grădina zoologică într-o afacere de succes.

TWENTIETH CENTURY FOX PRESENTS A PRODUCTION A LOI ENTERTAINMENT / VINYL FILMS DIRECTED BY CAMERON CROWE MATT DAMON "WE'VE BOUGHT A ZOO" SCARLETT JOHANSSON THOMAS HADEN CHURCH PATRICK FUGIT ELLE FANNING JOHN MICHAEL HIGGINS MEDICAL JONES SOUND DEBORAH L. SCOTT PRODUCED BY PAUL DEASON ALDRIC LA AULI PORTER MARC S. GORDON MARK LIVOLSI A.C.E. AUDY CLAY GRIFFITH BOBBIO PRIETO ASC/AMC SOUND BY ALINE BROSH McKENNA CAMERON CROWE RICK YORN JULIE YORN CAMERON CROWE RICK YORN JULIE YORN CAMERON CROWE BENJAMIN MEE SCREENPLAY BY CAMERON CROWE BASED ON CAMERON CROWE

ODEON SOUNDTRACK ON READ THE BOOK FROM WEINSTEIN BOOKS www.weboughtazoomovie.com

Film Artwork © 2011 Twentieth Century Fox Film Corporation. All Rights Reserved.

34.99

ISBN 978-606-609-172-5

9 786066 091725

www.rao.ro
www.raobooks.com

editura rao